



นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

THE CREATION DUET : SONG SAW CHOM SUAN DOK



พิมพ์ิกา มหามาศย์

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและรูปแบบของละครร้อง แบบมีลูกคู่ และนำรูปแบบที่ได้สร้างสรรค์เป็นนาฏยประดิษฐ์ รำคู่ ชุด “สองสาวชมสวนดอก” โดยใช้วิธีการสร้างสรรค์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ภาคนาม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสู่การสร้างสรรค์การแสดง มีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของงานสร้างสรรค์

ผลการวิจัย พบว่า ละครร้อง คือ ละครชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการริเริ่มของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ท่านได้นำเอารูปแบบของการแสดง ละครบังสว่น อุปรากร และละครดึกดำบรรพ์มาผสมผสาน ปรับปรุงให้เป็นละครชนิดใหม่ขึ้น ละครร้องมี ๒ รูปแบบ คือแบบมีลูกคู่และแบบไม่มีลูกคู่ งานสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ชุด สองสาวชมสวนดอก เป็นผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบมีลูกคู่ ใช้แสดงเป็นชุดวิพิทักษ์นาหรือใช้แสดงประกอบละครเรื่องสาวเครือฟ้า บทร้องประกอบด้วยดอกไม้ ๒๓ ชนิด ใช้เพลงลาวพุงขาว ลาวชมดง และเพลงฉิ่งเป็นเพลงประกอบ ใช้ท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ ทำนาฏศิลป์ไทย และทำรำพื้นเมืองภาคเหนือเป็นโครงสร้างของท่ารำ ผู้แสดงร้องและพูดเองสลับกับลูกคู่ ออกแบบเครื่องแต่งกายตามรูปแบบการแต่งกายของหญิงสาวล้านนา ฉากที่ใช้เป็นฉากที่แสดงถึงสวนดอกไม้ของตัวละคร มีตะกร้า ไม้สอยเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ คน มีความคิดเห็นพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุด มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันว่า ผลงานมีความสร้างสรรค์ สวยงาม หากปรับแก้ในประเด็นเล็กน้อย ๆ สมควรนำออกเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวาง

คำสำคัญ : รำชมสวน, ละครร้อง, การสร้างสรรค์

ABSTRACT

The objective of this research is to study the history and patterns of the lyric drama in which supported by chorus [Lakorn-Rong]. Following that, the finding patterns are applied into new creative dance so called "Song Sao Chom Suan Dork". This research utilizes Qualitative method, Data collection both from the paper and field and passes through analysis process in order to create the show and finally qualified by the musical experts to verify the suitability of the creative work. The result suggests that the lyric drama is a type of drama invented during the reign of King Chulalongkorn (King Rama V) by the renowned prince Narathip Praphanphong who combined the characteristics of various types of dramas at the time altogether, for example, Bangsawan, Western Opera and Ancient Drama, also known as, Opera-Oriented dance drama [Lakorn Duek Dam Ban] so as to create a new type of drama. The lyric drama has two different subcategories which are the drama with and without the supporting chorus. However, this research is focusing on the lyric drama with the supporting chorus "Song Sao Chom Suan Dork". The mention lyric drama is usually performed in a revue or sometimes being showed as a part of the lyric drama Sao Krua Fah. The lyric itself comprises of the names of ๒๓ different kinds of flowers and the background songs are Lao Poong Kao, Lao Chom Dong and Pleng Ching [the song which played only by cymbals]. The gestures and the structure of choreography consist of the human posture, Thai Dance and the Northern folk dance. The main performer is set to sing and dialogue with their supporting choir. The dressing style of Thai Lanna women is designated to be the main costumes in this performance. The scene mimics the flower garden with the basket and fruit-picker as the props. The relevant experts are very pleased with the performance and granted excellent rating to the author. There are further suggestions and comments in the performance; however the adjusted revision should be beneficial to release widely to the public.

Keywords: In the garden Dance, lyric drama, creation

กิตติกรรมประกาศ

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก ได้รับทุนสนับสนุนงานสร้างสรรค์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ที่มีข้อคิดเห็นและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งในด้านการบวนท่ารำ เครื่องแต่งกายและเพลงประกอบการแสดง ตลอดจนหลักการเขียนรายงานผลงานสร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบระลึกถึง บารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เจ้าจอมมารดาเขียน หม่อมต่วนศรี วรวรรณ หม่อมพร้อม วรวรรณ คุณครูเฉลย ศุขะวณิช คุณครูลมุล ยมะคุปต์ คุณครูทางนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ทั้งที่ล่วงลับและมีชีวิตอยู่ ซึ่งได้สร้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาอันมีค่า และเปิดโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์ได้ค้นคว้าเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ อาจารย์เวณิกา บุนนาค ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาถ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีนี วตินารมณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สดประเสริฐ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งขอบพระคุณ อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ์ อาจารย์เกษม ทองอร่าม รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล อาจารย์นันทา น้อยนิตย์ ที่กรุณาให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฤดีชนก คชเสนี ที่ปรึกษางานสร้างสรรค์ ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำผู้สร้างสรรค์ในทุกด้าน ให้ความอนุเคราะห์แนะนำแนวทางการเขียนงาน การสร้างสรรค์ท่ารำ และให้กำลังใจในการทำงานด้วยความห่วงใยเสมอมา

ความดีงามทั้งหมดซึ่งเกิดขึ้นจากผลงานสร้างสรรค์นี้ ขออุทิศให้แก่บรมครูทางด้านละครร้องรำ และบรมครูทางด้านนาฏศิลป์ไทยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลการศึกษาเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างสรรค์ขอน้อมรับไว้และยินดีรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านนาฏศิลป์ไทยต่อไป

พิมพ์ิกา มหามาศย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์.....	3
1.3 คำถามในการสร้างสรรค์.....	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	3
1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	4
1.6 ขอบเขตในการสร้างสรรค์.....	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 ละครร้อง.....	14
2.1.1 ความหมายของละครร้อง.....	14
2.1.2 ความเป็นมาของละครร้อง.....	15
2.1.3 รูปแบบของละครร้อง.....	28
2.1.4 องค์ประกอบของละครร้อง.....	31
2.2 วรรณกรรมเรื่อง สาวเครือฟ้า.....	39
2.2.1เค้าโครงของละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า.....	39
2.2.2 เนื้อเรื่องสาวเครือฟ้า.....	41
2.2.3 วรรณกรรมเรื่อง มาตามบัตเตอร์ฟลาย.....	45
2.3 การรำขมสวน ชมธรรมชาติในละครไทย.....	47
2.3.1 ความหมายของการรำขมสวน ชมธรรมชาติ.....	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.2 การรำชมธรรมชาติที่ปรากฏในการแสดงโขน ละคร.....	65
2.4 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
2.4.1 ทฤษฎีนาฏยศาสตร์.....	67
2.4.2 ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์.....	72
2.4.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์.....	76
2.4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
บทที่ 3 วิธีดำเนินการสร้างสรรค์.....	81
3.1 แนวคิดและแรงบันดาลใจ.....	81
3.1.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน.....	81
3.1.2 แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน.....	82
3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	82
3.3 การกำหนดรูปแบบการแสดง.....	85
3.4 การออกแบบองค์ประกอบการแสดง	86
3.4.1 การสร้างสรรค์บทร้อง ทำนองเพลง.....	86
3.4.2 ดนตรีประกอบการแสดง.....	99
3.4.3 การคัดเลือกผู้แสดง.....	100
3.4.4 การสร้างสรรค์โครงสร้างและลักษณะของท่า.....	101
3.4.5 การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย.....	102
3.4.6 การสร้างสรรค์อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....	104
3.4.7 การออกแบบฉาก.....	105
3.5 การประเมินคุณภาพนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	106
3.5.1 ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลงานสร้างสรรค์.....	106
3.5.2 ประเด็นการประเมินคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์.....	107
3.5.3 แบบประเมินคุณภาพ.....	108
3.6 การสรุปผลการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	109
บทที่ 4 นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	117
4.1 กระบวนการทำรำนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก.....	117
4.2 การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงาน.....	154

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.1 การวิเคราะห์กระบวนการทำรำในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก	154
4.2.2 การวิเคราะห์การเคลื่อนที่ของผู้แสดงนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก	164
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	168
5.1 สรุปนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	168
5.1.1 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	169
5.1.2 การประเมินคุณภาพนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	172
5.2 อภิปรายผล.....	173
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	174
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	174
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์ครั้งต่อไป.....	175
บรรณานุกรม.....	176
ภาคผนวก.....	179



สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงฉายร่วมกับพระมารดา เจ้าจอมมารดาเขียน ในรัชกาลที่ 4.....	18
ภาพที่ 2 หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ.....	18
ภาพที่ 3 วังวรวรรณ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์.....	21
ภาพที่ 4 โรงละครปรีดาลัย ที่วังแพรงนรา.....	21
ภาพที่ 5 ตัวอย่างบทละครของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ที่พบที่ ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ พระนคร.....	22
ภาพที่ 6 ตัวอย่างบทละครของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ที่พบที่ ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ พระนคร.....	22
ภาพที่ 7 ตัวอย่างบทละครของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ที่พบที่ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ พระนคร.....	23
ภาพที่ 8 ตัวอย่างบทละครของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ที่พบที่ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ พระนคร.....	23
ภาพที่ 9 ตัวอย่างบทละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	24
ภาพที่ 10 ตัวอย่างบทละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	24
ภาพที่ 11 การแสดงละครเรื่องสาวเครือฟ้า และ เครื่องรณรงค์ ทางทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม นฤพนธ์ ดุริยพันธุ์ แสดงนำในบทร้อยตรีพร้อม สว่างจิตร์ กาญ จนเสถียรรับบทสาวเครือฟ้า ครูเข้มชัย ครูสุรงค์ ดุริยพันธุ์ และครูสุดจิตต์ ดุริยประณีตเป็นผู้ฝึกสอนและร้องลูกคู่.....	27
ภาพที่ 12 การแสดงละครเรื่องสาวเครือฟ้า ของกรมศิลปากร จุลชาติ อรัณยะนาถ รับบทร้อยตรีพร้อม อัญชลี วัจนรัตน์ รับบทสาวเครือฟ้า โดยมีคุณครูมุล ยมะคุปต์ และคุณครูเฉลย ศุขะวณิช เป็นผู้ฝึกซ้อมและกำกับการแสดง.....	28
ภาพที่ 13 การแสดงละครดึกดำบรรพ์ ตอนอิเหนาชมดง.....	49
ภาพที่ 14 การแสดงละครในเรื่องอุณรุท ตอนอุณรุทชมไพร.....	50
ภาพที่ 15 การแสดงละครพันทางเรื่องพระลอ ตอนพระลอลงสวน.....	51
ภาพที่ 16 การแสดงละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ชมถ้ำ.....	52
ภาพที่ 17 การแสดงชุดพระสมุทร ตอนชมดาว.....	54
ภาพที่ 18 การแสดงละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ตอนเดินป่า.....	55

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 19 การแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนบุษบาชมศาล.....	56
ภาพที่ 20 การแสดงละครในเรื่อง“อิเหนา” ตอนย่ำหรีนลักนางเกนหลง.....	57
ภาพที่ 21 การแสดงละครตีกดาบร่ำพรเรื่องรามเกียรติ์ ตอนสำมะนักชาชมไพร.....	59
ภาพที่ 22 การแสดงละครเรื่อง เงาะป่า ตอนลำหับชมป่า.....	60
ภาพที่ 23 การแสดงชุดบุษบาชมสวนขวัญ.....	62
ภาพที่ 24 การแสดงละครใน เรื่อง “อุณรุท” ตอน อุษาชมสวน.....	64
ภาพที่ 25 วงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องห้า.....	99
ภาพที่ 26 ภาพร่างเครื่องแต่งกายของ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก.....	102
ภาพที่ 27 ภาพเครื่องแต่งกายของ สาวเครือฟ้า ในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวน ดอก.....	103
ภาพที่ 28 ภาพเครื่องแต่งกายของ สาวคำเจ็ด ในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก.....	104
ภาพที่ 29 ตะกร้าสำหรับใส่ดอกไม้.....	104
ภาพที่ 30 สาวคำเจ็ด ถือตะกร้าดอกไม้.....	105
ภาพที่ 31 สัญลักษณ์แสดงตำแหน่งของผู้แสดง.....	117
ภาพที่ 32 ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ท่าซึ้งระดับสูง ในบทร้อง ดันยี่เณ.....	158
ภาพที่ 33 ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ในบทร้อง ดอกใหญ่โต.....	159
ภาพที่ 34 ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ท่าเดิน ในบทร้อง ค่อยดำเนินเดินพา.....	159
ภาพที่ 35 ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ท่าจีบปรกข้าง ในบทร้อง ชุ่มขจร.....	161
ภาพที่ 36 ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยท่าย้ม ในบทหอมลมุนลไม.....	161
ภาพที่ 37 ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยท่างดงาม ในบทงามวิลาส.....	162
ภาพที่ 38 ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยท่านาคาม้วนหาง ในบทงามจรดเรียงร้อย.....	162
ภาพที่ 39 ลักษณะท่ารำจากการฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ท่าบิดบัวบาน.....	163
ภาพที่ 40 ลักษณะท่ารำจากการฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ท่าบิดบัวบาน ที่นำมาใช้.....	163
ภาพที่ 41 ลักษณะการยกสูงและกดต่ำ เพื่อแสดงถึงสถานะตัวละครที่ชัดเจน.....	164
ภาพที่ 42 ทิศทางการเคลื่อนไหวของผู้แสดง.....	165
ภาพที่ 43 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	201
ภาพที่ 44 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	201

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 45 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	202
ภาพที่ 46 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	202
ภาพที่ 47 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	203
ภาพที่ 48 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	203
ภาพที่ 49 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	204
ภาพที่ 50 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	204
ภาพที่ 51 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	205
ภาพที่ 52 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	205
ภาพที่ 53 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	206
ภาพที่ 54 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	206
ภาพที่ 55 การออกแบบท่ารำ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	208
ภาพที่ 56 การออกแบบท่ารำ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	208
ภาพที่ 57 การออกแบบท่ารำ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	209
ภาพที่ 58 การออกแบบท่ารำ นานุญประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	209
ภาพที่ 59 การออกแบบท่ารำและตรวจความถูกต้องของท่ารำ ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ.....	210
ภาพที่ 60 การออกแบบท่ารำและตรวจความถูกต้องของท่ารำ ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ.....	210
ภาพที่ 61 การฝึกร้องเพลงกับลูกคู่.....	211
ภาพที่ 62 การทำความเข้าใจบทละครและกระบวนการฝึกร้องเพลง.....	211

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 63 การออกแบบเครื่องแต่งกาย.....	212
ภาพที่ 64 การออกแบบเครื่องแต่งกาย.....	212
ภาพที่ 65 เบื้องหลังการบันทึกวีดิทัศน์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	213
ภาพที่ 66 เบื้องหลังการบันทึกวีดิทัศน์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก.....	213



สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบระหว่าง ละครร้องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ ละครร้องของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์...	29
ตารางที่ 2 ตารางบทละครร้องที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรง นิพนธ์ขึ้น.....	31
ตารางที่ 3 ตารางการแปลค่าระดับความพึงพอใจแบบสอบถามความพึงพอใจนาฏยประดิษฐ์ รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก.....	109
ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการประเมินคุณภาพของผลงานนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวน	109
ตารางที่ 5 กระบวนทำรำนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก.....	118
ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์กระบวนทำรำในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก..	154
ตารางที่ 7 ตารางแสดงเนื้อร้องและท่าทางที่มาจากทำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย.....	160



สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงที่มาของละครร้อง.....	16
แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างทำนองเพลงประกอบการแสดงนาฏยประดิษฐ์จำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก	90
แผนภูมิที่ 3 โครงสร้างทำรำนาฏยประดิษฐ์ ชุดสองสาวชมสวนดอก.....	101



สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งในการจัดต้นไม้ประกอบฉาก.....	105



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์

ละครเรื่องสาวเครือฟ้า พระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นการแสดงละครแนวโศกนาฏกรรมในแบบละครเรื่อง ซึ่งผสมผสานระหว่างการร้อง การรำ การเจรจา และการแสดงท่าทางสามัญชนเข้าด้วยกัน เริ่มแสดงครั้งแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปีพุทธศักราช 2452 เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหาละครหม่อมต่วนเข้าไปเล่นแก้บนฉลองต้นลั่นจี่ออกลูก ครั้งนั้นคณะละครหม่อมต่วนศรี วรวรรณ ได้ถวายละครพันทางเรื่องพระลอ มีเจ้าจอมมารดาเขียน พระมารดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์เป็นผู้คิดประดิษฐ์ทำรำ และเป็นที่คลั่งไคล้ของชาววังทั้งหลายเป็นอย่างมาก ในที่สุดหม่อมต่วนและสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ก็ได้จัดละครเรื่องสาวเครือฟ้าเข้าไปแสดงถวายในพระราชวังดุสิต ในงานตรุษสงกรานต์ และเป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานเกล้าแก่พระราชยายเจ้าดารารัศมีว่า ผู้ที่แสดงเป็นสาวเครือฟ้าตอนเชือดคอ ชื่อพร้อม แสดงได้ดีเป็นยิ่งนักจึงพระราชทานเงินรางวัลให้ 100 บาท ละครเรื่องสาวเครือฟ้าของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์เป็นละครมีความเด่นมากที่สุดในการแสดงละครของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทั้งหมด จัดแสดงหลายครั้ง ณ โรงละครปรีดาลัย เป็นที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในสังคมชั้นสูง กระบวนท่าของละครเรื่องได้ถูกถ่ายทอดมาเรื่อย โดยคุณครู ลมุล ยมะคุปต์ และ คุณครูเฉลย ศุขะวณิช ท่านจดจำท่ารำและการแสดงมาจากเจ้าจอมมารดาเขียนครั้งตั้งแต่ได้ชมการแสดงที่โรงละครปรีดาลัย และครั้งท่านเคยเป็นลูกศิษย์ที่ละครวังสวนกุหลาบ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค ทำให้ได้ทราบว่า อาจารย์ลมุล ยมะคุปต์และอาจารย์เฉลย ศุขะวณิช เป็นครูที่มีความอัจฉริยะเป็นอย่างยิ่ง โดยท่านทั้งสองได้เคยรับชมการแสดงละครเรื่องสาวเครือฟานี้ครั้งอยู่ในวัง แล้วท่านก็ได้นำเอาความรู้ที่สามารถจำเอามาถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ จนกระทั่งครูลมุล ยมะคุปต์ เข้ารับราชการที่โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ปัจจุบันคือวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2477 และคุณครูเฉลย ศุขะวณิช ได้เข้ารับราชการเป็นครูนาฏศิลป์ เมื่อปีพุทธศักราช 2500 และทั้งสองท่านได้นำความรู้ที่ได้จดจำมาจากในวังถ่ายทอดให้กับอาจารย์อุดม อังสุธร และอาจารย์เวณิกา บุณนาค ลูกศิษย์รุ่นแรกเพื่อทำการเผยแพร่แต่ไม่ได้แสดง จากนั้นได้ถ่ายทอดการแสดงละครเรื่องสาวเครือฟ้าเพื่อจัดแสดงเผยแพร่ให้ประชาชนชม เมื่อพุทธศักราช 2522 ณ โรงละครแห่งชาติ นับเป็นการเผยแพร่ละครเรื่องสาวเครือฟ้าสู่สาธารณชนเป็นครั้งแรก

สาวเครือฟ้า เป็นตัวละครนางเอกของละครเรื่องสาวเครือฟ้า และมีสาวคำเจ็ดเป็นที่เลื่องและเป็นที่ตัวละครหลักในการดำเนินเรื่องราวต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องตัวละคร 2 ตัวนี้มีความผูกพันกันเป็นอย่างมาก เพราะอยู่อาศัยร่วมกันมาตั้งแต่วัยเยาว์ เนื่องจากสาวเครือฟ้าเป็นลูกกำพร้าพ่อแม่สาวคำเจ็ดและตายายจึงเลี้ยงดูสาวเครือฟ้าเป็นอย่างดี หากมีเรื่องราวกระทบจิตใจ สาวคำเจ็ดจะเป็นผู้จัดการปัญหาต่าง ๆ ให้อยู่เสมอ การแสดงละครเรื่องสาวเครือฟ้านั้นมีรูปแบบการแสดงผสมผสานระหว่างการร้อง การรำ การเจรจา และการแสดงท่าทางสามัญชน(กำแบ)เข้าด้วยกัน ใช้การร้องเพลงในการดำเนินเรื่อง ส่วนใหญ่ใช้ท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการแสดง จะมีการรำเดี่ยวอยู่เพียง 1 ช่วงเท่านั้น ในส่วนของการสอดแทรกการรำเดี่ยวชุด “สาวเครือฟ้าแต่งตัว” นั้น เป็นการแสดงที่อยู่ในฉากที่ 4 ฉากกลับ เนื้อหาบรรยายถึงการอาบน้ำและบรรจงแต่งกายให้สวยงามมากที่สุด มีวัตถุประสงค์เพื่อรอต้อนรับร้อยตรีพร้อม สามีกที่กำลังเดินทางกลับมาถึงเชียงใหม่ เนื่องด้วยความอัจฉริยะของคุณครูลมุล ยมะคุปต์และคุณครูเฉลย ศุขนิช จึงได้นำกระบวนการละครแบบมาตรฐานมาแทรกไว้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสุนทรีภาพของละครรำ และรักษารูปแบบดั้งเดิมละครรำของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ที่แต่เดิมแสดงละครรำแบบพันทาง การรำสาวเครือฟ้าแต่งตัว เป็นการรำเดี่ยวเพื่ออวดฝีมือของผู้แสดงที่รับบทเป็นนางเอกชื่อสาวเครือฟ้า ผู้แสดงจำเป็นต้องถ่ายทอดกระบวนการทำรำ ลีลา และอารมณ์ออกมาอย่างกลมกลืน ให้เป็นภาพที่งดงามตรงตาจริงใจ ที่สำคัญในการรำชุดดังกล่าวผู้แสดงจะต้องใช้ทักษะความสามารถในการรำ ในขณะเดียวกันต้องชักชวนให้ผู้ชมติดตามละครผ่านทางลีลาและดวงตา เห็นได้ว่า การบรรจุการรำละครแบบมาตรฐาน ส่งผลให้สามารถดึงดูดผู้ชมได้เป็นอย่างมาก ทำให้ละครคู่มีความประณีตงดงามขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งยังแสดงออกถึงความสามารถของผู้แสดงเป็นการเน้นความสำคัญให้แก่นางเอกอีกด้วย

จากประสบการณ์ด้านการแสดงโดยตรงของผู้สร้างสรรค์ ที่ได้รับการถ่ายทอด บทบาทสาวคำเจ็ด จากอาจารย์นันทา น้อยนิธย์ และประสบการณ์ทางวิชาการที่ทำการศึกษาวិทยานิพนธ์ เรื่องละครเรื่องสาวเครือฟ้า ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ จึงเล็งเห็นความสำคัญของการรำแบบมาตรฐานที่จะสอดแทรกเข้าไปอยู่ในละครเรื่องสาวเครือฟ้า เพื่อสร้างสุนทรียะในละคร และเป็นการปูเรื่องดึงดูดให้ละครเกิดความน่าสนใจมากขึ้น ก่อนที่จะเข้าเนื้อเรื่องในตอนที่เข้มข้น จากความอัจฉริยะของอาจารย์ลมุล ยมะคุปต์และอาจารย์เฉลย ศุขนิช ในการประดิษฐ์ท่ารำเดี่ยวชุดสาวเครือฟ้าแต่งตัวเข้าไปสอดแทรก ผู้สร้างสรรค์จึงมีแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำชุด “สองสาวชมสวนดอก” ขึ้น เนื้อหากล่าวถึง สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด มีอาชีพขายดอกไม้และร้อยพวงมาลัย เดินเข้าไปชมสวนของตัวเองด้วยกัน พบเจอดอกไม้บานาพรรณมากมายที่ตนเองและตายายช่วยกันปลูกไว้ เพื่อนำไปขายในตลาด การรำชุดดังกล่าว เป็นการเน้นความสำคัญตัวละครทั้ง 2 ตัวที่มีฐานะต่างกัน ได้แก่ สาวเครือฟ้า ที่เป็นนางเอกของเรื่อง มีฐานะ

เป็นเจ้านาย และสาวคำเจ็ด ที่เป็นตัวเอกของเรื่อง มีฐานะเป็นพี่เลี้ยงคอยรับใช้เจ้านาย มีวัตถุประสงค์เพื่อรำชมสวนของตนเองเพื่อแสดงความงดงามของดอกไม้และทัศนียภาพต่าง ๆ ในสวนของตนเอง อีกทั้งเป็นการรำอวดฝีมือและความงดงามของผู้แสดงทั้ง 2 ตัว โดยการรำคู่ชุดนี้ เป็นการรำคู่กันของตัวละครตัวนางทั้ง 2 คน เป็นการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงรูปแบบใหม่ที่ยังไม่มีใครศึกษาอย่างเป็นระบบ ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมนาฏศิลป์รูปแบบใหม่ที่น่าเอาจารีตการแสดงดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาของวงการนาฏศิลป์ไทย

ผู้สร้างสรรค์หวังเป็นอย่างยิ่งว่างานสร้างสรรค์นี้จะสามารถเป็นบทเรียนสำเร็จรูปให้กับการศึกษาในเนื้อหาละครเรื่อง ของอาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการสร้างสรรค์การแสดงชุดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่องได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้สร้างสรรค์คงไว้ซึ่งรูปแบบของละครเรื่องปริศนาลอยอย่างครบถ้วน อันจะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์สืบทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและรูปแบบของละครเรื่อง แบบมีลูกคู่

1.2.2 เพื่อสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ รำคู่ ชุด “สองสาวชมสวนดอก”

1.3 คำถามในการสร้างสรรค์

1.3.1 แนวทางการสร้างสรรค์การรำคู่ ชุด “สองสาวชมสวนดอก” เป็นอย่างไร

1.3.2 รูปแบบการแสดงของละครเรื่องแบบมีลูกคู่ เป็นอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการสร้างสรรค์

ละครเรื่องแบบมีลูกคู่ คือ รูปแบบของละครเรื่อง ที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นผู้ริเริ่มขึ้น ใช้การร้องดำเนินเรื่อง ผู้แสดงจะร้องในบทที่เป็นคำพูดของตนเอง มีลูกคู่ร้องบทพรรณนาความในใจ หรือ เนื้อหาอื่น ๆ ให้ใช้ทำทางสามัญชน แบบกำแบ

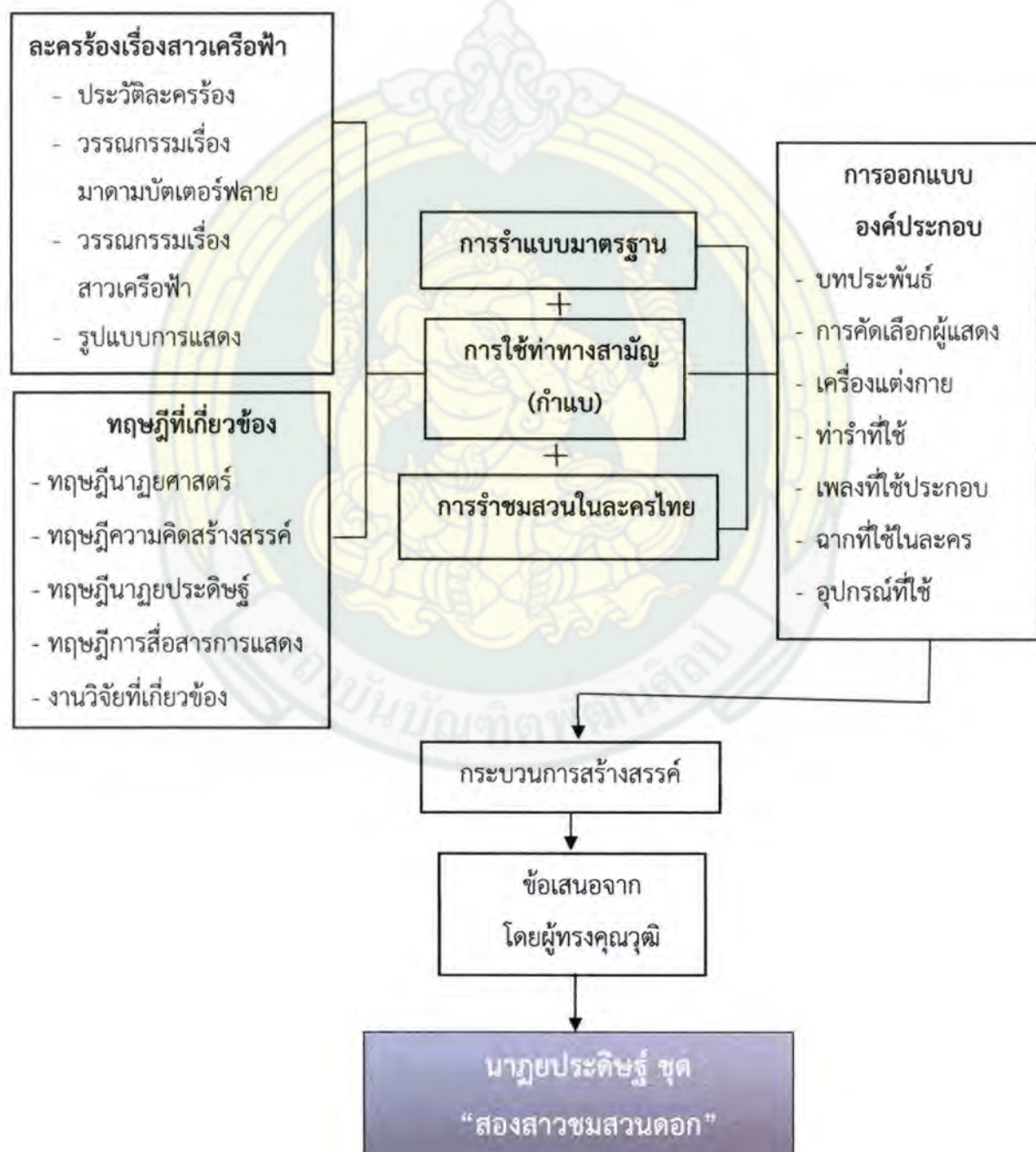
นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก คือ ผลงานสร้างสรรค์ ที่เป็นการรำคู่ชมสวนดอกไม้ของตัวละครสาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด ในละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า ฉากที่ 1 ใช้ทำทางแบบสามัญชน ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐาน ตัวละครร้องเองและมีลูกคู่ร้องรับ

รำมาตรฐาน คือ การรำที่ใช้มาตรฐานต่าง ๆ มาเป็นองค์ประกอบในการประกอบสร้างท่ารำ ๆ หนึ่ง มีท่าทางที่เป็นมาตรฐาน ปรับเปลี่ยนไม่ได้ อาจจะเป็นการ รำเดี่ยว รำคู่ หรือระบำ ก็ได้

ท่าทางเลียนแบบสามัญชน (กำแบ) คือ การใช้ท่าทางสามัญชนที่ผ่านการปรุงแต่งให้สวยงามมากขึ้น มักใช้เป็นมือกำและมือแบ ในการสื่อความหมาย

รำชมสวน คือ การรำเพื่อชื่นชมสวนดอกไม้ นานาพรรณ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินในของตัวละคร ใช้ท่าทางซึ้งมนต์ไม้ หรือหมุนกต่าง ๆ แสดงถึงอาการปฏิกิริยาที่มีความสุขของตัวละคร

1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์



1.6 ขอบเขตในการสร้างสรรค์

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก เป็นการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์รูปแบบการรำชมสวน โดยใช้ท่าทางผสมผสานระหว่างท่ารำแบบมาตรฐานและท่าทางสามัญชน (กำแบ) มุ่งศึกษาข้อมูล 3 ส่วน ดังนี้

- 1.) ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของละครร้อง
- 2.) ข้อมูลเกี่ยวกับละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ศึกษาจากบทละครเรื่องสาวเครือฟ้า ฉบับของประเสริฐอักษร (นามปากกาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

1.6.2 ขอบเขตด้านบุคคล

ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ ครู อาจารย์ นาฏศิลป์ ในกรมศิลปากร และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เท่านั้น

1.6.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ดำเนินการสร้างสรรค์ ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์

1.6.4 ขอบเขตด้านเวลา

เดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนกันยายน 2563 รวมระยะเวลา 1 ปี

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย / การสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก ใช้วิธีการสร้างสรรค์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) สู่การสร้างสรรค์การแสดง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ภาคทฤษฎี

1. ศึกษาความเป็นไสและรูปแบบของละครร้อง
2. ศึกษาวรรณกรรม เรื่องสาวเครือฟ้า
3. ศึกษาหลักการ วิธีการ รำชมสวน ชมธรรมชาติในละครไทย

4. ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์การแสดง จากแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจน ตัวอย่างของการแสดงอื่น ๆ

ภาคสนาม

1. ศึกษาและสังเกตจากการชมวิดิทัศน์การแสดงละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ และมูลนิธิดุริยประณีต
2. ศึกษาและสังเกตจากการชมวิดิทัศน์การแสดงชุดพระลอลงสวนของรองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทน์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ
3. ศึกษาและสังเกตจากการชมวิดิทัศน์การแสดงชุดอุณรุทชมไพร ของกรมศิลปากร
4. ศึกษาและสังเกตจากการชมวิดิทัศน์การแสดงชุดบุษบาชมสวนขวัญ ผลงานนาฏยประดิษฐ์ของรองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์คือ ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ และผู้ทำงานเกี่ยวข้อง กับงานด้านนาฏศิลป์ไทยและดนตรีไทย ที่เป็นทั้งศิลปินหรือนักวิชาการ นักดนตรีที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการสอนนาฏศิลป์ไทยหรือดนตรีไทย มีประสบการณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทยหรือดนตรีไทย มาแล้วไม่น้อยกว่า 30 ปี และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับละครร้อง ประกอบด้วย
 - 5.1. นางสาวทัศนีย์ ขุนทอง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรี-คีตศิลป์) ผู้ให้ข้อมูลด้านการบรรจุเพลง และเพลงในละครร้อง
 - 5.2. นางรัตติยะ วิภิสิตพงศ์ ศิลปินแห่งชาติ ผู้ให้ข้อมูลละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า และหลักการออกแบบท่าทางในละครร้อง
 - 5.3. นายเกษม ทองอร่าม ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลด้านหลักการประพันธ์บทร้อง
 - 5.4. รองศาสตราจารย์ผุสดี หลิมสกุล ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ให้ข้อมูลด้านท่ารำในการรำชมสวนของละครรำ ตัวนาง

- 5.5. นางนันทา น้อยนิตย์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลด้านละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า และบทบาทของสาวคำเจ็ด
- 5.6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยธาดา รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลด้านละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า
- 5.7. นางฤดีชนก คชเสนี ครูชำนาญการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลด้านละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า และบทบาทของสาวเครือฟ้า
- 5.8. ดร.สุรัตน์ จงดา ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบองค์ประกอบการแสดง การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก ประกอบด้วยลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดง

- แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานสร้างสรรค์ ชุด สองสาวชมสวนดอก คือการรำชมสวน ชมธรรมชาติของตัวละครทั้ง 2 ตัว ที่มีสถานะต่างกัน คือ เป็นเจ้านาย และเป็นคนรับใช้ โดยจะต้องมีความสอดคล้องกันในเรื่องของกระบวนการทำรำ
- รูปแบบการแสดง มีลักษณะเป็นการรำคู่ ใช้ท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐาน ระยะเวลาในการแสดง ประมาณ 10 นาที สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดด้วยการเดินชวนกันชมสวน ด้วยท่าทางแบบสามัญชน จากนั้นผสมผสานท่าฟ้อนและทำนานาฏศิลป์ไทยเข้าไป เพื่อให้เกิดความสวยงาม

ช่วงที่ 2 สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ร้องเพลงชมดอกไม้ให้นานาชนิดโดยมีลูกคู่ร้องรับ มีการสอดแทรกบทเจรจาใช้ท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) ขึ้นชมดอกไม้ ทั้ง 25 ชนิดในสวนของตนเองด้วยกิริยาหยอกล้อกันอย่างเพลิดเพลินใจ

ช่วงที่ 3 ทั้งสองสาว ช่วยกันเก็บดอกไม้บานาพรรณมา เพื่อร้อยดอกไม้นำไปขายในตลาด ใช้การแต่งทำทางสามัญชน (กำแบ) ที่กำหนดตายตัว จากนั้นจึงใช้ทำรำแบบมาตรฐาน ผสมผสานเข้าไอย่างลงตัว

2.2 การสร้างสรรค์บทร้อง ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง

- การสร้างสรรค์บทร้อง ดัดแปลงจากบทละครเรื่องสาวเครือฟ้า ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ฉากที่ 1 โดยนำชื่อดอกไม้ 25 ชนิดและคุณลักษณะที่โดดเด่นของดอกไม้แต่ละชนิด มาเรียบเรียงเป็นบทใหม่ อีกทั้งบรรยายถึงกิริยาอาการของสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดเข้าไป เพื่อให้เหมาะสมกับการรำ
- ทำนองเพลง ใช้ทำนองเพลง 2 ชั้น สำเนียงออกภาษาคันทู เนื่องจากละครเรื่องสาวเครือฟ้า เป็นละครที่สื่อถึงวัฒนธรรมและเรื่องราวของภาคเหนือ จึงต้องใช้เพลงที่ออกภาษาเหนือ เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่จะนำเสนอ โดยเลือกเพลงจากบทพระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
- ดนตรีประกอบการแสดง ใช้วงปี่พาทย์ มีนักร้องผู้หญิงสำหรับเป็นลูกคู่ให้ตัวละคร

2.3 การคัดเลือกผู้แสดง

- ผู้แสดง จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษคือ สาวเครือฟ้าต้องเป็นผู้ที่มีรูปร่างงาม หน้าสวย น้ำเสียงไพเราะ และมีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ที่ดี เนื่องจากเป็นตัวละครนางเอก ส่วนตัวละครสาวคำเจ็ด เป็นบทของสาวรับใช้ รูปร่างควรมีลักษณะสูงหรือใหญ่กว่าตัวละครสาวเครือฟ้า ร้องเพลงไพเราะ และมีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ที่ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี เคยมีประสบการณ์ทางการแสดงละคร

2.4 การสร้างสรรค์กระบวนท่ารำ

- กระบวนท่ารำ ใช้ท่ารำมาตรฐาน ในรูปแบบการรำแบบ ตีบทสื่อความหมายถึงสิ่งที่ตัวละครกำลังพรรณนาถึง แต่ต้องคำนึงถึงฐานะที่ต่างกันของตัวละครเป็นหลัก โดยสาวคำเจ็ดจะต้องไม่เดินนำหน้าสาวเครือฟ้า มีการรำคู่พร้อมกัน และสลับกันตีบท ผสมผสานกับการใช้ท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อความหมาย เนื่องด้วยละครเรื่องสาวเครือฟ้า เป็นละครร้อง การร้องจึงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อกระบวนท่ารำที่สร้างสรรค์ออกมา ซึ่งการสร้างสรรค์กระบวนท่ารำ จะต้องเป็นท่ารำที่เอื้อต่อการร้องเพลงด้วย

2.5 การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ

- เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ มีรูปแบบการแต่งกายมาจากสาวล้านนา (ภาคเหนือ) ที่มีค่านิยมการแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าซิ่น และห่มสไบ

2.6 การสร้างสรรค์อุปกรณ์ประกอบการแสดง และฉาก

- อุปกรณ์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย ตะกร้า/กระบุง สำหรับใส่ดอกไม้ ไม้สอยดอกไม้
- ฉาก เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้อย่างยิ่ง ผู้สร้างสรรค์จะต้องสร้างสรรค์ฉากให้มีดอกไม้บานาพรรณ สมมุติว่าเป็นสวนดอกไม้ อาจไม่ครบทั้ง 25 ชนิด โดยนำต้นไม้และดอกไม้มาตั้งเรียงรายกันให้สวยงาม ให้ความรู้สึกกับผู้ชมเปรียบเสมือนว่าสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดอยู่ในสวนดอกไม้ อย่างสมจริง

2.7 ทดลองทำการแสดง และเผยแพร่การแสดงสู่สาธารณชน

- เผยแพร่การแสดงในรูปแบบการแสดงประกอบละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า
- เผยแพร่การแสดง ในรูปแบบ ชุดการแสดงวิพิธทัศนา

ขั้นตอนที่ 3 จัดการสนทนาแบบกลุ่มสนทนาลย่อย (Focus Group) นำเสนอการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

3.1 กลุ่มศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย

กำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ และผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับงานด้านนาฏศิลป์ไทยและดนตรีไทย มีสถานะเป็นครูอาจารย์หรือศิลปิน ที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนาฏศิลป์ไทยหรือดนตรีไทย มีประสบการณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทย หรือดนตรีไทย มาแล้วไม่น้อยกว่า 25 ปี และมีประสบการณ์การสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ไทย

3.2 กลุ่มนักวิชาการทางด้านนาฏศิลป์ไทย

กำหนดเกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือชำนาญการพิเศษ ขึ้นไป มีประสบการณ์ในการทำงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อแวดวงนาฏศิลป์ไทย

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

4.1 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2 จัดทำรูปเล่มสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมา

1.2 วัตถุประสงค์

1.3 ขอบเขตของการสร้างสรรค์

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5 กรอบแนวคิด

1.6 นิยามศัพท์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ละครเรื่อง

2.1.1 ความหมายของละครเรื่อง

2.1.2 ความเป็นมาของละครเรื่อง

- 2.1.3 รูปแบบของละครร้อง
- 2.1.4 องค์ประกอบของละครร้อง
- 2.2 วรรณกรรมเรื่อง สาวเครือฟ้า
 - 2.2.1เค้าโครงของละครเรื่องสาวเครือฟ้า
 - 2.2.2 เนื้อเรื่องสาวเครือฟ้า
 - 2.2.3 วรรณกรรมเรื่อง มาตามบัตเตอร์ฟลาย
- 2.3 การรำชมสวน ชมธรรมชาติในละครไทย
 - 2.3.1 ความหมายของการรำชมสวน ชมธรรมชาติ
 - 2.3.2 ตัวละครไทยที่รำชมสวน ชมธรรมชาติ
 - 2.3.3 วิธีการ หลักการรำชมสวน ชมธรรมชาติ
- 2.4 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.4.1 ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์
 - 2.4.2 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
 - 2.4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์

- 3.1 แนวคิดและแรงบันดาลใจ
- 3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- 3.3 การกำหนดรูปแบบการแสดง
- 3.4 การออกแบบองค์ประกอบการแสดง
 - 3.4.1 การสร้างสรรค์บทร้อง ทำนองเพลง
 - 3.4.2 ดนตรีประกอบการแสดง
 - 3.4.3 การคัดเลือกผู้แสดง
 - 3.4.4 การสร้างสรรค์โครงสร้างและลักษณะของท่า
 - 3.4.5 การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย
 - 3.4.6 การสร้างสรรค์อุปกรณ์ประกอบการแสดง
 - 3.4.7 การออกแบบฉาก
 - 3.4.8 ทดลองทำการแสดง และเผยแพร่การแสดงสู่
สาธารณชน

3.5 จัดการสนทนาแบบกลุ่มสนทนาลย่อย (Focus Group)

3.6 การสรุปผลการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด
สองสาวชมสวนดอก

บทที่ 4 นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

4.1 กระบวนท่ารำ

4.2 การวิเคราะห์องค์ความรู้จากการสร้างสรรค์
นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

4.3 สรุป

บทที่ 5 บทสรุป ข้อเสนอแนะ และอภิปรายผล

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ได้ผลงานสร้างสรรค์ ชุดสองสาวชมสวนดอก

1.7.2 ได้องค์ความรู้เรื่องความเป็นมาและรูปแบบของละครร้อง

1.7.3 ได้ทราบถึงหลักการรำชมสวน ชมธรรมชาติ ในละครไทย

1.7.4 นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ได้นำนาฏยประดิษฐ์ชุด สองสาวชมสวนดอก ไปใช้ในการ
เรียนการสอน เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของละครร้อง

1.7.5 เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ได้นำองค์ความรู้ทางด้านแนวทางการสร้างสรรค์การแสดงเพื่อ
ประกอบละคร ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

บทที่ 2

เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า การรำชมสวน ชมธรรมชาติในละครไทย และศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ประกอบด้วยเนื้อหาสรุปเป็นประเด็น ดังนี้

2.1 ละครเรื่อง

2.1.1 ความหมายของละครเรื่อง

2.1.2 ความเป็นมาของละครเรื่อง

2.1.3 รูปแบบของละครเรื่อง

2.1.4 องค์ประกอบของละครเรื่อง

2.2 วรรณกรรมเรื่อง สาวเครือฟ้า

2.2.1เค้าโครงของละครเรื่องเรื่องสาวเครือฟ้า

2.2.2 เนื้อเรื่องสาวเครือฟ้า

2.2.3 วรรณกรรมเรื่อง มาตามบัตเตอร์ฟลาย

2.3 การรำชมสวน ชมธรรมชาติในละครไทย

2.3.1 ความหมายของการรำชมสวน ชมธรรมชาติ

2.3.2 การรำชมธรรมชาติที่ปรากฏในการแสดงโขน ละคร

2.3.3 วิธีการ หลักการรำชมสวน ชมธรรมชาติ

2.4 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ทฤษฎีนาฏยศาสตร์

2.4.2 ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์

2.4.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

2.4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ละครรื่อง

2.1.1 ความหมายของละครรื่อง

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2517) ได้อธิบายความหมายของละครรื่องไว้ว่า ละครรื่องของไทย แท้ ๆ นั้นใช้ลูกคู่ร้องประกอบการแสดงไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีคำพูดประกอบเข้าไปในการแสดงละครดังกล่าว

พูนพิศ อมาตยกุล (2548) กล่าวว่า ละครรื่อง หมายถึง ละครเวทีแบบหนึ่งของไทยที่ใช้การขับร้องดำเนินเรื่องราวตลอดเรื่อง ในบางโอกาสที่เรื่องราวนั้นมีบทของตัวตลก อาจมีบทเจรจาแทรกบ้างเพียงเล็กน้อย แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือใช้การขับร้องเป็นพื้น โดยผู้แสดงจะร้องนำเป็นต้นบท แล้วใช้ลูกคู่หญิงหลาย ๆ คนช่วยร้องเอื้อนหรือร้องข้อความต่อจากต้นบท ทั้งนี้ลูกคู่เหล่านั้นอาจไม่ปรากฏตัวบนเวที แต่ร้องอยู่ข้างฉากแทน แต่ในกรณีที่ฉากนั้นต้องการผู้แสดงประกอบฉากหลายคน ลูกคู่ก็จะปรากฏในฉากด้วย ละครรื่องไทยดั้งเดิมใช้ผู้แสดงหญิงล้วน อาจมีตัวละครผู้ชายบ้าง เฉพาะที่แสดงเป็นตัวตลกหรือตัวแสดงติดตามพระเอกเท่านั้น การแต่งกายมักแต่งให้เข้ากับเนื้อเรื่อง หรือตามสมัยนิยมนั้น ๆ

คมคาย กลั่นภักดี (2553) กล่าวว่า ละครรื่อง คือ ละครที่จัดแสดงบนเวที แบ่งการแสดงเป็นองก์และฉาก ดำเนินเรื่องด้วยการขับร้องเป็นหลัก อาจมีการแทรกบทเจรจาบ้างแต่ก็ไม่ใช้การดำเนินเรื่อง ส่วนผู้แสดงไม่ใช้กระบวนรำ เพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงไทยประเภทเพลงเกร็ด เนื้อเรื่องของบทละครมักเป็นประเภทบันเทิงคดี ประวัติศาสตร์ ชวนหัว พงศาวดาร และเรื่องที่แปลจากต่างประเทศ

นัฏฐนิช นักปี (2557) กล่าวว่า ละครรื่องเป็นละครของไทยลักษณะหนึ่ง ที่ใช้การขับร้องดำเนินเรื่องราวแทนบทเจรจา แต่อาจมีการแทรกบทเจรจาเข้ามาได้บ้างในกรณีที่มีบทของตัวตลก เพื่อให้การแสดงเกิดความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่ายจนเกินไป ละครรื่องดั้งเดิมนั้นใช้ผู้หญิงแสดงเป็นตัวละครทั้งหมดไม่ว่าตัวละครนั้นจะเป็นหญิงหรือชาย โดยผู้แสดงต้องร้องนำด้วยตนเอง แล้วมีลูกคู่ช่วยร้องเอื้อนส่งต่อไปสู่เนื้อความถัดไป ลูกคู่ทั้งหลายนี้ส่วนใหญ่แสดงเป็นคนรับใช้ของพระเอกนางเอกซึ่งไม่จำเป็นต้องปรากฏตัวในฉากเสมอไป แต่ในระยะหลังเริ่มมีการใช้นักแสดงชาย แสดงบทตัวตลกและคนรับใช้เพิ่มเข้ามา

จากข้อมูลข้างต้น ผู้สร้างสรรค์สามารถสรุปได้ว่า ละครร้อง คือละครชนิดหนึ่งของไทย พัฒนามาจากละครดึกดำบรรพ์ ละครบังสาววัน อุปรากรของยุโรป ดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลง มีบทเจรจาแทรกหรือไม่ก็ได้ ใช้ท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ ประดับแต่งให้สวยงาม เดิมใช้ผู้หญิงแสดง ภายหลังอาจใช้ชายจริงหญิงแท้ แต่งกายแบบสามัญชน ฉากเป็นฉากแบบสมจริง เพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงไทยประเภทเพลงเกร็ด เคยเป็นที่นิยมมาก ละครร้องเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนามาสู่ละครเพลง ละครวิทยุ ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน

2.1.2 ความเป็นมาของละครร้อง

ละครร้อง คือ ละครชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่วงปีพ.ศ. 2448 (พูนพิศ อมาตยกุล, 2556, น. 236) ละครร้องเกิดขึ้นจากการริเริ่มของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้นำเอารูปแบบของการแสดง ละครบังสาววัน อุปรากร และละครดึกดำบรรพ์ (เสาวณิต วิงวอน, 2555, น. 121) มาผสมผสาน ปรับปรุงให้เป็นละครชนิดใหม่ขึ้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงได้ความคิดมาจากละครบังสาววันของมลายู ดังปรากฏในลายพระหัตถ์ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ในสาส์นสมเด็จพระเจ้า

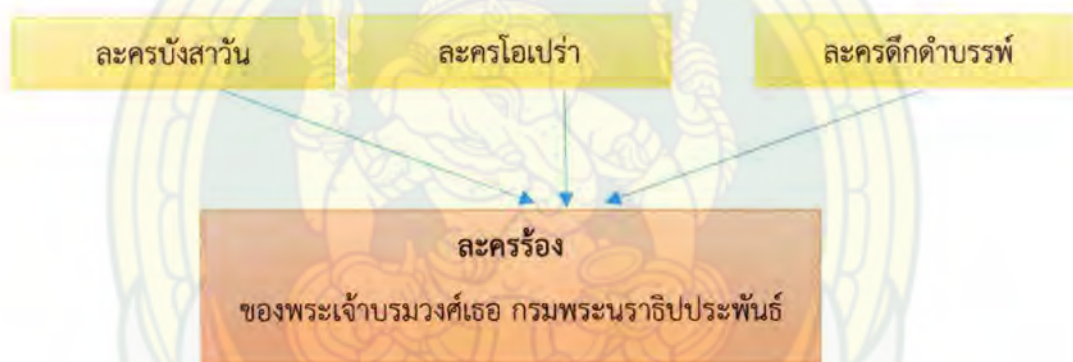
“...เมื่อ ร.ศ.109 (พ.ศ.2433) สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จไปประพาสเลียบรอบแหลมมลายู เวลาประทับอยู่ ณ เมืองไทรบุรี เจ้าพระยาไทรหาละครมลายูซึ่งเพิ่งมีคนประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เรียกว่า “บังสาววัน” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Malay Opera มาเล่นถวายทอดพระเนตร ต่อนั้นมาอีกหลายปีพวกละครบังสาววันนั้นเข้ามาเล่นในกรุงเทพฯ โรงที่เล่นอยู่ข้างวังบูรพาภิบาลบ้านเก่าของหม่อมฉัน [...] และละครบังสาววันนั้นเองที่กรมพระนราธิปเอาไปคิดแก้ไขเป็นอย่าง “ละครร้อง” เล่นที่โรงปรีดาลัย แล้วคนอื่นเช่นแม่บุญนาทเป็นต้นเอาอย่างไปเล่น แต่คนทั้งหลายแม้จนเชอโยห์เซียครอสปี ราชทูตอังกฤษแสดงปาฐกถาที่สมาคมโรตารี เมื่อเร็ว ๆ นี้ ยกย่องว่าละครร้องเป็นของกรมพระนราธิปทรงริขึ้น หามิใครรู้ไม่ว่าท่านได้เค้ามาจากละครบังสาววัน มลายู” (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2552, น.206-207)

ส่วนหลักฐานอื่นที่เข้าใจว่าเลียนแบบมาจากละครโอเปร่า สืบเนื่องจากเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ได้จัดสร้างละครรูปแบบใหม่ขึ้น

มีลักษณะให้ผู้แสดงร้องเองและรำเอง ผู้แสดงร้องโต้ตอบกัน มีการสร้างฉาก เปลี่ยนฉากตามเนื้อเรื่องที่แสดง มีแสง สีเสียง เพื่อให้ดูสมจริง โดยได้เลียนแบบมาจากละครโอเปร่า เรียกตามชื่อโรงละครว่า ละครดึกดำบรรพ์ ละครดึกดำบรรพ์นี้ได้รับความนิยมมาก และลักษณะของละครร้องของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ก็มีส่วนที่เหมือนกับละครดึกดำบรรพ์ คือผู้แสดงร้องโต้ตอบกันเอง มีการสร้างฉากเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง เพียงแต่ตัดทำรำออกเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปคือ ละครร้อง เป็นละครได้ที่แนวคิดมาจาก ละครบังสวั้นของมลายู ละครดึกดำบรรพ์ และละครโอเปร่าของยุโรป พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์นำมาปรับปรุงพัฒนาและดัดแปลงให้มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง และเล่นเป็นคณะละครนฤมิตร

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงที่มาของละครร้อง



ที่มา : พิมพ์กา มหามาศย์, 2563.

ละครร้องนี้จัดแสดงขึ้นครั้งแรก ณ โรงละครวิมานนฤมิตร ในปี พ.ศ.2449 แสดงเรื่อง “โฉเบ้” (พูนพิศ อมาตยกุล, 2556, น. 236) ต่อมาปีพ.ศ.2451 ได้แสดงละครร้องเรื่อง “อาหรับราตรี ขวดแก้วเจียรไน ดุ๊กตายอดรัก” (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2554, น. 158) คณะละครนฤมิตร แสดงละครพื้นทาง ละครร้องและละครพูดสลับลำได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงนำเอานิยายต่างประเทศมาดัดแปลงและปรับปรุงให้เป็นภาษาไทย และนำมาเล่นเป็นละครสมัยใหม่เกิดความคลั่งไคล้ในละครเป็นอย่างยิ่ง คณะละครนฤมิตรแสดงละครมาได้สักระยะหนึ่งโรงละครวิมานนฤมิตรเกิดไฟไหม้ขึ้น เผาผลาญเอาเครื่องละคร เครื่องดนตรีและฉากไปทั้งหมด ทำให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เจ้าจอมมารดาเขียน (คุณเขียนอิเหนา) และหม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ จำเป็นต้องหยุดงานละครทั้งหมดไว้

ขณะเดียวกันเมื่อปี พ.ศ.2550 ในพระราชวังสวนดุสิต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จกลับจากประพาสยุโรป และทรงริเริ่มให้ปลูกต้นไม้ภายในบริเวณพระราชวังสวนดุสิต โดยมีไม้ดอกไม้ผลมากมาย แต่มีต้นลิ้นจี่ต้นหนึ่งโตเต็มที่แล้วแต่ยังไม่ออกผล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงบนต่อเทวดาไว้ว่า “ถ้าลิ้นจี่มีลูกเมื่อใดจะหาคณะละครหม่อมต่วนมาแสดงทำขวัญ” (เนียนศิริ ตาละลักขมณ, 2522, น. 46) ครั้นทรงทราบว่าละครหม่อมต่วนเลิกเล่นเสียแล้วก็เกิดปัญหาขัดข้อง แต่หากมีความจำเป็นที่ต้องทรงแก้บน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำรัสต่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ว่า “ต้องจัดให้มีขึ้นใหม่ มิฉะนั้นจะไม่สมดังที่ตรัสไว้” (เนียนศิริ ตาละลักขมณ, 2522, น. 46) ทั้งนี้พระองค์จะเป็นผู้อุปถัมภ์ด้วยพระองค์เอง จึงเป็นผลให้เกิดละครหลวงนฤมิตรขึ้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เจ้าจอมมารดาเขียน และหม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ ปรึกษากันแล้วได้ข้อสรุปนำละครพันทางเรื่องพระลอเข้าไปถวาย มีเนื้อเรื่องเริ่มจากพระลอข้ามแม่น้ำกาหลงจนถึงพระลอเข้าสวนเมืองสรอง (มณิศา วศินารมณ, 2549, น. 2) หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทอดพระเนตรการแสดงครั้งนั้น ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ต่าง ๆ ก็ล้วนแต่นิยมชมชอบละครของหม่อมต่วนเป็นอย่างยิ่ง ชาววังต่างเรียกร้องให้ละครของหม่อมหลวงต่วนจัดแสดงอีก จนสุดท้ายก็ได้จัดละครเรื่องสาวเครือฟ้าเข้าไปแสดงถวายในพระราชวังดุสิต ในงานตรุษสงกรานต์ นับเป็นการก่อเกิดละครเรื่องครั้งใหม่อีกครั้ง



ภาพที่ 1 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
ทรงฉายร่วมกับพระมารดาเจ้าจอมมารดาเขียน ในรัชกาลที่ 4
ที่มา: เนียนศิริ ตาละลักษมณ์ (2522, น. 3)



ภาพที่ 2 หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ
ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ต่อมาสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ทรงสร้างโรงละครขึ้นใหม่ ขึ้นที่วังแพรงนราของท่านเอง ประทานชื่อว่า “โรงละครปริตาลัย” ตั้งอยู่ถนนเฟื่องนคร เปิดแสดงให้ประชาชนซื้อตั๋วเข้าชม แสดงเฉพาะเวลากลางคืน วันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น มีการแสดงละครสมัยใหม่หลายเรื่อง เป็นที่นิยมยิ่งนัก ละครร้องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ที่ได้นำออกแสดงแต่ละครั้งได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี ซึ่งความนิยมในละครร้องของพระองค์มิได้เป็นที่นิยม แต่ในเฉพาะกลุ่มคนสามัญชนเท่านั้น เพราะชาววังทั้งหลายก็ให้ความนิยมชมชอบละครของพระองค์เป็นอย่างมาก เห็นได้จากหลักฐานพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีไปถึงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ.128 (พ.ศ.2452) ความว่า

“...เธอทำให้ชาววังคลั่งไคล้ละครเสียหมดแล้ว บัดนี้ถึงกำหนดจะสมโภชน์พระที่นั่งซึ่งเคยมีแต่สังเวศและดอกไม้วานกับประโคม ตามแบบละครตึกดำบรรพ์เท่านั้น บัดนี้จะถมให้มีละคร ขอให้ฉันหา เขาออกซื้อเรื่อง ๆ หนึ่งว่า ตึกตาแสนสวย แต่เล่นเพียงวันเดียวเท่านั้น...” (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2517 อ้างถึงใน ญญฐนิช นักปี, 2557, น.49)

และจากหลักฐานในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีไปถึงพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ลงวันที่ 2 กรกฎาคม ร.ศ.128 (พ.ศ.2452) ความว่า

“...คราวนี้ว่าด้วยเรื่องคลั่ง ชาววังนั้นคลั่งละครกรมพระนราฯ ทุกรูปทุกนาม ตั้งแต่เจ้านายลงไปถึงข้า ข้า ตั้งแต่เจ้าไปแล้ว ยังมีหลายหนเข้าและตามแบบที่เจ้าตั้งไว้ไม่ให้ผู้ชายมาดู ตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีผู้ชายได้ดูอีกเลย ผลที่ผู้ชายไม่ได้ดูนั้น ทำให้เกิดทุรนทุรายสุดแต่กรมพระนราฯ มาเล่นอะไรในวังแล้วกลับเอาไปเล่นที่ปริตาลัย คนก็ตามไปดูมาก แต่ก่อน โรงละครกรมพระนราฯ ได้เคยไป คนไม่เกิน 50 ตั้งแต่มารับในวัง แล้วคราวนี้เล่นวันใดที่นั่งยังไม่พอเสมอ แต่เพียงเรื่องที่มาเล่นในวัง แล้วไปเล่นข้างนอก ได้ส่วนเงินข้างนอกถึงหมื่นกว่าบาทแล้ว กรมพระนราฯ ร้องว่า เดชะบารมี...” (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2517 อ้างถึงใน ญญฐนิช นักปี, 2557, น. 49)

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงใช้ละครของโรงละครปรีดาลัยแสดงเพื่อต้อนรับพระราชอาคันตุกะ ดังปรากฏในสำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชทานกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ลงวันที่ 14 สิงหาคม รัตนโกสินทร์ศก 127 ว่า

“ ถึงกรมพระนราธิป

จะหาละครเสียป่านี่ ดูกโยฮันอัลเยอร์เซียนต์ เมืองบรานสวิก ซึ่งเป็นพระสหายอย่างดีของฉัน กำหนดจะเข้ามาเป็นการเยี่ยมตบในเดือนมกราคมนี้ จึงขอบอกหาละคร หวังว่าจะหาเรื่องที่เจริญทางพระราชไมตรี ดูที่ปรีดาลัยได้เข้าดีกว่าไปหาว่ามี จึงขอบอกไว้เสียแต่เนิ่น ๆ จะได้มีเวลาคิด

สยามมินทร์”

เห็นได้ว่าละครของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์เป็นที่นิยมมากในสมัยนั้น แต่ละครที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของโรงละครปรีดาลัย ได้แก่ ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า โดยมีพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าดารารัศมีว่าผู้ที่แสดงเป็นสาวเครือฟ้า มีชื่อว่าพร้อม เล่นได้ดีมาก ได้รางวัลครั้งเดียวถึง 100 บาท

ลักษณะละครร้องแบบปรีดาลัย คือ เป็นการแสดงบนเวทีตามท้องเรื่อง ขุนวิจิตรมาตราได้กล่าวถึงฉากในโรงละครปรีดาลัยไว้ว่า

“โรงละครปรีดาลัย ถนนแพรงนรา ใช้ฉากที่เรียกว่า “ฉากตั้ง” ทั้งสิ้น ฉากตั้งคือฉากที่ทำเป็นแผงแน่นหนามั่นคง แล้วมาตั้งประกอบกันเข้าเป็นรูปห้อง ด้านหลังมีหน้าต่าง ด้านซ้าย-ด้านขวามีประตูเข้าออกได้เหมือนจริง จะเป็นห้องเรือโบราณหรือตึกสมัยใหม่ ก็ดูเหมือนของจริงทั้งนั้น มีฉากประกอบด้านหลังสุด เช่น สมมุติจะเปิดหน้าต่างออกไปก็เห็นต้นไม้จริง ๆ เห็นตึกหรือหลังคาบ้านไกล ๆ ฉากสวน ฉากป่า ฉากถนนก็เห็นต้นไม้ บ้านเรือนจากซ้าย-ขวา ซึ่งต่อออกมาก็เป็นถนน ส่วนเครื่องแต่งกายฉากต่าง ๆ ก็แต่งตั้งให้เหมาะสมกับฉากนั้น ๆ ตามสมัยจริง ๆ ฉากตั้งนี้เป็นแบบฉบับของละครร้องแท้ๆ คือให้ดูทุกอย่างเป็นเหมือนของจริงตามลักษณะธรรมชาติของชาวบ้าน” (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2554, น. 160)



ภาพที่ 3 วังวรารณ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ที่มา: University of Illinois



ภาพที่ 4 โรงละครปรีดาลัย ที่วังแพรงนรา

ที่มา: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. กองโครงการอนุรักษ์ (2546, น. 13)

ทั้งนี้ให้มีระบำหรือจำวดออกมาแสดงสลับฉาก วิธีการดำเนินเรื่องคือดำเนินเรื่องด้วยการร้อง ตัวละครจะต้องร้องเองโดยมีลูกคู่คอยร้องรับในบทที่บรรยายความรู้สึกนึกคิดและมีข้ออุกตลอดตาม ใช่วงปีพาทย์หรือวงมโหรีบรรเลง ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน ท่าทางที่ใช้สำหรับแสดงจะเป็นท่าทางกิริยาของมนุษย์ตามธรรมชาติ ไม่ทำท่าอย่างเช่นละคร เรียกว่าละครกำแบ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2552, น. 206) เรื่องที่ใช้แสดงละครร้องแบบปรีดาลัยนั้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงพระนิพนธ์ไว้กว่า 400 เรื่อง ยกตัวอย่างเช่น

“กระท่อมดินเปื้อน เกินดิบ กำกวมกำเริบขึ้น ขี้หึงถึงดี คาราคาซัง คำหมอเทวดา คนทะเล จักะเหล่าน จวบของคนยาก ชูโชค บรมะหึง แปลงกาย ฆะอืดฆะอม ผู้ร้ายกลับบ้าน พิไกรกรรมกะน้ำใจ มะนิลาลอตเตอร์ มีตรประเสริฐ รับฝากอนุชา ลับลมคมใน ลากหาย หลงกลสนองคุณ สายชนวน สาวเครือแมวพันธุกรรม สิบรู้ไม่เท่าเจน สุดสกุล แสนแสบ หุนหันพลันแล่นอยัมพะทันตา อิหลักอิเหลื่อ อีสดกระสือ อมพะนัม อยู่หัย กระดังงาไม่ลงไฟ จอมกระล่อน ตื่นสมบัติ ตันร้ายปลายดี ยิ่งผวยิ่งเมีย ไกลักลิ้นถาสันเชิง ขี้ขลาดแกมหยิ่ง ใจเด็ด บุษายัญต์สมัยใหม่ พ่อเวยาวยอดถาพ่อนุ ศุภลักษณ์ มหาราชวงศ์พม่าแห่งแผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์ มิตตาสิลิเวต้าว (ถาตายเพราะรัก) รักนักมกหน่าย (ถาสาวเครือดิน) สาวเครือฟ้า ตึกตายดรัก ขุนช้างขุนแผน (ตอนนางพิมเสียตัวและเสียคน) ตอนสร้อยฟ้าทำเสน่ห์ ตอนวันทองห้ามทัพ ราชาราชตอนพิฆาตง้าวยพราช สุทธิรัก ผู้ชายตัวเมีย โด่งกระยาสารท คางคก ขันวอ คว้าน้ำเหลว นางนาคพระโขนง ขวอินทร์เทวดา ท้าวกกขนาก พัดด้ามจี้ว สาวเครือสวรรค์ เครือณรงค์”(สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2554 : 161)



ภาพที่ 5 - 6 ตัวอย่างบทละครเรื่องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ที่พบที่ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ พระนคร

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 7 - 8 ตัวอย่างบทละครร้องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
ที่พบที่ห้องหนังสือหายาก หอสมุดแห่งชาติ พระนคร
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

เป็นที่สังเกตได้ว่า ละครร้องของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในสมัยนั้น เนื่องด้วยมีละครให้เลือกเล่นเป็นร้อย ๆ เรื่อง มีเอกลักษณ์ที่เป็นของละครร้องที่ไม่ซ้ำกับละครอื่น ๆ มีความทันสมัยน่าชมเป็นอย่างยิ่ง

ละครร้องคณะปรีดาสัยได้รับความนิยมมาเรื่อยจนถึง ปีพ.ศ. 2456 ได้หยุดการแสดงลง และได้เกิดคณะละครขึ้นใหม่ ได้แก่ คณะปราโมทย์ คณะปราโมทย์เมืองและคณะไฉวเวียง ทั้ง 3 คณะเป็นคณะละครที่แสดงละครตามแบบฉบับของละครปรีดาสัย มีการปรับเปลี่ยนบทละครไปบ้าง ทั้ง 3 คณะนี้จะผลัดเปลี่ยนกันแสดงที่โรงละครปรีดาสัยและโรงละครอื่น ๆ โดยยังคงใช้บทพระนิพนธ์ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ แต่เปลี่ยนพระนามแฝงหลายพระนามด้วยกัน อีกทั้งยังใช้นักแสดงเก่าของปรีดาสัย และมีการเพิ่มตัวละครใหม่เข้ามาบ้างตามสมควร ต่อมาละครร้องเป็นที่แพร่หลายในสังคมมาก จึงมีคณะละครเกิดขึ้นมาอีกมากในสมัยนั้น เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีความสนพระราชหฤทัยในด้านการละครเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครร้องขึ้นหลายเรื่อง ลักษณะละครร้องของพระองค์จะแตกต่างออกไปจากละครร้องแบบปรีดาสัย กล่าวคือละครร้องของรัชกาลที่ 6 จะเป็นละครร้องล้วน ๆ ไม่มีบทพูดแทรกเลย เลียนแบบมาจากละครโอเปร่าของตะวันตก และพระองค์ท่านได้ปรับให้มีความสอดคล้องกับละครของไทย ลักษณะที่สำคัญคือตัวละครจะต้องร้องบทเองทั้งหมด ไม่มีลูกคู่ร้องรับ

หรือช่วยร้อง ทรงแสดงทัศนะไว้ว่า “ไม่ควรมีลูกคู่สำหรับละครชั้นดี การแทรกลูกคู่ก็เท่ากับการเล่นนอกบทให้ผู้ดูเข้าใจนั่นเอง นอกจากนั้นลูกคู่ก็มาช่วยร้องแข่งกับคนแสดงให้แข็งแชน่ารำคาญด้วย” (เสาวณิต วิงวอน, 2555 : 118) ตัวละครใช้ท่าทางแบบสามัญชน หรืออาจมีการรำแทรกบ้าง การแต่งกายแต่งอย่างพื้นทาง มีการเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง ใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง ละครเรื่องสาวตรี เป็นละครที่แสดงยากและมีชื่อเสียงที่สุดของพระองค์ท่าน เห็นได้ว่าละครร้องมีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามกาลเวลา เพื่อให้การละครนั้นเข้ากับยุคสมัยและสามารถดึงดูดผู้ชมให้สนใจในละครร้อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นปราชญ์ด้านการดนตรีและการละคร โดยแท้ พระองค์ทรงมีผลงานพระราชนิพนธ์จำนวนมากกว่า 853 รายการ เป็นบทละครร้องแท้ ๆ 7 เรื่อง ซึ่งจากลำดับปีที่พระราชนิพนธ์ไว้ นั้น พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อครั้งยังเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ในสมัยรัชกาลที่ 5 จำนวน 3 เรื่อง คือ ตั้งจิตคิดคลัง (พ.ศ.2450 แล้ว ทรงแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2462) มิกาโด (พ.ศ.2451) วังดี (พ.ศ.2451) หลังจากนั้นเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้วทรงพระราชนิพนธ์อีก 4 เรื่องคือ ศกุนตลา (พ.ศ.2462) พระร่วง (พ.ศ.2467) สาวตรี (พ.ศ.2467) และพระเกียรติรถ (พ.ศ.2468) (คมคาย กลิ่นภักดี, 2554)



ภาพที่ 9-10 ตัวอย่างบทละครร้องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา: อนุรักษ์ นิกปี (2557, น. 53)

ลักษณะละครร้องของรัชกาลที่ 6 เป็นการดำเนินเรื่องด้วยการขับร้องเป็นสำคัญคือ ไม่มีบทพูดแทรกอยู่เลย ส่วนถ้าจะมีบทพูดแทรกอยู่บ้างก็เป็นเพียงการอุทานหรือการทักทายเท่านั้น ในด้านการแสดงกิริยาท่าทางของตัวละคร พระองค์ทรงให้ใช้ท่าทางธรรมดาสามัญตามแต่เนื้อเรื่องกำหนด ส่วนเรื่องเพลงและดนตรีที่ใช้บรรเลงในบทละครร้องนั้น พระองค์ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเพลงและดนตรีเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ชมมีอารมณ์คล้อยตามไปกับเรื่องที่แสดง เพลงที่ใช้ประกอบในละครร้องของรัชกาลที่ 6 ทรงใช้เพลงไทยเดิมทุกเพลง แม้ละครเรื่องนั้นจะมีเค้าโครงเรื่องมาจากต่างชาติก็ตาม อีกทั้งเพลงที่บรรเลงประกอบกิริยาอาการต่าง ๆ ก็ทรงใช้เพลงหน้าพาทย์ เท่าที่จำเป็น โดยมีพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เป็นผู้รับพระบรมราชโองการ เรื่องเพลงและวงดนตรี โปรดเกล้าฯ ให้ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมเช่นเดียวกับละครร้องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เนื่องจากปี่พาทย์ไม้นวมให้เสียงทุ้มนุ่มนวลเหมาะแก่การ คลอเสียงร้องของนักแสดง

หลังจากกิจการละครร้องได้รับพัฒนาและได้รับความนิยมจากชาววังและเกิดคณะแสดงละครร้องมากมาย เป็นละครที่เข้าถึงประชาชนได้ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดอย่างถึงขีดสุดในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยาวนานต่อเนื่องมาถึงต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในยุคนั้นได้เกิดคณะละครร้องจำนวนมากมาย กิจการละครร้องก็เริ่มอ่อนตัวลงในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 7 ทั้งนี้เพราะมีมหรสพใหม่คือ ภาพยนตร์เข้ามาแทนที่ และที่สำคัญมากคือประเทศไทยสามารถผลิตภาพยนตร์เสียงในฟิล์มได้เองมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 นอกจากนี้ยังเกิดบริษัทผลิตแผ่นเสียงอีกมากมาย ทำให้สามารถรับชมความบันเทิงได้สะดวกสบายขึ้น ทำให้กิจการละครร้องคณะต่าง ๆ เริ่มมีผู้ชมลดน้อยลงเรื่อย ๆ จนเกิดภาวะขาดทุน ไม่มีรายได้อะไรมาจ่ายให้นักแสดง คณะละครจึงต้องปิดตัวลงไปเป็นที่สุด อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ละครร้อง เกิดภาวะซบเซานั้นก็คือ เริ่มมีภาพยนตร์เสียงของไทยและภาพยนตร์จากต่างประเทศเข้ามาฉาย ภาพยนตร์นี้ใช้นักแสดงชายจริงหญิงแท้ แสดงกิริยาอาการที่เป็นธรรมชาติทำให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ของเนื้อเรื่องได้ล้ำและรวดเร็วกว่ามีทั้งหนังสือเสียงในฟิล์มและหนังพูดภาษาต่างประเทศที่พากย์เป็น ภาษาไทย ผู้ชมจึงหันมานิยมภาพยนตร์แทน

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (รัชกาลที่ 8) ในปี พ.ศ.2478 คณะละครปริดาวัลย์ก็ฟื้นคืนชีพอีกครั้งหนึ่งโดยพระธิดาของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งใช้พระนามแฝงว่า ปัทมะ (พระนางเธอลักษมีลาวัณ) ทรงฟื้นฟูละครร้องขึ้นอีกครั้ง ใช้ชื่อว่า

คณะละครปรีดาลัย เปิดการแสดงที่โรงละครปรีดาลัย แถวแพรงนรา ใช้ดนตรีสากลแบบฝรั่ง รูปแบบการร้องเป็นแบบสมัยใหม่ เพลงแต่งใหม่ทั้งหมด แสดงเรื่องศรีธนชัย เรื่องตุ๊กตายอดรัก และชวดแก้วเจียรไน แต่มีผู้ชมให้ความสนใจไม่มากนัก จึงหยุดพักการแสดงไป

พอถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ ได้มีผู้ฟื้นฟูละครร้องแบบปรีดาลัยขึ้นอีกครั้ง และนำออกแสดงทางโทรทัศน์ช่อง 4 จัดแสดงเรื่องสาวเครือฟ้า ใช้บทเดิมของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งมีการปรับบทใหม่ให้กระชับลงสำหรับแสดงในโทรทัศน์ขาวดำในยุคนั้น ปรากฏว่ายังมีผู้ชมให้ความสนใจอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาก็ได้จัดละครร้องต่อเนื่องตอนของลูกสาวเครือฟ้าคือ เรื่องพ่อเครือณรงค์ คราวนี้ ใช้บทพระนิพนธ์ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ที่ทรงใช้นามปากกาว่า ทหากพญา เคยแสดงครั้งแรกเมื่อ ร.ศ.131 หรือ พ.ศ.2455 (ณัฐนิช นักปี, 2557, น. 57) ในส่วนของกรมศิลปากรคุณครูลมุล ยมะคุปต์ และคุณครูเฉลย สุขะวณิช ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ได้นำละครร้องแบบปรีดาลัย เรื่องสาวเครือฟ้า มาจัดแสดงที่โรงละครแห่งชาติ เป็นที่นิยมของประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยได้ทำการแสดงกว่า 30 รอบ ต่อมาสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้นำละครร้องอันเป็นงานของคณะปราโมทัย และคณะนาครบรรเทิง มาแสดงออกอากาศเดือนละครึ่งติดต่อกันนานร่วมปี โดยสินวล แก้วบัวสาย นักแสดงละครร้องยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และมนัส บุญเกียรติ กับคณะ ซึ่งร่วมกันจัดตั้งคณะละครชื่อว่า คณะเกียรติแก้ว (กนกลักษณ์ และคณะ, 2549) ผู้แสดงหลักก็คือเจ้าของคณะทั้งสองคนและ นักแสดงภาพยนตร์โทรทัศน์อีกหลายท่าน เช่น เมตตา รุ่งรัตน์ กัณฐิรีย์ นาคประภา และพฤษ บุญหลง เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ละครร้องแบบมีลูกคู่ถ่ายทอดแบ่งออกเป็น 2 สาย คือสายกรมศิลปากร และสายของคณะละครเอกชน จากการสังเกตจากวิดิทัศน์การแสดงนั้น ละครร้องของกรมศิลปากร จะมีลักษณะที่มีการใช้ท่าทางสามัญชนกำแบ ผสมผสานกับลักษณะลีลาอันสวยงามของผู้แสดง ที่มีทักษะการแสดงละครรำ โดยการเคลื่อนไหวของแต่ละท่านนั้นจะถูกกำหนดตายตัว สามารถเปลี่ยนได้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่บรมครูทางด้านนาฏศิลป์ไทยเป็นผู้ประดิษฐ์ให้สวยงามแล้ว แต่หากแตกต่างกับละครร้องของคณะละครเอกชน ที่มุ่งเน้นการแสดงท่าทางที่เป็นรูปแบบของสามัญชนทั่วไป สามารถปรับแต่งให้สวยงามได้ตามความสามารถของผู้แสดง บางครั้งมีการกำหนดโครงสร้างไว้คร่าว ๆ เท่านั้น ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของผู้แสดงและผู้กำกับในการใช้ท่าทางให้เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การแสดงละครร้องไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของใครก็ตาม การใช้เสียงร้องในการดำเนินเรื่องราว เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากที่สุด การร้องโดยมีลูกคู่จะช่วยให้ผู้

แสดงผ่อนคลายความกังวลในเรื่องของระดับเสียงและจังหวะ หากผู้แสดงมีความชำนาญหรือฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี ก็จะส่งผลให้การแสดงนั้นเป็นการแสดงที่สมบูรณ์



ภาพที่ 11 การแสดงละครเรื่องสาวเครือฟ้า และ เครื่องรางค์ ทางทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม
 นฤพนธ์ ดุริยพันธุ์ แสดงนำในบทร้อยตรีพร้อม สว่างจิตร์ กาญจนเสถียร รับบาทสาวเครือฟ้า
 ครูเข้มซ้อย ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ และครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต เป็นผู้ฝึกสอนและร้องลูกคู่
 ที่มา: แฉ่งน้อย ดุริยประณีต



ภาพที่ 12 การแสดงละครเรื่องเรือฟ้า ของกรมศิลปากร

จุลชาติ อรัญยานาค รับบทร้อยตรีพร้อม อัญชลี วัจนรัตน์ รับบทสาวเรือฟ้า
โดยมีคุณครูลมุล ยมะคุปต์ และคุณครูเฉลย ศุขะวณิช เป็นผู้ฝึกซ้อมและกำกับการแสดง
ที่มา: ผศ.ธีรภัทร์ ทองน้อม

2.1.3 รูปแบบของละครเรื่อง

ละครเรื่องสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. ละครเรื่องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นละครเรื่องแบบมีลูกคู่ มีเจ้าจอมมารดาเขียน เป็นผู้ดูแลเรื่องท่าทางประกอบการแสดง มีหม่อมตัวนศรี วรวรรณ เป็นผู้ดูแลเรื่องเพลง ดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลง ผสมการเจรจาเล็กน้อย คือ ตัวละครจะต้องร้องเพลงเองกล่าวถึงคำพูดของตนเอง ส่วนในบทที่บรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครลูกคู่จะเป็นผู้ร้องให้ โดยตัวละครและลูกคู่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างยิ่ง ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน แสดงที่โรงละครวิมานนฤมิตรและโรงละครปรีดาลัย ฉากเป็นฉากตั้ง สามารถเปลี่ยนฉากไปตามเนื้อเรื่องที่แสดง ละครที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากที่สุดคือละครเรื่องเรือฟ้า เรียกละครชนิดนี้ว่า “ละครเรื่องสลับพูด”

2. ละครเรื่องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นละครเรื่องแบบไม่มีลูกคู่ เป็นละครที่ได้รับอิทธิพลมาจากละครโอเปร่าโดยตรง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดัดแปลงมาเป็นละครเรื่องแบบไทย โดยตัวละครจะดำเนินเรื่องด้วยการร้องล้วน ๆ ไม่มีบทเจรจาแทรกอยู่เลย ท่าทางที่ใช้และเครื่องแต่งกายก็เป็นแบบสามัญชน ฉากสามารถเปลี่ยนได้ตาม

ท้องเรื่องเพื่อเกิดความสมจริงมากขึ้น ใช้ชายจริงหญิงแท้ในการแสดง บทละครเป็นเรื่องที่ดัดแปลงมาจากละครรำ ละครพูด และนิทานมหาภารตะของอินเดีย ละครที่โด่งดังมากที่สุดคือละครร้องเรื่องสาวตรี เรียกละครชนิดนี้ว่า “ละครร้องล้วน ๆ”

ตารางที่ 1 : ตารางเปรียบเทียบระหว่าง ละครร้องของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ ละครร้องของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

องค์ประกอบ	ละครร้อง ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ เกล้าเจ้าอยู่หัว	ละครร้อง ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
วิธีการดำเนินเรื่อง	ดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลง ของตัวละคร ไม่มีลูกคู่ร้องรับ หรือช่วยเหลือในการดำเนินเรื่อง มีการร้องเดี่ยว ร้องคู่ ร้องหมู่ และมีทำนองสวด	ดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลงของตัวละคร ตัวละครร้องเพลงในบทที่เป็นคำพูดของ ตัวเอง มีลูกคู่ร้องรับหรือช่วยเหลือในการ บรรยายความรู้สึกนึกคิด หรือบรรยาย บรรยากาศรอบข้าง
ผู้แสดง	ใช้ชายจริงหญิงแท้	ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน แต่ตัวตลกสามารถใช้ ผู้ชายแสดงได้ ปัจจุบันพัฒนามาใช้ชาย จริงหญิงแท้
เครื่องดนตรี	ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม	ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม หากเล่นภาษาไหนก็ จะใช้เครื่องภาษานั้น ๆ บรรเลง ประกอบการแสดง
เครื่องแต่งกาย	แต่งแบบพื้นทาง ตามสมัยนิยม	แต่งแบบพื้นทาง ตามสมัยนิยม
ฉาก	เปลี่ยนฉากตามท้องเรื่อง เพื่อให้ เกิดความสมจริง	ใช้ฉากตั้ง แบบโรงละครปรีดาลัย โดยฉาก สามารถเปลี่ยนไปได้ตามท้องเรื่อง เพื่อ เกิดความสมจริงมากขึ้น
สถานที่สำหรับ แสดง	จัดแสดงที่โรงละคร หรือสถานที่ ที่เป็นอาคารในร่มมีขนาดไม่ กว้างนัก	โรงละครวิมานนฤมิตร พระราชวังสวนดุสิต โรงละครปรีดาลัย และโรงละครอื่น ๆ ภายหลังจากที่ละครปรีดาลัยเลิกไปแล้ว

องค์ประกอบ	ละครเรื่อง ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ เกล้าเจ้าอยู่หัว	ละครเรื่อง ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
เรื่องที่ใช้แสดง	มิกาได้ วังตี ตั้งจิตระคิดคลัง ศกุนตลา พระร่วง สาวิตรี พระ เกียรติรถ	กระท่อมดินเปียะ กินดิบ กำกังกำเกวียน ชี้หึ่งถึงดี คาราคาซัง คำหมอเทวดา คนท เล จี๊กะเหล่น จูบของคนยาก ชูโชค บรมะ หึ่ง แปลงกาย ฆะฮึดผะอม ผู้ร้ายกลับบ้าน พิไนยกรรมกะน้ำใจ มะนิลาลอตเตอรี มิตรประเสริฐ รับฝากอนุชา ลับลมคมใน ลากหาย หลงกล สนองคุณ สายชนวน สาวเครือแมวพันธุกรรม สิบรู้ไม่เท่าเจน สุดสกุล แสนแสบ หุนหันพลันแล่นอัยมพะ หันดา อิหลักอิเหลื่อ อีสดกระสือ อม พะนัม ชุ่ยห่วย กระดังงาไม่สนไฟ จอมกระ ล่อน ตีนสมบัติ ดันร้ายปลายดี ยิงผัวยิง เมีย ไกลักลิ้นฤาสั้นเชิง ชีขลาดแกมหยิ่ง ใจเด็ด บุชายัญต์สมัยใหม่ พ่อเวยาวอดฤา พ่อหนู ศุภลักษณ์ มหาราชวงศ์พม่าแห่ง แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์ มิตดาชิละตัว (ฤาดายเพราะรัก) รักนักมัทหน่าย (ฤาสาว เครือดิน) สาวเครือฟ้า ตูกตายดรัก ขุน ช้างขุนแผน (ตอนนางพิมเสียตัวและเสีย คน) ตอนสร้อยฟ้าทำเสน่ห์ ตอนวันทอง ห้ามทัพ ราชอิราชตอนพิฆาตง้าวยุพราช สุทริรัก ผู้ชายตัวเมีย โต้งกระยาสารท คางคกขึ้นวอ คำน้ำไหล นางนาคพระ โขง ขริวอินทร์เทวดา ท้าวกกขนาก พัด ด้ามจิว สาวเครือสวรรค์ เครือณรงค์

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

2.1.4 องค์ประกอบของละครร้อง

2.1.4.1 เนื้อเรื่องที่ใช้แสดงละครร้อง

บทละครร้องที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงนิพนธ์ขึ้นนั้น นับจำนวนมิได้ ทราบแต่เพียงว่าไม่น้อยกว่า 400 เรื่อง (สถิติ เสมานิล, 2513, น. 2-3) บทละครต่าง ๆ ได้สูญหายไปจำนวนมาก ญักฐนิช นักปี่ ได้สำรวจบทละครร้องของพระองค์ท่าน และสามารถรวบรวมได้ทั้งหมด 73 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 2 : ตารางบทละครร้องที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงนิพนธ์ขึ้น

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
1.	2499	โอบี	ประเสริฐอักษร
2.	2499	อิสสระแก้ว	-
3.	2450	ราชาธิราช	พระศรี
4.	2451	สาวเครือฟ้า (สำนวน 1)	ประเสริฐอักษร
5.	2451	สาวเครือฟ้า (สำนวน 1)	ประเสริฐอักษร
6.	2452	กระท่อมพินเปียะ	ประเสริฐอักษร
7.	2452	แก้เผ็ด	-
8.	2452	จูบสัง	-
9.	2452	ขึ้นได้เหม็ง	ประเสริฐอักษร
10.	2452	ตุ๊กกะตายอดรัก	ประเสริฐอักษร
11.	2452	ถึงพรกถึงชิง	ประเสริฐอักษร
12.	2452	ปนละวน ปนละเก	-
13.	2452	แปดแตนท์	-
14.	2452	ผู้ร้ายกลับบ้าน	-
15.	2452	ลาภหาย	ประเสริฐอักษร
16.	2452	สาวเครือฟ้า (สำนวน 3)	ประเสริฐอักษร
17.	2453	กลแตก	พระศรี
18.	2453	ขบถธรรมเถียร	พระศรี

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
19.	2453	ขบถบุญขว้าง ตอน 1,2	-
20.	2453	ขุนหลวงพะงั่วปราบจอม	ประเสริฐอักษร
21.	2453	คนทะเล	อ้ายโม้
22.	2453	คาราคาซัง	พระศรี
23.	2453	จิกกะเหล่น	ประเสริฐอักษร
24.	2453	จับปลาสองมือ	ประเสริฐอักษร
25.	2453	เจ้าชู้ใจเสาะ	ประเสริฐอักษร
26.	2453	เจียมกับเจ้อ	ประเสริฐอักษร
27.	2453	ชิงไขขวัญ	ประเสริฐอักษร
28.	2453	ซุ่มซุ่มมาละดี	พระศรี
29.	2453	เตาสุ่ม	-
30.	2453	ดันร้ายปลายดี	ประเสริฐอักษร
31.	2453	ตะแปะจงไฟ	พระศรี
32.	2453	ตีแตก	ประเสริฐอักษร
33.	2453	ภูพินห้อง	-
34.	2453	พงศาวดารพม่า (ราชาฤทธิ พิศมพม่าหิง)	พระศรี
35.	2453	พระพุทธเจ้าเสือ	-
36.	2453	พ่อไต้กระยาสารท	ประเสริฐอักษร
37.	2453	มะนิลา ลอดเตอรี	พระพรรณ
38.	2453	มิตรประเสริฐ	พิเภก
39.	2453	เมียบ	พระพรรณ
40.	2453	รู้ไม่ถึง (จับพวงจับใจ)	ประเสริฐอักษร
41.	2453	หลงกล (สำนวน 1)	ว.ท.ผีปากใหม่
42.	2453	หลงกล (สำนวน 2)	ว.ท.พิเภก

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
43.	2453	เห็นผิดเป็นชอบ	พิเณก
44.	2453	เหลืออก	พระศรี
45.	2453	อัยมพะทันตา	พระพรณ
46.	2454	กระเหี้ยนกระหือรือ	พระศรี
47.	2454	กลืนไม่เข้าคายไม่ออก	พระศรี
48.	2454	คว้าน้ำเหลว	พระศรี
49.	2454	จับตำลึงแดง	พระศรี
50.	2454	เดาสุ่ม	พระศรี
51.	2454	ผะอืดผะอม	ประเสริฐอักษร
52.	2454	ผู้ชายตัวเมีย	มัสเตอร์ไม้
53.	2454	วิวาท์ญี่ปุ่นโถม	พระศรี
54.	2455	กระด้างไทย	หมากพญา
55.	2455	กินดิบ	หมากพญา
56.	2455	ชิงชู้ตัวเอง	พระศรี
57.	2455	ซูโซค	หมากพญา
58.	2455	ตะครุบกบ	มัสเตอร์ไม้
59.	2455	ตามเงา	มัสเตอร์ไม้
60.	2455	ปู่โสม	หมากพญา
61.	2455	ผิดฝาผิดตัว	พระศรี
62.	2455	ผู้ชายตัวเมีย	มัสเตอร์ไม้
63.	2455	พ่อเครือณรงค์	หมากพญา
64.	2455	พ่อเยาวยอด	ประเสริฐอักษร
65.	2455	อีสดกระสือ	หมากพญา
66.	2456	ซึ้งถึงดี	พระพรณ

ลำดับ	ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
67.	2456	พงศาวดารพม่า (พระเจ้าสีป่อมินทร์)	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
68.	2456	พระเจ้าอโศก ตอน1,2,3,4	ประเสริฐอักษร
69.	-	ขุนโรมปรปักษ์	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
70.	-	แปลงกาย	ประเสริฐอักษร
71.	-	สุดสวาท	-
72.	-	อยู่หุ้ย	ประเสริฐอักษร
73.	-	ขวิดแก้วเจียรระโน	ประเสริฐอักษร

ที่มา: ญาณรุณิข นักปี่, 2557, น.88 – 89

จากตารางข้างต้น ผู้สร้างสรรค์สามารถสรุปได้ดังนี้ ปี พ.ศ. 2449 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 2 เรื่อง ปี พ.ศ. 2450 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 1 เรื่อง ปี พ.ศ. 2451 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 2 เรื่อง ปี พ.ศ. 2452 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 11 เรื่อง ปี พ.ศ.2453 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน29 เรื่อง ปี พ.ศ.2454 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 8 เรื่อง ปี พ.ศ.2455 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 12 เรื่อง ปี พ.ศ.2456 ทรงนิพนธ์ละครร้องจำนวน 3 เรื่อง และไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ จำนวน 5 เรื่อง โดยสามารถแบ่งเป็น 1.บทละครที่ทรงคิดเค้าโครงเรื่องขึ้นเอง หรือไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าเอาโครงเรื่องมาจากที่ใด 2.บทละครที่นำโครงเรื่องมาจากต่างชาติ และ3. บทละครที่นำเค้าโครงเรื่องมาจากวรรณคดี

2.1.4.2 คณะละครร้อง

เนื่องมาจากประชาชนนิยมละครร้องอย่างต่อเนื่อง กิจการละครร้องจึงเกิดขึ้นและดำเนินรอยตามละครร้องปริดาสัยของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โดยแต่ละคณะได้มีการปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบละครร้องของตนให้มีเอกลักษณ์ของตนเอง ญาณรุณิข นักปี่ได้รวบรวมคณะละครร้องได้ทั้งหมด 57 คณะ ดังนี้

- 1.) คณะปริดาสัย (เดิมชื่อละครหลวงนฤมิตร)
- 2.) คณะละครทวิปัญญาสโมสร (รัชกาลที่ 6)
- 3.) คณะปราโมทย์

- 4.) คณะละครอิตาเลียน
- 5.) คณะปราโมทย์เมือง บ้านเทิงไทย ไฉวเวียง
- 6.) คณะประเทืองไทย
- 7.) คณะปราโมทย์สมัย
- 8.) คณะปราโมทย์บ้านเทิง
- 9.) คณะปราโมทย์นคร
- 10.) คณะนาครบรรเทิง
- 11.) คณะบ้านเทิงสยาม
- 12.) คณะเทพบ้านเทิง
- 13.) คณะแม่ทองสุก
- 14.) คณะหม่อมพร้อม วรารณ
- 15.) คณะแม่แก้ว
- 16.) คณะอิสระนาลัย
- 17.) คณะเชษมนภูมิตร
- 18.) คณะราตรีภิรม
- 19.) คณะศิลป์สำเร็จ
- 20.) คณะปริตรรมย์
- 21.) คณะมาโนชสมัย
- 22.) คณะเฉลิมกรุง
- 23.) คณะพัฒนาลัย
- 24.) คณะเสรีสำเร็จ
- 25.) คณะราตรีพัฒนา
- 26.) คณะดุริยบ้านเทิง
- 27.) คณะศรีโอภาส
- 28.) คณะจันทโรภาส
- 29.) คณะรัตนบ้านเทิง หรือคณะเพ็ชรโรภาส
- 30.) คณะสังคีตยากร
- 31.) คณะเทพนภูมิตร
- 32.) คณะบุรพาภิรมย์

- 33.) คณะนารีสยาม
- 34.) คณะวิฑูรย์บันเทิง
- 35.) คณะแม่ยุพิน
- 36.) คณะวาสนา ปราโมทย์
- 37.) คณะเกษมสุข
- 38.) คณะเสียงเสน่ห์
- 39.) คณะบันเทิงวัฒนา
- 40.) คณะศรีกัญญา
- 41.) คณะประทุมบรรเททอง
- 42.) คณะศรีเบญจา
- 43.) คณะราชบุรุษบันเทิง
- 44.) คณะไทยโอเปร่า
- 45.) คณะศรีพระอาทิตย์
- 46.) คณะศรีจันทร์
- 47.) คณะนิยมไทย
- 48.) คณะเฉลิม บุญเกียรติ
- 49.) คณะเพ็ญประสิทธิ์
- 50.) คณะฤดีบันเทิง
- 51.) คณะนวลศรีศิลป์
- 52.) คณะเทพจำจวน
- 53.) คณะวชิรนาฏ
- 54.) คณะจันทโอภาส
- 55.) คณะเกียรติแก้ว
- 56.) คณะไทยทีวีช่อง 4
- 57.) คณะสมภพ จันทรประภา

2.1.4.2 โรงละครร้อง

โรงละครที่ใช้เล่นละครร้องมีมากมาย เนื่องจากประชาชนให้ความนิยมชมละครร้องเป็นจำนวนมากตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการละครร้องได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากผู้จัดละครมีกำลังทรัพย์มากเพียงพอ ก็จะสร้างโรงละครร้องประจำคณะของตนเอง แต่หากเป็นคณะละครเล็ก ๆ ก็จะไปเช่าโรงละครที่มีอยู่ เพื่อใช้แสดงละครร้อง บางคณะก็เช่าในระยะยาวเลยก็มี โรงละครร้องที่สามารถสืบค้นได้ มีดังนี้

- 1.) โรงละครวิมานเนรมิต
- 2.) โรงละครปรีดาสัย
- 3.) โรงละครหลวงในรัชกาลที่ 6 (เดิมคือโรงละครทวีปัญญาสโมสร)
- 4.) โรงละครสวนมิสกวัน
- 5.) โรงละครปราโมทย์
- 6.) โรงละครฉันทน์สำเริง
- 7.) โรงละครนาครเขมม
- 8.) โรงละครนาครสันทัศน์
- 9.) โรงละครบุษปะนาฏศาลา
- 10.) โรงละครพัธนากร
- 11.) โรงละครศรีอยุธยา
- 12.) โรงละครเฉลิมกรุง
- 13.) โรงละครวิมานเนาวรัตน์
- 14.) โรงละครบุษยพรรณ
- 15.) โรงละครตลาดทุเรียน
- 16.) โรงละครเฉลิมเมือง

2.1.4.3 วงดนตรีที่ใช้ในการแสดงละครร้อง

วงดนตรีที่นำมาบรรเลงในละครร้องนั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมได้รับบรรยากาศในการชมละครร้องอย่างเต็มที่ เพราะถ้าคณะละครร้องเลือกใช้วงดนตรีที่ไม่มีคุณภาพหรือเลือกใช้วงดนตรีที่ไม่เหมาะสมกับเพลงในบทละครร้องที่แสดงก็ทำให้ละครเรื่องนั้น ๆ ขาดสีสันและไม่สามารถทำให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ของเนื้อเรื่องที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อออกมา วงดนตรีที่ใช้ในละครร้องมีการพัฒนารูปแบบวงดนตรีไปตามลักษณะของเพลงที่นำมาใช้ กล่าวคือ ในยุคกำเนิดละครร้อง เพลงที่นำมาใช้บรรเลงมักเป็นเพลงเกร็ดของ เก้าและเพลงหน้าพาทย์ จึงใช้วงดนตรีไทยได้แก่ วงมโหรี วงปี่พาทย์ไม้ม้วน และวงเครื่องสาย ต่อมาละครร้องมีการใช้เพลงสำเนียงภาษาและเพลงละครร้องมากขึ้น

จึงเริ่มเปลี่ยนมาใช้วงเครื่องสายประสม ส่วนในช่วงปลายจนถึงปัจจุบันเริ่มนำเพลง ไทยสากลเข้ามาใช้ในละครจึงต้องเปลี่ยนมาใช้วงดนตรีสากลเพื่อให้เหมาะสมกับเพลงที่ใช้บรรเลง ส่วนในยุคคีตลายของละครจนถึงปัจจุบัน ไม่ได้มีข้อกำหนดว่าต้องใช้วงดนตรีประเภทใดมาบรรเลงในละคร ละครที่นำละครมาแสดงสามารถเลือกใช่วงดนตรี ให้เหมาะสมกับเพลงและความต้องการของผู้ควบคุมวงได้วงดนตรีที่ใช้ในการแสดงละครตั้งแต่ยุคกำเนิดละครจนถึงปัจจุบันสามารถสรุปได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1.) วงมโหรี วงนี้ใช้บรรเลงแรกเริ่มในละครร้อยปีศาลของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ มีเครื่องดนตรีประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้อง วงเล็ก ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ ซอสามสาย โทน รำมะนา และเครื่องประกอบจังหวะ
- 2.) วงปี่พาทย์ไม้นวม วงนี้เริ่มใช้บรรเลงในละครหลังจากที่ใช่วงมโหรีมาระยะหนึ่งวงปี่พาทย์ไม้นวมนี้ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ซออู้ กลองแขกหรือโทน รำมะนา และนั่ง ต่อมาเมื่อเริ่มใช้เพลงสำเนียงภาษาและเพลงละครที่ประพันธ์ขึ้นใหม่จึงเปลี่ยน เครื่องประกอบจังหวะเป็นกรับพวงเพียงอย่างเดียว
- 3.) วงเครื่องสายวงนี้เริ่มใช้เมื่อมีเพลงสำเนียงภาษาและเพลงละคร ในระยะแรก เครื่องดนตรีประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ โทน รำมะนา และนั่ง แต่ใช้ในระยะหนึ่ง จึงเปลี่ยนเครื่องประกอบจังหวะเป็นกรับพวงเพียงอย่างเดียว
- 4.) วงเครื่องสายประสม วงนี้เริ่มใช้ในระยะเวลากว้างเคียงกับวงเครื่องสาย โดยเพิ่ม ขิม ออร์แกน ฮีบเพลงชัก ฯลฯ เข้าไปผสมในวงเพื่อบรรเลงเพลงสำเนียงภาษาและเพลงละครให้ ได้อรรถรสมากยิ่งขึ้น
- 5.) วงดนตรีสากล วงนี้เริ่มใช้ในปลายยุคที่ละครเฟื่องฟู โดยเริ่มมีการประพันธ์เพลงไทยสากลเข้ามาใช้ในละครวงดนตรีจึงเปลี่ยนมาเป็นวงดนตรีสากล ตั้งแต่ช่วงนั้นเป็นต้นมา

2.1.4.4 เพลงที่ใช้ในการแสดงละคร

เพลงที่ใช้ประกอบในการแสดงละครเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ของการแสดงประเภทนี้ เพราะเพลงเป็นส่วนที่ทำให้ผู้ชมผู้ฟังสามารถเข้าใจและเข้าถึงบทละครได้โดยง่าย

เพลงที่นำมาใช้ในละครร้องช่วงแรกนำมาจากเพลงไทยเดิมที่เป็นเพลงเกร็ดทั้งในอัตราสามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว แต่ส่วนมากนิยมใช้เพลงสองชั้นเพราะมีจังหวะพอเหมาะพอดีในการร้องเพลงที่นำมาใช้เป็นเพลงของเก่าที่ผู้ชมรู้จักคุ้นเคยกันดีเนื่องจากเป็นเพลงที่ใช้ในละครนอกและละครในมาก่อน เพลงที่นิยมนำมาบรรเลง เช่น โยสะลัม ช้างประสาธนา สาลิกาแก้วดวงพระธาตุ เป็นต้น และ ยังมีการใช้เพลงหน้าพาทย์เพื่อประกอบกิริยาอาการของตัวละคร เช่น โอต เหาะ เชิด เป็นต้น ต่อมาจึงมีการนำเพลงไทยเดิมมาดัดแปลงสำหรับใช้ในละครร้องซึ่งเพลงที่ดัดแปลงนี้ได้มีการดัดทำนองแปลงทำนอง หรือต่อทำนอง เพื่อให้มีความพอเหมาะพอดีกับบทละคร อีกทั้งยังมีเพลงที่นำทำนอง เพลงของต่างชาติมาใช้แล้วเปลี่ยนเนื้อร้องให้เป็นภาษาไทย เช่น ยี่โฮม ฝรั่งเศสโฮล เป็นต้น หลังจากนั้นจึงมีการประพันธ์เพลงขึ้นใหม่สำหรับละครร้องโดยเฉพาะ เพลงลักษณะนี้ พบมากในตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงต้องการให้เพลงที่ใช้ในละครร้องมีสำเนียงภาษาที่ตรงกับเนื้อเรื่องในบทละคร เช่น ญี่ปุ่นฉะอ้อน ญี่ปุ่นสำราญ ญี่ปุ่นสำรวม เป็นต้น และ ท้ายที่สุดมีการประพันธ์เพลงไทยสากลขึ้นใช้ในละครร้อง ผู้ริเริ่มการประพันธ์เพลงลักษณะนี้คือ แม่ แก้ว (ประวดี โคจาริก) พรานบุรพ์ (จวงจันทน์ จันทรคณา) และเพชรรัตน์ (สมประสงค์ รัตนทัศนีย์) เพลงประเภทนี้นิยมใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงคลอร้องแทนการใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมอย่างไทย เพลงที่ประพันธ์ขึ้นมีทั้งเพลงที่ประพันธ์ใหม่ทั้งหมด เพลงที่ประพันธ์ทำนองเลียนแบบเพลงไทย เดิม และเพลงไทยเดิมที่ใช้การร้องเนื้อเต็มโดยไม่มีการเอื้อน เช่น เพลงทวยเต็ม ในเรื่องจันทร์เจ้าขา เป็นต้น

2.2 วรรณกรรมเรื่อง สาวเครือฟ้า

2.2.1 คำโครงของละครเรื่องสาวเครือฟ้า

ละครเรื่องสาวเครือฟ้า ได้คำโครงเรื่องมาจาก พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ครั้งเสด็จเยือนกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ใน วันพุธ ที่ 25 กันยายน รัตนโกสินทร์ ศก 126 ความว่า

“... คำไปดูละครคอมิกโอเปรา ตามที่ได้กะไว้แต่แรก เป็นเรื่องที่เลื่องลือว่าต๊นั๊ก เรียกชื่อเรื่องว่ามาตามบัตเตอร์ไฟลย์ ผู้ที่เป็นมาตามบัตเตอร์ไฟลย์ นั้นคือ มาตามคาเรที่เคยดูแล้วแต่ก่อน เสียงเพราะแลใช้บทดีมาก เรื่องที่เล่นนี้ ผูกเป็นเรื่องญี่ปุ่น ฉากแลเครื่องแต่งตัว ผู้หญิงญี่ปุ่นทั้งนั้น ท้องนิทานว่า มาตามบัตเตอร์ไฟลย์เป็นคนผู้หญิงญี่ปุ่นซัปปะ นายทหารเรือผู้หนึ่งเป็นเพื่อนกับกงสุลอเมริกัน ไป

รักใคร่ผูกพันจนถึงได้แต่งงานตามประเพณีญี่ปุ่น ด้วยผู้หญิงรักผู้ชายจึงละศาสนา มาถือตามตัว พระญี่ปุ่น มาแข่งค่า แต่นายทหารนั้นกังกัไว้ ตกลงเป็นได้อยู่เป็น ผัวเมียกันจนมี ลูกชายคนหนึ่ง ตอนนี้เป็นฉากแรก สวนญี่ปุ่นมีผู้หญิงออกมา นั้วกัวใน เวลาแต่งงาน ต่อนั้นไปฉากที่ ๒ นายทหารนั้นกลับไปด้วยเรือรบเสีย สามปี มาตามแบตเตอรี่ไฟลย์อยู่ทางนี้ทุกซัรอนถึงตัว มีเจ้าญี่ปุ่นมาเกี้ยวพานขอ ให้หย่ากับผัวเสีย จะรับไปเป็นเมียก็ไม่ยอม ภายหลังกงสุลอเมริกันไปบอก ชาวว่า ได้รับหนังสือผัวจะมา มาตามแบตเตอรี่ไฟลย์ดีใจ เมื่อเอาจกล้องส่อง เห็นเรือที่ตัวมา จึงช่วยกันกับสาวใช้จัดที่รับผัว เอาดอกปวยมาเทียวเสียบ ตามขวดแลตามฝา โปริยตามพื้นแล้วแต่งตัวแลแต่งลูก จนเวลาบ่าวจุด ตะเกียงมาตั้ง นางนั้นออกไป ยืนอยู่ที่ฝาโรง เอนิ้วทะเลสุระดาษที่จิ้งฝาเพ็ญ มองคอยดูทั้งบ่าวแลลูกด้วย เสียง ร้องเพลงอยู่ข้างนอก ดูจนลูกก็ นอนหลับ บ่าวก็นอนหลับ แต่ตัวมาตามแบตเตอรี่ ไฟลย์ไม่ได้หยุดมองเลย ที่นี้ปิดม่านคนดับมือ ธรรมดาละครต้องออกมาคำนับ นี่ ไม่ออกมาคำนับ ยืนดูจึงอยู่เช่นนั้น เพื่อจะให้เห็นว่าไม่เอื้อเพื่อต่ออะไร ตั้งใจแต่ จะมอง คอยตัวเท่านั้น เปิดม่านถึง ๓ ครั้งก็ไม่เหลียว คราวนี้ต่อไปตอนที่ ๓ ฉาก ในเรือนอย่างเดียวกัน ไกลจะรุ่งเสียงระฆังดี แลตะเกียงดับที่ละดวง แสง สว่าง ค่อย ๆ สว่างขึ้น นางบ่าวเข้าไปเตือนให้หยุดพักเสียก่อน นางนั้นจึงอุ้มลูกที่กำลัง หลับเข้าไปในห้อง คราวนี้นายทหารเรือกับกงสุลอเมริกันมา เรียกนางบ่าวออกไป จะให้ส่งลูก นางบ่าวไม่ยอมร้องไห้กลิ้งเกลือกไปต่าง ๆ จนได้ยืนถึงมาตามแบตเตอรี่ ไฟลย์ ออกมาจากห้องเจ้านายทหารเรือ นั้นหลบไป เหลือแต่กงสุลอเมริกันกับ เมียฝรั่งของนายทหารเรือคนนั้นมา เดินอยู่ในสวน พอมาตามแบตเตอรี่ไฟลย์เห็นก็ เข้าใจว่าคงเป็นเมียใหม่ของผัว ด้วยความสำคัญคนละอย่าง ข้างฝ่ายมาตามแบต เตอรีไฟลย์เข้าใจว่าตัว เป็นเมียที่ได้แต่งงานถูกต้องตามกฎหมาย แต่ข้างฝ่าย ผู้ชายถือว่าไม่เป็นแต่งงาน เพราะไม่ได้แต่งถูกต้องตามกฎหมายของตัว นางผู้หญิง ฝรั่งที่เป็นเมียนั้นออกจะมายั่ว ๆ มาตามแบตเตอรี่ไฟลย์ฉุนบ้าง แค้นอัด ๆ บ้าง เคร้า โศกบ้าง ทำดีเสียจริง ๆ แล้วกงสุลอเมริกันแลผู้หญิงนั้นหลบไป ข้างมา ตามแบตเตอรี่ไฟลย์ร้องไห้จนล้มลงนอนกลิ้ง ประเดี๋ยวคลั่งชกต่อยสาวใช้ของ ตัวเองแล้วจะฆ่าตัว นางสาวใช้เอาลูกออกมาคอยกันทาง สุดแต่จะทำร้าย ขึ้น

เมื่อใดก็เอาลูกส่งเข้าไป เลยกอดลูกร้องไห้ต่อไป ลงปลายพาลูกไปที่ประตูห้อง
ส่งออกไปเสียที่สวน กลับเข้ามาฉวยมิดูญี่ปุ่นสั้นซึ่งเป็นของพ่อ ในมิดูนั้นมีคำจารึก
ไว้ว่าสู้เสียชีวิตดีกว่าเสียชื่อ ฉวยมิดูนั้นได้ เข้าไปในซอกฉากเช็ดคอตาย พอเสียง
มิดูตกโป้ง ก็แว่วเสียงผิวมาทางประตูเรือน สู้คลานตะเกียกตะกายมา เลือดเปื้อน
มือแดงทั้งสองข้าง พอไปถึงประตูซึ่งได้ลั่นกลอนไว้ก่อนเวลาจะฆ่าตัว ก็ล้มลงขาด
ใจตาย ปิดม่าน เป็นทันที เรื่องราวน่าสงสารมาก ไซ้บทดีเหลือเกิน เสียงดีทั้ง
ผู้หญิงผู้ชาย มันโคมอยู่นิดเดียวที่เขาไม่ได้เจรจาใช้ร้องทั้งสั้น การที่จะร้องกระซิบ
กระซิบมันก็ไม่ได้ ต้องร้องกระซิบดัง ๆ เสียงก็ก้องไปทั้งนั้นแลแต่ต่างว่า ไม่ได้
ยิน พิณพาทย์มีเพลงแปลก ๆ มาก เจื้อเพลงญี่ปุ่นไปทั้งนั้น เพราะดินัก...”
(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2561, น.735)

2.2.2 เนื้อเรื่องสาวเครือฟ้า

เนื้อเรื่องของละครเรื่องสาวเครือฟ้า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
ได้นิพนธ์ขึ้นจากเค้าโครงเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) พระราช
นิพนธ์ไว้ในพระราชนิพนธ์โกลนบ้าน ซึ่งเป็นหนังสือรวมพระราชหัตถเลขารายวัน รวม 225 วัน จำนวน
43 ฉบับ ทรงพระราชนิพนธ์ขณะเสด็จพระราชดำเนินประพาสต่างประเทศ ในทวีปยุโรปครั้งที่ 2 โดย
ได้เค้าโครงเรื่องมาจากมหาอุปรากร เรื่อง มาตามบัตเตอร์ฟลาย เป็นนวนิยายของอเมริกัน ประพันธ์
โดย John L. Long และ David BELASCO จากนั้น L. ILLICA (ลัดดา วงศ์สายัณห์, 2535, น.1)
และ G GIACOSA ปรับให้เป็นอุปรากร 3 องค์ เนื้อเรื่องโดดเด่นและบทเพลงมีความไพเราะมาก
เพราะได้ M.GIACOMO PUCCINI คีตกวีชาวอิตาลีเป็นผู้ประพันธ์เพลงและคำร้อง เนื้อหากล่าวถึง
เรื่องราวโศกนาฏกรรมความรักระหว่างหญิงสาวชาวญี่ปุ่นกับนายทหารเรือชาวอเมริกัน มีเนื้อเรื่องว่า

สาวเครือฟ้าเป็นสาวกำพร้า อาศัยอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ โดยมีสาวคำเจ็ด พ่อเฒ่าสนและแม่
เฒ่าบุญตรูอยู่ด้วย สาวเครือฟ้ามีสาวคำเจ็ดเป็นคนรับใช้ที่ซื่อสัตย์ ทั้ง 2 คนจะเดินเก็บดอกไม้ในสวนที่
พ่อเฒ่าแม่เฒ่าปลูกไว้น่าไปขายในเมืองเพื่อหาเลี้ยงชีพ สาวเครือฟ้าเป็นหญิงสาวรูปร่าง ทั้งภายนอก
และภายใน อยู่มาวันหนึ่งพระรามพลพ่าย เป็นผู้ตีในเมืองเชียงใหม่ได้พาร้อยตรีพร้อมเที่ยวชมเมือง
และได้พบกับสาวเครือฟ้าเข้า จึงได้ถามพระรามพลพ่ายว่าสาวคนนั้นเป็นใคร ช่างสวยถูกใจเหลือเกิน
ร้อยตรีพร้อมหลงรักสาวเครือฟ้าตั้งแต่แรกพบ พระรามพลพ่ายได้แนะนำเพื่อชายของตนว่าเป็นนาย

ร้อยมาจากกรุงเทพฯให้สาวเครือฟ้าได้รู้จัก ทั้งสองพูดคุยถูกคอ ทั้งสองจึงตกลงแต่งงานกัน เป็นที่ชื่นใจของพ่อเฒ่าแม่เฒ่าและสาวคำเจ็ดเป็นอย่างยิ่ง ด้วยสาวเครือฟ้ายังไม่เคยมีคนรักมาก่อน จึงทำให้สาวเครือฟ้าหลงรัก เชื้อฟุ้งและเชิดชูร้อยตรีพร้อมเป็นอย่างยิ่ง ร้อยตรีพร้อมให้คำมั่นสัญญาแก่สาวเครือฟ้าว่าจะกลับไปจัดขันหมากมาสู่ขอให้รออยู่ที่เชียงใหม่ พอถึงวันแต่งงานสาวคำเจ็ดจัดแจงเตรียมสำหรับอาหารหวานคาวอย่างพร้อมเพรียง รวมทั้งจัดขบวนพอนำเพื่อต้องรับร้อยตรีพร้อม และจัดการแต่งตัวให้สาวเครือฟ้าเป็นเจ้าสาวที่สวยงามยิ่งนัก เมื่อขบวนขันหมากของร้อยตรีพร้อมมาถึง พ่อเฒ่าแม่เฒ่าคำเจ็ดก็ต้อนรับอย่างสมศักดิ์ศรี ทั้งหมดช่วยกันต้อนรับแขกผู้มีเกียรติที่มางาน ทั้งคุณหญิงโสภี พระรามพลพ่าย บรรดาเพื่อนพ้องของร้อยตรีพร้อม รวมทั้งชาวบ้านในละแวกนั้น เมื่อสาวเครือฟ้าแต่งตัวเสร็จก็ออกมาพบกับเจ้าบ่าว เป็นที่ตกตะลึงของคนทั้งงาน เพราะสาวเครือฟ้านั้นมีความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง คำเจ็ดพาкуп่าวสาวมานั่งที่พร้อมที่จะจัดการพิธีการผูกข้อมือเพื่ออวยพรแก่บ่าวสาว ขณะนั้นมีตุ๊สปีรายเดินมาและทำการหักท้วงการแต่งงานพูดคุยกับพ่อเฒ่าแม่เฒ่าและสาวคำเจ็ดว่าวันนี้เป็นวันฤกษ์ยามไม่ดี ไม่ควรจัดการมงคลและตะโกนไล่สร้างความสับสนวุ่นวายให้กับแขกที่มาเยือนเป็นอย่างยิ่ง และสุดท้ายตุ๊สปีรายได้กล่าวว่า ถ้าไม่เชื่อและยังคงจัดงานแต่งงานต่อนั้นจะทำให้สาวเครือฟ้าไม่มีความสุขไปตลอดชีวิต จากนั้นร้อยตรีพร้อมก็ได้ไล่ให้ตุ๊สปีรายกลับไป แล้วดำเนินการงานแต่งงานดังเดิม ในงานแต่งงานสาวคำเจ็ดพ่อเฒ่าแม่เฒ่าดีใจเป็นอย่างยิ่งกล่าวคำอวยพรให้สาวเครือฟ้ามีความสุขฝากสาวเครือฟ้ากับร้อยตรีพร้อมให้ดูแล พอเสร็จงานพิธีก็ถึงช่วงเวลาที่บ้านบ่าวสาวจะเข้าห้องหอ ร้อยตรีพร้อมเกี่ยวสาวเครือฟ้าจนยอมใจและพาไปพักผ่อน ส่วนสาวคำเจ็ดก็จัดแจงเก็บกวาดบ้านให้เรียบร้อย

สาวเครือฟ้าและร้อยตรีพร้อมมีลูกชายด้วยกัน 1 คน ชื่อว่าพ่อแดง สาวเครือฟ้าปฏิบัติหน้าที่แม่และภรรยาที่ดีมาโดยตลอด ทั้งครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข โดยมีสาวคำเจ็ดคอยรับใช้อยู่ตลอดเวลา อยู่มาวันหนึ่ง มีหนังสือราชการส่งมาถึงร้อยตรีพร้อมให้กลับไปปฏิบัติราชการที่กรุงเทพฯโดยด่วน ร้อยตรีพร้อมทั้งรักและสงสารภรรยาของตนจึงตั้งใจปกปิดเป็นความลับ ไม่อยากบอกให้สาวเครือฟ้ากังวลใจ และด้วยความเป็นภรรยาที่ดีปรนนิบัติสามีอย่างดีและซื่อสัตย์มาโดยตลอด ทำให้สาวเครือฟ้าก็สังเกตเห็นความผิดปกติในสีหน้าของสามี และรีบเร่งให้เล่าเรื่องไม่สบายใจให้นางฟังเพื่อที่จะช่วยกันคลายความทุกข์เศร้าทั้งหลาย ร้อยตรีพร้อมทนการรบกวนของภรรยาไม่ไหวจึงเล่าความทั้งหมดให้ฟังว่าตนจำเป็นต้องไปปฏิบัติราชการที่กรุงเทพฯ ไม่รู้ว่าจะได้กลับมาเชียงใหม่เมื่อใด การนี้ทำให้สาวเครือฟ้าโศกเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก ทั้งความเป็นห่วงความคิดถึงและรักมาก ก่อนการ

จากร้อยตรีพร้อมได้ให้สาวคำเจ็ดไปหยิบเอาสายสินธุ์มาผูกข้อมือสาวเครือฟ้าและพ่อแดง เพื่อเรียกขวัญและกำลังใจให้รอพ่ออยู่ที่นี้ และสัญญาว่าเมื่อเสร็จภารกิจจะรีบกลับมาหาลูกและภรรยาอย่างไม่มีรีรอ ร้อยตรีพร้อมให้คำมั่นสัญญาต่อสาวเครือฟ้า และจำใจต้องจากไป ด้วยความรักและคิดถึงสามีสาวเครือฟ้าได้เรียกร้อยตรีพร้อมเอาไว้แล้ววิ่งเข้าเฝ้าทอดและร้องไห้คร่ำครวญไม่ต้องการให้จากไป ปลอ่ยผมลงมาและเช็ดที่เท้าของสามีเพื่อแสดงความรักและซื่อสัตย์ต่อคำสัญญาว่าจะรอการกลับมา เมื่อเช็ดเสร็จร้อยตรีพร้อมจำต้องยอมตัดใจจริง ๆ แล้วเดินจากไป สาวเครือฟ้าร้องไห้เศร้าโศกเสียใจมากเป็นเวลานาน ทุกวันนางจะมาเฝ้ารอการกลับมาของสามี จนเวลาล่วงเลยผ่านไป พ่อแดงโตขึ้นสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดก็ยังคงรอคอยการกลับมาของร้อยตรีพร้อม โดยออกมานั่งเล่นและรอฟังเสียงคนเดินผ่านไปมา วันหนึ่งสาวคำเจ็ดได้วิ่งตะโกนตกใจมาร้องเรียกสาวเครือฟ้าว่ามีคนมาเป็นขบวนใหญ่เขียว ทั้ง 2 คนดีใจใหญ่คิดว่าจะเป็นร้อยตรีพร้อม แต่ก็ต้องพบความผิดหวังเพราะเป็นขบวนของเจ้าสายน้ำผึ้ง เจ้านายเมืองลาว ที่ชอบพอสาวเครือฟ้าเป็นอย่างมาก เมื่อเจ้าสายน้ำผึ้งทราบข่าวว่าร้อยตรีพร้อมแต่งงานกับสาวเครือฟ้ามีลูกด้วยกันแล้ว แล้วกลับไปทำงานที่กรุงเทพฯ ไม่กลับมา ก็ถือโอกาสมาบอกรักและขอให้สาวเครือฟ้าไปอยู่ด้วยกันกับตนเอง โดยจะเลี้ยงดูเป็นอย่างดี เจ้าสายน้ำผึ้งเป็นเชื้อสายเจ้านายจึงมีเงินทองมากมายพอที่จะเลี้ยงสาวเครือฟ้าให้สบายไปตลอดชีวิต แต่อย่างนั้น สาวเครือฟ้าไม่พอใจคำพูดของเจ้าสายน้ำผึ้ง และกล่าวได้ตอบว่ามีผัวแล้ว อีกประเดี๋ยวร้อยตรีพร้อมก็จะกลับมาอยู่อย่างมีความสุข ขอให้เจ้าสายน้ำผึ้งอย่ามาระรานเลย ให้กลับไปเสียเถิดอย่ามาเสียเวลาพูดพร่ำอยู่เลย เจ้าสายน้ำผึ้งก็ยังดื้ออยู่เช่นนั้น สาวเครือฟ้าจึงสั่งให้สาวคำเจ็ดไล่เจ้าสายน้ำผึ้งให้กลับไปแล้วตนเองก็วิ่งหนีเข้าห้อง ร้องไห้แสดงความเศร้าโศกเสียใจทั้งคิดถึงสามี ทั้งถูกเหยียดหยามจากเจ้าสายน้ำผึ้ง

หลังจากเจ้าสายน้ำผึ้งกลับไป สาวเครือฟ้าก็เริ่มหวนใจตามคำพูดของเจ้าสายน้ำผึ้ง กลัวว่าสามีจะไม่กลับมา เป็นอันกระวนกระวายใจอย่างมาก เริ่มกลัวว่าจะมีภัยอะไรเกิดขึ้นหรือไม่ หรือว่าร้อยตรีพร้อมจะไม่กลับมาแล้ว สาวเครือฟ้าได้แต่เฝ้ารอคอยทุกเช้าค่ำ ทุกวันๆไปเรื่อย ทั้งคิดถึงสามีทั้งสงสารลูก และแล้วสาวคำเจ็ดก็ได้ยินเสียงคนเดินมา และรีบวิ่งออกไปดูก็พบกับพระรามพลพ่ายสาวคำเจ็ดดีใจเป็นอย่างยิ่ง ร้องเรียกสาวเครือฟ้าดั่งลับบ้านให้ออกไปพบ แล้วเชิญพระรามพลพ่ายเข้ามาจิบน้ำชาพักผ่อนภายในเรือน พระรามพลพ่ายแจ้งข่าวดีกับสาวเครือฟ้าว่า ได้ยินข่าวว่า ร้อยตรีพร้อมกำลังกลับมาที่เชียงใหม่ ตอนนี้อยู่ที่เมืองลำพูนแล้ว ให้สาวเครือฟ้ารีบจัดแจงเตรียมบ้าน เตรียมอาหารคาวหวานไว้ต้อนรับสามี รวมทั้งให้เลิกเศร้าโศกเสียใจได้แล้ว เพราะร้อยตรีพร้อมไม่ได้รับ

อันตรายใด ๆ กำลังเร่งเดินทางมา เมื่อมทราบข่าว สาวเครือฟ้าดีใจมากรีบเร่งตระเตรียมบ้าน ที่นอน ให้คำเจตปัดกวาดเช็ดถู เอาดอกไม้หอมๆ มาประดับตกแต่งให้สวยงาม รวมทั้งให้พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ทำอาหารที่ร้อยตรีพร้อมชอบเท่านั้นเตรียมไว้ต้อนรับ เมื่อเตรียมทุกอย่างเสร็จสรรพ สาวเครือฟ้า สาว คำเจต พ่อแดงน้อย พ่อเฒ่าและแม่เฒ่า ก็มานั่งรอร้อยตรีพร้อมอยู่ด้วยกันบนบ้าน จนกระทั่งล่วงสอง ยาม ร้อยตรีพร้อมก็ยังไม่มียี่แววที่จะมาถึง สาวเครือฟ้าเริ่มกังวลใจว่าหรือว่าคุณพระรามพลพ่าย อาจจะแก้งล่อเล่น หรือไม่อยากให้สาวเครือฟ้าเป็นทุกข์ก็เลยมาบอกความเท็จ แล้วก็ร้องไห้ พร้อมกับ เวลาติ๊กแล้ว พ่อเฒ่าแม่เฒ่าและพ่อแดงน้อยเริ่มรู้สึกง่วง สาวคำเจตเลยบอกเจ้านายว่าให้พาลูกไป นอนก่อนแล้วทางนี้สาวคำเจตจะเฝ้าให้เอง เมื่อใครมาจะรีบไปร้องเรียกไม่ต้องเป็นห่วง สาวเครือฟ้าก็ ฟังและทำตามคำพูดของสาวคำเจตและบอกให้พ่อเฒ่าและแม่เฒ่าเข้าไปนอนพักผ่อน อีกซักพักเดียว เท่านั้น ร้อยตรีพร้อมก็มาปรากฏตัวที่หน้าบ้าน ทำให้สาวคำเจตดีใจและตกใจมากร้องเรียกสาวเครือฟ้า ลั่นบ้าน ตะโกนด้วยความดีใจ ร้อยตรีพร้อมบอกกับสาวคำเจตว่าอย่าเพิ่งร้องเรียกสาวเครือฟ้าออกมา ให้ไปอุ้มพ่อแดงมาก่อน คิดถึงลูกมากแล้ว ทันใดนั้นสาวเครือฟ้าจึงรีบวิ่งออกมาดู พบว่าร้อยตรีพร้อม เดินมากับผู้หญิงเมียใหม่ นางก็เสียใจเป็นอย่างมาก ยืนตกตะลึงตั้งอยู่กับที่ ไม่พูดจาพาทิสักคำ พระรามพลพ่ายแสนกระดากใจก็เลยบอกว่า ร้อยตรีพร้อมกลับมาแล้วจริง ๆ พร้อมกับยศใหม่ดำรง ศักดิ์เป็น ร้อยเอกหลวงณรงค์รักษ มีภรรยาถูกต้องจดทะเบียนตามกฎหมาย ชื่อว่า คุณนายจำปา เป็น ลูกสาวของเจ้านายอีกทีหนึ่ง สาวเครือฟ้าได้ฟังดังนั้นก็ร้องไห้วิงวอนสาวคำเจตด้วยความเสียใจเป็น อย่างมาก ด้วยความโกรธแค้นสาวคำเจตทำท่าล้อเลียนคุณนายจำปาและด่าทอทำให้คุณนายจำปา ต้องหลบหนีออกไป สาวเครือฟ้าเสียใจเป็นอย่างมากวิ่งเข้าบ้านแล้วร้องไห้อย่างหนัก ทำให้สาวคำเจต เป็นห่วง แอบดูอยู่ตลอด สาวเครือฟ้าคิดสั้นด้วยการพาดผ้าขึ้นจะผูกคอตาย สาวคำเจตแอบดูอยู่จึงรีบ ไปอุ้มพ่อแดงน้อยมาหาแม่แล้วช่วยกันปลอบกับพ่อเฒ่าแม่เฒ่าว่าอย่าไปสนใจมัน เรามีเจ้าคนนาย คนมาชอบตั้งเยอะ จะแต่งงานใหม่บ้างก็ได้ แต่สาวเครือฟ้ายึดมั่นในความรักขอร้องไห้สาวคำเจตอย่า พุดแล้วบอกว่าขออยู่เพียงลำพังคนเดียว ให้พ่อเฒ่าแม่เฒ่า คำเจตและพ่อแดงน้อยออกไปก่อนจะไม่ คิดสั้นแล้ว สาวเครือฟ้าเฝ้ารำพึงรำพันต่อความอัปยศของตัวเอง มันแต่หลวงรักเข้าไม่ลืมหูลืมตา และ ภาวนาว่าถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้ได้เกิดมาคู่กับร้อยตรีพร้อมทุกชาติไป และขออย่าให้มีใครมารักซ้อน อย่าให้มีความเจ็บปวดใด ๆ มากล้ากรายได้ สาวเครือฟ้าร้องไห้จนเสียสติ คิดเลือนลอยไปหมดทุก อย่าง นางเสียใจมากจอตุนไม่ไหว สาวเครือฟ้าได้หยิบเอามิดของคุนพ่อที่อยู่บนหิ้งพระลงมา บนมิด นั้นมีคำจารึกของโบราณไว้ว่า “เสียชีพออย่าเสียสัตย์” ทำให้สาวเครือฟ้ายิ่งมีความฮึกเหิมกล้าหาญเพิ่ม

มากขึ้น จากนั้นนางก็อธิษฐานให้เกิดมาใหม่อย่างมีความสุขไม่มีความทุกข์ร้อนใด ๆ เกิดขึ้น จากนั้น นางก็แทงเข้าที่อกและปาดที่คออีกครั้งหนึ่ง สาวเครือฟ้าล้มลงกับพื้น ก่อนสิ้นลมหายใจ ร้อยตรีพร้อม ได้กลับมาที่บ้านแล้วเปิดประตูห้องเข้าไปพอดี เมื่อเห็นหน้าสามีเป็นครั้งสุดท้าย สาวเครือฟ้าก็สิ้นใจ

2.2.3 วรรณกรรมเรื่อง มาตามบัตเตอร์ฟลาย

ณ เมืองนางาซากิ ประเทศญี่ปุ่นดินแดนแห่งซากุระและภูเขาไฟฟูจิที่สวยงามชวนให้หลงใหลอยากมาเยี่ยมชม ผู้คนมากมายต่างก็ข้ามน้ำข้ามทะเลมาแสวงหาความงามทางธรรมชาติ ศิลปะการแสดง หรือแม้กระทั่งสาวงาม นายทหารเรืออเมริกันชื่อเบนจามิน แฟรงกิน พิงเคอร์ตัน เดินทางมากับเรือ USS Abraham Lincoln และคณะเพื่อประจำการที่เมืองนางาซากิ เป็นหนุ่มเจ้าสำราญ พรึ่ดพร้อมไปทั้งหน้าตาและฐานะที่ร่ำรวย ส่วนเธอหญิงสาวผู้บริสุทธิ์ดังงามดั่งซากุระผลิบาน ชื่อโจโจ้ซัง เป็นลูกสาวของชามูไรผู้หนึ่งที่ล่วงลับไปแล้ว ครอบครัวของเธอก็ยากจนในทันทีเมื่อพ่อเธอสิ้น ชีวิตเธอต้องเปลี่ยนไปเธอเกือบจะถูกขายให้กับคนใจร้ายแต่ด้วยความที่โชคเข้าข้างเธอได้พบกับ ชีวิตใหม่ที่มีความสุขมากกว่าเดิมเธอได้อยู่กับเจ้าของสำนักเกอิชาเธอจึงตัดสินใจอยู่กับเจ้าของสำนักเกอิชาเพื่อฝึกอาชีพเกอิชาและตอบแทนบุญคุณ ทั้งสองได้พบกันในงานเลี้ยงต้อนรับที่โรงน้ำชาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความรักแต่ด้วยความสาวและสวยจึงมีชายหนุ่มมากมายหมายปองอยู่และเธอยังเป็นที่ต้องตาต้องใจกับเจ้าชายยามาโดริ แต่ด้วยความที่เป็นสุภาพบุรุษเต็มตัวจึงแสดงความจริงใจทุกอย่าง ไม่เอาความเป็นใหญ่มาเอาตัวเธอไป ไม่นานนายทหารเรือกับสาวเกอิชาก็สานสัมพันธ์กันจนตัดสินใจแต่งงานกันแต่ด้วยฝ่ายหญิงไม่ยอมรับจึงโดนทางบ้านขับไล่ออกมา ชูชุกิสาวรับใช้ในสำนักเกอิชาที่เป็นคนสนิทของโจโจ้ซังที่อยู่ด้วยกันมาตั้งแต่เด็ก เธอมาอยู่รับใช้ไม่ยอมไปไหนเพราะรักและห่วงโจโจ้ซังมากจึงขอติดตามมาด้วยที่เงินต้องมาอยู่ที่บ้านพักหลังเขากับนายทหารกันสามคนแต่เนื่องจากทางกองทัพมีหมายเรียกตัวพิงเคอร์ตันไปราชการด่วนจึงกลับต้องไปในทันที ในขณะที่นั้นโจโจ้ซังก็ตั้งท้องได้ 2 เดือน พิงเคอร์ตันบอกว่าภายในสามปีเขาจะกลับมาอยู่กับครอบครัว บอกให้เธอรอ การรอคอยนานแสนนานดอกซากุระผลิบานจนร่วงเหลือแต่ต้นผ่านมานานกว่าห้าปีแล้วก็ไม่กลับมาจนเธอคลอดลูกชายโดยมีชูชุกิมาช่วยเลี้ยงจนได้อายุห้าขวบพอดี และการรอคอยก็สิ้นสุดลงเธอและลูกได้รับจดหมายทางไกลบอกว่าพิงเคอร์ตันกลับมาแล้ว เมื่อถึงเวลาโจโจ้ซังได้ทราบข่าวก็จัดบ้านอย่างดีเอาดอกไม้มาประดับบ้านอย่างสวยงามและไม่ลืมที่จะเอาธงและตุ๊กตาอเมริกามาให้ลูกถือรอเธอให้ชูชุกิออกไปรับ พิงเคอร์ตันเองเนื่องจากจะทำอาหารต้อนรับ เมื่อถึงท่าเรือชูชุกิถึงกับอึ้งเพราะนายทหารพิงเคอร์

ต้นที่เป็นสามีของเจ้านายเธอไม่ได้กลับมาคนเดียวแต่กลับมีหญิงสาวผมทองควงแขนกันมาพร้อมกับลูกชายอายุสองขวบด้วย ซูซูกิพูดไม่ออกแต่ก็ได้แต่นำทางจนถึงบ้านที่จัดเตรียมไว้เป็นอย่างดี เมื่อถึงบ้านทุกอย่างถูกจัดเตรียมไว้ครบใจโจโจซึ่งสวมใส่กิโมโนสีขาวสะอาดเหมือนลูกขายนั่งรออย่างใจจดใจจ่อเมื่อประตูห้องโถงเปิดออก โจโจซึ่งก็อึ้งตันที่เห็นสามีของตัวเองควงผู้หญิงต่างชาติและลูกชายมาแทนที่จะมาคนเดียว ที่ฟังเคอร์ตันมาเพื่อที่จะมาขอลูกชายของเธอไปอยู่อเมริกาด้วย เธอพูดไม่ออกได้แต่นั่งก้มหน้าร้องไห้เสียบ ๆ แล้วลุกเดินไปจัดกระเป๋าให้ลูกชายแล้วส่งให้ฟังเคอร์ตันไป เธอทอดลูกชายเป็นครั้งสุดท้ายลูกของเธอก็ถูกฟังเคอร์ตันอุ้มไป โจโจซึ่งได้แต่ยืนร้องไห้อยู่หน้าบ้านซูซูกิที่เห็นเป็นคนแรกก็มาช่วยปลอบใจแต่เธอก็ปฏิเสธไปว่าเธออยู่ได้จึงให้เธอไปพักผ่อน

โจโจซึ่งเดินตรงไปที่ห้องนอนของตัวเองพร้อมรำพึงรำพันถึงความล้มเหลวในชีวิตของเธอ และเธอก็ซัดมิดของพ่อเธอที่เป็นชาмуไรที่จบชีวิตโดยการฮาราคีรีตัวเอง ในตอนนี้เธอก็คงจะเหมือนกับพ่อของตัวเองในตอนนั้นเธอจึงกล่าวคำสาบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าอย่าให้เกิดมาบนแผ่นดินผืนนี้อีก และอย่าได้พบเจอกับฟังเคอร์ตันอีกไม่ว่าชาตินี้หรือชาติไหน และพูดถึงลูกชายตัวเองว่าถ้าเรามีวาสนาจะเป็นแม่ลูกกันอีกแม่รักมาก จบประโยคเธอได้เอามือคั่นแกงไปหัวใจทันที เสียงมิดหล่นเธอก็สิ้นใจทันที ซูซูกิสาวรับใช้ได้ยินเสียงจึงวิ่งมาดูก็พบว่าตอนนี้โจโจซึ่งได้ตายไปแล้วเธอร้องไห้ครั้งสุดท้ายเพื่อไปที่เรือของฟังเคอร์ตันโชคดีที่เรือยังไม่ทันออกซูซูกิก็รีบไปบอกฟังเคอร์ตันและลูกชายว่าโจโจซึ่งได้ทำการฮาราคีรีตัวเองไปแล้วพวกเขาต้องวิ่งกลับไปที่บ้าน ร่างที่จมกองเลือดกลับไหลไปแบบไม่มีวันตื่นโจโจซึ่งจบชีวิตไปแล้ว ในวาระสุดท้ายก่อนที่จะออกจากแผ่นดินซากุระฟังเคอร์ตัน ลูกชาย และภรรยาใหม่ได้ทำพิธีศพของเธออย่างสมเกียรติเมื่อจบพิธีพวกเขาจึงนั่งเรือและนำลูกชายของโจโจซึ่งกลับอเมริกาทันที เหลือแค่ซูซูกิที่จะขอยู่ที่บ้านนี้ต่อไป ข่าวการตายของโจโจซึ่งไปถึงญาติพี่น้องและเจ้าชายยามาโดริต่างพากันเศร้าเสียใจ เจ้าชายได้มาหาซูซูกิที่บ้านและบอกให้พาตนไปที่หลุมฝังศพของโจโจซึ่งเจ้าชายได้สาบานว่า จะคอยเจ้าไปทุกชาติไม่ว่าชาติไหนขอให้ซักครั้งเจ้ารักข้าบ้าง ผ่านไปหลายสิบปี ซูซูกิก็ป่วยเนื่องจากเป็นไข้หนักแต่ไม่มีใครรู้เธอจึงตายในบ้านของเจ้านายเธออย่างสงบ ส่วนเจ้าชายยามาโดริก็ได้เสียชีวิตลงด้วยโรคชรา

2.3 การรำชมสวน ชมธรรมชาติในละครไทย

การรำชมสวน เป็นรูปแบบการรำชนิดหนึ่งของละครไทย

2.3.1 ความหมายของ “รำชมสวน”

คำว่า “ชม” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ดูเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ หรือชื่นใจ เช่น ชมสวน ชมดอกไม้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 7)

คำว่า “สวน” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง น. บริเวณที่ปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมาก เช่น สวนทุเรียน สวนยาง สวนกุหลาบ สวนผัก

กล่าวโดยสรุปว่า ชมสวน หมายถึง การชื่นชมบริเวณที่ปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมากก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ ปรากฏในการแสดงหลากหลายชุดด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นการชมสวนดอกไม้ นานาพรรณ

ในส่วนของการแสดงนั้น ไพโรจน์ ทองคำสุก กล่าวถึง การชมไพรไว้ว่า การแสดงนาฏศิลป์ไทยในละคร ที่มีมาแต่เดิม ก็จะมีชิ้น หนึ่งใหญ่ จะมีบทบาทย์ เจรจา เช่นชมดง การพากย์ของการแสดงหนึ่งใหญ่หรือชิ้นในช่วงที่ตัวละครเดินไปในป่าและพบสิ่งต่าง ๆ พบเห็นตามบทพระราชนิพนธ์ที่กล่าวถึง เช่น พบต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ ก็จะมีการบรรยายบทต่าง ๆ ในบทพระราชนิพนธ์ก็จะปรากฏบทที่เป็นลักษณะของการชม ส่วนคำว่า “ชมไพร” ที่มาเรียกในระยะหลัง ไม่น่ามีเกิดขึ้นมาแต่เดิม อาจจะติดมาจากการพากย์ เห็นว่าการเรียกว่าชมดงไม่เพราะ จึงปรับให้เรียกว่า “ชมไพร” การรำชมไพรส่วนมากปรากฏในการแสดงของตัวละครเอกเท่านั้น เช่น อิเหนา พระราม สำนึกษา อุณรุท (ไพโรจน์ ทองคำสุก, 2560, 15 กันยายน, สัมภาษณ์ อ้างถึงใน กานท์ธิดา พึ่งโพธิ์, 2561, น. 12)

การแสดงชมธรรมชาติในละครไทย ส่วนใหญ่ปรากฏชื่อเรียกว่า ชมสวน ชมไพร ชมดง ชมศาล โดยมีตัวละครใดเป็นผู้กระทำ ก็มักจะนำชื่อตัวละครไปไว้ข้างหน้าและต่อท้ายด้วยกิริยาการชื่นชม ยกตัวอย่างเช่น อิเหนาชมดง อุณรุทชมไพร เกนหลงชมสวน เป็นต้น

อมรา กล้าเจริญ ได้อธิบายว่า การรำชมสวน คือการรำชื่นชมสวนดอกไม้ต่าง ๆ ตามที่บทละครกำหนดไว้ โดยลักษณะการรำนั้นจะต้องเรียบเรียงไว้ก่อนว่า จะรำไปทางด้านไหน เพื่อให้เกิดความงดงามและไม่ร่น การรำชมสวนจะต้องคำนึงถึงลักษณะความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ ด้วย ว่าอยู่ในระดับใด หากชมนก ก็ต้องชี้ขึ้นข้างบน หากบทรบกว่าชมดอกหญ้าก็จำเป็นต้องชี้ลงต่ำ ตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ (อมรา กล้าเจริญ, 2563, 15 มีนาคม)

ศุภชัย จันทรสุวรรณ กล่าวถึง การรำชมสวน การรำเข้าสวน การรำชมธรรมชาติ ว่าเป็นการรำที่แสดงออกถึงการชื่นชมความงามของธรรมชาติทั้งหมด อันประกอบไปด้วย ป่าเขาลำเนา

ไพร่ สิ่งสราสตร์ ลำธาร ดอกไม้ นานาชนิด หรือตามทิวทละครกล่าวไว้ ผู้แสดงต้องแสดงออกถึงความสุขให้ผู้ชมได้รับชมและคล้อยตามให้ได้ ถือเป็นการร่ำอวดฝีมือชุดหนึ่ง (ศุภชัย จันทรสุวรรณ, 2563, 22 มีนาคม)

ศุสดี หลิมสกุล กล่าวว่า ในการรำชมสถานที่ หรือชมธรรมชาติ นั้น ผู้แสดงจะต้องจินตนาการให้มาก หากมีฉากประกอบการรำจะทำให้ผู้แสดงรำง่ายขึ้น แต่กลับกันหากบางครั้งการแสดงไม่สามารถมีฉากประกอบได้ ผู้แสดงจะต้องแสดงสีหน้า แววตา ท่าทางถึงความรักในธรรมชาติ ขณะนั้นให้ได้ เทียบกับคนเรา หากไม่รักในสิ่งใดเราก็จะไม่ชื่นชมกับสิ่งนั้น ๆ (ศุสดี หลิมสกุล, 2563, 3 มีนาคม)

จากข้อความข้างต้น ผู้สร้างสรรค์สามารถสรุปได้ว่า การรำชมสวน ชมดง ชมไพร ชมสถานที่ เป็นรูปแบบการรำเพื่อชมสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทิวทละครกล่าวไว้ เป็นการรำเพื่ออวดฝีมือของตัวละครเอก มักจะแสดงออกถึงความเพลิดเพลินใจในการชมสิ่งนั้น ๆ ในการรำชมสวนผู้แสดงต้องมีจินตนาการถึงสิ่งที่กำลังชม เพื่อส่งอารมณ์นั้น ๆ ให้ถึงคนดู และจำเป็นต้องผ่านกระบวนการออกแบบการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมในการเรียบเรียงการเคลื่อนไหวบนเวที

2.3.1 การรำชมธรรมชาติที่ปรากฏในการแสดงโขน ละคร

การรำชมธรรมชาติเป็นการรำเพื่อชมป่า ชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่ต่าง ๆ โดยการแสดงดังกล่าวปรากฏทั้งในโขนและละครหลายชุดหลายตอนด้วยกัน ผู้สร้างสรรค์สามารถรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

2.3.1.1 อีเหนาชมดง



ภาพที่ 13 การแสดงละครดึกดำบรรพ์ ตอนอีเหนาชมดง

ที่มา: ดร.ธรรมจักร พรหมพัว

ละครดึกดำบรรพ์เรื่องอีเหนา ตอนอีเหนาชมดง บทละครมาจากบทพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งเป็นตอนที่ตัดตอนมาจากตอนตัดดอกไม้ฉายกริช ตามแนวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงอีเหนาได้ชวนสังคามาระตา พี่เลี้ยง และเหล่าคิตาหยันไปชมศาลเทพารักษ์ เพื่อจะได้พบนางบุษบาที่กำลังจะไปไหว้พระ ส่วนอีเหนา สังคามาระตา พี่เลี้ยง และเหล่าคิตาหยัน ได้เดินทางลัดตัดป่า ในระหว่าง ทางได้ชี้ชวนกันชมนกชมไม้ ดังบทละครที่กล่าวว่า

ร้องรำชมดงรับปีพาทย์

นำชมที่ทำนาเวศ	ที่ประเทศแทบเนินสิงขร
พฤCHARมแสงทินกร	ลมพัดเกสรจรมา
ลำดวนหวานหอมพะยอมแย้ม	พิกุลแกมแก้มเกดกฤษณา
ไม้ผลห้อยย้อยระย้า	หล่นกลาดดาษดาพนาลัย

(ชลิต มณีวรรณ, 2556, น. 36)

เพลงชมดงเป็นเพลงเก่าไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง เพลงชมดงมี 2 แบบ คือ ชมดงใน และ ชมดงนอก เป็นทำนองเพลงเพื่อแสดงความชื่นชมความงาม ใช้บรรจุในเพลง ชมธรรมชาติ และเพลงแสดงความธรรมชาติชมนกชมไม้ ในละครดึกดำบรรพ์เรื่องอีเหนา ใช้ในตอนอีเหนาเดินทางไปในป่า

2.3.1.2 อุณรุทชมไพร



ภาพที่ 14 การแสดงละครในเรื่องอุณรุท ตอนอุณรุทชมไพร

ที่มา: กรมศิลปากร (2563, ออนไลน์)

อุณรุทชมไพร เป็นการแสดงที่อยู่ในละครในเรื่องอุณรุท ซึ่งแสดงเป็นเรื่องราว เป็นการแสดง การลงสร่งชำระร่างกาย การแต่งองค์ทรงเครื่องประดับต่าง ๆ ของคู่พระ-นาง การรำชมไพร การเกี่ยวพาราสี การหยอกล้อกันของคู่รักพระอุณรุทและนางศรีสุดา การรำแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 รำประกอบเพลงหน้าพาทย์สำหรับการเดินทางไปมา รับส่งบทระหว่าง พระอุณรุทกับนางศรีสุดา

ช่วงที่ 2 รำตีบทในทำนองเพลงชมตลาดและรื้อรำย บรรยายถึงการลงสร่งชำระร่างกาย การแต่งองค์ทรงเครื่องประดับต่าง ๆ เมื่อเสร็จฉลองพระองค์พระอุณรุท ก็ชักชวนนางศรีสุดาเสร็จไปยังขบวนเสด็จ

ช่วงที่ 3 ตีบทในทำนองเพลงชมดงและเพลงรื้อรำย บรรยายถึงบรรยากาศและ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในการเสด็จประพาสป่า การชักชวนให้ชมนกชมไม้ การหยอกล้อกัน ระหว่างพระอุณรุทกับนางศรีสุดา จนถึงเวลาเสด็จกลับพลับพลา (อัมไพวรรณ เดชะชาติ, 2560, น. 32-34)

2.3.1.3 พระลอเข้าสวน (ลงสวน)



ภาพที่ 15 การแสดงละครพื้นทางเรื่องพระลอ ตอนพระลอลงสวน

ที่มา: กรมศิลปากร (2563, ออนไลน์)

การแสดงละครพื้นทางเรื่องพระลอ ตอนพระลอลงสวนนี้เป็นการรำชมสวนที่เปรียบความคิดถึงพระเพื่อนพระแพงด้วยดอกไม้ นานาชนิด คุณครูลมุล ยมะคุปต์ได้ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์หลายท่าน เป็นชุดที่มีกระบวนทำรำงดงามตามแบบทำรำของละครพื้นทาง เนื้อเรื่องกล่าวถึงพระลอ กษัตริย์หนุ่มรูปงามแห่งเมืองแมนสรวง ได้ปลอมเป็นพราหมณ์ลอบเข้าไปในอุทยานเมืองสรวง โดยมีนายแก้วและนายขวัญปลอมเป็นนายราม นายรัตน์ เพื่อหาทางไปพบพระเพื่อนพระแพง ขณะอยู่ในอุทยานได้เพลิดเพลินกับการชมไม้ นานาพันธุ์พร้อมรำลึกถึงนางอันเป็นที่รัก

บทละครพื้นทางเรื่องพระลอ ตอนพระลอลงสวน

-ร้องเพลงลาวชมดง-

การะเกดเหมือนเกศแก้วเกศา

(สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงามเอย

นางแย้มเหมือนแค้นแม่แย้มเข้า

(สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงามเอย

คณานกแมกไม้อยู่เรียงรัน

(สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงามเอย

เห็นโนรีสาธิกาใครว่าวอน

มลุลีเหมือนบุปผาแม่เกี่ยวเกล้า

เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -

ไบโบกเหมือนเจ้าจะกวักกร

เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -

ร้องเรื่อยรับขวัญเหมือนเสียงสมร

เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -

ฝากอักษรถวายน้องสองพดู

- (สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงมเอย เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -
ถึงสระบัวย้วยอพระลอรัก ใครเก็บฝักหัดดอกออกอดสู
- (สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงมเอย เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -
ผองภมรว่อนเฝ้าเกล้าเรณู เหมือนเย็นภูธรระเหอยู่เอื้องค์
- (สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงมเอย เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -
คณิงนางพลางเสด็จลีลา แอบร่มพฤษภาสูงระหง
- (สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงมเอย เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -
สุคนธรสหอมทวนลำควนดง เหมือนจะส่งกลิ่นถวายพระราชา
- (สร้อย) - คู่อ่อนท้าวเชื้ออะคร้าวงมเอย เพื่อนแพงทองเผื่อพี่ปองสมเอย -

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

(พระลอ นายแก้ว นายขวัญ เข้าโรง)

2.3.1.4 สุวรรณหงส์ชมถ้ำ



ภาพที่ 16 การแสดงละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ชมถ้ำ

ที่มา: อาทิกา ขุนจันทร์

การแสดงละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ชมถ้ำ เป็นการรำที่พระสุวรรณหงส์ได้ยินเสียงพราหมณ์คิดว่าใช้นางเกศสุริยง จึงพยายามหาทางพิสูจน์โดยคิด จะพาพราหมณ์ไปชมสวน เพราะถ้ำเป็นหญิงจะชอบดอกไม้ ถ้าไม่สำเร็จจะพาไปชมถ้ำเพชรพลอย

หรือถ้ายังพิสูจน์ไม่ได้จะพาไปสรงน้ำกรตที่ผู้ชายลงไปจะไม่เกิดอะไรขึ้น แต่ถ้าเป็นหญิงโลหิต
จะไหล ออกมาร่างกาย แต่กุมภภณฑ์ลอบได้ยินพระสุวรรณหงส์ปรึกษากับท้าวสุทนต์นุราช
จึงเตือนให้นาง ระวังตัว นางจึงสร้างทำกริยาไม่ขึ้นชมดอกไม้และเพชรพลอย

บทละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ชมถ้ำ

-ปีพาทย์ทำเพลงวา-

-ร้องเพลงเข้าป็นอก-

เมื่อนั้น องค์พระ สุวรรณหงส์ นาคา

พร้อมเกศ สุริยง องค์ชายา ครองมัตตัง พารา สถาพร

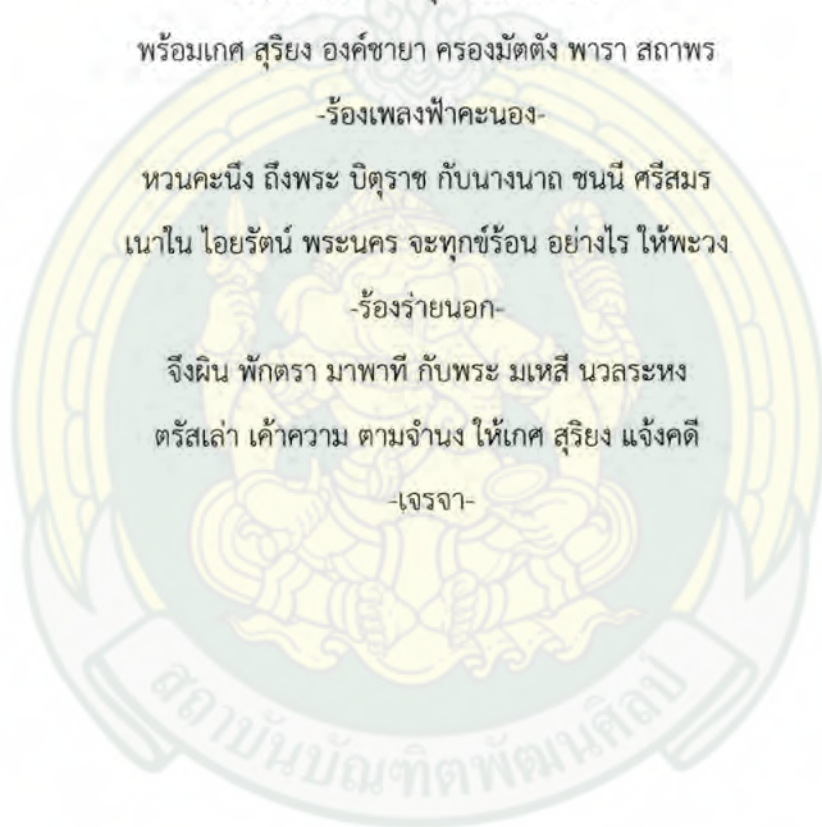
-ร้องเพลงฟ้าคะนอง-

ทวนคะนึ่ง ถึงพระ บิดุราช กับนางนาค ขนนี้ ศรีสมร
เนาใน ไอยรัตน์ พระนคร จะทุกขร้อน อย่างไร ให้พะวง

-ร้องร่ายนอก-

จึงฉิน พักตรา มาพาที กับพระ มเหสี นวลระหง
ตรัสเล่า คำความ ตามจำนง ให้เกศ สุริยง แจ้งคดี

-เจรจา-



2.3.1.5 พระสมุท ตอนชมดาว



ภาพที่ 17 การแสดงชุดพระสมุท ตอนชมดาว

ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (2563, ออนไลน์)

การรำชุดพระสมุท ตอนชมดาว เป็นการแสดงชุดหนึ่งที่อยู่ในการแสดงละครเรื่องพระสมุท เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระมหาราชวังบวรวิไชยชาญ โดยทรงพระนิพนธ์ขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงละครของเจ้าจอมมารดาेम พระมารดาของพระองค์ พระสมุทได้อุ้มนางบุษมาลีพาเหาะไปและได้นาง เป็นชายา ซึ่งการพาเหาะนั้นได้มีบทชมความงดงามของดวงดาว

บทร้อง ชุดพระสมุท ตอนชมดาว

-ร้องเพลงปะหลิม-

ลอยคว้างมาในกลางอัมพรพราย	ดั่งนารายณ์อุ้มองค์ลักษมี
กระซิบสรวลชวนองค์เทวี	พระหัตถ์ชี้ให้ชมดาราเรือง

-ร้องเพลงเข้าหลุด- (ชั้นเดียว)

นันทูวังดารายู่คงที่	ประจายอดจุฬามณีสีเหลือง
โน้นดาวโรหิณีสีประเทือง	ที่แย่งแย่งถัดไปดาวไถธง
ดาวเต่าดาวสำเภาดาวกา	ดาวม้าขึ้นเรียงเคียงดาวหงส์
ดาวศุภรสุกสีสว่างวง	โฉมยงนี้ดาวประกายพราย
ดาวพุทธศมีเหมือนแก้ว	ที่แพรวแพรวพลุทสบัติโฉมฉาย
สัพยอกหยอกพลางทางบรรยาย	ที่คลบล้ำลอยอยู่ข้างหลังดาวอังคาร
ดาวเสาร์กับพระเกตุประเวศชิด	ข้าสนิทกับดาวศศิदान
ลอยละลือปลิวมาในคัคนานต์	ภูบาลก็รีบโคลคลา

2.3.1.6 เกศสุริยงค์ชมดง



ภาพที่ 18 การแสดงละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ตอนเดินป่า

ที่มา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563, ออนไลน์)

การแสดงชุด เกศสุริยงค์ชมดง เป็นการรำที่ปรากฏอยู่ในการแสดงละครนอกเรื่อง สุวรรณหงส์ตอนเดินป่า โดยนางเกศสุริยงเป็นบุตรสาวผู้เลอโฉมของพญายักษ์ นามว่า สุวรรณวิก แห่งเมืองมัตตัง และมีพระสวามีคือ พระสุวรรณหงส์ นางเกศสุริยงขึ้นชื่อว่าเป็นชายาที่มีความจงรักภักดี และซื่อสัตย์ต่อพระสวามีเป็นอย่างมาก นางเกศสุริยงเป็นคนที่จิตใจเด็ดเดี่ยวกล้าหาญและเข้มแข็งอีกทั้งยังมี รูปร่าง หน้าตาที่งดงามถึงแม้จะแปลงกายเป็นพราหมณ์ซึ่งอยู่ในร่างผู้ชายแล้วก็ตาม แต่ความงดงามของผู้หญิงก็ยังคงแสดงออกมาอย่างชัดเจน

บทร้อง

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ -

- ร้องเพลงมอญแปลง -

เมื่อนั้น

โฉมเจ้าพราหมณ์ศรีใส

เห็นโกสีย์เหาะกลับลับไป

ให้เปลี่ยวเปล่าเศร้าใจในวิญญานา

เจ้าพราหมณ์แปลงจำแลงกาย

เยี่ยงยาตราฎกราชมาในป่า

ไผ่คะนิงถึงภัสดา

พ่อคู่ชีวาของน้องเอย ชื่นใจเอยฯ

- พากย์ชมดง -

สุริยงแปลงตนเป็นพราหมณ์	จุนเจิมเฉลิมงาม
เดินตามพนัสแนวดงฯ	
ไม้ใหญ่อย่างสูงระหง	ปรางปริงปรุปรง
คันทรงส่งกลิ่นผืนผางฯ	
ไทรย้อยห้อยระย้าชานาง	ชมพलगเดินพलग
มาข้างศาลาอารัญฯ	
คำนึงถึงภัสดาจาบัลย์	วิโยคโคกคัลย์
เพียงสิ้นชีวันวิสัยัญฯ	

- ปี่พาทย์ทำเพลงทยอย -

2.3.1.7 บุชบาชมศาล



ภาพที่ 19 การแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนบุชบาชมศาล

ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (2563, ออนไลน์)

การแสดงชุดบุชบาชมศาล เป็นการแสดงชุดหนึ่งจากละครในเรื่องอิเหนา ตอนบุชบาชมศาล พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีใจความสำคัญว่า ท้าวดาหายกขบวนไปใช้บนที่เขาวิลิศาหาราด้วยเหตุที่บ้านเมืองชนะศึกสงคราม อิเหนาเป็นผู้พระราชนัดดาได้ช่วยทำศึกกับท้าวกะหมังกุหนิงจนได้รับชัยชนะ ได้ขอตามเสด็จไปด้วยโดย

หวังจะได้ใกล้ชิดกับนางบุษบาพระราชธิดาของท้าวดาหะ ซึ่งเป็นพระคู่หมั้นเดิม เมื่อเดินทางมาถึงเขาวงกตมาหระ นางบุษบาพร้อมเหล่าพี่เลี้ยงกำนัลไปได้ไปเที่ยวชมศาลเทพารักษ์ ซึ่งมีลวดลายวิจิตรงดงามยิ่งนัก รวมทั้งบริเวณรายรอบศาลยังประกอบด้วยพรรณไม้นานาพันธุ์ที่ให้ความสวยงามและร่มรื่นด้วยความปลอดภัย

บทร้อง

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็วลา -

- ร้องเพลงชมตลาด -

ครั้นถึงซึ่งศาลเทพารักษ์	เรื่องฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์อาศัย
แม่น้ำธานีมีเหตุเภทภัย	ก็บวงบนเทพไททุกครั้ง
ศาลนั้นชั้นเชิงสนุกนัก	ฉลุฉลกลายงามทั้งสามหลัง
ทองหุ้มซุ้มทวารบานบัง	มีบัลลังก์ตั้งรูปอาร์กไว้
ริมรอบขอบเขตอารามนั้น	มีระเบียบสามชั้นกว้างใหญ่
พื้นผนังหลังคาพาไล	ล้วนไปด้วยสุวรรณบรรจง
สถลมารคลาดล้วนศิลาเสี้ยน	แลเตียนไม่มีธุลีผง
ที่สถานลานวัดจังหวัดวง	บรรจงปรายโปรยโรยทราย

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -

2.3.1.8 เกนหลงชมสวน



ภาพที่ 20 การแสดงละครในเรื่อง "อิเหนา" ตอนย่ำหรีนลักนางเกนหลง

ที่มา: กรมศิลปากร (2563, ออนไลน์)

การแสดงชุดเกนหลงเกนหลงชมสวนเป็นการแสดงที่อยู่ในละครในเรื่อง "อิเหนา" ตอนยาหรั่งลักนางเกนหลงบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การแสดงชุดนางเกนหลงชมสวน เนื้อเรื่องกล่าวถึงสียะตราพระอนุชาของนางบุษบามีความคิดถึงนางบุษบาและอิเหนาจึงออกอุบายทูลลาท้าวดาหาเพื่อออกประพาสป่าโดยปลอมตัวเป็นชาวป่าชื่อย่าหรั่ง กล่าวถึงเทพปะตาระกาหลาสงสารที่ย่าหรั่งออกตามหาอิเหนาและบุษบาเป็นเวลานานแต่ไม่พบจึงแปลงกายเป็นนกยูงให้ย่าหรั่งติดตามไปจนถึงเมืองกาหลังซึ่งอิเหนาพำนักอยู่ย่าหรั่งได้เข้าเฝ้าท้าวกาหลังและได้พบปันหยี (อิเหนา) และสังคามาระดา ทั้งปันหยีและย่าหรั่งจำกันไม่ได้แต่สังคามาระดาจำได้ว่าย่าหรั่งคือสียะตราท้าวกาหลังมีความเมตตาต่อย่าหรั่งประทานเครื่องยศและให้พักอยู่ที่วังดาหา ปาตีแทนอนุภรรยา

นางเกนหลงหรือวิยะดาพระชนิษฐาของอิเหนาร่วมด้วยระเด่นกันจะหนานาง อรสาและนางกำนัลเสด็จประพาสอุทยานชมพันธุ์ไม้นานาชนิดอย่างมีความสุขสำราญใจ ฝ่ายสังคามาระดาก็ชวนยาหรั่งมาที่อุทยานเช่นกัน เมื่อย่าหรั่งแลเห็นนางเกนหลงก็ตกตะลึงในความงามอีกทั้งมีใจปฏิบัตินางเกนหลงทันที

บทร้อง

"เกนหลงชมสวน"

-ปีพาทย์ทำเพลงกระเรียนทอง-

-ร้องเพลงอาถรรพ์-

เมื่อนั้น

โหมยง หลงหนึ่งหรีด สาวสวรรค์

ครั้นบ้ายชายศรีระวีวรรณ

เคยไปประพาสพรรณมาลี

-ร้องรื้อรำย-

จึงชวนนวลนางอรสา

กับระเด่นกันจะหนามารศรี

พร้อมฝูงกำนัลนารี

จรลีมาสวนดอกไม้ (ทวน)

-ปีพาทย์ทำเพลงเร็ว-ลา-

-ร้องเพลงแขกตาไม้-

นางเสด็จลัดเลี้ยวเที่ยวประพาส

รุกขชาติชูดอกออกไสว

พิภูลดกดอกตักเต็มไป

กำนัลในโลเก็บชิงกัน

พื้นเตียนเลียนลาดศิลาสาย	พฤกษารายรอบพลับพลาสดาหมั่น
สายหยุดพุทธานตมะลิวัน	เลื้อยพันกำแพงแก้วเกลียวกลม
เกนหลงทรงเต็ดดอกจำปา	ประทานนางอรสาแซมผม
นางกำนัลน้อยน้อยร้อยสุกรม	เก็บใส่สไบห่ม ห่อมา
บางเก็บดอกรักซ้อนซ้อนเงื่อน	ให้เพื่อนที่สนิทเป็นปริศนา
บ้างแย้มสรวลชวนชมมาลา	หยอกกันบรรดาสำราญ

-ปัทมย์ทำเพลงฉิ่ง-

2.3.1.9 สำนะนักชาชมไพร



ภาพที่ 21 การแสดงละครดึกดำบรรพ์เรื่องรามเกียรติ์ ตอนสำมะนักชาชมไพร

ที่มา: กรมศิลปากร (2563, ออนไลน์)

สำมะนักชาชมไพร เป็นการแสดงตัดตอนมาจากละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง รามเกียรติ์ ตอนสำมะนักชาชมไพร พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นางสำมะนักชาชมมีศักดิ์เป็นน้องสาวคนเล็กของทศกัณฐ์ ตกพุ่มหม้ายเนื่องจากชีวหาพระสวามีสิ้นชีพลงด้วยความเข้าใจผิดของทศกัณฐ์ วันหนึ่งนางสำมะนักชาเกิดความรู้สึกว้าวุ่นจึงออกเดินทางไปในป่าหวังจับสัตว์กินเป็นอาหาร เพื่อคลายความว้าวุ่นนั้น กระทั่งได้มาพบกับพระรามขณะออกเดินป่าพร้อมกับพระลักษณ์และนางสีดา เป็นเวลา 14 วัน ตามสัจจะวาจา ณ ริมฝั่งแม่น้ำโคทาวารี นางสำมะนักชาเกิดหลงรักในรูปโฉมพระราม จึงแปลงกายเป็นสาวงามติดตามไปยังบรรณศาลา

บทร้อง

- ปี่พาทย์ทำเพลงกราวใน -

- สุรปณฆาร้องชมดงตัด -

สำราญใจได้ชมพนมพนัส	ต้นไม้ร่มลพด้อยูฉิวฉิว
เออหอมกลิ่นบุปผามาริ้วริ้ว	เห็นจะไกลลิบลัวลมพามา
นี้โครกตรงลงยังฝั่งนที	ชื่อโคทาวารีแล้วสิหนา
นั่นแน่วร่อนกเนื้อเฟือนนัยน์ตา	มาลงกินน้ำท่าที่หาดทราย

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -

2.3.1.10 ลำหับชมพู



ภาพที่ 22 การแสดงละครเรื่อง เงาะป่า ตอนลำหับชมพู

ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (2563, ออนไลน์)

ลำหับชมพูเป็นการแสดงตัดตอนมาจากละครเรื่องเงาะป่าบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ในตอนชมพูนี้ถือว่าเป็นต้นเรื่องของเหตุรักสามเส้าของลำหับชมพูลาและยเนนา

บทละคร เรื่องเงาะป่า
-ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-
(ลำหับเดินออกมาพร้อมไม้ไผ่)

-ร้องรำ-

ครั้งถึงซึ่งที่มีบุปผา	ดวงสุดาปรีดีเปรมเกษมศรี
กริดเลียบเก็บพวงสุมาลี	นารีขับเพลงวังเวงใจ

-ร้องเพลงแขกมอญบางช้าง-

(ผีเสื้อทยอยบินออกตามเพลง)

มาลี	ดอกดั่งสีบานเย็นเห็นหรือไม่
ผีเสื้อร่อนว่อนอยู่คู่วิไล	งามกระไรหนอผีเสื้อช่างเหลืองาม
กินอะไรเกิดที่ไหนผีเสื้อเอ๋ย	อย่าปิดเลยตอบต่อที่ขอลาม
น้องจะไปเกิดไปกินตาม	ให้อร่ามเหมือนผีเสื้อเหลือสวยจริง

-ปี่พาทย์ทำเพลงสร้อยสน-

-ร้องเพลงสร้อยสน-

นางลำหับจับเด็ดดวงบุปผา	เที่ยวชอกซอนเสาะหาประสาธน์
(ไม้ไผ่พาชมพลาออกกลอบดูนางลำหับพร้อมด้วยคนง)	
ไม้ไผ่สอยลอยหล่นลงมากจริง	ช่วยโน้มกิ่งข้อใหญ่ให้ไถลนาง
แสนสำราญบานกมลจนหลงไหล	เหนียวกิ่งไม้ไม่คิดจิตนาง
จับต้องงูจุลงที่ตรงกลาง	ทั้งหัวทางกระหวัดรัดแขนปล้น

2.3.1.11 บุษบาชมสวนขวัญ



ภาพที่ 23 การแสดงชุดบุษบาชมสวนขวัญ
ที่มา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563, ออนไลน์)

บุษบาเข้าสวนขวัญ เป็นการแสดงละครในเรื่องอิเหนา ตอนลมหอบ เนื้อความกล่าวถึงอิเหนาลักนำบุษบามาไว้ในถ้ำทองเพื่อมิให้นางเข้าพิธีอภิเษกสมรสกับระตูลูกกา แล้วกับไปแก้สงสัยในเมืองดาหะ ฝ่ายนางบุษบาเฝ้ารออิเหนาด้วยความเศร้าสร้อย ด้วยเกรงว่าจะเกิดเหตุร้ายกับอิเหนาสองนางพี่เลี้ยงจึงปลอบใจนางบุษบาว่าอิเหนาจะต้องกลับมาอย่างแน่นอน แต่นางบุษบาก็ได้แต่คร่ำครวญถึงอิเหนา ประสันตจาจึงบอกพี่เลี้ยงว่า อิเหนารับสั่งไว้ว่าถ้าเห็นพระอาทิตย์อ่อนแสงลงให้เชิญทูลนางบุษบาไปชมสวนขวัญ พร้อมทั้งอิเหนาจะพานางวิยะดาผู้เป็นพระชนิษฐามาพบนางบุษบา นางบุษบาจึงตัดสินใจไปเที่ยวชมพรรณไม้และทัศนียภาพที่ตกแต่งไว้อย่างสวยงามร่มรื่นในสวนขวัญเพื่อรอคอยการกลับมาของอิเหนา

บทร้อง

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-ลา -

- ร้องเพลงวิไลนาคขึ้นเดี่ยว -

ครั้งถึงเชิงผาสะดาหมั่น

รุษชาติเรียงรันงามไสว

อุทยานร่มรื่นขึ้นฤทัย

ทรมวยชมไม้ นานา

- ร้องเพลงสาธิตาเขมร -

ลำดวนดอกออกดกทุกกิ่งก้าน

บ้างตูมบานแย้มกลีบกลั่นกล้า

มะลิซ้อนช่อนกลั่นจำปา

ขาวเหลืองเรืองอร่ามสำราญ

นันทดอกสร้อยฟ้าระย้าย้อย

งามชดช้อยไซยกลิ่นหอมหวาน

พิภุสสารภักดิ์ดอกบาน

ร่วงหล่นเต็มลานพสุธา

การะเกดสีเหลืองเรืองรอง

นางแย้มยี่สุนสองคล้องหัตถา

รสสุคนธ์ช่อขาวพราวตา

ระคนกลั่นบุหงารำไป

หมู่ปักษาพิชิตาชาติต่างแซ่ซ้อง

ส่งทำนองสอดสำเนียงเสียงใส

ภุมรินบินร่อนว่อนพวงไพร

อรัญสุขเกษมเปรมปรีดิ์

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -



2.3.1.12 อุษามสวณ



ภาพที่ 24 การแสดงละครใน เรื่อง “อุณรุท” ตอน อุษามสวณ

ที่มา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563, ออนไลน์)

พระอุณรุทและนางศรีสุดาพระชายา เสด็จประพาสป่า พระมาตุลีแปลงเป็น กวางทองมาล่อพระอุณรุทตามจับจนหลงจากไพร่พล จนพลบค่ำจึงได้เข้าสักการะบรรทมใต้ต้นไทร พระไทนทเวาเกิดความเอ็นดูจึงได้พาพระอุณรุทไปสมนนางอุษาแล้วพากลับมาที่เดิม เมื่อนางอุษาคืน ขึ้นมาไม่พบพระสวามีก็โศกเศร้าเสียพระทัยนางศุภลักษณ์พระพี่เลี้ยงจึงอาสาไปวาดรูปเทวดานางฟ้า คนธรรพ์ อสูร ครุฑ นาค และกษัตริย์เมืองต่างๆมาให้นางอุษาดูและเมื่อนางจำพระอุณรุทได้ นางศุภลักษณ์จึงร้ออาสาไปทูลเชิญพระอุณรุทมาหานาง

-ปี่พาทย์ทำเพลงตันเข้าม่าน-

-ร้องเพลงอัปสรสำออง-

เมื่อนั้น

กำเนิดในปทุมมาลี

นวลนางอุษามารศรี

พระมุนีถนอมเลี้ยงเพียงดวงใจ

-ร้องเพลงแขกไท-

เข้าเย็นเที่ยวเล่นริมอ่าวาส	ชมช่อนบุผาชาติในสวนใหญ่
ไม้อ่อนแตกยอดระบัดใบ	ไม้ใหญ่สูงสลักรับตะวัน
พระพายพัดรำเพยกลั่นกรณการ	หอมชื่นนาสาเกษมสันต์
สายหยุดพุดธาดาบานแข่งกัน	หลากสีสนักกลีบกุหลาบปลาบปลัมใจ
แมลงภูเค้าวเฒ่าเกสรชบาบาน	พิภูลกาญจน์งามสะพรั่งไสว
พวงพะยอมย้อยระย้าน่าพึงใจ	ชาตบุษย์แลวไฉไลในที่
เสียงสำเนียงสกุณแก้ว	เจ้อยแจ้วร่อนร้องในไพรศรี
สอเสียงสาธิตกาโนรี	ดรณิชมเพลินจำเรียวใจ

-ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

2.3.2 วิธีการ หลักการรำชมสวน ชมธรรมชาติ

จากการศึกษากระบวนการรำชมสวน ชมธรรมชาติต่าง ๆ ผู้แสดงจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านนาฏศิลป์ที่ดี เนื่องจากต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณในการสังเกตดูการจัดองค์ประกอบของฉากไปด้วย ผู้สร้างสรรค์สามารถวิเคราะห์หาวิธีการรำชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่ต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

2.3.2.1 หลักการใช้ท่ารำ

ท่ารำที่ใช้ในการรำชมสวน ส่วนใหญ่จะเป็นท่าการตีบทให้ตรงกับคำร้องของบทละคร ในช่วงเริ่มต้นและช่วงท้ายของการแสดง มีการแสดงกิริยาในท่าเดินไป - มา เนื่องจากฉากนั้น ๆ หมายถึงสถานที่ที่ตัวละครไปชื่นชม การเปิดตัวละครจึงจะต้องใช้ท่าทางแสดงกิริยาอาการไป - มา ของตัวละคร การใช้ท่ารำหรือท่าทางประกอบการแสดงชมสวนชมธรรมชาติ ต้องขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทของละครด้วย ยกตัวอย่างเช่น การรำเกนหลงชมสวน เป็นกระบวนการรำละครใน ละครใน จะไม่สามารถออกท่าทางได้มาก เพราะเป็นละครสำหรับพระมหากษัตริย์ ท่ารำของนางเกนหลงจึงมีความอ่อนช้อยงดงาม ตีบทตามคำร้อง และใช้ส่วนประกอบของท่าทางตามเพลงช้าเพลงเร็วเป็นหลัก ส่วนการรำพระลอลงสวน เป็นกระบวนการรำในละครพันทาง เน้นการตีโหม่งและสวยงามตามชาติพันธุ์ลาว เป็นต้น ในการตีบทตามคำร้องนั้น มีปรากฏท่าแสดงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอยู่บ้าง เช่น ท่าลมพัด ท่าดอกไม้บาน ซึ่งหลักการใช้ท่ารำในการรำชมสวน ชมธรรมชาตินี้ สอดคล้องกับหลักการประดิษฐ์ท่ารำของคุณครูเฉลย ศุขะวนิช (ศิลปินแห่งชาติ) ที่ไพโรจน์ ทองคำสุกกกล่าวไว้ในวิเคราะห์

รูปแบบความเป็นครูสู่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย ครูเฉลย ศุขะวณิช อีกประการที่สำคัญผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาวิธีการตีบทตามคำร้องของแต่ละตัวละคร พบว่า ในการตีบทถึงดอกไม้ชนิดใดตัวละครจะใช้กระบวนการทำที่กล่าวถึงได้ถูกระดับของดอกนั้น ๆ ชัดเจน กล่าวคือ ในบทพระลอลงสวนที่กล่าวถึงดอกบัว ตัวละครทำท่ามองการใช้สายตามองที่ดอกบัว ต้องอยู่ระดับต่ำ เพราะความจริงนั้นสระบัวจะอยู่ที่พื้น ซึ่งสอดคล้องกับอมรา กล่าวเจริญ ที่กล่าวว่า การรำชมสวนจะต้องคำนึงถึงลักษณะความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ ด้วย ว่าอยู่ในระดับใด หากชมนก ก็ต้องชี้ขึ้นข้างบน หากบทรบกว่าชมดอกหญ้าก็จำเป็นต้องชี้ลงต่ำ ตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ (อมรา กล่าวเจริญ, 2563, 15 มีนาคม) ประการสุดท้าย หากมีตัวละคร 2 ตัวขึ้นไป การรำชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่นั้น จะต้องแบ่งบทกันกล่าว เช่น การรำชุดอุณรุทชมไพร ในบทที่อุณรุทรำและกล่าวถึงดอกไม้ นั้น นางศรีสุดาภิเษกจะมองและฟังตามที่พระอุณรุทกล่าว บางครั้งสามารถใช้ท่าที่สื่อให้เห็นถึงการคล้อยตามไปด้วย เช่นท่า สวย งดงาม เป็นต้น

2.3.2.2 หลักการใช้อารมณ์

ในการใช้อารมณ์ของการรำชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่นั้น ผู้แสดงจะต้องแสดงอารมณ์ถึงความเพลิดเพลินใจในการชมสิ่งนั้น ๆ ออกมาให้ผู้ชมสามารถคล้อยตามได้ ในการแสดงออกของอารมณ์นั้น มีหลายอารมณ์ ในขณะที่ทำทำรำนั้นภาวะและรสก็เกิดสลับกันไป ในตำรานาฏยศาสตร์ นั้น ภาวะที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแสดงการรำชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่ จะต้องใช้ สถายีภาวะ ซึ่งในสถายีภาวะนั้น ผู้แสดงควรเลือกใช้รติภาวะ (ภาวะแห่งความยินดี) และ หาสะภาวะ (ภาวะแห่งความรื่นเริง) ในการแสดงออกถึงความสวยงามของดอกไม้ หรือ สถานที่ที่ผู้แสดงกำลังชมอยู่ ทั้งนี้ล้วนเป็นจินตนาการของผู้แสดงที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างแยบยล สิ่งที่ขาดไม่ได้คือสิ่งที่ส่งเสริมที่นำมาปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกนึกรัก ได้แก่ วยภิจารีภาวะ เช่น ความสวยงามของดอกไม้ หรือกลิ่นหอมของดอกไม้ อันจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้แสดงมีจินตนาการเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของรส ที่จะเกิดขึ้นในใจของผู้ชม ซึ่งเป็นผลมาจากการแสดงภาวะของผู้แสดง ผู้ชมควรเกิดศฤงคาระรส (รสจากความรัก) และหาสยะรส(รสจากการยินดี) และสุดท้ายคือ ศานติรส (รสแห่งความโล่งใจ)

2.3.2.3 หลักการใช้พื้นที่บนเวที

การใช้พื้นที่บนเวที ในการรำชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่นั้นจะต้องมีความสมดุล สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น. 343) ได้กล่าวไว้ว่า ความสมดุล เป็นความรู้สึกปกติของมนุษย์ จะต้องให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกว่ามีน้ำหนักที่ดึงดูดความสนใจพอ ๆ กัน ส่วนใหญ่แล้วการแสดงใน

นาฏศิลป์ไทยมักจะแสดงกลางเวที ก่อให้เกิดความโดดเด่นของตัวละคร และตัวละครรองก็ลดหลั่นลงมา ทั้งนี้เป็นการเน้นความสนใจให้กับผู้แสดงตัวเอก ซึ่งในการรำชมสวน ชมธรรมชาติ ชมสถานที่นั้น มักจะมีตัวละครหลายตัวปรากฏอยู่ แต่ตัวผู้แสดงหลักจะต้องอยู่ตรงกลาง ใช้พื้นที่บนเวทีให้ทั่วถึง กล่าวคือ การใช้พื้นที่นี้ต้องสอดคล้องกับการจัดรูปแบบของฉาก และอุปกรณ์ประกอบฉากอื่น ๆ ด้วย โดยเมื่อต้นไม้ หรือก้อนหินตั้งอยู่ส่วนใดของเวที ผู้แสดงก็ต้องไปที่ต้นนั้น ๆ ให้พอดีกับคำร้อง แต่หากในการแสดงครั้งใดที่ไม่มีการจัดฉากประกอบ ผู้แสดงจะต้องมีหลักการจินตนาการถึงสิ่งที่บทร้องกำลังพูดถึงและเรียงลำดับความคิดให้ได้ว่า สิ่งใดควรอยู่ส่วนใดของเวที ไม่หนักไปด้านใดด้านหนึ่ง จนเกินไป ก็จะทำให้เกิดความสมดุลอย่างลงตัว

2.4 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ รำคู่ชุดสองสาวชมสวนดอก และรวบรวมมาพอสังเขป ดังต่อไปนี้

2.4.1 ทฤษฎีนาฏยศาสตร์

นาฏยศาสตร์ถือกำเนิดมาจากลัทธิเทวนิยม เป็นตำราพินิจของอินเดีย รจนาโดยภทรต มุนี นาฏยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันเป็นภาษาสันสกฤต มีความยาว 6,000 โสลก แบ่งเป็น 32 อรรถาย (บท) กำเนิดนาฏยศาสตร์เกิดจากบรรดาทวยเทพมีพระอินทร์เป็นหัวหน้าใครจะเห็นการเล่นอันน่าดูน่าฟัง และให้ชนทุกวรรณะสดับได้ พระพรหมจึงสร้างนาฏยเวทจากพระเวท ทั้ง 4 ได้แก่ ฤคเวท สามเวท ยชุรเวท และอาถรรพเวท พระพรหมนำเอาวรรณศิลป์จากฤคเวท ดุริยางค์ ศิลป์จากสามเวท กิริยาท่าทางจากยชุรเวทและอารมณ์จากอาถรรพเวทมาประมวลเป็นพระเวทที่ 5 ได้แก่ นาฏยเวท ผู้ที่ได้รับถ่ายทอดคือพระภทรตมุนี ผู้ซึ่งบันทึกออกมาเป็นนาฏยศาสตร์ และถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ ๑100 คน ตามภูมิของแต่ละคน (แสง มนวิthur, 2541, คำนำ)

แสง มนวิthur (2541, น. 275-323 อ้างถึงในธีรสารณ อติศัยการดี, 2557, น. 13-16) กล่าวไว้ในกำนิการแปลคัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของภทรตมุนี ซึ่งกล่าวถึงหลักของการแสดงไว้มากมาย อาทิ เรื่องภาวะและรสที่ปรากฏระหว่างการแสดงนาฏศิลป์ ซึ่งทั้งสองสิ่งปรากฏเมื่อเกิดความบันเทิงใจ ภาวะและรสมีลักษณะเป็นเอกเทศ แต่อยู่ร่วมกันเป็นวงจร รสสามารถเกิดขึ้นจากรสเองได้เช่นกัน เช่น ภาวะและรสน้อยอยู่ในนาฏยสงเคราะห์ หรือ สังครหะ

1.) ภาวะ การแสดงของอารมณ์โดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ ทางกายภาพ ท่าทางของมือ เท้า แขน ขา ลำตัว เป็นภาวะที่คงเดิม แต่เมื่อนำมารวมกันเป็นท่ารำจะเกิดเป็นภาวะใหม่ สิ่งที่ส่งเสริมคือ

ดนตรี เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ แสง สี เป็นต้นทั้งหมดนี้ประมวลออกมาเป็นรสชั้น ในใจ รสที่สะท้อนให้เกิดภาวะใหม่ ภาวะมี 3 ประเภท คือ

1.1) สถายีภาวะ คือ ธาตุแท้ของจิตใจ หรือของวัตถุ มี ๙ ลักษณะคือ

- ความยินดี (รติ)
- ความรื่นเริง (หาสะ)
- ความแหม่งใจ (โศกะ)
- ความดุร้าย (โกรธะ)
- ความพยายาม (อุตสาหะ),
- ความกลัว (ภยะ)
- ความขัง (ชุกุปสา)
- ความอัศจรรย์ใจ (วิสมะยะ)
- ความสงบ (ศานตะภาวะ)

1.2) วยภิจารภาวะ คือ ส่งเสริมปรุงแต่งของสภาวะ มี 12 ลักษณะคือ

- ไม่มีศรัทธา (นิรวะทะ)
- ความเหน้อย (คลานิ)
- ความสงสัย (สังกา)
- ความให้ร้ายท่าน (อสุยา)
- ความเมา (มทะ)
- ความอ่อนเพลีย (ตระมะ)
- ความเกียจคร้าน (อาลิสยะ)
- ความยากจน (ไทนยะ)
- ความวิตกกังวล (จินตา)
- ความหลง (โมหะ)
- ความจำ (สมฤติ)
- ความมั่นคง (ธฤติ)

1.3) สาทวิกะภาวะ คือ เป็นการการที่แสดงออกภายนอก มี 8 ลักษณะ คือ

- ความดี้อ (สตั้มกะ)

- เหงื่อแตก (เสวทะ)
- ขนลุก (โรมะ)
- พุดไม่ออก (สวะระกังคะ)
- สั่นสะท้าน (เวป)
- หน้าซีด (ไววรรณยะ)
- น้ำตาไหล (อัสรุ)
- ไม่รู้สึกตัว (ระละยะ)

2.) รส คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจคนดูและผู้แสดง อันเป็นผลมาจากภาวะ เช่น สหายีภาวะทั้ง 9 ลักษณะทำให้เกิดรส 9 ประการ ดังนี้

- รติภาวะ ทำให้เกิด ศฤงคาระรส รสจากความรัก
- หาสะภาวะ ทำให้เกิด หาสยะรส รสจากการหัวเราะ
- โศกะภาวะ ทำให้เกิด กรุณารส รสจากความกรุณา
- โกรธะภาวะ ทำให้เกิด เราหะรส รสจากความดุร้าย
- อุตสาหะภาวะ ทำให้เกิด วีระรส รสจากความกล้าหาญ
- ภัยะภาวะ ทำให้เกิด ภัยานกะรส รสจากความกลัว
- ชุคุปสะภาวะ ทำให้เกิด ฟีภัตสะรส รสจากความเบื่อ
- วิสมยะภาวะ ทำให้เกิด อัทภูตะรส รสจากความตื่นเต้น
- ศานตะภาวะ ทำให้เกิดศานตริส รสจากความโล่งใจ

3.) ตัวละครในนาฏยศาสตร์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นายกะ ตัวละครนำฝ่ายชาย, นાયิกา ตัวละครนำฝ่ายหญิง, และประภฤติ ตัวละครอื่น ๆ มีนิสัย ๓ ชนิด คือ นิสัยดี (อุตตมะ), นิสัยเลว (อรุมมะ), นิสัยกลาง ๆ (มัธยะ) นอกจากนี้ยังมีการให้เกียรติยกย่องกัน (อุปะจาระ) แบบที่ เกิดจากภายนอกและแบบที่เกิดจากภายใน

ผู้แสดง หรือประยูกตะ หมายถึงผู้มีหน้าที่ต่าง ๆ ในการแสดง ผู้แสดงต้องมีคุณสมบัติ สำคัญ 5 ประการ คือ

1. ต้องเป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์และแข็งแรง สามารถแสดงกิริยาต่าง ๆ ได้
2. ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการเปล่งเสียงได้ดังชัดเจน และพูดเป็นคือพูด มีสำนวน สำเนียงและอารมณ์อย่างตัวละครที่ตนสวมบทบาทอยู่

3. ต้องเป็นผู้มีจิตใจกล้าหาญ ไม่ประหม่าในที่ชุมนุมชน
4. ต้องเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จำบทบาท บทเจรจา บทร้อง บทรำได้ดี
5. ต้องเป็นผู้มีสารวิเศษ คือสามารถแสดงเป็นตัวละครในเรื่องหรือที่เรียกว่า สวมวิญญาณตัวละครได้

4.) บทประพันธ์ที่ใช้แสดงหรือบทละคร เรียกว่า “รูปะ” และเรียกการแสดงละคร เรื่องใดเรื่องหนึ่งว่า “รูปกะ” บทละครแบ่งได้ 2 ชนิด คือ โลกธรรมี เป็นบทที่มีเนื้อหาสมจริงตามธรรมชาติ อาจเป็นเรื่องราวในอดีตหรือปัจจุบันก็ได้ และ นาฏธรรมี เป็นบทที่มีเนื้อหาต่างจากโลกธรรมดาออกไป มีตัวละครที่ไม่ใช่มนุษย์และมีเหตุการณ์ที่เป็นอิทธิฤทธิ์นอกเหนือปรากฏการณ์ธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งลักษณะบทประพันธ์ได้อีก 4 ชนิด ดังนี้

- 4.1 บทประพันธ์ภาระดี (ใช้คำพูดเป็นกวีจะลักษณะ)
- 4.2. บทประพันธ์สาตวะดี (บทประพันธ์ตามเนื้อเรื่องเดิม)
- 4.3 ไกศิกิ (บทประพันธ์ทำให้เกิดความงามความน่ารัก)
- 4.4 บทประพันธ์อารกะฎิ (บทประพันธ์เกี่ยวกับ กิริยาท่าทาง)

และบทประพันธ์อีก 6 ชนิด ที่แบ่งตามที่มาหรือต้นกำเนิดจากเมืองต่าง ๆ ได้แก่ บทประพันธ์ของเมืองวันดี, บทประพันธ์ของเมืองทักชิน แคว้นมัทราส, บทประพันธ์ของเมือง อันธระ, บทประพันธ์ของเมืองมาคธิ, บทประพันธ์ของเมืองปัญจาระ และบทประพันธ์ของเมืองมัธยมะ

5.) การเขียนบทละคร มีปัจจัยสำคัญ ดังนี้

5.1 สันธิ คือ การแบ่งขั้นตอนของโครงเรื่อง แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ การเริ่มเรื่อง, การขยายเรื่อง, การพัฒนาเรื่อง, วิกฤตการณ์ และการสรุปเรื่อง

5.2 สนธยานกะ คือ การแบ่งสันธิออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ แบ่งได้ 6 ประการ คือ แสดงความปรารถนาของตัวละคร, รักษาความต่อเนื่องของเนื้อเรื่องโดยไม่ทำลาย วัตถุประสงค์ของเรื่อง ทำให้การดำเนินเรื่องทุกสันธิมีความน่าประทับใจ, ซ่อนเงื่อนงำไว้ในกาลเทศะที่เหมาะสม, บรรจุสิ่งที่ทำให้เกิดความประหลาดใจ, และเปิดเผยสิ่งต่าง ๆ ในกาลเทศะที่เหมาะสม

5.3 ลักษณะ คือกลวิธีในการนำฉันทลักษณ์มาใช้ในการแสดงออกตามสถานการณ์ และความคิด มี 36 วิธี ซึ่งสรุปได้ว่ามี ฉันทลักษณ์ คำศัพท์ และสำนวนที่นำมาบรรยายและเจรจา ซึ่งที่ข้อควรคำนึงถึง กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงพื้นเพของตัวละคร, ภาวะและรสที่ต้องการให้เกิด

กับคนดู, ความชัดเจนของสาระที่ต้องการสื่อให้คนดู, และความสัมพันธ์ของดนตรีและทำนองเพลง ที่ใช้ประกอบการแสดง

6.) การแสดงออก คือการที่ผู้แสดงนำวิธีการแสดง การแสดงการเคลื่อนไหว การพูด ที่ประณีต การแต่งกายที่เหมาะสมกับการฟ้อนรำ และที่สำคัญต้องทำให้คนดูเข้าใจลักษณะนิสัย ความคิด อารมณ์ของตัวละคร

7.) การฟ้อนรำ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ คือ

7.1 นาฏยะ เป็นการฟ้อนรำพร้อมกับ การแสดงอารมณ์

7.2 นฤตะ เป็นการฟ้อนรำโดยเฉพาะไม่เจือปนด้วยความหมายพิเศษหรือสื่ออารมณ์

7.3 นฤตยะ เป็นการฟ้อนรำที่สื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นประโยคสั้น ๆ หรือละครทั้งเรื่อง

8.) เสียงและคำพูด คำพูดเป็นสิ่งที่แสดงถึงเจตคติและทัศนคติของผู้เขียนบท คำพูดเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างละครและเป็นปัจจัยหลักของผู้แสดงที่จะนำไปตีความเพื่อนำเสนอและสร้างอารมณ์

9.) ดนตรี ล่าวถึงดนตรีเพื่อนาฏยศิลป์ 3 ลักษณะ คือ สวาระ คือตัวโน้ต, อาโดรยะ คือ เสียง จากเครื่องดนตรี และ ปฏะคือเสียงร้องเพลง

10.) โรงละครในนาฏยศาสตร์ มี 3 ประเภท คือ วิกฤษฏะ คือ สี่เหลี่ยมผืนผ้า, จตุรัสระ คือสี่เหลี่ยมจตุรัส, และตระยัศระ คือ สามเหลี่ยมด้านเท่า มีการกำหนดขนาดของเวที 3 ขนาด (ใหญ่, กลาง, และเล็ก) ซึ่งขนาดมีความสำคัญต่อการแสดง อาทิ โรงละครมีขนาดใหญ่มากเกินไป ทำให้การแสดงดูโล่ง หรือนักแสดงต้องเปล่งเสียงการเกินความจำเป็น และอธิบายการก่อสร้างเวที ต้องมีเสา มีพื้นที่ ห้องแต่งตัว (ห้องหลังฉาก) ประตูเวที เติียงที่ใช้แสดงละครเวทีต้องสะอาด

11.) ความสำเร็จของการแสดง มาจากความสามารถของผู้แสดงที่เข้าถึงบทบาทของตัวละคร รวมถึงส่วนประกอบต่าง ๆ อาทิ เสียงเพลง บทร้อง บทเจรจา และการตกแต่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ฉาก และแสง จึงจะถือว่าเป็นละครที่สมบูรณ์

2.4.2 ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์

นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์ จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนด ดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ ผู้ออกแบบนาฏศิลป์ เรียกกันโดยทั่วไปว่า ผู้อำนวยการฝึกซ้อม หรือ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำ แต่ในที่นี้ขอเสนอคำว่า นักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Choreographer

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น. 225) ให้ความหมายนาฏยประดิษฐ์ (Choreography) คือ หลักการและวิธีการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อการฟ้อนรำ การหาข้อมูล แรงบันดาลใจ นวัตกรรม การออกแบบและประกอบสร้าง การกำหนดแนวคิดของเนื้อหาและรูปแบบ การพัฒนาการออกแบบท่าทาง การเคลื่อนไหว แนวทางและการวิเคราะห์ดนตรี ความสัมพันธ์ของการแสดงกับฉาก เครื่องแต่งกาย แสงสีเสียง อุปกรณ์การแสดง การคัดเลือกผู้แสดง การฝึกซ้อม

ขั้นตอนที่ 1 การคิดให้นาฏศิลป์ คือ เหตุผลที่เกิดการสร้างนาฏศิลป์ในโอกาสต่างๆ ได้แก่ พิธีกรรมและพิธีการ ส่งเสริมกิจกรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลป์ หรือพัฒนาอาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดความคิดหลัก เพื่อให้ผลงานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้สร้างสรรค์ มี 2 ระดับ คือ

1) ระดับเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดให้ชัดเจนว่านาฏศิลป์ชุดที่เกิดคิดขึ้นนี้ เพื่ออะไรและเพื่อใคร

2) ระดับวัตถุประสงค์ การนำเอาเป้าหมายมากำหนดเป็นสิ่งที่ประสงค์จะให้เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 การประมวลข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูลมาเป็นปัจจัยในการสร้างสรรค์ ข้อมูลมี 2 ลักษณะ คือ

1) ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือ ความรู้ต่าง ๆ ที่สืบค้นได้ และนำมาพิจารณาเพื่อใช้ประกอบความคิดให้เป็นรูปเป็นร่าง

2) ข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ คือ ข้อมูลที่กระตุ้นหรือเสริมให้ผู้สร้างสรรค์ คิดนาฏศิลป์ชุดนั้นไปในแนวใดแนวหนึ่ง ข้อมูลนี้มักเป็นงานศิลปะสาขาต่าง ๆ ทั้ง นาฏศิลป์ ทศนศิลป์ ดุริยศิลป์ และวรรณศิลป์

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดขอบเขต หมายถึง การกำหนดให้การแสดงครอบคลุมเนื้อหาสาระอะไรบ้าง และอย่างไรบ้าง เช่น รูปแบบของการแสดง จำนวนผู้แสดง เวลาที่ใช้ในการแสดง ขนาดของพื้นที่การแสดง งบประมาณในการจัดการแสดง การกำหนดขอบเขตของการสร้างสรรค์ จะช่วยให้นักนาฏยประดิษฐ์ มีคิดอะไรเกินกว่าที่จะทำได้จริง

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดรูปแบบ มีวิธีกำหนดได้หลายแนวทาง ได้แก่

1) กำหนดให้อยู่ในหนึ่งนาฏยจาริต การคิดสร้างสรรค์โดยนำแบบแผนนาฏยศิลป์ที่มีโครงสร้างเดิมมาเป็นหลักในการสร้างสรรค์

2) กำหนดให้เป็นการผสมผสานหลายนาฏยจาริต เช่น ระหว่างจาริตประเพณีกับการแสดงร่วมสมัย การแสดงนาฏยศิลป์ไทยกับบัลเลต์ เป็นต้น

3) กำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจาริตเดิม โดยนำลักษณะเด่น โครงสร้าง ท่าทาง หรือเทคนิคบางอย่างมาเป็นหลักแล้วผู้สร้างสรรค์พยายามบุกเบิกแสวงหาท่าทางใหม่ๆ มาใช้ในการออกแบบ

4) กำหนดให้อยู่นอกนาฏยจาริตเดิม การค้นคว้ารูปแบบนาฏยศิลป์ ใหม่ๆ ที่สะท้อนวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยไม่นำอดีตมาปะปน

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ ผู้แสดง รูปแบบเครื่องแต่งกาย รูปแบบฉาก รูปแบบเพลง รูปแบบแสง รูปแบบเสียง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 การออกแบบนาฏยศิลป์ มีลักษณะคล้ายกับการออกแบบทัศนศิลป์ ซึ่งสามารถนำทฤษฎีทางทัศนศิลป์ และทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหวมาใช้ ดังนี้

1) ทฤษฎีทัศนศิลป์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1) องค์ประกอบทัศนศิลป์ ได้แก่

(1) จุด คือ หน่วยที่เล็กที่สุด บนเวที ผู้แสดงนับเป็นจุด ๆ หนึ่ง

(2) เส้น คือ ทางเดินของจุดที่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ มีทั้งเส้นตรง

และเส้นโค้ง ซึ่งให้ความรู้สึกต่างกัน

(3) รูปทรง คือ อาณาบริเวณที่เส้นมาบรรจบกัน มีทั้ง 2 มิติ และ

3 มิติ แบ่งเป็น รูปทรงเรขาคณิต และรูปทรงธรรมชาติ

(4) สี เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของวัตถุที่มีสีเฉพาะตัวเมื่อผสมผสานกันจะเกิดเป็นสีใหม่ ซึ่งเกิดจากแม่สี 3 สี คือ น้ำเงิน เหลือง แดง

(5) พื้นผิว มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผิวเรียบ (ผิวละเอียด) และผิวหยาบ (ผิวขรุขระ) ในนาฏยศิลป์ หมายถึง ลักษณะการเคลื่อนไหวของผู้แสดงว่าราบเรียบ เบา ต่อเนื่อง หรือกระตุก รุกัน โครมคราม หรืออาจครอบคลุมไปถึงฉากและเครื่องแต่งกาย

1.2) การจัดองค์ประกอบทัศนศิลป์ ได้แก่

(1) ความมีเอกภาพ คือ การจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นปริมาณมากพอ ให้มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อสร้างพลังของความกลมกลืน

(2) ความสมดุล มี 2 ชนิด คือ ชนิดสองข้างเหมือนกัน เป็นการจัดองค์ประกอบทั้ง 2 ข้างของแกนให้เหมือนกันทุกประการ แบบเดียวกับร่างกายของมนุษย์ และ ชนิดสองข้างไม่เหมือนกัน เป็นการจัดองค์ประกอบ 2 ข้างของแกนที่แตกต่างกัน แต่เมื่อดูแล้วมีแรงดึงดูดความสนใจของผู้ดูเท่ากันทั้งสองด้าน

(3) ความกลมกลืน เช่น การใช้สีกลุ่มเดียวกัน ใช้รูปทรงคล้ายกัน หรือการใช้เส้นโค้งเป็นหลัก เป็นการช่วยสร้างความน่าสนใจให้เกิดเอกภาพ แต่หากใช้มากเกินไปจะทำให้ขาดจุดเด่น

(4) ความแตกต่าง การสร้างความแตกต่างมาประมวลเข้าในงานให้เกิดเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้เกิดความหลากหลายอันเป็นมูลเหตุแห่งความตื่นเต้น เร้าใจ ชวนติดตาม

2) ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว (Kenetology) คือหลักการที่มนุษย์ใช้ร่างกายเคลื่อนไหวให้เกิดอิริยาบถต่าง ๆ และขณะที่เกิดการเคลื่อนไหวนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญในนาฏยประดิษฐ์ คือ

2.1) การใช้พลัง (Energy) ในการแสดงนาฏศิลป์มีการใช้พลัง 3 ประเภท คือ

(1) ความแรงของพลัง การฟ้อนรำด้วยพลังแรงมากๆ ทำให้เห็นความกระปรี้-กระเปร่า แข็งแรง รุกรน ตรงกันข้ามการเคลื่อนไหวด้วยพลังน้อยทำให้มีความหมายมากขึ้น ชัดเจนขึ้น ให้ความรู้สึกนุ่มนวล อ่อนโยน เชื่องช้า หนักแน่น เป็นความรู้สึกลึกๆ ที่แผ่เร้นอยู่ภายใน เป็นต้น

(2) การเน้นพลัง หมายถึง การเร่งหรือลดความแรงของการใช้พลังเพื่อการเคลื่อนไหวในขณะใดขณะหนึ่งอย่างกะทันหัน เป็นศิลปะในการเรียกร้องความสนใจจากคนดู

(3) ลักษณะของการใช้พลัง แบ่งเป็น 5 ประเภท คือ การแกว่งไกว การระเบิด การสืบเนื่อง การสั่นพลิ้วและการลอยตัว

2.2) การใช้ที่ว่าง (Space) คือ การใช้พื้นที่ที่มีทั้งความกว้าง ความยาวและความสูง ซึ่งมีความสำคัญในการกำหนด

(1) ตำแหน่ง คือ การจัดที่ให้ผู้แสดงหยุดอยู่บนเวทีในขณะใดขณะหนึ่งก่อนที่จะเคลื่อนที่ไป ณ จุดนั้นๆ ผู้แสดงอาจทำท่าหนึ่ง หรือ เคลื่อนไหวท่าทางต่างๆ อย่างต่อเนื่องก็ได้

(2) ขนาด หมายถึง การที่ผู้แสดงสามารถเคลื่อนไหวร่างกายโดย
ออกท่าทางให้กว้างหรือแคบ และเคลื่อนที่ได้ไถ่หรือไถ่เพียงใด ขึ้นอยู่กับพื้นที่

(3) ทิศทาง หมายถึง แนวที่ผู้แสดงเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีก
จุดหนึ่ง เช่น การแปรแถว สามารถเคลื่อนที่ได้ใน 8 ทิศ ซึ่งสัมพันธ์กับตำแหน่งของคนดู คือ

- การเข้าหาคนดู เป็นการเรียกร้องความสนใจ น่าเกรงขาม แสดง
ความยิ่งใหญ่
- การถอยออกจากคนดู แสดงความอ้างว้าง สูญเสีย
หาวดกลัว ลังเล
- การขนานกับคนดู เน้นให้คนดูในจุดต่าง ๆ มองเห็นผู้แสดง
ได้เท่าๆ กัน เป็นการนำสายตาคนดูไปสู่อีกจุดหนึ่ง
- การทแยงมุมกับคนดู แสดงให้เห็นความลึกของการเรียง
แถวเห็น ผู้แสดงเป็นสามมิติ ให้ความรู้สึกแรงน้อยกว่า
การเดินเข้าหาตรง ๆ แบบตั้งฉาก
- การวนเป็นวงหน้าคนดู แสดงความผูกพัน ความอ่อนโยน
ความสามัคคี
- การฉวัดเฉวียนหรือเลี้ยวไปมาแบบฟันปลา แสดงความ
ปราดเปรี้ยว หากเคลื่อนที่เร็วมากในทิศทางที่ต่างกันแสดง
ความสับสนวุ่นวาย
- การยกสูง แสดงความเบา ความสง่างาม ความยิ่งใหญ่
- การกดต่ำ แสดงความหวาดกลัว ความอ่อนน้อม ความด้อย
ค่า เป็นต้น

3) ขั้นตอนในการออกแบบนาฏศิลป์ ประกอบด้วย

3.1) การกำหนดโครงร่างรวม คือ การร่างภาพให้เห็นองค์ประกอบต่าง ๆ
ของภาพตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์โดยรวม

3.2) การแบ่งช่วงการแสดงด้านอารมณ์ กระบวนท่าทางที่แสดงจะแบ่งเป็น
ช่วง ๆ สั้นบ้างยาวบ้าง แต่ละช่วงมีอารมณ์แตกต่างกันเพื่อความหลากหลาย

3.3) ท่าทางและทิศทางการเคลื่อนที่ของผู้แสดงบนเวที การนำทิศทางทั้ง
8 ทิศข้างต้น มากำหนดการเข้า การออกและการเคลื่อนที่ของผู้แสดงในแต่ละช่วงบนเวที เพื่อให้ได้
ความหมายตามต้องการ

3.4) การลงรายละเอียดของขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ในกระบวนการทำรำ มีการปรับระดับของอวัยวะต่าง ๆ ของผู้แสดงให้เท่ากัน ปรับทิศทางของใบหน้า การแสดงสีหน้า และการแสดงออกทางสายตาที่ต้องสัมพันธ์กันกับองค์ประกอบต่าง ๆ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2543 , น. 225-251)

2.4.3 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

ครูเฉลย ศุขะวนิช ได้กล่าวถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ทำรำนานาฏศิลป์ไทยว่า เป็นลักษณะของการตีบทหรือใช้ภาษานาฏศิลป์ในท่ารำของคนไทยที่เป็นแผนมาแต่ดั้งเดิม คือ กลอนตำรารำ และบทรำเพลงช้า เพลงเร็ว โดยใช้กลวิธีที่จะสร้างสรรค์ให้ได้ท่ารำที่เหมาะสมสวยงาม ผู้สร้างสรรค์ท่ารำต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

จังหวะและทำนองเพลง เชื่องช้า หรือรวดเร็ว มีลักษณะอ่อนหวาน หรือ คึกคัก สนุกสนานจังหวะและทำนองเพลงที่มีสำเนียงต่างชาติ ก็ต้องเอาลีลาท่ารำของชาตินั้น ๆ มาประดิษฐ์ให้กลมกลืนกันเป็นลีลานาฏศิลป์ไทย เมื่อรู้จักทำนองและจังหวะเพลงจึงกำหนดท่ารำให้เข้ากับลีลาของเพลงโดยยึดหลักความสำคัญของเพลงกับท่ารำ ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของบทร้องกับท่ารำลักษณะเพศชาย (ตัวพระ) เพศหญิง (ตัวนาง) เช่น ตัวพระในพม่ารำขวานลีลาท่ารำจะต้องมีลักษณะกระฉับกระเฉงเข้มแข็งตามท่วงทำนองของนักรบ ส่วนตัวนาง ได้แก่ ฟ้อนม่านมวงคล ลีลาท่ารำจะต้องมีลักษณะอ่อนโยน นุ่มนวล เป็นต้น การสร้างสรรค์ระบำพื้นเมือง ต้องศึกษาท่ารำที่เป็นแม่ท่าหลักของท้องถิ่นแล้วนำมาสร้างสรรค์ลีลาเชื่อมท่ารำ ให้ครอบคลุมความหมายของเนื้อหาในระบำชุดนั้น ๆ โดยคัดเลือกแม่ท่าหลักมาใช้ ไม่ควรไปลอกเลียนแบบลีลาท่ารำของภาคอื่น ๆ มาปะปนในผลงานการสร้างสรรค์ท่ารำ เช่น ไปนำเอาลีลาท่ารำของภาคใต้มาบรรจุในภาคเหนือ หรือนำลีลา ท่ารำของภาคเหนือมาบรรจุในเชิงต่าง ๆ ของภาคอีสาน การสร้างสรรค์ท่ารำให้คำนึงถึง จุดมุ่งหมายของท่าระบำ รำ ฟ้อน ในชุดนั้นด้วย เช่น ระบำชุดนี้มีจุดมุ่งหมายให้เป็นผู้หญิงล้วน (ตัวนาง) ก็ต้องหลีกเลี่ยงท่ารำที่มีการยกเท้าแบะเหลี่ยม กันเข้า ซึ่งเป็นลีลาท่าทางของตัวพระโดยสิ้นเชิงการเชื่อมท่ารำสามารถทำได้หลายวิธี คือ การเล่นเท้าในขณะที่มีบทเอื้อนทำนองยาวๆ การวิ่งแปรแถว ตั้งขุม ยืนพัก ทำนั่ง ไล่ลีลาเชื่อมท่าและยืนตั้งแม่ทำยัตยุดตามจังหวะอยู่กับที่ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2553, น. 11)

พิรพงศ์ เสนไสย (2546, น.22-23) กล่าวไว้ในหนังสือนาฏยประดิษฐ์ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานนาฏยประดิษฐ์ สรุปได้ว่า

แนวความคิดสร้างสรรค์งานแบ่งตามขอบเขตได้เป็น

1. คิดสร้างให้เป็นของเก่าโบราณ ดั้งเดิมตามแบบแผนบรรพบุรุษ หมายถึงการสร้างสร้งงาน นาฏยประดิษฐ์โดยยึดหลักและโครงสร้างตามแบบแผนโบราณ เช่น นาฏยศิลป์ไทย ยังปรากฏการตั้งวง จีบ กระตก เป็นต้น หรือปรากฏท่ารำในเพลงแม่บท ทั้งนี้เพลงที่เลือกมาประกอบอาจเป็นบทเพลงที่มีอยู่แล้วนำมาบรรจุกับเนื้อหาที่แต่งขึ้นใหม่

2. คิดสร้างให้เป็นการผสมผสานนาฏยศิลป์หลายจารีตเข้าด้วยกัน หมายถึง การนำนาฏยศิลป์ตั้งแต่สองจารีตขึ้นไปผสมเป็นงาน เช่น นาฏยศิลป์ตะวันตกอย่างบัลเลต์กับนาฏยศิลป์อินเดีย หรือนาฏยศิลป์อีสานกับนาฏยศิลป์อินเดียที่ปรากฏในการแสดงแสงเสียงตามปราสาทต่าง ๆ นาฏยประดิษฐ์ประเภทนี้จะพบการผสมผสานนาฏยลักษณะของแต่ละอย่างเอาไว้อย่างชัดเจน เช่นลักษณะการ จีบ การกระตกท่าแบบนาฏยศิลป์ไทย ส่วนเท้าและการเคลื่อนไหวอาจเป็นนาฏยลักษณะอื่น ๆ

3. คิดสร้างแบบประยุกต์จากแบบดั้งเดิม หมายถึง งานนาฏยประดิษฐ์ที่อาศัยการหยิบเพียง เอกลักษณ์เด่นของนาฏยศิลป์นั้น ๆ เช่น ท่าทาง เทคนิคพิเศษบางอย่าง นอกจากนั้น ผู้ประดิษฐ์ก็จะ พยายามแสวงหากระบวนท่าใหม่ๆ การเคลื่อนไหวใหม่ๆ ให้แหวกแนวจากของเดิม และให้ได้ความหมาย ตรงกับที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการหรือตรงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. คิดใหม่ ทำใหม่ อาจพูดได้ว่าเป็นงานสร้างที่ไม่ยึดกฎและกรอบใด ๆ ด้วยความต้องการที่ จะสร้างงานนาฏยประดิษฐ์จากประสบการณ์ที่สั่งสมมา แล้วถ่ายทอดออกมาตามภาวะอารมณ์ความรู้สึก ภายใน เป็นการเคลื่อนไหวอย่างอิสระไม่จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นใด นอกจากร่างกาย เรียกได้อีก อย่างว่า นาฏยศิลป์ร่วมสมัย

2.4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐนิช นักปี (2557) ละครร้องปราโมทัย วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการศึกษาพบว่า ละครร้องกำเนิดขึ้นโดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เมื่อปี พ.ศ.2448 ละครร้องของพระองค์ มีชื่อว่าละครปริดาลัย มีแนวคิดการสร้างสรรคตามแบบละครร้องอุปรากรของตะวันตก ผสมผสานกับละครบังสาววัน ละครดึกดำบรรพ์ และละครรำ จึงทำให้เกิดคณะละครร้องขึ้นทั้งหมด 57 คณะ คณะที่มีชื่อเสียงมากได้แก่ ปราโมทัย นาครบรรเทิง จันทโรภาส เพ็ชรโรภาส เป็นต้น

คณะละครร้องปราโมทัย ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2454 โดยพระโสภณอักษรกิจ (เล็ก สมิตะสิริ) ผู้เป็นเจ้าของโรงพิมพ์ โสภณพิพรรธนากร ได้สร้างโรงละครขนาดใหญ่เป็นของตนเอง มีนักแสดงในคณะมากถึง 45 คน นักแสดงส่วนใหญ่สืบทอดมาจาก คณะละครปริดาลัย บทละครที่ใช้บนามปากกา 59 นาม เนื้อเรื่องมีทั้งประวัติศาสตร์ ชวนหัว เรื่องจริง และเรื่องแปลจากต่างประเทศ

การแสดงละครปราโมทัยได้ยึดแนวทางการแสดงตามแบบอย่างของละครปรีดาสัย แต่ได้มีการพัฒนาให้น่าสนใจขึ้นด้วยการแทรก ระบายสลับฉากและตลกตามพระนาง มีการปรับปรุงฉากให้ทันสมัยและใช้ของตกแต่งฉากที่สมจริง นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนจั่ว จินให้เป็นละครร้องไทยและใช้ภาษาไทยในบทร้องวงดนตรีที่ใช้เป็นวงปี่พาทย์ไม้นวมและวงเครื่องสาย สำหรับองค์ประกอบของ ละครร้องปราโมทัยมีทั้งหมด 7 อย่างคือ บทละคร ผู้ประพันธ์บทละคร นักแสดง โรงละคร ฉาก วงดนตรี และเพลง

เพลงละครร้องปราโมทัยส่วนใหญ่ เป็นเพลงในอัตราจังหวะสองชั้น มีรูปแบบเป็นเพลงท่อนเดียว ความยาว 4 จังหวะประเภทหน้าทับสองไม้หรือหน้าทับปรบไก่ มีลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ 1) เป็นเพลงที่สื่ออารมณ์ความรู้สึก พฤติกรรมของ ตัวละคร และบรรยายบริบทได้ 2) เป็นเพลงที่ประกอบกิริยาสมมติ 3) มีการดัดแปลงทำนองด้วยการตัดและแปลง 4) นำทำนองเพลง ต่างชาติมาบรรจุนักร้องไทย 5) มีการประพันธ์เพลงสำหรับละครร้องโดยเฉพาะ 6) มีการนำสำเสียงภาษาของชาติต่าง ๆ มาใช้ใน เพลง 7) อัตราจังหวะที่ใช้มีทั้งสามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว

จากการนำเพลงละครร้องปราโมทัยที่มีการนำมาใช้มากที่สุด 100 ลำดับแรกมาวิเคราะห์ สามารถแบ่งเพลงได้เป็น 4 กลุ่มคือ 1) เพลงไทยเดิมของเก่า 2) เพลงที่ประพันธ์ขึ้นสำหรับละครร้อง 3) เพลงไทยเดิมที่ได้รับการดัดแปลงทำนอง เช่น ตัด แปลง 4) เพลงหน้าพาทย์

พิมพ์กา มหามาศย์ (2558) ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ผลการวิจัยพบว่า ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้าเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ จัดแสดงครั้งแรก ในงานวันตรุษสงกรานต์ ณ พระราชวังสวนดุสิต จากนั้นได้จัดแสดงที่โรงละครปรีดาสัย สาวเครือฟ้าเป็นละครที่นิยมมากในขณะนั้น ต่อมาได้เข้าสู่วิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการนำของคุณครูเฉลย สุขะวณิชและคุณครูลมุล ยมะคุปต์ จัดแสดงที่โรงละครแห่งชาติเมื่อปีพ.ศ.๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบันมีผู้สืบทอดเพียง 4 รุ่นเท่านั้น แบบแผนการแสดงของตัวนางเอก ชื่อสาวเครือฟ้า มีประการสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ 1. ผู้แสดงร้อง รำ เจริญด้วยตนเอง มีลูกคู่ร้องรับ ส่ง และแทรกในบางช่วง 2. การรำที่ใช้ในละคร ประกอบด้วยการรำ 2 ลักษณะ คือ การรำเดี่ยวและรำคู่ 3. การใช้กระบวนท่ารำมี 4 ลักษณะ คือ รำตีบท รำประกอบ ทำนองเพลง การใช้บทประกอบการเจรจา และการเจรจาล้วน ๆ โดยไม่มีท่าทาง 4. กระบวนท่าเลียนแบบธรรมชาติของมนุษย์ โดยมีการปรุงแต่งท่าทางธรรมชาติให้มีความเหมาะสม ประณีต และสมจริงมากขึ้น 5. กระบวนท่าแบบละคร มีสอดแทรกอยู่ในช่วงการอาบน้ำแต่งตัว ซึ่งเป็นจารีตของ

การแสดงละครไทยมาแต่โบราณ 6. การร้องเพลง เน้นทำนองเพลงไทยเดิมสำเนียงภาคกลางและภาคเหนือ รวมทั้งสอดคล้องกับจังหวะช้า-เร็วสลับกันเพื่อสื่อถึงอารมณ์ของตัวละครอย่างชัดเจน 7. ภาษาที่ใช้ร้อง เจรจาเป็นภาษาไทยภาคกลาง ภาคเหนือ ภาษาลาว และภาษาอังกฤษ 8. การใช้อารมณ์ในการดำเนินเรื่อง เน้นอารมณ์ที่หลากหลายตามธรรมชาติของมนุษย์ และอารมณ์ตามแบบแผนของละครร่ำ ส่วนเครื่องแต่งกาย แต่งทั้งภาคกลางและภาคเหนือ มี 2 รูปแบบคือ รูปแบบจากการแต่งกายในชีวิตประจำวันของมนุษย์และรูปแบบนาฏศิลป์ไทย ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้าเป็นละครสมัยใหม่ที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการทางด้านการละครหลายๆประเภท สะท้อนถึงการให้ความสำคัญของการละครไทย ควรค่าแก่การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

กุลนาถ ชินโคตร, ลักษณา แสงแดง (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ชุด เครือฟ้า จากละครร้อง เรื่องสาวเครือฟ้าของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์โดยมีกระบวนการในการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยที่น่าสนใจซึ่งสามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้จากรูปแบบของการแสดง ซึ่งจำแนกตามองค์ประกอบในการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ ทั้ง 8 ประการ ได้แก่ การออกแบบบทการแสดง การคัดเลือกนักแสดง การออกแบบลีลาและการเคลื่อนไหว การออกแบบเสียง การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง การออกแบบสถานที่แสดง การออกแบบแสง และการออกแบบเครื่องแต่งกาย ทำให้เกิดงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยชุดใหม่ขึ้นในปัจจุบัน โดยการเล่าเรื่องวรรณกรรมสาวเครือฟ้าของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ จากรูปแบบละครร้องแบบดั้งเดิมจนเป็นการแสดงนาฏศิลป์ ในรูปแบบใหม่ที่มีความร่วมสมัย คือ การเล่าเรื่องผ่านลีลานาฏศิลป์ร่วมสมัย เพื่อสื่อสารกับสังคมและผู้คนในยุคปัจจุบัน นับเป็นงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบเดิมที่มีมาในอดีต

ขวัญใจ คงถาวร (2561) ผลงานสร้างสรรค์ เรื่องนาฏประดิษฐ์ ชุด พิจิตรเลขาอุ้มสมสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผลการวิจัยพบว่ากลวิธีการรำอุ้มสม คือ ผู้แสดงจะต้องฝึกปฏิบัติท่ารำสามารถปฏิบัติท่ารำได้เสมือนเป็นผู้แสดงคนเดียวกัน ที่สำคัญคือผู้แสดงจะต้องให้ร่างกายสัมผัสกันไว้ตลอดเวลาด้วยเป็นการรำในลักษณะการอุ้มพาหะ จากข้อมูลดังกล่าว ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรคงานตามขั้นตอนดังนี้ 1. วิเคราะห์กระบวนการทำรำจากตำรารำ แล้วสังเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ส่วนมือและแขนได้แก่มือจีบหงาย จีบคว่ำ, จีบปรก, จีบส่งหลัง, การตั้งวงบน, กลาง, วงล่าง การแบมือ

หางยระดับแง่ศึระะ,ระดับไหล่, ข้างลำตัวระดับเอวและระดับวงล่าง การเหยียด แขนตึงเสมอไหล่ แขนตึงโดยกดมื่อลงต่ำกว่าระดับไหล่และยกแขนขึ้นสูงกว่าระดับไหล่ ส่วนขาและเท้า ได้แก่การยกขา เปิดเหลี่ยมเข้าตามแบบตัวพระ สำหรับตัวนางจะยกเท้าเปิดหัวเข้าออกแล้วเดียวเท้า การ กระดกเท้า ก้าวข้าง ก้าวหน้า ส่วนศึระะ ใบหน้าและลำตัว ได้แก่เอียงศึระะ กดลำตัวและการใช้ ใบหน้า หันตามมือที่กำหนดในแต่ละท่า นอกจากนี้ยังมีวิธีการปฏิบัติตามจารีตละครในที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่การกล่อมหน้า ลักคอเอียงตัว 2.นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็น 1) การสร้างสรรค์ท่ารำในช่วงทำนองเพลงออก จะใช้กระบวนท่ารำตามรูปแบบเดิมใน เพลงหน้าพาทย์เหาะ 2) การสร้างสรรค์ท่ารำประกอบบทร้องประกอบด้วยท่าหลัก คือ ท่าที่ใช้สื่อ ความหมายแทนบทร้อง ท่าเชื่อมหรือท่าขยายในทำนองเอื้อน คือ ท่าที่ใช้เชื่อมจากท่าหลักท่าหนึ่งไป อีกท่าหนึ่ง ท่าโบก เป็นท่ารับท้าย บทร้องเพลงเข้าหลุดชั้นเดียว 3) การสร้างสรรค์ท่ารำทำนองเพลง ในช่วงท้าย ขั้นตอนที่ 3 การคิดรูปแบบ การใช้พื้นที่บนเวทีในการแสดง ประกอบด้วยการเคลื่อนที่เป็นเส้นเฉียงออกจากด้านขวาของเวที การ เคลื่อนที่โค้งเป็นวงกลม การเคลื่อนที่เป็นเส้นตรง แนวนอนขนานกับเวทีและการเคลื่อนที่สลับตำแหน่งกัน บทที่ใช้ในการสร้างสรรค์จะนำเค้าโครงจากอ นิรุทธคำฉันท์มาประพันธ์บทใหม่ตามฉันทลักษณ์ของกลอน สมัยกรุงศรีอยุธยา เพลงที่ใช้ในการแสดง ได้แก่เพลงเหาะ เพลงเข้าหลุดชั้นเดียวและเพลงเชิดโดยใช้วงปี พาทย์เครื่องห้าในการบรรเลง สำหรับ เครื่องแต่งกายจะแต่งกายตามเครื่องต้นเครื่องทรงทอง พระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

การสร้างสรรค์นี้เป็นแนวทางในการสร้างสร้งงานนาฏยประดิษฐ์ตามจารีตละครในแบบ หลวง ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบที่งดงามและได้สืบทอดมาแต่ครั้งโบราณ โดยได้ศึกษาถึงกลวิธี แนวทาง และขั้นตอนในการสร้างสร้งงานนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งควรค่าแก่การนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์

ในบทนี้เป็นการรายงานให้เห็นรายละเอียดของการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก ซึ่งผู้สร้างสรรค์ผลงานได้นำข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และประสบการณ์ที่ได้รับ มาประมวลเป็นองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยกำหนดหัวข้อหลักในการนำเสนอรายงาน ดังนี้

- 3.1 แนวคิดและแรงบันดาลใจ
- 3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- 3.3 การกำหนดรูปแบบการแสดง
- 3.4 การออกแบบองค์ประกอบการแสดง
 - 3.4.1 การสร้างสรรค์บทร้อง ทำนองเพลง
 - 3.4.2 ดนตรีประกอบการแสดง
 - 3.4.3 การคัดเลือกผู้แสดง
 - 3.4.4 การสร้างสรรค์โครงสร้างและลักษณะของท่า
 - 3.4.5 การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย
 - 3.4.6 การสร้างสรรค์อุปกรณ์ประกอบการแสดง
 - 3.4.7 การออกแบบฉาก
- 3.5 การประเมินคุณภาพนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
- 3.6 การสรุปผลการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

3.1 แนวคิดและแรงบันดาลใจ

3.1.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ละครร้อง เป็นละครไทยรูปแบบหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การสืบทอดละครร้องแบบปรีดาลัย ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นไปอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนารูปแบบมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ละครร้องเป็นละครที่เคยสร้างความนิยมอย่างมากในช่วงรัชกาลที่ 6 รุ่งเรืองมากในสมัยรัชกาลที่ 7-8 ก่อให้เกิดกระแสการก่อตั้งละครละครเป็นจำนวนมากเพื่อแสดงละครร้อง รูปแบบของละครดั้งเดิมแบบปรีดาลัยก็เปลี่ยนไปเพื่อให้เข้าทันยุคสมัย นับวันละครร้องแบบปรีดาลัยก็มักจะเสื่อมถอยลงไปทุกที เหตุ

อาจจะมาจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของโลก ที่มีภาพยนตร์ มีโทรทัศน์ เข้ามาและแสดงละคร ได้สมจริงมากกว่าละครที่ต้องมาชมที่โรงละคร ซึ่งวัตถุประสงค์ก็คือ การเสพความรื่นรมย์เช่นเดียวกัน ในสมัยรัชการที่ 9 มีเพียงไม่กี่คณะที่ยังคงแสดงละครร้องแบบปรีดาอยู่ ผู้สร้างสรรค์จึงได้มีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ละครร้องตอนสั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบของละครแบบปรีดาอยู่ครบถ้วน เพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้รูปแบบและวิธีการแสดงของละครร้องแบบปรีดา ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ถือเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย

3.1.2 แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผู้สร้างสรรค์ได้รับแรงบันดาลใจจากชื่อพรรณไม้ในละครเรื่องสาวเครือฟ้า ของประเสริฐอักษร นามปากกาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โดยผู้สร้างสรรค์เห็นว่าพรรณไม้ต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งเดียวจากบทละครที่มีอยู่จริงถึงปัจจุบัน ผู้สร้างสรรค์จึงศึกษาบทละครเรื่องสาวเครือฟ้าในฉาก 1 สวดอย่างละเอียด พบว่า ในเนื้อเรื่องตอนที่สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ออกไปเก็บดอกไม้้นั้น มีดอกไม้ทั้งสิ้น 46 ชนิด ซึ่งเป็นชื่อพันธุ์ไม้ดอก ที่ยังสามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน บ้างมีการเรียกชื่อเพี้ยนไปจากเดิมบ้าง โดยเมื่อนำชื่อดอกไม้ต่าง ๆ มาร้อยเรียงใหม่ก็เกิดความไพเราะขึ้น จึงมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ขึ้น อีกทั้งผู้สร้างสรรค์ต้องการเทิดทูนพระมหากษัตริย์ จึงได้เพิ่มดอกกรวณงค์ ดอกไม้ประจำรัชกาลที่ 10 ลงไปอีกด้วย

3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ละครเรื่องสาวเครือฟ้า พระนิพนธ์ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นการแสดงละครแนวโคกนาฏกรรมในแบบละครร้อง ซึ่งผสมผสานระหว่างการร้อง การรำ การเจรจา และการแสดงท่าทางสามัญชนเข้าด้วยกัน เริ่มแสดงครั้งแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปีพุทธศักราช 2452 เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหาละครหม่อมต่วนเข้าไปเล่นแก้บนฉลองต้นลิ้นจี่ออกลูก ครั้งนั้นคณะละครหม่อมต่วนศรีวรรณ ได้ถวายละครพันทางเรื่องพระลอ มีเจ้าจอมมารดาเขียน พระมารดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์เป็นผู้คิดประดิษฐ์ทำรำ และเป็นที่คลังโคลีของชาววังทั้งหลายเป็นอย่างมาก ในที่สุดหม่อมต่วนและสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ก็ได้จัดละครเรื่องสาวเครือฟ้าเข้าไปแสดงถวายในพระราชวังดุสิต ในงานตรุษสงกรานต์ และเป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานเล่า

แก่พระราชยาเจ้าดารารัศมีว่า ผู้ที่แสดงเป็นสาวเครือฟ้าตอนเชือดคอ ชื่อพร้อม แสดงได้ดีเป็นยิ่งนัก จึงพระราชทานเงินรางวัลให้ 100 บาท ละครื่องเรื่องสาวเครือฟ้าของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นละครมีความเด่นมากที่สุดในบรรดาละครื่องของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทั้งหมด จัดแสดงหลายครั้ง ณ โรงละครปรีดาสัย เป็นที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในสังคมชั้นสูง กระบวนท่าของละครร้องได้ถูกถ่ายทอดมาเรื่อย โดยคุณครู ลมูล ยมะคุปต์ และ คุณครูเฉลย ศุขะวณิช ท่านจดจำท่ารำและการแสดงมาจากได้ชมการแสดงที่ โรงละครปรีดาสัย และครั้งท่านเคยเป็นลูกศิษย์ที่ละครวังสวนกุหลาบ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ ดร.จุลชาติ อรัญยะนาถ ทำให้ได้ทราบว่าอาจารย์ลมูล ยมะคุปต์ และอาจารย์เฉลย ศุขะวณิช เป็นครู ที่มีความอัจฉริยะเป็นอย่างยิ่ง โดยท่านทั้งสองได้เคยรับชมการแสดงละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้านี้ครั้งอยู่ในวัง แล้วท่านก็ได้นำเอาความรู้ที่สามารถจำเอามาถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ จนกระทั่งครูลมูล ยมะคุปต์ เข้ารับราชการที่โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ปัจจุบันคือวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2477 และคุณครูเฉลย ศุขะวณิช ได้เข้ารับราชการเป็นครูนาฏศิลป์ เมื่อปีพุทธศักราช 2500 และทั้งสองท่านได้นำความรู้ที่ได้จดจำมาจากในวัง ถ่ายทอดให้กับอาจารย์ อุดม อังสุร และอาจารย์เวณิกา บุณนาค ลูกศิษย์รุ่นแรกเพื่อทำการเผยแพร่ แต่มิได้แสดงจากนั้นได้ถ่ายทอดการแสดงละครร้อง เรื่องสาวเครือฟ้าเพื่อจัดแสดงเผยแพร่ให้ประชาชนชม เมื่อพุทธศักราช 2522 ณ โรงละครแห่งชาติ นับเป็นการเผยแพร่ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้าสู่สาธารณชนเป็นครั้งแรก

ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมต่างประเทศ คือประเทศอิตาลี เรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลาย(Madam Butterfly) ของจิอาโคโม ปุคินี โดยวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวได้ต้นเค้ามาจากนวนิยายของจาร์น ลูเธอร์ สองอีกต่อหนึ่ง วรรณกรรมเรื่องสาวเครือฟ้ามียุทธกำเนิดจากสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จประพาสยุโรป และได้เสด็จเข้าชมละครโอเปร่าเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลายที่ประเทศฝรั่งเศส การรับชมการแสดงครั้งนั้นเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก ได้เขียนเล่าเรื่องราวของละครลงในพระราชนิพนธ์โกลบ้าน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้ทรงอ่านพระราชนิพนธ์โกลบ้านและทำการดัดแปลงจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเล่าไว้ ให้เป็นละครของไทย โดยเปลี่ยนชื่อนางเอกจากโจโจ้ซังเป็นสาวเครือฟ้า พระเอกชื่อฟิงเคอร์ตันเป็นร้อยตรีพร้อม แต่ยังคงใช้เค้าโครงเดิมในการดำเนินเรื่อง ทรงพระนิพนธ์เป็นร้อยกรอง บรรจุเพลงร้องโดยหม่อมต่วนศรี วรวรรณสำเร็จได้เป็นบทละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า วรรณกรรมเรื่องมาตามบัตเตอร์ฟลายเป็นเรื่องที่ได้รับ

ความนิยมมากในต่างประเทศ จึงส่งผลให้ละครเรื่องสาวเครือฟ้าได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงมากในเมืองไทยเช่นกัน เนื่องจากเป็นวรรณกรรมร้อยกรองแนวละครเรื่องและยังใช้เค้าโครงเรื่องจากต่างประเทศในยุคเริ่มแรก จึงทำให้ละครมีความทันสมัยมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ในยุคเดียวกัน

ละครของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ มีลักษณะเป็นละครร่วมสมัย กล่าวคือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยได้รับอิทธิพลตะวันตกเข้ามามาก ด้วยพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จประพาสต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง พระองค์ได้ทรงเข้าชมศิลปวัฒนธรรมของ แต่ละชาติและเมื่อเป็นที่พอพระราชหฤทัย พระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ต่างเห็นดีเห็นงามด้วย จึงเป็นจุดเริ่มต้นการแสดงแบบผสมผสาน เช่น การนำละครโอเปร่ามาผสมกับละครใน เกิดเป็นละครดึกดำบรรพ์ขึ้น มีการเปลี่ยนฉากตามท้องเรื่องเพื่อให้เกิดความสมจริง บทบรรยายความรู้สึกของตัวละครตัดออกให้ผู้แสดงเป็นผู้เจรจาหรือร้องเอง การผสมผสานวัฒนธรรมต่างประเทศให้เข้ากับละครดั้งเดิมของไทยนั้น ต่างได้รับคำนิยมยินดีจากประชาชนทุกหมู่เหล่า ทำให้การละครในยุคนั้นเกิดการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ จนเกิดเป็นละครพันทาง และละครร้องขึ้น ละครของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เกิดขึ้นจากการผสมผสานละครโอเปร่า ของฝรั่งเศส ละครบังสาวัน ของมลายู และละครรำแบบดั้งเดิมของไทย มีลักษณะ คือ ตัวละครจะต้องร้องเพลงเองกล่าวถึงคำพูดของตนเอง ส่วนในบทที่บรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครลูกคู่จะเป็นผู้ร้องให้ โดยตัวละครและลูกคู่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างยิ่ง เครื่องแต่งกายแต่งแบบสามัญชน หากเป็นการสร้างฉากขึ้นเพื่อให้เกิดความสมจริง มีการเปลี่ยนฉากตามเนื้อเรื่องที่แสดงท่าทางที่ใช้ประกอบการแสดงละครเป็นท่าทางแบบสามัญชนซึ่งได้รับการปรุงแต่งให้เกิดความงามอย่างประณีตแต่ไม่ถึงขั้นเป็นท่ารำ อย่างไรก็ตามท่ารำในบทบาทของสาวเครือฟ้าแต่งตัว ก็ยังคงผสมผสานละครรำแบบดั้งเดิมอยู่ จาริตของการแสดง ใช้วงดนตรีปี่พาทย์ไม้นวม เพลงที่เป็นเพลงที่มีความยาวไม่มากเท่าไรนัก ดำเนินเรื่องรวดเร็วสนุกสนาน ลักษณะดังกล่าวทำให้ละครของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้รับความนิยมมากกว่าละครชนิดอื่น ๆ ละครที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในบรรดาละครของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ก็คือ ละครเรื่องสาวเครือฟ้า ประชาชนทั้งในและนอกวังอยากจะชมละครเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์สร้างคณะละครขึ้นใหม่ชื่อ คณะหลวงนฤมิตร โดยละครคณะนี้มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้อุปถัมภ์ อีกทั้งยังมีการสร้างโรงละครใหญ่ขึ้นที่วังแพ่งนรา ชื่อโรงละครปรีดาลัย เปิดเข้าชมโดยเก็บค่าเข้าชม ละครเรื่องสาวเครือฟ้าเล่นต่อเนื่องมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้รับความนิยมเสมอมา จนกระทั่ง ปีพุทธศักราช 2474 ละครเรื่อง สาวเครือฟ้าได้หยุดชะงักไปเนื่องด้วย พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ สิ้นพระชนม์ลง อย่างไรก็ตามละครเรื่องสาวเครือฟ้าก็ยังเล่นอยู่เนือง ๆ ในคณะละครเอกชนที่ ตั้งขึ้นอีกหลายคณะ แต่ละคณะใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นก็เป็ละครเก่าหรือลูกศิษย์ของละครปรีดาสัยนั่นเอง

ละครเรื่องสาวเครือฟ้า เข้าสู่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เมื่อพุทธศักราช 2522 โดยแสดง ทั้งหมด 10 ครั้ง ครั้งที่ 1 แสดง ณ โรงละครแห่งชาติ ครั้งที่ 2 แสดง ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคาร กรุงเทพ ครั้งที่ 3 แสดง ณ โรงละครแห่งชาติ ครั้งที่ 4 แสดง ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 5 แสดง ณ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ครั้งที่ 6 แสดง ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 7 แสดง ณ หอประชุมคุรุสภา ครั้งที่ 8 แสดง ณ สถาบันศึกษฤทธิปราโมทย์ ครั้งที่ 9 แสดง ณ โรงละครแห่งชาติ และครั้งที่ 10 แสดง ณ วัดโพธิ์ราชวรณะ จนถึงปัจจุบัน มีผู้แสดงรวมทั้งสิ้น 4 รุ่น ตลอดระยะเวลา 35 ปี เห็นได้ว่าละครเรื่องสาวเครือฟ้า โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นละครที่สามารถแสดงยาก ตัว ละครจะต้องแสดงบทบาทไปพร้อม ๆ กับการร้องเพลง และมีการสืบทอดให้ผู้แสดงเพียง 4 รุ่นเท่านั้น

3.3 การกำหนดรูปแบบการแสดง

รูปแบบการแสดง มีลักษณะเป็นการรำคู่ ใช้ท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับท่ารำ แบบมาตรฐานและท่าฟ้อนพื้นเมืองของภาคเหนือ ระยะเวลาในการแสดง 7 นาที สามารถแบ่งได้ ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดในกิริยาเดินเล่นชมสวน ด้วยท่าทางที่ ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน

ช่วงที่ 2 สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ร้องเพลงชื่นชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิด มีลูกคู่ร้องรับ ตามรูปแบบละครแบบมีลูกคู่ ด้วยท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) และ ท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย

ช่วงที่ 3 ร่ายรำด้วยท่าทางสามัญชน ที่ประดิษฐ์ให้งดงามขึ้น บอกเล่าถึงสาวเครือฟ้า และ สาวคำเจ็ด ช่วยกันเก็บดอกไม้มาทำพวงมาลัยเพื่อร้อยดอกไม้นำไปขายในตลาด

3.4 การออกแบบองค์ประกอบการแสดง

3.4.1 การสร้างสรรค์บทร้อง ทำนองเพลง

ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาบทละครเรื่องนางเครือฟ้า ของประเสริฐอักษร ซึ่งเป็นพระนิพนธ์เรื่องนางเครือฟ้า ลำนวนแรกของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ร.ศ.128 โรงพิมพ์ศุภจำรูญ ในช่วงเพลงลาวต่อนก บทว่า

ลำลาวต่อนกรับดนตรี ๐ สาว.ขึ้น ขวน (ฯ) สรวล ระริก ระรี เก็บจ่าปี (ฯ เก็บ) จ่าปา โนน.มะลิลา (ฯ และ) มะลิซ้อน หยุด.ซุ่มขจร (ฯ) เชิง พุทธชาติ กอ.กุหลาบดาษ (ฯ ดาษ) ดิ้นตัน รำน.รสสุคนธ์ (ฯ) ปนขำมะนาต มะลิวันพาด (ฯ พาด) เครือลดดา เก็บ.กระดังงา (ฯ) มณฑายี่ไถ ชม.ชงโค (ฯ) พะยอมยี่สุน การะเกษพิกุล (ฯ) ยี่หุบหอม สายหยุดค้อม (ฯ) น้อมกิ่งดม ขึ้น.ดอกชม (ฯ ชม) แสมประยง ดิ้น.กาหลง (ฯ) พุ่มมหาหงส์ เซย.ชลุตส่ง (ฯส่ง) กลิ่นกลา สำ.สำเหล่า (ฯ) สำเจียก กอ เก็บ.จันกระพ้อ (ฯ) กระพุ่มกระถิน ช่อ.อินทนิล (ฯ) น้ำชูเชิด สาว.บุญเจิด (ฯ) จอดใจปฐ เกลียด.ซ่อนชู (ฯ) พู่เรือหงส์ เติน.ดุดง (ฯ) เบญจมาศสลอน ดอก.พุทธซ้อน (ฯซ้อน) พุทธรักษา ชม.ขึ้นตา (ฯชม) ขึ้นจิตร สองสาวติด(ฯติด)ใจเอื้อง สอง.ค้อยเอื้อง (ฯ) ชมกล้วยไม้ เจอ.กระเจียง ไพร (ฯพราว) พรุกบ เครือฟ้ารบ (ฯ) คำเจ็ดสอย สองสาวน้อย (ฯ) นวลหน้าแสด้ม ยืนกรุ่มกริมย้มแย้ม ยั่วกัน สองราแม่เอย ฯฯ 15 คำ เพลงฉิ่ง (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, ม.ป.ป. น. 2-3)

พบว่าในบทพระนิพนธ์เดิมนั้น มีดอกไม้ที่ปรากฏทั้งสิ้น 46 ชนิด ได้แก่

- | | |
|--------------------|--------------|
| 1. จ่าปี | 13. กระดังงา |
| 2. จ่าปา | 14. มณฑา |
| 3. มะลิลา | 15. ยี่ไถ |
| 4. มะลิ | 16. ชงโค |
| 5. ซ้อน | 17. พะยอม |
| 6. ขจร | 18. ยี่สุน |
| 7. พุทธชาติ | 19. การะเกด |
| 8. กุหลาบ | 20. พิกุล |
| 9. รสสุคนธ์ | 21. ยี่หุบ |
| 10. ชมมะนาต | 22. สายหยุด |
| 11. มะลิวัลย์ | 23. ส้ม |
| 12. ลดา (ลดาวัลย์) | 24. ประยงค์ |

- | | |
|---------------|------------------|
| 25. กาหลง | 36. กระถิน |
| 26. ลำดวน | 37. อินทนิล |
| 27. แก้ว | 38. ปรู |
| 28. นมแมว | 39. ซ่อนซู้ |
| 29. มะลูลี | 40. พุระหง |
| 30. สารภี | 41. เบญจมาศ |
| 31. มหาหงส์ | 42. พุดซ้อน |
| 32. ชะลูด | 43. พุทธรักษา |
| 33. ลำเจียก | 44. ดอกเอื้อง |
| 34. จันกระพ้อ | 45. กล้ายไม้ |
| 35. กระทุ่ม | 46. กระเจี๊ยงไพร |

แต่เมื่อพิจารณาบทละครเรื่องสาวเครือฟ้า ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ ใช้แสดงนั้น ได้ตัดบทพระนิพนธ์เพลงลาวต่อนกช่วงท้ายออก ซึ่งตรงกับบทละครร้องที่ใช้เล่นละครโทรทัศน์ของ สมภพ จันทรประภา ซึ่งจัดแสดงเนื่องในวัน จุฬาลงกรณ์ ของสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ แสดงเมื่อ วันที่ 23 ตุลาคม 2516 ความว่า

เพลงลาวต่อนก (รับดนตรี)

ลูกคู่ สาวขึ้นชน (ฯ) สรวลระริกกระรี่ เก็บจำปี (ฯ เก็บ)
 จำปา โนนมะลิลา (ฯ และ) มะลิซ้อน หยดซุ้มขจร (ฯ)
 เชิงพุทธชาติ กอภูหลาบดาษ (ฯ ดาษ) ดิ้นตัน ร้านรสสุคนธ์(ฯ)
 ปนขำมะนาด มะลิวันพาด (ฯ พาด) เคลือลคาเก็บกระดังงา (ฯ)

เครือฟ้ากับคำเจ็ดเก็บดอกไม้ได้แล้วมานั่งที่แคร่ ช่วยกันร้อยเป็นพวงมาลัย หักร้อย
 ต่อกระซิบกันกันสองคน

มณฑายี่ถ่อ ชมชงโค (ฯ) พะยอมยี่สุ่น การะเกดพิกุล (ฯ)
 ยี่หุบหอม สายหยดค้อน (ฯ) น้อมกิ่งดม ชื่นดอกส้ม
 ชมกล้ายไม้ เจอ. กระเจี๊ยงไพร (พราว) พรุคบ
 เครือฟ้ารับ (ฯ) คำเจ็ดสอย สองสาวน้อย (ฯ) นวลหน้า
 แฉล้ม ยืนกรุ้มกริมยืมแยมยั่วกัน สองราแม่เอย.

เพลง ฉิ่ง

จากกลอนบทละครร้องข้างต้น ทำให้เห็นว่า บทละครโทรทัศน์และบทที่วิทยาลัยนาฏศิลป์
ใช้ได้ถูกตัดออกไปเหลือดอกไม้เพียง 13 ชนิด ได้แก่

- | | |
|-------------|---------------|
| 1. จำปี | 8. กุหลาบ |
| 2. จำปา | 9. รสสุคนธ์ |
| 3. มะลิลา | 10. ชมมะนา |
| 4. มะลิ | 11. มะลิวัลย์ |
| 5. ช้อน | 12. กล้วยไม้ |
| 6. ขจร | 13. กระเจี๊ยบ |
| 7. พุทธชาติ | |

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทละครเรื่องสาวเครือฟ้าทั้ง 2 ฉบับ ทำให้ผู้สร้างสรรค์มี
แนวคิดที่จะสร้างสรรค์บทขึ้นใหม่ โดยนำดอกไม้ในบทพระนิพนธ์ฉบับเดิมบางดอก ออกมาร้อยเรียง
ใหม่ และเพิ่มดอกกรวณผึ่ง ดอกไม้ประจำรัชกาลที่ 10 เข้าไป เพื่อสอดแทรกความจงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์ โดยผู้สร้างสรรค์ได้แต่งบทด้วยตนเอง และนำไปให้อาจารย์เกษม ทองอร่ามปรับปรุงบท
ดังนี้

บทร้อง ชุด สองสาวชมสวนดอก

นวลละอองสองสาวเข้าสู่สวน	ต่างชื่นชมมวลหมู่พรรณพฤกษา
สวนดอกไม้หอมรื่นชื่นอุรา	ค่อยดำเนินเดินพาเก็บมาลี
นั้นจำปีจำปาการะเกด	ช่วยกันเด็ดมาพล้นชมชื่นมิ
รสสุคนธ์มะลิสาธิต	ดอกสัสมัดสาดสีที่ซึ้งโค
โน่นพิภุลมะลิวันมะลิช้อน	ชุ่มขจรยี่สุ่นยลต้นย์ไถ
นัย่หุบกระเจี๊ยบไพรดอกไม้ใหญ่โต	ชูก้านไขว้ให้เห็นเป็นขวัญตา
ดอกกรวณผึ่งเหลืองอร่ามงามวิลาส	ข้ามขนาดดาซิ่นขึ้นนาสา
กอกุหลาบงามสะพรั่งกระดังงา	พุทธชาติเครือลตามณฑาทอง
งามจรีตเรียงร้อยถ้อยจ้านรรจ์	ต่อกระซิบสรวลสันต์กันทั้งสอง
คำเจ็ดสอยเครือฟ้าประดับประคอง	ต่างกรูกริมยี่มย่องทั้งสองรา

เมื่อได้บทร้องข้างต้นแล้ว ผู้สร้างสรรค์จึงนำบทมาพิจารณาและคัดเลือกเพลงที่จะนำมา
บรรจุ โดยสัมภาษณ์ อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง ศิลปินแห่งชาติ (ทัศนีย์ ขุนทอง, สัมภาษณ์ 2563, 23
มกราคม) และได้รับคำแนะนำให้ใช้เพลงลาวซมดง ในช่วง 3 คำแรก ต่อด้วยเพลงลาวพุงขาวใน 2 คำหลัง
โดยอาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง แนะนำให้ผู้สร้างสรรค์ไปแต่งเนื้อร้องตรงคำสร้อยเพิ่มเติม จากการ

สัมภาษณ์อาจารย์เกษม ทองอร่าม (สัมภาษณ์, 2563, 2 กุมภาพันธ์) ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การแต่งสร้อยควรใช้ดอกไม้ที่กล่าวตอนต้นบทนั้น ๆ มาเน้นความสำคัญ เพื่อให้ภาษามีความเก๋ ผู้สร้างสรรค์จึงได้ประพันธ์บทร้องชุด สองสาวชมสวน แล้วนำไปให้อาจารย์เกษม ทองอร่าม อาจารย์ ทัศนีย์ ขุนทองตรวจสอบฉันทลักษณ์ ได้ดังนี้

บทร้อง ชุด สองสาวชมสวนดอก

-ปีพาทย์ทำเพลง ลาวชมดง -

-สาวเครือฟ้า คำเจ็ด ออก -

ร้องเพลง ลาวชมดง

(ลูกคู่)	นวลละอองสองสาวเข้าสู่สวน	ต่างชี้ชวนมวลหมู่พรรณพฤกษา
	สวนดอกไม้หอมรื่นชื่นอุรา	ค่อยดำเนินเดินพาเก็บมาลี
(สร้อย)	ชื่นชีวี สวนมาลีดาชดา	กลั่นผลกา ชื่นอุราเพื่อเอย
(เครือฟ้า)	นั้นจำปีจำปาการะเกด	ช่วยกันเด็ดมาพล้นขมิ้นขมิ
	รสสุคนธ์มะลิสาธารภี	ดอกสัสมสดาสดสีที่ขงโค
(สร้อย)	ช่อจำปาร้อยเป็นมาลัยกรอง	ชื่นใจปอง สู่เราสองเพื่อเอย
(คำเจ็ด)	โน่นพิกุลมะลิวันมะลิซ้อน	ชุ่มขจรยี่สุนยลตันยี่ไถ
	นั่นยี่หุบกระเจี๊ยงไพรดอกไม้ใหญ่โต	ชูก้านไขว้ให้เห็นเป็นขวัญตา
(สร้อย)	ช่อพิกุล หอมละมุนละไม	ชื่นดวงใจ ยามเมื่อได้ชมเอย

ร้องเพลงลาวพุงขาว

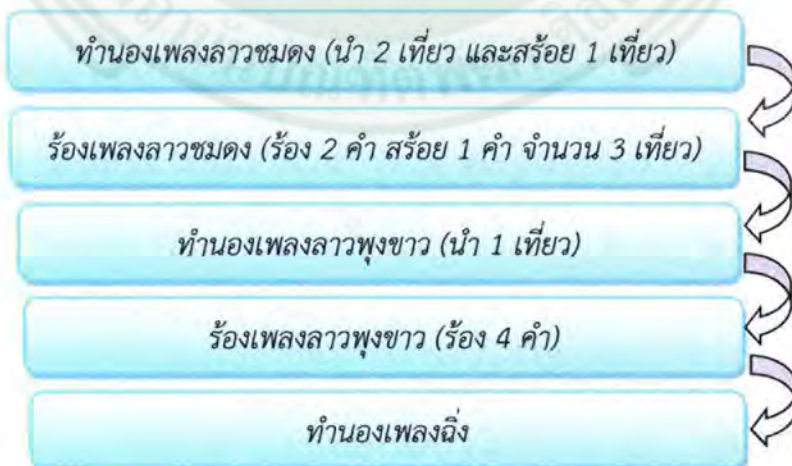
(เครือฟ้า)	ดอกรวงผึ้งเหลืองอร่ามงามวิลาส
(คำเจ็ด)	ข้ามะนาดดาชต้นชื่นนาสา
(เครือฟ้า)	กอกุหลาบงามสะพรั่งกระดังงา
(พร้อมกัน)	พุทธชาติเครือลตามณฑาทอง
(ลูกคู่)	งามจรีตเรียงร้อยถ้อยจำนรรจ์
	ต่อกระซิบสรวลสันต์กันทั้งสอง
	คำเจ็ดสอยเครือฟ้าประทับประคอง
	ต่างกรุ้มกรุ้มยิ้มย่องทั้งสองรา

-ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

จากบทร้อง ชุด สองสาวชมสวนดอกข้างต้น มีดอกไม้ปรากฏอยู่ 23 ดอก โดยแบ่งเป็นดอกไม้ที่อยู่ในบทละครดั้งเดิมของประเสริฐอักษร 22 ชนิด และดอกไม้ที่ผู้สร้างสรรค์เพิ่มใหม่อีก 1 ชนิด ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

- | | |
|------------------|------------------|
| 1. ดอกจำปี | 13. ดอกยี่สุ่น |
| 2. ดอกจำปา | 14. ดอกยี่โถ |
| 3. ดอกการะเกด | 15. ดอกยี่หุบ |
| 4. ดอกกระดังงา | 16. ดอกกระเจี๊ยบ |
| 5. ดอกมะลิลา | 17. ดอกรวงผึ้ง |
| 6. ดอกสารภี | 18. ดอกชมนาด |
| 7. ดอกส้ม | 19. ดอกกุหลาบ |
| 8. ดอกชงโค | 20. ดอกกระดังงา |
| 9. ดอกพิกุล | 21. ดอกพุทธรักษา |
| 10. ดอกมะลิวัลย์ | 22. เครือลาด |
| 11. ดอกมะลิซ้อน | 23. ดอกมณฑา |
| 12. ดอกขจร | |

ในส่วนของท่านองเพลง อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทองได้กรุณาบรรจเพลงลาวชมดง ลาวพุงขาว และเพลงฉิ่ง โดยสามารถแยกรายละเอียดออกได้ ดังต่อไปนี้



แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างท่านองเพลงประกอบการแสดงนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

เพลงลาวชมดง เป็นเพลงสำเนียงลาว อัตร่าจังหวะ 2 ชั้น ประเภทหน้าทับลาว เพลงนี้ใช้ประกอบการแสดง ในบทชมความงามของธรรมชาติป่าเขาลำเนาไพร เพลงนี้หม่อมต้นศรี วรวรรณ แต่งทำนองเพื่อให้ละครปริตาลัยของคณะหลวงนฤมิตรแสดง เพลงนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ลาวด้อยตริง เมื่อพ.ศ.2510 นายจันทร์ โตวิสุทธ์ ได้ทำทำนองเพลงลาวชมดง 2 ชั้นมาแต่งขยายเป็นอัตร่า 3 ชั้น และแต่งตัดเป็นอัตร่าชั้นเดียว เรียบเรียงเป็นเพลงเถา เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงชมดงเหนือ

เพลงลาวพุงขาว เป็นเพลง 2 ชั้นสำเนียงลาว ประเภทหน้าทับลาว ใช้ประกอบการแสดงละคร เพลงฉิ่ง เป็นเพลงทำนองเก่า ใช้เรียบเรียงไว้ในเพลงเรื่องของปีพาทย์ ใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร นอกจากนี้ยังบรรจุเป็นเพลงร้องในบทมโหรีเรื่องอิเหนา ของเจ้าพระยาสุรศักดิ์ (แสง) เจ้าเมืองราชบุรีในรัชกาลที่ 2 ซึ่งดำเนินเรื่องตามบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 ด้วย เพลงฉิ่ง ในเพลงฉิ่งชุดใหญ่ หรือเพลงฉิ่งพระฉันทน์เข้า มีเพลงฉิ่งพระฉันทน์ ฉิ่งนอก ฉิ่งใน ฉิ่งกลาง ฉิ่งใหญ่ ฉิ่งเล็ก ฉิ่งสนาม ฉิ่งชั้นเดียว และรวีเพลงฉิ่ง

โน้ตเพลงสองสาวชมสวนดอก

1) โน้ตเพลงไทย

เพลงลาวชมดง

รอบที่ 1	--- ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ท	-- ร ท	ล ช ล ท	- ร - ม	ช ร ม ช
	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- รี ล	ท ล ช ม	- มี รี ท	- ล - ช
รอบที่ 2	--- ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ท	-- ร ท	ล ช ล ท	- ร - ม	ช ร ม ช
	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- รี ล	ท ล ช ม	- มี รี ท	- ล - ช
สร้อย	-- ท ล	ช ม ร ท	----	- ร - ม	-- ร ช	-- ร ม	ร ท - ร	- ม - ช
	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- รี ล	ท ล ช ม	- มี รี ท	- ล - ช

ลูกคู่	--- นวล	-- ละออง	--- สอง	--- สาว	----	----	--- เข้า	-คู่-สวน
ทำนองเพลง	--- ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ท	-- ร ท	ล ช ล ท	- ร - ม	ช ร ม ช

ลูกคู่	--- ต่าง	-ชี-ชวน	--- มวล	--- หมู	----	----	--- พรรณ	-พฤษภา
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- รี ล	ท ล ช ม	- มี รี ท	- ล - ช

ลูกคู่	--- สวน	- ดอกไม้	--- หอม	--- รื่น	----	----	--- ชื่น	- อูรา
ทำนองเพลง	--- ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ท	-- ร ท	ล ช ล ท	- ร - ม	ช ร ม ช

ลูกคู่	— ค่อย	-- ดำเนิน	— เดิน	— พา	----	----	-เก็บ-	— มาลี
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- ร ี ล	ท ล ช ม	- ม ี ร ี ท	- ล - ช

สร้อย	----	— ขึ้น	----	-ซี-วี	— สวน	— มาลี	— คาซ	— ซดา
ทำนองเพลง	-- ท ล	ช ม ร ุ ท	----	- ร - ม	-- ร ช	-- ร ม	ร ุ ท - ร	- ม - ช

สร้อย	----	— กลิ่น	----	- ผกา	— ขึ้น	— อูรา	— เผื่อ	— เอย
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- ร ี ล	ท ล ช ม	- ม ี ร ี ท	- ล - ช

เครื่องฟ้า	— นัน	-- จำปี	— จำ	- ปา --	----	----	— กา	— ระเกด
ทำนองเพลง	- - - ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ุ ท	-- ร ุ ท	ล ช ล ุ ท	- ร - ม	ช ร ม ช

เครื่องฟ้า	— ช่วย	-- กันเด็ด	— มา	- พลัน --	----	----	-- ขมัน	— ขมี
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- ร ี ล	ท ล ช ม	- ม ี ร ี ท	- ล - ช

เครื่องฟ้า	— รส	-- สุนธ	— มะลิ	- ลา --	----	----	--- ส่า	— รมี
ทำนองเพลง	- - - ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ุ ท	-- ร ุ ท	ล ช ล ุ ท	- ร - ม	ช ร ม ช

เครื่องฟ้า	-- ดอกส้ม	— สด	— สาด	- สี --	----	----	— ที่	— ชงโค
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- ร ี ล	ท ล ช ม	- ม ี ร ี ท	- ล - ช

สร้อย	----	— ช่อ	----	- จำ - ปา	--- ร้อย	-- เป็น	— มาลัย	--- กรอง
ทำนองเพลง	-- ท ล	ช ม ร ุ ท	----	- ร - ม	-- ร ช	-- ร ม	ร ุ ท - ร	- ม - ช

สร้อย	----	— ขึ้น	----	— ใจปอง	— สู่	-- เราสอง	— เผื่อ	— เอย
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- ร ี ล	ท ล ช ม	- ม ี ร ี ท	- ล - ช

คำเจ็ด	— โนน	— พิกุล	— มะลิ	- วัน --	----	----	— มะลิ	- ช้อน --
ทำนองเพลง	- - - ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ุ ท	-- ร ุ ท	ล ช ล ุ ท	- ร - ม	ช ร ม ช

คำเจ็ด	— ชุ่ม	— ขจร	-- ยี่สุน	— ยล	----	----	— ต้น	— ยี่ไถ่
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- ร ี ล	ท ล ช ม	- ม ี ร ี ท	- ล - ช

คำเจ็ด	— นัน	— ยี่หุบ	-- กระเจี๊ยง	- ไพร --	----	----	— ดอก	-ใหญ่โต
ทำนองเพลง	- - - ม	ม ม ม ม	ช ล ช ม	- ร - ุ ท	-- ร ุ ท	ล ช ล ุ ท	- ร - ม	ช ร ม ช

คำเจ็ด	-- ชูก้าน	--- โชว์	--- ให้	- เห็น --	----	----	- เป็นขวัญ	--- ตา
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- รื ล	ท ล ช ม	- มื รื ท	- ล - ช

สร้อย	----	--- ช่อ	----	-- พิกุล	--- หอม	-- ละมุน	----	-- ละไม
ทำนองเพลง	-- ท ล	ช ม ร ท	----	- ร - ม	-- ร ช	-- ร ม	ร ท - ร	- ม - ช

สร้อย	----	--- ขึ้น	----	-- ดวงใจ	-- ยาม	-- เมื่อได้	--- ชม	--- เอย
ทำนองเพลง	ท ล ช ม	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท	-- รื ล	ท ล ช ม	- มื รื ท	- ล - ช

เพลงลาวพุงขาว

เครื่องฟ้า	----	----	ดอกกรวณัง	เหลืองอร่าม	----	----	--- งาม	-- วิลาส
ทำนองเพลง	----	----	ล ท รื มื	รื ท - รื	----	- ชื - มื	- รื - ท	ล ช - ล

คำเจ็ด	--- ข้า	- มหานาด	--- ดาษ	--- ดิน	----	-- ขึ้นนา	----	--- ส่า
ทำนองเพลง	- ท รื มื	รื ท - ล	--- ช	ท ล ช ม	ท ร ม ช	- ล - ท	รื มื รื ท	- ล - ช

เครื่องฟ้า	----	----	กอกุหลาบ	งามสะพรั่ง	----	----	----	กระดิงงา
ทำนองเพลง	----	----	ล ท รื มื	รื ท - รื	----	- ชื - มื	- รื - ท	ล ช - ล

คำเจ็ด	-- พุท	- ธชาติ	--- เครือ	- ลดา	----	-- มณฑา	----	--- ทอง
ทำนองเพลง	- ท รื มื	รื ท - ล	--- ช	ท ล ช ม	ท ร ม ช	- ล - ท	รื มื รื ท	- ล - ช

ลูกคู่	----	----	งามจรด	เรียงร้อย	----	----	ถ้อย	จำนรรจ์
ทำนองเพลง	----	----	ล ท รื มื	รื ท - รื	----	- ชื - มื	- รื - ท	ล ช - ล

ลูกคู่	ต่อ	กระซิบ	สรวล	สั่นด์	----	กันทั้ง	----	--- สอง
ทำนองเพลง	- ท รื มื	รื ท - ล	--- ช	ท ล ช ม	ท ร ม ช	- ล - ท	รื มื รื ท	- ล - ช

ลูกคู่	----	----	คำเจ็ดสอย	เครื่องฟ้า	----	----	- ประคับ	ประคอง
ทำนองเพลง	----	----	ล ท รื มื	รื ท - รื	----	- ชื - มื	- รื - ท	ล ช - ล

ลูกคู่	--- ต่าง	กรั่ม กรั่ม	--- ยิ้ม	ย่อง--	----	-- ทั้งสอง	----	--- รา
ทำนองเพลง	- ท รื มื	รื ท - ล	--- ช	ท ล ช ม	ท ร ม ช	- ล - ท	รื มื รื ท	- ล - ช

เพลงฉิ่ง

ท่อน 1	- ร ร ร	- ม - ช	- ชลท รมี	รืท - ล	ชลทล	ชฟมร	พมรม	ฟชลช
	รทมร	ทมช	ลทรม	รืตทล	ชฟชล	ชฟมร	ดทตร	ดทลช
	ลทตร	มรดท	ลชลท	ลทตร	ชลทล	ลทรม	พมรม	ฟชลช
	ลทตพี	มืรืตท	ลชชช	ลทตรี	ชมืรืท	มืรืทล	ชฟมฟ	ชทลช
	รทมร	ทมช	ลทรม	รืตทล	ชฟชล	ชฟมร	ดทตร	ดทลช
	ลทรม	ชลชม	ชลทต	รืตทล	ชลทรี	มืชมืรื	ทลชม	ชทลช
	ลทตพี	มืรืตท	ลชชช	ลทตรี	ชมืรืท	มืรืทล	ชฟมฟ	ชทลช
	รืทลช	รชลท	ตรีตท	ลทตรี	ชมืรืท	มืรืทล	ชรมฟ	ชทลช
	รทมร	ทมช	ลทรม	รืตทล	ชฟชล	ชฟมร	ดทตร	ดทลช
	รทมร	ทมช	ลทรม	รืตทล	ชลทล	ชฟมร	ลทรม	ชทลช
ท่อน 2	รืทลช	มืรืทล	ชฟมฟ	ชลทล	รืลทรี	ทมืทรี	ทลชม	ชทลช
	ลทตรี	มืตรีต	ชลทต	รืตทล	พมรม	ฟชลท	ชลมฟ	ชทลช
	รทมร	ทมช	ลทรม	รืตทล	ชฟชล	ชฟมร	ดทตร	ดทลช
	รทมร	ทมช	ลทรม	รืตทล	ชลทล	ชฟมร	ลทรม	ชทลช
	รืททท	ลชชล	ลทรม	รืท - ล	- ร - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช

2) โน้ตสากล

เพลงลาวซมดง



17

21

25 นวล ละออง สอง สาว เข้าสู่

29 สวน ต่าง ชี ขาน มาล หนู พรรณ

33 พกษา สวน ดอกไม้ หอม รื่น ชื่น อุ

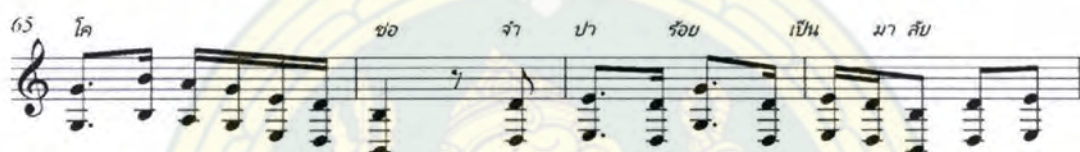
2

37 รา คอย ดำเนิน เดิน พา เก็บ มา

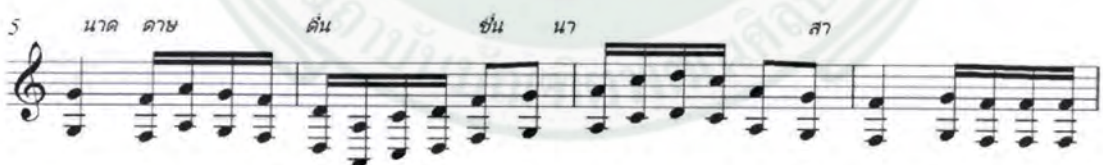
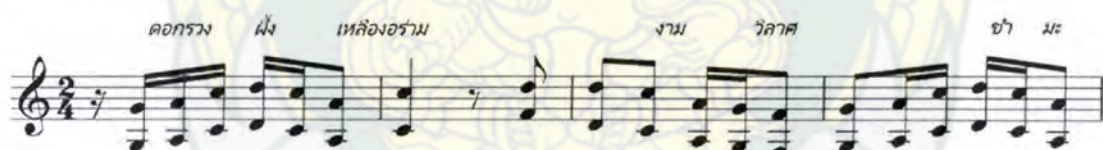
41 ล ชื่น ชี ร สวน มาลี ดาษ

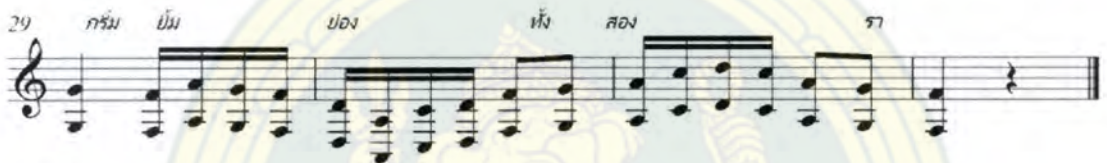
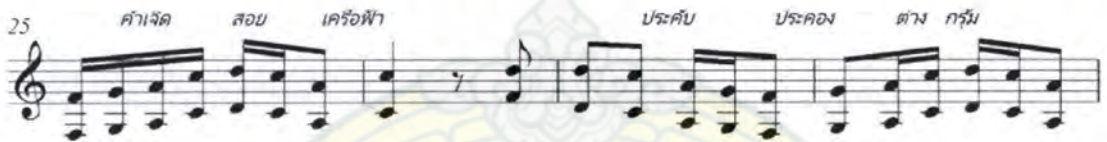
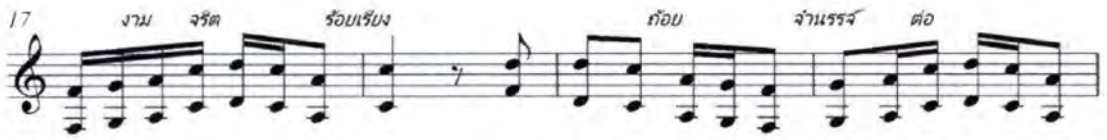
45 ดา กลิ่น ผกา ชื่น จุรา เผื่อ

49 เอย นั้น จำปี จำ ป่า กา ระ



เพลงลาวพุงขาว





เพลงฉิ่ง



This musical score is for guitar, spanning measures 17 to 57. It is written in a single system with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The music is characterized by a continuous, rhythmic pattern of eighth notes, often beamed in groups of four. The melody is primarily composed of eighth-note runs, with some measures featuring a change in rhythm to a dotted quarter note. The score is divided into measures by vertical bar lines, and the measure numbers are indicated at the beginning of each line. A large, faint watermark of a circular emblem is visible in the background of the page.

17

21

25

29

33

37

2

41

45

49

53

57

3.4.2 ดนตรีประกอบการแสดง



ภาพที่ 25 วงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องห้า

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์ ชุดสองสาวชมสวนดอก เป็นวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องห้า ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ซอด้วง ซอด้วงเพียงออ เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ตะโพน กลองทัด กลองแขก ฉิ่ง ฉาบ และกรับพวง โดยวงปี่พาทย์ไม้นวมจะมีเสียงที่นุ่มนวล ไพเราะ และเบากว่าปี่พาทย์ไม้แข็งแบบเดิม โดยวงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องห้านี้ เดิมก็คือวงปี่พาทย์เครื่องห้านั่นเอง แต่จะเปลี่ยนหัวไม้เป็นไม้นวม และเปลี่ยนปีโนมาเป็นซอด้วงเพียงออ รวมทั้งเพิ่มซอด้วงเข้ามา ให้เสียงมีความกลมกล่อมมากยิ่งขึ้น ในส่วนของลูกคู่ที่ผู้สร้างสรรค์ให้ผู้ขับร้องทั้งหมด 3 คน ซึ่งสอดคล้องกับฉันทลักษณ์ นักปี่ (2557, น.8) ที่กล่าวว่า ลูกคู่หมายถึงผู้ร่วมขับร้อง มีจำนวนหลายคนซึ่งเป็นหญิงล้วน มีความจำเป็นและขาดไม่ได้ในการแสดงละครร้อง หน้าทีของลูกคู่มีหลายอย่างเช่น ร้องเอื้อนเสียงแทนตัวละครเอกซึ่งเป็นต้นเสียง หรือร้องดำเนินความ หรือร้องเป็นการปูพื้นเรื่องราวก็ได้ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง (สัมภาษณ์, 2563, 23 กุมภาพันธ์) กล่าวว่าผู้ที่เป่าลูกคู่ได้ ต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนมาพอสมควร เนื่องจากการร้องลูกคู่จะร้องเอื้อนรับตัวละครเฉพาะเสียงเอื้อนเท่านั้น หากยังไม่ชำนาญอาจจะเผลอร้องแทรกขึ้นมา ส่งผลให้ผู้แสดงตกใจได้

3.4.3 การคัดเลือกผู้แสดง

การคัดเลือกนักแสดงสำหรับนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอกเป็นสิ่งที่ต้องพิถีพิถันเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอกเป็นการแสดงที่อาศัยการร้อง การรำ และท่าทางการสื่ออารมณ์ ในการดำเนินเรื่อง ผู้แสดงจึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์ทางการแสดงที่ดี มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ โดยผู้ที่จะสามารถแสดงควรมีคุณสมบัติพื้นฐานเรียงตามความสำคัญ ดังนี้

3.4.3.1 เป็นผู้มีความสามารถทางด้านการร้องเพลงและดนตรีไทย คือสามารถร้องเพลงได้อย่างไพเราะ ตรงทำนองเพลงและจังหวะ รวมทั้งมีความแม่นยำในเรื่องของทำนองเพลงไทยเดิมต่างๆ เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดความถูกต้องขณะที่ทำการแสดง สอดคล้องกับอัญชลี วัจนรัตน์ ที่กล่าวว่า แม่ (อาจารย์เฉลย ศุขะวนิช) สอนให้ร้องเพลงก่อนหัดร้องอยู่หลายเดือน พอร้องได้จึงจะต่อท่ารำ ในการแสดงบทรบเพลงสาวเครือฟ้า แม่สอนให้ใช้อารมณ์... (สัมภาษณ์, 2545, 7 มิถุนายน อ้างถึงใน ไพโรจน์ ทองคำสุก, 2545, น. 141)

3.4.3.2 เป็นผู้ที่มีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร ดังนี้

- สาวเครือฟ้า ผู้แสดงเป็นผู้หญิงรูปร่างสันทัด ใบหน้ากลมสวยคล้ายสาวเหนือ ผิวพรรณขาว หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีบุคลิกภาพที่สง่างาม เรียบร้อย สมกับเป็นนางเอก พุดจาและน้ำเสียงไพเราะ

- สาวคำเจ็ด ผู้แสดงเป็นผู้หญิง รูปร่างท้วมถึงอ้วน ใบหน้ากลม ผิวสองสี มีความร่าเริง กล้าแสดงออก กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีไหวพริบดีและอารมณ์ขัน

3.4.3.3 เป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางด้านการรำละครที่ดี คือได้รับการฝึกฝนมามากพอสมควร สำหรับการรำละคร

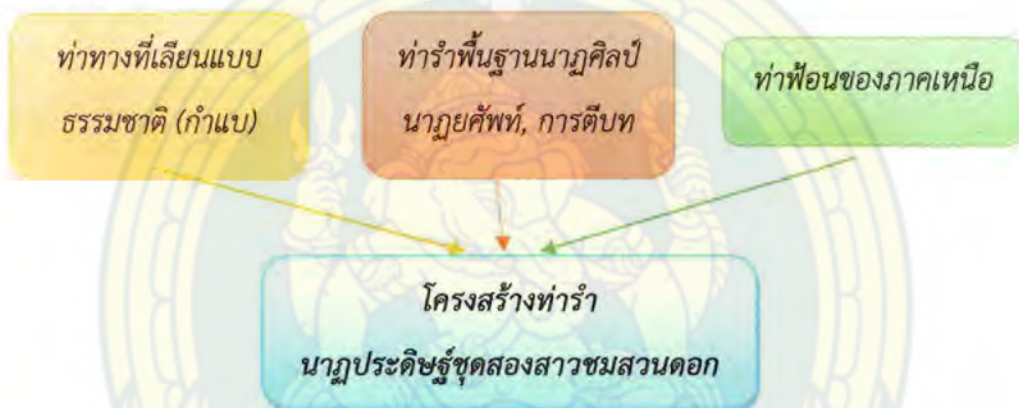
3.4.3.4 เป็นผู้ที่สามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างดีเยี่ยม ละครร้องเป็นละครที่ผสมผสานการร้อง การรำ ท่าทางธรรมชาติ การเจรจา และที่สำคัญที่สุดคือการสื่ออารมณ์ของผู้แสดง หากผู้แสดงสามารถสื่ออารมณ์ได้ถึงคนดูก็จะเป็นการแสดงที่สมบทบาทและสมบูรณ์แบบของตัวละคร

3.4.3.5 เป็นผู้มีความจำและไหวพริบดีปฏิภาณที่ดี เนื่องด้วยต้องมีการร้องสอดแทรกกับตัวละครอื่นและลูกคู่อยู่ตลอด และเมื่อถึงบทของตัวเองจะต้องร้องและแสดงท่าทางออกมาให้ทันท่วงที รวมทั้งการมีไหวพริบดีที่ดีก็มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง คือผู้แสดงต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าให้ได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

3.4.3.6 เป็นผู้พร้อมได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ได้รับคัดเลือกจำเป็นต้องมี เพื่อการปรับปรุงการแสดงให้มีประสิทธิภาพมาก ๆ ยิ่งขึ้น รวมทั้งผู้ได้รับคัดเลือกต้องมีจิตใจโอ้ออมอารี มีเมตตา และสำนึกในบุญคุณของครูบาอาจารย์อยู่เสมอ

3.4.4 การสร้างสรรค์โครงสร้างและลักษณะของท่ารำ

3.4.4.1 โครงสร้างท่ารำของนาฏยประดิษฐ์ รำคู่ชุดสองสาวชมสวนดอก ประกอบด้วย ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ตามลักษณะเฉพาะของละครร้อง ท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย และ ท่ารำที่มาจากการฟ้อนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ นำมาเรียงร้อยท่ารำตามทำนองเพลงและบทร้อง สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิได้ดังนี้



แผนภูมิที่ 3 โครงสร้างท่ารำนานาฏยประดิษฐ์ ชุดสองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

3.4.4.2 ลักษณะของท่ารำ ผู้สร้างสรรค์ได้แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดในกิริยาเดินเล่นชมสวน ด้วยท่าทางที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน

ช่วงที่ 2 สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ร้องเพลงชื่นชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิด มีลูกคู่ร้องรับตามรูปแบบละครร้องแบบมีลูกคู่ ด้วยท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) และท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย

ช่วงที่ 3 ร่ายรำด้วยท่าทางสามัญชน ที่ประดิษฐ์ให้งดงามขึ้น บอกเล่าถึงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ช่วยกันเก็บดอกไม้มาพรวนมาเพื่อร้อยดอกไม้ไปขายในตลาด

3.4.5 การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

ผู้สร้างสรรค์มีแรงบันดาลใจมาจากรูปแบบการแต่งกายของหญิงสาวล้านนา (ภาคเหนือ) ที่มีค่านิยมการแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าซิ่น และห่มสไบ มุ่นมวยผมไว้กลางศีรษะ ประดับดอกไม้และปักปันขนาดเล็กเพื่อความสวยงาม โดยมีภาพร่างก่อนสร้างเครื่องแต่งกาย ดังนี้



ภาพที่ 26 ภาพร่างเครื่องแต่งกายของ นาฎยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

หลักจากนั้นผู้สร้างสรรค์ได้สัมภาษณ์ ดร.สุรัตน์ จงดา ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเครื่องแต่งกายชนพระราชนาน และผู้เชี่ยวชาญเรื่องผ้า ดร.สุรัตน์ จงดา ให้ข้อเสนอแนะว่า หญิงสาวชาวเหนือส่วนใหญ่จะใส่เสื้อลูกไม้ แต่ถ้าอยู่ในบ้านของตนเอง สวนของตนเองจะแต่งอย่างไรก็ได้ตามความเห็นสวยงาม ผู้สร้างสรรค์จึงคัดเลือกผ้าซิ่นตีนจกให้ตัวละครสาวเครือฟ้า และผ้าซิ่นธรรมดาสำหรับสาวคำเจ็ด เพื่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องของสถานะของตัวละคร ในส่วนของผ้าพันอก ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกเป็นผ้าฝ้ายมีสดเพื่อส่งเสริมใส่สไบมีความโดดเด่น ผ้าสไบเป็นผ้าสไบลายดอกไม้ สไบของตัวละครสาวเครือฟ้าจะปักเลื่อมสีใสเพื่อให้เกิดความแวววับ เพิ่มความสวยงามในการแสดงมากยิ่งขึ้น สวมเครื่องประดับเงิน สื่อถึงความเป็นคนพื้นเมืองภาคเหนือ ประกอบด้วย ปิ่นปักผม ต่างหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ และเข็มขัด

สำหรับสี ของเครื่องแต่งกาย ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้สี ตามความหมายของสีในทางจิตวิทยา สาวเครือฟ้า เลือกใช้สีชมพูที่มีความหมายถึงความอ่อนหวาน สวยงาม เรียบร้อย อ่อนโยน สดใสตามอายุของตัวละคร สีชมพูช่วยกระตุ้นให้รู้สึกถึงความรัก ความชื่นชม และความน่าทะนุถนอม ซึ่งตรงกับ

ลักษณะและอุปนิสัยของตัวละครสาวเครือฟ้า ส่วนสาวคำเจ็ด ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้สีส้ม ที่หมายถึง ความเจิดจ้า กระปรี้กระเปร่า ความกระตือรือร้น ความมีชีวิตชีวา ความสนุกสนาน ซึ่งตรงกับลักษณะ และอุปนิสัยของตัวละครสาวคำเจ็ด



ภาพที่ 27 ภาพเครื่องแต่งกายของ สาวเครือฟ้า
ในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 28 ภาพเครื่องแต่งกายของ สาวคำเจ็ด
ในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

3.4.6 การสร้างสรรค์อุปกรณ์ประกอบการแสดง

เนื่องจาก การแสดงนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอกตัวละครสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด มีอาชีพร้อยดอกไม้ จึงต้องมีตะกร้าสำหรับใส่ดอกไม้ หลังจากที่ได้เก็บมาแล้ว โดยตะกร้านั้น มีความกว้างขนาด 10 นิ้ว สานด้วยไม้ไผ่ เคลือบน้ำยาให้มีความเงางาม



ภาพที่ 29 ตะกร้าสำหรับใส่ดอกไม้
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 30 สาวคำเจ็ด ถือตะกร้าดอกไม้

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

3.4.7 การออกแบบฉาก

ผู้สร้างสรรค์ออกแบบฉากสำหรับนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก โดยใช้ลักษณะท่าทางในการแสดงเป็นตัวกำหนด เนื่องจากชื่อดอกไม้ในบทร้องมีจำนวน 25 ชนิด ถือว่ามีจำนวนค่อนข้างมาก ผู้สร้างสรรค์จึงได้คัดเลือกเอาเฉพาะดอกไม้ที่มีลักษณะเด่นชัดมาตั้งเรียงรายกัน โดยใช้หลักความสมดุล กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์ใช้กึ่งกลางของเวทีเป็นแกนกลาง และแบ่งฉากออกเป็น 2 ด้าน คือด้านซ้ายและด้านขวา และจัดตั้งต้นไม้ให้สมดุลกันทั้ง 2 ข้าง จึงไม่ทำให้เวทีหนักไปข้างใดข้างหนึ่ง สำหรับการจัดตั้งต้นไม้ประกอบฉากนั้น ผู้สร้างสรรค์สามารถอธิบายตามแผนภาพ ต่อไปนี้



แผนภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งในการจัดต้นไม้ประกอบฉาก

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

หมายเลข 1 ได้แก่ ดอกจำปา ดอกยี่โถ ดอกขมขนาด ดอกยี่หุบ

หมายเลข 2 ได้แก่ ดอกส้ม ดอกชงโค

หมายเลข 3 ได้แก่ ดอกมะลิลา มะลิวัลย์ และมะลิซ้อน

หมายเลข 4 ได้แก่ ดอกกระเจี๊ยบไพร หรือดอกไม้ตระกูลเอื้อง ดอกกล้วยไม้

หมายเลข 5 ได้แก่ ดอกกุหลาบ

หมายเลข 6 ได้แก่ ดอกกรวณม์ ดอกจำปี ดอกกระดังงา ดอกพิกุล

3.5 การประเมินคุณภาพนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

หลังจากที่ได้สร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ครบถ้วนทั้งกระบวนการทำรำ บทร้อง เพลง เครื่องแต่งกาย ตลอดจนได้ฝึกซ้อมการแสดงจนเรียบร้อยดีแล้ว ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ดำเนินการสนทนาแบบกลุ่มสนทนาย่อย (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจและให้ข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป ดังปรากฏในรายงานต่อไปนี้

3.5.1 ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลงานสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้กำหนดให้มีการแสดงนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก เพื่อรับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญที่มาประเมินในครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1.) อาจารย์เวณิกา บุนนาค ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) ปี พ.ศ.2558 และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์
- 2.) รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิต่างด้านนาฏศิลป์ไทย
- 3.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัญยะนาถ รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิต่างด้านนาฏศิลป์ไทย ด้านเครื่องแต่งกาย ด้านฉาก ของละครร้อง
- 4.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีนสา วศินารมณฺ์ ประธานสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผู้ทรงคุณวุฒิต่างด้านนาฏศิลป์ ด้านเครื่องแต่งกาย ด้านฉาก
- 5.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุตประเสริฐ รองคณบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิต่างด้านคีตศิลป์ไทย และดนตรีไทย

3.5.2 ประเด็นการประเมินคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์ ประเด็นการประเมินคุณภาพของผลงานสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอกแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ

3.1.2.1 ประเมินด้านท่ารำ มี 5 ข้อ ประกอบด้วย

- 1.) ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่าทางแบบสามัญชน จากนั้นใช้ท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน ได้อย่างลงตัวสวยงาม
- 2.) ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับใช้ท่านาฏศิลป์ไทยในตอนร้องสร้อย (รับ) ได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม
- 3.) ในการแสดงช่วงที่ 3 มีการใช้ท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้ของตัวละคร ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม
- 4.) ท่ารำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่สมดุล กลมกลืนและมีเอกภาพ
- 5.) กระบวนท่ารำสามารถสื่อถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม

3.1.2.2 ประเมินด้านการร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง มี 5 ข้อ ประกอบด้วย

- 1.) นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง สามารถเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี
- 2.) การใช้เพลง มีความเหมาะสมกับอารมณ์และความหมายของการแสดง
- 3.) บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาของละคร
- 4.) โครงสร้างทำนองเพลง มีความเหมาะสมกับรูปแบบของละครร้อง
- 5.) อัดราจังหวะ มีความเหมาะสม

3.1.2.3 ประเมินด้านเครื่องแต่งกาย มี 5 ข้อ ประกอบด้วย

- 1.) การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม
- 2.) เครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของท่ารำ
- 3.) สีของเครื่องแต่งกายสอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง
- 4.) เครื่องประดับ ต่างหู สร้อยคอ เข็มขัด กำไล สวยงามเหมาะสม
- 5.) ศิราภรณ์ ทรงผม มวยผม ปิ่นปักผม ข้อดอกไม้ สวยงามเหมาะสม

3.1.2.4 ประเมินด้านองค์รวมของผลงานมี 5 ข้อ ประกอบด้วย

- 1.) แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานถ่ายทอดสู่การแสดงได้อย่างชัดเจน
- 2.) ระยะเวลาที่ใช้แสดงมีความเหมาะสม (7 นาที)
- 3.) องค์ประกอบทุกด้านดูโดยรวมแล้วมีความเป็นเอกภาพ
- 4.) การใช้พื้นที่บนเวทีสัมพันธ์สอดคล้องกับท่ารำ เพลงขับร้อง ท่วงทำนอง จังหวะ เพลงและเครื่องแต่งกาย
- 5.) นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก มีคุณค่าต่อการนำไปแสดง เผยแพร่อย่างกว้างขวาง

3.5.3 แบบประเมินคุณภาพ แบบประเมินคุณภาพของผลงานนาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม คือ

3.5.3.1 แบบสอบถามความพึงพอใจ การประเมินนาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์ในการให้คะแนนความพึงพอใจ ดังนี้

ระดับ ความพึงพอใจมากที่สุด	5	คะแนน
ระดับ ความพึงพอใจมาก	4	คะแนน
ระดับ ความพึงพอใจปานกลาง	3	คะแนน
ระดับ ความพึงพอใจน้อย	2	คะแนน
ระดับ ความพึงพอใจน้อยที่สุด	1	คะแนน

การแปลค่าระดับความพึงพอใจ ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าสถิติเบื้องต้น (ค่าเฉลี่ย) กำหนดเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางการแปลค่าระดับความพึงพอใจแบบสอบถามความพึงพอใจในงานประดิษฐ์รำคู่ ชุด สONGสาวชมสวนดอก

ค่าเฉลี่ย	แปลค่า
4.51-5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

3.5.3.2 แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบแสดงความคิดเห็นปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

3.6 การสรุปผลการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สONGสาวชมสวนดอก

จากแบบประเมินคุณภาพของผลงานนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสONGสาวชมสวนดอกซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ผลการสอบถามความพึงพอใจด้วยแบบสอบถาม แบบมาตราประมาณค่า ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ได้ตอบแบบสอบถามครบทุกคนและข้อความถาม สามารถสรุปผลของการการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สONGสาวชมสวนดอก ปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลการประเมินคุณภาพของผลงานนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสONGสาวชมสวน

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
		5	4	3	2	1	
1.ท่ารำ	1.ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่าทางแบบสามัญชน จากนั้นใช้ท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน ได้อย่างลงตัวสวยงาม	3	2				4.60

หัวข้อ ประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
		5	4	3	2	1	
	2.ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับใช้นาฏศิลป์ไทยในตอนร้องสร้อย (รับ) ได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม	3	2				4.60
	2.ในการแสดงช่วงที่ 3 มีการใช้ท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้ของตัวละคร ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	4	1				4.80
	4.ทำรำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่สมดุล กลมกลืนและมีเอกภาพ	3	2				4.60
	5.กระบวนการทำรำสามารถสื่อถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม	3	2				4.60
2.การร้องเพลงและดนตรีประกอบ การแสดง	1.นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง สามารถเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี	1	4				4.20
	2.การใช้เพลง มีความเหมาะสมกับอารมณ์และความหมายของการแสดง	3	2				4.60
	3.บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาของละคร	4	1				4.80

หัวข้อ ประเมิน	ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
		5	4	3	2	1	
	4.โครงสร้างทำนองเพลง มีความเหมาะสมกับรูปแบบของละครร้อง	4	1				4.80
	5.อัตราจังหวะ มีความเหมาะสม	3	2				4.60
3.เครื่องแต่งกาย	1.การสร้างสรรค์เครื่องแต่งการมีความเหมาะสม	4	1				4.80
	2.เครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของท่ารำ	4	1				4.80
	3.สีของเครื่องแต่งกายสอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง	4	1				4.80
	4.เครื่องประดับ ต่างหู สร้อยคอ เข็มขัด กำไล สวยงามเหมาะสม	4	1				4.80
	5.ศิราภรณ์ ทรงผม มวยผม ปิ่นปักผม ซ่อดอกไม้ สวยงามเหมาะสม	4	1				4.80
4.องค์รวมของผลงาน	1.แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานถ่ายทอดสู่การแสดงได้อย่างชัดเจน	4	1				4.80
	2.ระยะเวลาที่ใช้แสดงมีความเหมาะสม (7 นาที)	3	2				4.60
	3.องค์ประกอบทุกด้านดูโดยรวมแล้วมีความเป็นเอกภาพ	4	1				4.80
	4. การใช้พื้นที่บนเวทีสัมพันธ์สอดคล้องกับท่ารำ เพลงขับร้อง	3	2				4.60

หัวข้อ ประเมิน	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					ค่าเฉลี่ย
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1	
	ท่วงทำนอง จังหวะ เพลงและเครื่อง แต่งกาย						
	5.นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชม สวนดอก มีคุณค่าต่อการนำไปแสดง เผยแพร่อย่างกว้างขวาง	4	1				4.80

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

จากตารางที่ สรุปผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน มีความคิดเห็นพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุดและระดับมาก ดังนี้

ผลการประเมินด้านท่ารำ ค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ได้แก่ ในการแสดงช่วงที่ 3 มีการใช้ท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้ของตัวละคร ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 รองลงมาคือ ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่าทางแบบสามัญชน จากนั้นใช้ท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน ได้อย่างลงตัวสวยงาม และในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับใช้นาฏศิลป์ไทยในตอนร้องสร้อย (รับ) ได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม และท่ารำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่สมดุล กลมกลืนและมีเอกภาพ และกระบวนการท่ารำสามารถสื่อถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเหมาะสม ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.60 สรุปผลค่าเฉลี่ยด้านท่ารำ คิดเป็น 4.64 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการประเมินด้านการร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดและมาก โดยข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด 2 ข้อได้แก่ บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาของละคร และโครงสร้างทำนองเพลง มีความเหมาะสมกับรูปแบบของละครร้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 รองลงมาได้แก่การใช้เพลง มีความเหมาะสมกับอารมณ์ และความหมายของการแสดง อัดราจังหวะ มีความเหมาะสม ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.60 ส่วนนักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง สามารถเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย 4.20 ตามลำดับ

สรุปผลค่าเฉลี่ยการร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง คิดเป็น 4.60 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการประเมินด้านเครื่องแต่งกาย มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม ได้แก่เครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของท่ารำ สีของเครื่องแต่งกายสอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลงเครื่องประดับ ต่างหู สร้อยคอ เข็มขัด กำไล สววยงามเหมาะสม ศิราภรณ์ ทรงผม มวยผม ปิ่นปักผม ขอดอกไม้ สววยงามเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากันในทุกข้อที่ 4.80 สรุปผลค่าเฉลี่ยด้านเครื่องแต่งกาย จึงคิดเป็น 4.80 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการประเมินด้านองค์รวมของผลงาน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานถ่ายทอดสู่การแสดงได้อย่างชัดเจน องค์ประกอบทุกด้านดูโดยรวมแล้วมีความเป็นเอกภาพ นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก มีคุณค่าต่อการนำไปแสดงเผยแพร่อย่างกว้างขวาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.80 รองลงมาคือ ระยะเวลาที่ใช้แสดงมีความเหมาะสม (7 นาที) การใช้พื้นที่บนเวทีสัมพันธ์สอดคล้องกับท่ารำ เพลงขับร้อง ท่วงทำนอง จังหวะ เพลงและเครื่องแต่งกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.60 สรุปผลค่าเฉลี่ยด้านองค์รวมของผลงาน จึงคิดเป็น 4.72 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

จากข้อมูลข้างต้น ผู้สร้างสรรค์สรุปผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน มีความคิดเห็นพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดลงมา ได้แก่ ผลการประเมินด้านเครื่องแต่งกาย มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.80 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านองค์รวมของผลงาน มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.72 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ด้านท่ารำ คิดเป็น 4.64 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน และด้านสุดท้ายคือการร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง คิดเป็น 4.60 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาแล้วผลงานสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ คิดเป็น 4.69 ซึ่งแปลค่าเป็นอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด และการให้ข้อเสนอแนะหลังการแสดง เกี่ยวกับนาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิ มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขผลงานเพียงนิดหน่อย แต่มีความคิดเห็นที่เพิ่มความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลงาน ดังจะสรุปได้ต่อไปนี้

1.อาจารย์เวณิกา บุณนาค ศิลปินแห่งชาติ

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ผู้สร้างสรรค์มีความตั้งใจทำงานดี แนวคิดและองค์ประกอบดี โดยรวมถือว่าดี แต่การคิดทำรำในการใช้ทำพื้นฐานทางนาฏศิลป์และการใช้ท่าทางแบบสามัญชน ไม่ควรปะปนกัน ควรแบ่งช่วงให้ดี

2.รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ควรปรับชื่อให้เพราะหรือน่าสนใจกว่านี้ ควรตัดการแสดงในช่วงที่สวดแทรกการมดักดอก และควรประดิษฐ์ท่ารำตอนจบ ไม่ควรเดินเข้าเฉยๆ โดยรวมดี

3.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาถ

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ การจัดฉาก สำหรับฉากในสวน ถือว่าจัดได้ดีมาก มีการใส่ใจชื่อดอกไม้ มีการตั้งเรียงลำดับความสูงความต่ำของต้นไม้ได้ดี ส่วนการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย สวยงาม เลือกสีได้ตรงตามบุคลิกของตัวละคร ผู้แสดงเก่ง มีความสามารถทั้งด้านการรำและการร้อง ขอชื่นชมผู้สร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง

4.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีนี วศินารมณ

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ผู้สร้างสรรค์มีแนวคิดที่ดี การสร้างสรรค์นาฏศิลป์แนวละครร้องแบบมีลูกคู่ ถือว่าเป็นสิ่งที่ยาก แต่ก็สามารถถ่ายทอดออกมาได้เป็นอย่างดี เครื่องแต่งกาย ฉาก ท่ารำ ผู้แสดง ดนตรี บทร้อง องค์ประกอบทุกอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการคล้อยตามและมีความสุขในการรับชม

5.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุตประเสริฐ

ระดับเสียงร้องต้นบทของลาวชมดวงมีความเหมาะสมกับระดับเสียงของนักร้องดี เพลงลาวพุงขาวผู้แสดงต้องระมัดระวังการร้องให้ถูกต้องตามระดับเสียงของดนตรี ผู้แสดงต้องแบ่งเสียงช่วงขึ้นสูงให้เสียงดังไม่เพี้ยน หายใจโดยเก็บลมหายใจไว้ก่อนร้อง ผู้แสดงทำได้ดีและชัดเจน ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ มีความเหมาะสมดีมาก

สรุปได้ว่าประเด็นความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดคือ ผลงานมีความสร้างสรรค์ สวยงาม หากปรับแก้ในประเด็นเล็กน้อย ๆ สมควรนำออกเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวาง

สรุป

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ใช้เวลาแสดง 7 นาที แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดในกิริยาเดินเล่นชมสวน ด้วยท่าทางที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าพ่อน ในเพลงลาวชมดวง 2 เที้ยว สร้อย 1 เที้ยว

ช่วงที่ 2 สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ร่ายรำตามคำร้อง และร้องเพลงประกอบการใช้ท่าทางขึ้นชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิด มีลูกคู่ร้องรับตามรูปแบบละครร้องแบบมีลูกคู่ ด้วยท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) และท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย ในเพลงลาวชมดวง 2 เที้ยว สร้อย 1 เที้ยว (2 รอบ) จากนั้นร้องและรำเพลงลาวพุงขาว 5 เที้ยว

ช่วงที่ 3 ร่ายรำด้วยท่าทางสามัญชน ที่ประดิษฐ์ให้ดังตามขึ้น บอกเล่าถึงสาวเครือฟ้า และ สาวคำเจ็ด ช่วยกันเก็บดอกไม้มาบูชาพระนาคเพื่อร้อยดอกไม้นำไปขายในตลาด ในทำนองเพลงฉิ่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนประกอบด้วย อาจารย์เวณิกา บุนนาค ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย), รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาถ รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีนสา วตินารมณ ประธานสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุดประเสริฐ รองคณบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดลงมา ได้แก่ ผลการประเมินด้านเครื่องแต่งกาย มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.80 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านองค์รวมของผลงาน มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.72 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ด้านท่ารำ คิดเป็น 4.64 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน และด้านสุดท้ายคือการร้องเพลง และดนตรีประกอบการแสดง คิดเป็น 4.60 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาแล้ว

ผลงานสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ คิดเป็น 4.69 ซึ่งแปลค่าเป็นอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด และการให้ข้อเสนอแนะหลังการแสดง เกี่ยวกับนาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิ มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขผลงานเพียงนิดหน่อย แต่มีความคิดเห็นที่เพิ่มความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลงาน



บทที่ 4

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

ในบทนี้ผู้สร้างสรรค์ นำเสนอผลการสร้างสรรค์ ผลงานนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ในด้านกระบวนการทำรำ และผลการวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงาน สามารถแบ่งรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้

4.1 กระบวนทำรำนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

4.2 การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงาน

4.1 กระบวนทำรำนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ใช้เวลาแสดง 7 นาที การแสดงมี 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดในกิริยาเดินเล่นชมสวน ด้วยท่าทางที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน

ช่วงที่ 2 สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ร้องเพลงชื่นชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิด มีลูกคู่ร้องรับตามรูปแบบละครร้องแบบมีลูกคู่ ด้วยท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) และท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย

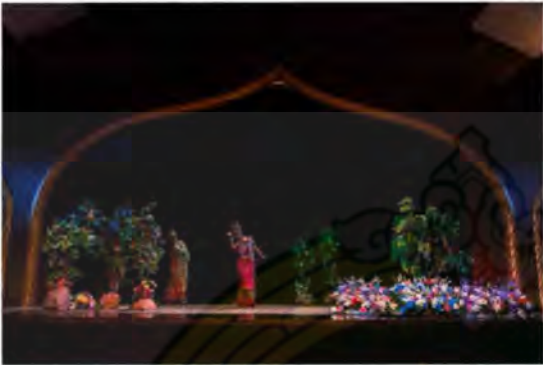
ช่วงที่ 3 ร่ายรำด้วยท่าทางสามัญชน ที่ประดิษฐ์ให้งดงามขึ้น บอกเล่าถึงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ช่วยกันเก็บดอกไม้มาทำพวงมาลัยเพื่อร้อยดอกไม้นำไปขายในตลาด

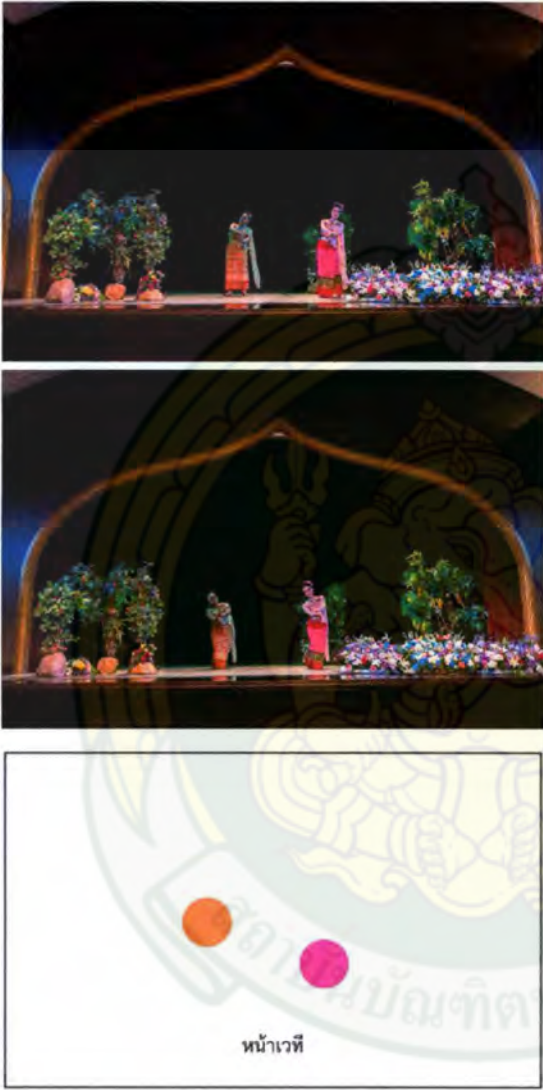


ภาพที่ 31 สัญลักษณ์แสดงตำแหน่งของผู้แสดง

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

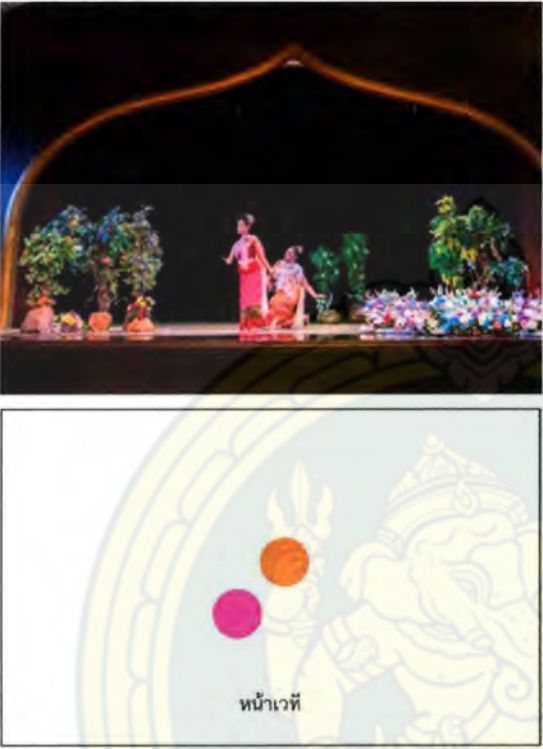
ตารางที่ 5 กระบวนทำรำนานาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

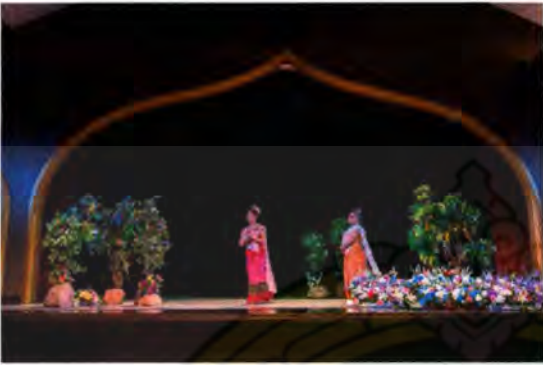
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
1	ทำนองเพลง : ลาวชมดง    หน้าเวที	สาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด 1. เเฉียงตัวไปทางซ้าย ซอยเท้าออกมา มือทั้งสองตั้งวงข้อมือชนกัน ปลายมือขวาชี้ขึ้น ปลายมือซ้ายชี้ลงพื้นอยู่ระดับกลางอก เเฉียงซ้าย 2. ก้าวเท้าขวาไปข้าง ๆ มือซ้ายจับหงายขึ้นไขว้กับข้อมือขวา จากนั้นบิดมือขวาเป็นจับคว่ำในลักษณะทำบิดบัวบาน พลิกข้อมือซ้ายขึ้นเป็นตั้งวงอยู่ด้านบน จากนั้นก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า พร้อมกับส่งมือขวาออกเป็นตั้งวงแบมือระดับแง่ศีรษะ และมือซ้ายจับส่งหลัง กลับเฉียงเป็นเฉียงขวา ในขณะที่ก้าวเท้าจะต้องถอยน้ำหนักโยตัว ไปทางเท้าที่ก้าวเท้า หมายเหตุ ย่ำเท้าซ้าย ขวา และค้อย ๆ หันตัวไปด้านขวา จากนั้นปฏิบัติซ้ำท่าที่ 1 สลับข้าง ทั้งหมด 5 ครั้ง

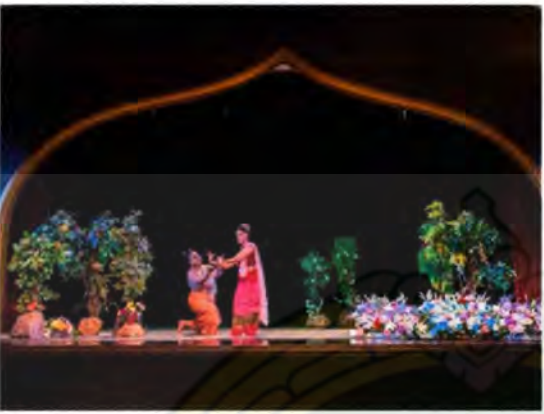
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
2	ทำนองเพลง : ลาวชมดวง  หน้าเวที	สาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด หันหน้าตรง มือทั้งสองตั้งวงข้อมือต่อกัน ระดับอก ปลายมือขวาอยู่บน พร้อมกับก้าวเท้าขวาไปข้าง ๆ เอียงซ้าย จากนั้นจับคว้ามือขวาและพลิกข้อมือม้วนออกเป็นตั้งวงหงายมือปลายมือชี้ลงล่าง มือซ้ายตั้งวงปลายมือชี้ขึ้น (ท่าพนไม้) วางเท้าซ้ายลงหลัง เอียงขวา เพื่อหมดจังหวะเพลง

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
3	ลูกคู่ : นวลละอองสองสาว    หน้าเวที	สาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด 1. เเฉียงตัวไปทางด้านซ้าย เท้าซ้ายก้าวไปข้างหน้า มือซ้ายตั้งวงสูง มือขวาจับเข้าหา มือซ้าย ระดับเดียวกัน เอียงศีรษะซ้าย คำว่า นวลละออง 2. เท้าขวาก้าวไขว้ มือซ้ายจับเข้าอกขวา มือขวาจับส่งหลังแขนตั้ง กลับมาเอียงขวา แล้วหมุนรอบตัวไปทางซ้าย ตรงกับคำว่า สองสาว

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
4	ลูกคู่ : เข้าสู่สวน   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า หันด้านหน้าเท้าซ้ายก้าวหน้า มือขวาจับมือสาวคำเจ็ด มือซ้ายจับคว้า แล้วปล่อยจับออกตั้งวงข้างลำตัว เอียงศีรษะขวา แล้วก้าวเท้าขวามือซ้ายหยิบจับ ข้างลำตัวแล้วปล่อยจับออกตั้งวงระดับ ขายพก กลับเอียงซ้าย สาวคำเจ็ด หันด้านหน้าเท้าซ้ายก้าวหน้า มือซ้ายจับมือสาวเครือฟ้า มือขวาหยิบจับ ข้างลำตัวแล้วปล่อยจับตั้งวงระดับ ขายพก เอียงศีรษะขวา แล้วก้าวเท้าขวามือขวาจับ คว้าแล้วปล่อยจับออกตั้งวงข้างลำตัว เอียง ศีรษะซ้าย
5	ลูกคู่ : ต่างชี้ชวนมวลหมู่   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ขอยเท้าไปทางด้านซ้ายบน ของเวที มือซ้ายตั้งมือขึ้นนิ้ว มือขวาตั้งวง ระดับบอกจากนั้นก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ยึดตัวขึ้น พร้อมกับเลื่อนมือซ้ายชี้ออกไป ข้าง ๆ มือขวาจับส่งหลัง เอียงศีรษะขวา ตรงกับคำว่ามวลหมู่ สาวคำเจ็ด ก้าวเท้าซ้ายไปข้าง ๆ มือทั้งสองกำหลวม ๆ จากนั้นเลื่อนมือขวาออก ข้างลำตัว มือซ้ายอยู่ระดับ ขายพก พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้าง ๆ และแผ่นตัวยึดขึ้น เอียงขวา มองไปที่สาวเครือฟ้า

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
6	ลูกคู่ : พรรณพฤษภา 	สาวเครือฟ้า ซอยเท้าไปกึ่งกลางของเวที เท้าซ้ายก้าวหน้า มือขวาชี้ตะแคงมือ ระดับชายพก มือซ้ายจับส่งหลังแขนตั้ง ลักคอด้านขวา สาวคำเจ็ด ก้าวเท้าซ้ายลงนั่งตั้งเข่า เฉียงมองไปทางสาวเครือฟ้า มือขวาจับ หงายระดับชายพก มือซ้ายจับส่งหลัง ศีรษะเอียงซ้าย
7	ลูกคู่ : สวนดอกไม้หอมรื่น 	สาวเครือฟ้า ซอยเท้าวิ่งวนเป็นวงกลมทาง ซ้ายมือซ้ายผายมือ มือขวาจับส่งหลัง ศีรษะเอียงขวา สาวคำเจ็ด ซอยเท้าวิ่งวนเป็นวงกลม ตามหลังสาวเครือฟ้า มือซ้ายจับหงาย ระดับชายพก มือขวาจับส่งหลัง ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
8	ลูกคู่ : ขึ้นอุรา  	สาวเครือฟ้า ซอยเท้ามาที่หน้าเวที ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า มือทั้งสองกรีดนิ้วทั้ง 5 นิ้วแล้วประกบกันที่หน้าอก คำว่าขึ้นให้ถ่ายน้ำหนักไปเท้าหน้าพร้อมกับลักคอขวา พอคำว่า อุรา ถอนน้ำหนักมาที่เท้าหลังและลักคอซ้าย สาวคำเจ็ด ซอยเท้าตามสาวเครือฟ้า และหันไปทางทิศขวา เข้าหาสาวเครือฟ้า โดยยืนเหลื่อมลงมาข้างหลังเล็กน้อย ก้าวเท้าซ้าย มือซ้ายจับหางยี่ที่ชายพก มือขวาเท้าเอว คำว่าขึ้น ถ่ายน้ำหนักไปเท้าหน้าพร้อมกับลักคอขวา พอคำว่า อุรา ถอนน้ำหนักมาที่เท้าหลังและลักคอซ้าย
9	ลูกคู่ : ค่อยดำเนินเดินพา 	สาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด หันด้านหน้า ก้าวเท้าซ้ายแล้วก้าวขวาตามลำดับ มือทั้งสองกำหลวม ๆ ในขณะที่ก้าวเท้าซ้ายมือซ้ายแยกออกตั้งข้อมือขึ้นเล็กน้อยข้างลำตัว พอก้าวเท้าขวามือขวาก็แยกออกข้างลำตัวตามลำดับเช่นกัน ลอยหน้ามองตามมือซ้ายและขวาตามลำดับ

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่าร่ำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
10	ลูกคู่ : เก็บมาลี   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ย่ำเท้าซ้ายและก้าวเท้าขวา เอียงลำตัวไปข้างขวา พร้อมกับมือทั้งสอง หยิบจิบและตั้งขึ้นเป็นจิบหงาย มือเรียงกันระดับอก มือขวาอยู่สูงกว่ามือซ้ายเล็กน้อย เอียงซ้ายและกลับมาเอียงขวา สาวคำเจ็ด วิ่งซอยเท้าไปด้านหลังของสาวเครือฟ้า และถอนเท้าซ้ายลงนั่งตั้งเข่า มือทั้งสองแบมือสอดรับใต้มือจิบของสาวเครือฟ้า เอียงขวามองที่มือ
11	ลูกคู่ร้องสร้อย : ขึ้นชีวี 	สาวเครือฟ้า และสาวเครือฟ้า ย่ำเท้าขวาและลากเท้าซ้ายมาแตะและซอยเท้า พร้อมกับมือซ้ายจิบเข้าที่ปาก มือขวาจิบหงายระดับชายพก ศีรษะเอียงซ้าย

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
12	ลูกคู่ร้องสร้อย : สวนมาลีดาชดา  	สาวเครือฟ้า หันด้านหน้า ก้าวเท้าซ้ายขวา และวางเท้าซ้ายลงหลัง ตามลำดับ มือทั้งสองข้างตั้งมือกรีดนิ้วไว้ด้านหน้า ระดับชายพกและพรมมือค่อย ๆ แยกออกจากกันแล้วปล่อยมือตั้งวง ศีรษะเอียงขวามองตามมือและหมัดด้วยเอียงซ้าย สาวคำเจ็ด หันด้านหน้า ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างเอียงศีรษะซ้ายแล้วตามด้วยเท้าซ้ายก้าวหน้านั่งตั้งเข้าพร้อมกับมือทั้งสองข้างตั้งวงระดับอกแล้วแยกมือออกจับคว่ำแขนตั้งระดับไหล่ กลับเอียงศีรษะขวา
13	ลูกคู่ร้องสร้อย : กลิ่นผกา  	สาวเครือฟ้า 1. ถอนเท้าซ้ายจรดเท้าขวาพร้อมกับมือทั้งสองข้างหยิบจับลักคอกขวาแล้วหงายจับแขนตั้งระดับไหล่ 2. ย่ำเท้าขวาจรดเท้าซ้ายพร้อมกับมือทั้งสองปล่อยจับออกตั้งมือแขนตั้งระดับไหล่ลักคอกซ้าย สาวคำเจ็ด วิ่งซอยเท้าเข้าไปด้านขวาของเวที มือทั้งสองข้างทำท่าเดินเลียนแบบธรรมชาติ

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
14	ลูกคู่ร้องสร้อย : ซิ่นอุราเผื่อเอย  	สาวเครือฟ้า หันเฉียงทางด้านขวา เท้าขวาก้าวหน้า มือขวาจับหงายมือซ้ายตั้งวงระดับอก เอียงศีรษะขวา จากนั้นก้าวเท้าซ้าย มือซ้ายจับหงายเข้าอกมือขวาจับส่งหลังกลับเอียงซ้าย
15	สาวเครือฟ้าร้อง : นันจำปีจำปา  	สาวเครือฟ้า 1. ค่อย ๆ เคลื่อนตัวไปด้านซ้ายของเวที ก้าวเท้าเดินตามจังหวะ โดยเริ่มจากเท้าซ้าย มือซ้ายชี้ตั้งข้อมือขึ้น มือขวาปล่อยข้างลำตัว เอียงขวามองที่มือซ้าย ให้ตรงกับคำร้องว่า “จำปี” 2. ก้าวเท้าขวา มือขวาข้อมือตั้งขึ้นแบบหลวม ๆ และชี้ไปข้างหน้าระดับอก เอียงซ้ายเล็กน้อย หน้ามองไปตามมือที่ขวา ส่วนมือซ้ายปล่อยข้างลำตัว ให้ตรงกับคำร้องว่า “จำปา”

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
	 หน้าเวที	<u>หมายเหตุ</u> ในการชั้มือ หรือ ก้าวเท้า จะต้องใช้ท่าทางที่นุ่มนวล เบากว่าการ ออกท่าที่เป็นท่ารำ เนื่องจากเป็นท่าทาง เสียนแบบธรรมชาติในลักษณะการกำแบ ท่าทางที่ปรากฏจะต้องคล้ายคลึงกับกิริยา สำมัญของมนุษย์ที่ปรุ่่งแต่งให้สวยงามมาก ขึ้นเพียงเล็กน้อย
16	สาวเครือฟ้าร้อง : การกระเเทด   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ก้าวเท้าเดินตามจังหวะ โดย เริ่มจากเท้าซ้ายและเท้าขวาตามลำดับ มือ ซ้ายชี้ตั้งข้อมือขึ้นระดับหน้า มือขวาปล่อย ข้างลำตัว เอียงขวามองที่มือซ้าย สาวคำเจ็ด ค่อย ๆ เดินออกมาจากหลัง เวทีและหยิบตะกร้าใส่ดอกไม้มาด้วย

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
17	สาวเครือฟ้าร้อง : ช่วยกันเด็ดมาพล้น  หน้าเวที	สาวเครือฟ้า 1. หันเฉียงไปด้านหลังทางฝั่งขวา มือขวากวักเรียกสาวคำเจ็ด มือซ้ายกำหลวม ๆ ที่ชายพก พร้อมพยักหน้า ในคำว่า “ช่วยกันเด็ด” 2. หันกลับมาด้านซ้ายของเวที เดินเข้ามาที่ต้นไม้อ แล้วเด็ดดอกไม้ 1 ดอกถือไว้ด้วยมือขวา สาวคำเจ็ด เดินถือตะกร้าเก็บดอกไม้ออกมาในท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ ตามสาวเครือฟ้าอยู่ด้านหลัง พยักหน้ารับสาวเครือฟ้า หน้ามองที่สาวเครือฟ้าและดอกไม้อยู่เสมอ

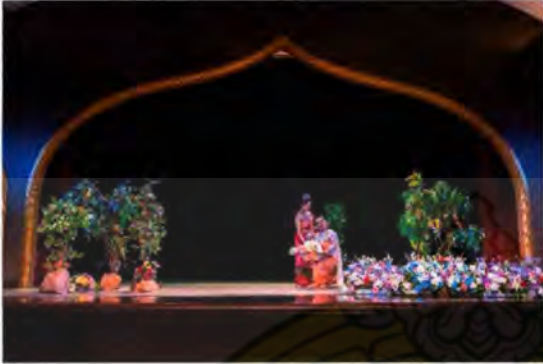
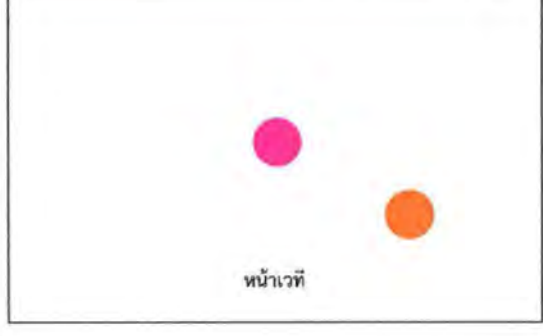
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
18	สาวเครือฟ้าร้อง : ขม้นขมิ   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า 1. หันหน้าตรง ย่ำเท้าขวาแลกเท้าซ้าย มาแตะแผ่นตัวขึ้น มือทั้งสองกำมือ หลวม ๆ ตั้งข้อมือขึ้น โดยมือขวาถือ ดอกไม้อยู่ระดับชายพก มือซ้ายยื่น แขนตั้งไว้ข้างลำตัวระดับสะโพก พร้อมกับตีไหล่ขวาไปข้างหลังเล็กน้อย เอียงซ้าย ในคำร้องว่า “ขม้น” 2. แตะเท้าซ้ายค้ำเอาไว้ตีไหล่ซ้ายพร้อมกับเคลื่อนมือทั้งสอง ให้มือซ้ายอยู่ชายพก มือขวาแขนตั้งข้างลำตัวระดับสะโพก เอียงขวา ใช้จิ้งหระเข้ายุบตัวลง ในคำร้องว่า “ขมิ” สาวคำเจ็ด หันเฉียงทางด้านซ้ายหาสาวเครือฟ้า เท้าซ้ายก้าวหน้า มือทั้งสองถือตะกร้าเก็บดอกไม้ไว้ทางด้านขวาของลำตัว จากนั้นยุบตัวลงถ่าน้ำหนักไปเท้าซ้ายพร้อมลักคอกขวา 1 ครั้ง แล้วยืดตัวถ่าน้ำหนักมาเท้าหลังพร้อมลักคอกซ้ายอีก 1 ครั้ง

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำร้าย/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
19	สาวเครือฟ้าร้อง : รสสุคนธ์มะลิสารภี   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า 1. หันไปทางด้านขวาของเวที ก้าวเท้าซ้ายและตามด้วยเท้าขวา มือขวาที่ถือดอกไม้ชี้เคาะตะแคงมือ 2 ครั้ง เอียงมองต้นไม้ที่อยู่ด้านหลัง ในคำว่า “รสสุคนธ์” 2. ย่ำเท้าไปที่ตะกร้าดอกไม้ของสาวคำเจ็ด และวางดอกไม้ลงในตะกร้า ในคำว่า “สารภี” สาวคำเจ็ด ลุกขึ้นยืนหันตัวไปข้างขวาและซอยเท้าไปใกล้ ๆ ต้นมะลิจากนั้น เด็ดดอกมะลิใส่ตะกร้าด้วยมือซ้าย
20	สาวเครือฟ้าร้อง : ดอกส้มสด 	สาวเครือฟ้า ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย รับดอกไม้สีส้มจากสาวคำเจ็ด และวิ่งซอยเท้ามาข้างหน้า สาวคำเจ็ด จัดเรียงดอกไม้ในตะกร้าให้สวย และส่งชื่อดอกไม้สีส้มให้สาวเครือฟ้า

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
21	สาวเครือฟ้าร้อง : สาดสี 	สาวเครือฟ้า วิ่งชอยเท้าขึ้นมาข้างหน้า เบี่ยงไปทางมุขขวาเล็กน้อย มือขวาถือช่อดอกไม้ทางมือออกระดับหางคิ้ว มือซ้ายกรีดนิ้วเล็กน้อย คว่ำมือลงลูบที่แขนขวาไล่ลงมาจากต้นแขนมาที่กลางท่อนแขน เอียงขวา หน้ามองตามมือซ้าย สาวคำเจ็ด ลูกชั้นยืนและเดินไปด้านซ้ายของเวที มือทั้งสองถือตะกร้าเก็บดอกไม้ไว้ข้างขวาของลำตัว
22	สาวเครือฟ้าร้อง : ที่ขงโค 	สาวเครือฟ้า ก้าวเท้าขวา เปลี่ยนมาถือดอกไม้ด้วยมือซ้ายเอานิ้วหัวแม่มือดันก้านดอกไม้ให้ตั้งขึ้นและกดข้อมือลงเล็กน้อย มือขวาปล่อยข้างลำตัว ลักคอซ้าย หน้ามองไปที่ต้นไม้ที่อยู่ด้านขวา สาวคำเจ็ด ก้าวเท้าขวา มือทั้งสองถือตะกร้าเก็บดอกไม้ไว้ข้างขวาของลำตัว ลักคอด้านซ้ายหน้ามองตามสาวเครือฟ้ากิริยาคล้ายชะเง้อมอง

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
23	ลูกคู่ร้องสร้อย : ซ่อจำปา   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า 1. ย่ำเท้าซ้ายเช็ดเท้าขวา มือขวาหยิบจิบ ม้วนมือออกเป็นมือแบ ปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือซ้ายถือช่อดอกไม้ตั้งขึ้นที่ชายพก ลักคอขวา 2. ย่ำเท้าขวาเช็ดเท้าซ้าย มือซ้ายคว่ำดอกไม้ลงและม้วนมือสอดขึ้นหักข้อมือ ออกนอกตัวกางแขนออกให้อยู่ระดับหน้า มือขวาดังวงปลายมืออยู่ระดับปาก ลักคอซ้าย สาวคำเจ็ด 1. ย่ำเท้าซ้ายเช็ดเท้าขวา มือทั้งสองถือตะกร้าไว้ที่เอวขวา ลักคอข้างขวา 2. ย่ำเท้าขวาเช็ดเท้าซ้าย มือทั้งสองถือตะกร้าไว้ระดับไหล่ ข้างซ้าย ลักคอข้างซ้าย

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
24	ลูกคู่ร้องสร้อย : ร้อยเป็นมาลัยกรอง    หน้าเวที	สาวเครือฟ้า 1. ก้าวเท้าขวา มือซ้ายหักข้อมือเข้าหาตัว เคลื่อนมือผ่านหน้าลงมาถึงหน้าอก มือขวาดั้งวางอยู่ที่ซ้ายพัก เอียงขวาหน้า มองตามมือซ้าย 2. เอียงตัวไปด้านขวา ก้าวเท้าซ้าย กาง มือซ้ายออกแขนตึง มือขวาพลิกหาง ออกเล็กน้อยแล้วตั้งวงที่ซ้ายพัก เช่นเดิม เอียงซ้าย 3. ซอยเท้าวิ่งลงหลังพร้อมหมุนตัวไปทางขวา เพื่อไปหาสาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด ซอยเท้ามาเกือบถึงกลางเวที หันทิศเฉียงขวา จากนั้นถอนเท้าขวาลงนั่งตั้งเข่า เอาตะกร้าดอกไม้วางพักที่หน้าขาซ้าย

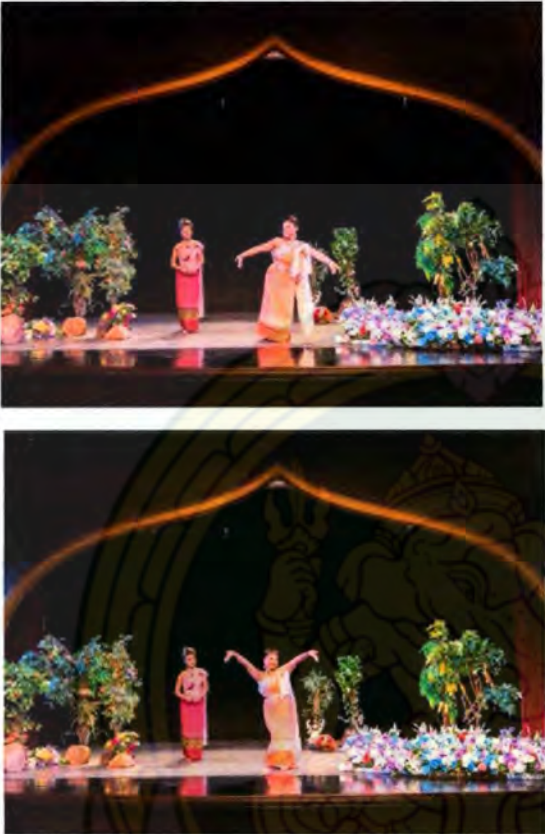
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
25	ลูกคู่ร้องสร้อย : ขึ้นใจปอง สู่เราสองเพื่อเอย   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย วางข้อ ดอกไม้ลงในตะกร้า จากนั้นเอามือซ้าย โอบที่หลังของสาวคำเจ็ด มองที่สาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด นั่งตั้งเข่าซ้าย มือซ้ายถือ ตะกร้าดอกไม้ มือขวานำพวงมาลัยออกมา คม แล้วหันมาด้านหน้า มือทั้งสองจับ ตะกร้าตามเดิม เอียงขวา ตามองไปที่ ต้นไม้ด้านซ้ายของเวที
26	สาวคำเจ็ดร้อง : โนนพิบูล   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ย่ำเท้าซ้ายขวาสลับกัน มือทั้งสองกุมไว้ที่ชายพก หน้ามองตาม สาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด ลูกขึ้นยืนวิ่งไปทางด้านซ้าย ของเวที มือทั้งสองข้างถือตะกร้าใส่ดอกไม้ เหินบไ่ว้ที่เอวขวา หน้ามองไปที่ด้านหน้า เวทีและพยักหน้า

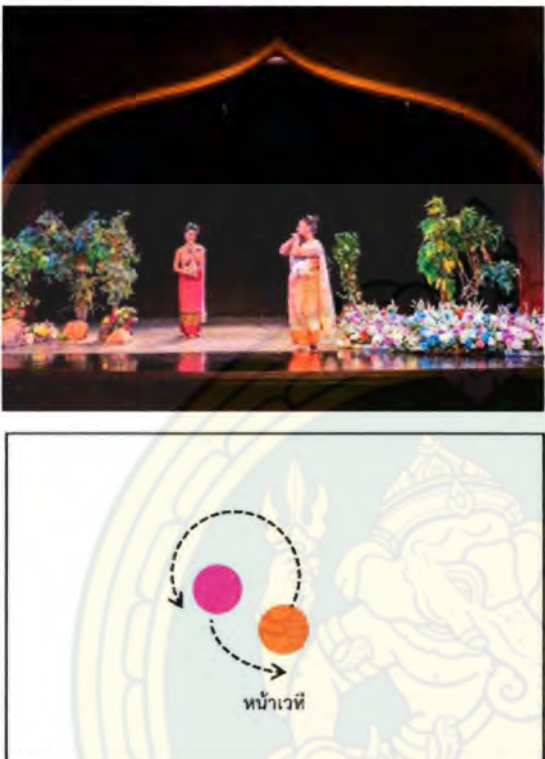
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
27	สาวคำเจ็ดร้อง : มะลิวัลย์   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ย่ำเท้าซ้ายขวาสลับกัน มือทั้งสองกุมไว้ที่ชายพก เดินออกมา กึ่งกลางเล็กน้อย หน้ามองตามสาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด วิ่งซอยเท้าลงไปให้อยู่ระดับเดียวกับสาวเครือฟ้า มือซ้ายถือตะกร้า เหน็บเอวซ้าย มือขวาชี้หลวม ๆ ไปที่ต้นมะลิต้นหลัง หน้ามองตามมือขวา
28	สาวคำเจ็ดร้อง : มะลิซ้อน  	สาวเครือฟ้า หันไปด้านซ้ายเข้าหาสาวคำเจ็ด ก้าวเท้าขวา มือทั้งสองตั้งวางวัดมือกลางลำตัวเริ่มจากมือขวา และมือซ้ายตามลำดับ โดยมือทั้งสองหักข้อมือตั้งขึ้นปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน ลักคอซ้ายและกลับมาลักคอขวา สาวคำเจ็ด ถอนเท้าขวาลงนั่งตั้งเข้า วางตะกร้าดอกไม้ลงที่พื้น มือซ้ายทำมือแบในลักษณะคว่ำมือหักข้อมือลงให้ฝ่ามือคว่ำลงพื้นระดับอกกึ่งกลางลำตัว จากนั้นมือขวาทำเหมือนมือซ้ายและนำมาซ้อนบนมือซ้าย ลักคอขวาซ้ายตามลำดับ

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
29	สาวคำเจ็ดร้อง : ชุ่มขจร 	สาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด หันมาด้านหน้าเวที ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า ตั้งวงปลายมืออยู่ระดับหางคิ้ว ลักคอกซ้าย และจากนั้นพลิกข้อมือเข้าเป็นจีบปรกข้างเข้าหาใบหน้าทั้งสองมือ พร้อมกับลักคอกขวา
30	สาวคำเจ็ดร้อง : ยี่สุนยล 	สาวเครือฟ้า ค่อย ๆ เอามือลง กำมือแบบหลวม ๆ มือไปทางต้นไม้ที่อยู่ด้านขวาของเวที ยื่นมือขวาออกจากลำตัวเล็กน้อย รอให้สาวคำเจ็ดมาจูงข้อมือไป จากนั้นวิ่งซอยเท้าตามสาวคำเจ็ดไปด้านขวาของเวที สาวคำเจ็ด วิ่งซอยเท้าผ่านหลังสาวเครือฟ้าไปด้านขวาของเวที มือขวาชี้ตั้งข้อมือระดับหน้า มือซ้ายฉวยข้อมือสาวเครือฟ้าให้วิ่งตามไปด้วยกัน

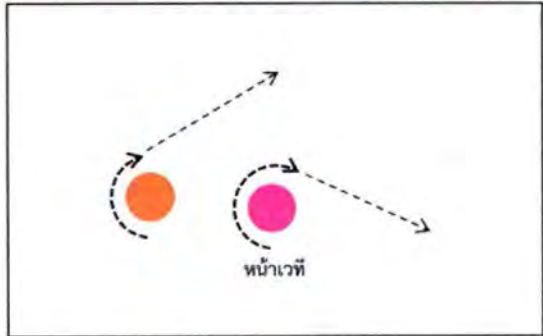
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
31	สาวคำเจ็ดร้อง : ดันยี่โก    หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ซอยเท้าวิ่งตามสาวคำเจ็ด มือซ้ายกำมือหลวม ๆ กางออกข้างลำตัว หันมองที่ต้นไม้ที่คำเจ็ดชี้และเด็ดมาให้ สาวคำเจ็ด ก้าวเท้าซ้ายแผ่นตัวขึ้น มือขวา เก็บดอกไม้ส่งให้สาวเครือฟ้า มือซ้ายจับ ข้อมือสาวเครือฟ้าไว้ เอียงซ้ายและกลับมา เอียงขวา ตามองตามดอกไม้ที่เก็บมาให้ สาวเครือฟ้า

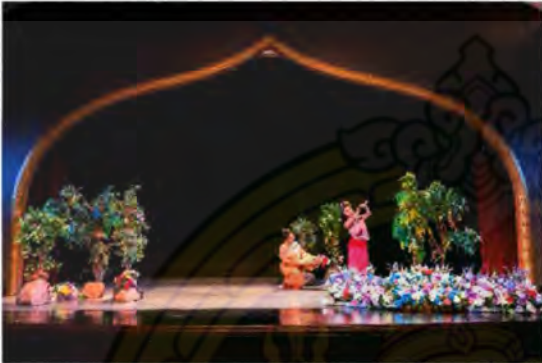
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
32	สาวคำเจ็ดร้อง : นันยี่หุบ  	สาวเครือฟ้า ย่ำเท้าซ้าย ขวา เดินตามสาวคำเจ็ดแล้วมองตามมือของคำเจ็ด สาวคำเจ็ด เท้าขวาก้าวหน้าพร้อมกับมือซ้ายชี้นิ้วไปทางต้นไม้ด้านขวา มือซ้ายอยู่ระดับไหล่ขวา มือขวาปล่อยข้างลำตัวตามธรรมชาติ เอียงซ้าย หน้ามองตามนิ้วที่ชี้แล้วค่อย ๆ เดินไปทางกึ่งกลาง ค่อนไปทางซ้ายของเวที
33	สาวคำเจ็ดร้อง : กระเจี๊ยงไพร  	สาวเครือฟ้า ย่ำเท้าซ้าย ขวา เดินตามสาวคำเจ็ดแล้วมองตามมือของคำเจ็ด สาวคำเจ็ด หันเฉียงซ้าย วิ่งซอยเท้าไปกึ่งกลางเวที พอถึงคำว่า กระเจี๊ยงไพร ก้าวเท้าซ้ายไปข้าง ๆ ยึดตัวขึ้น มือซ้ายชี้นิ้วหลวม ๆ ไปทางด้านซ้ายของเวที มือขวาปล่อยข้างลำตัว ตามธรรมชาติ หน้ามองตามมือซ้าย

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
34	สาวคำเจ็ดร้อง : ดอกใหญ่โต 	สาวเครือฟ้า เดินตามคำเจ็ดแล้วมองตามมือของคำเจ็ด แสดงกิริยาขำเล็กน้อย สาวคำเจ็ด 1. หันมาทิศหน้า เท้าขวาก้าวหน้า มือทั้งสองข้างแบมือออกข้างลำตัวให้แขนตั้งระดับเอว ลักคอกทั้งน้ำหนักไว้ที่ขาหน้า 2. ย้อนทั้งน้ำหนักมาที่ขาหลัง มือทั้งสองยกขึ้นระดับศีรษะแขนตั้งเช่นเดิม ลักคอกซ้าย
35	สาวคำเจ็ดร้อง : ชูกำนัโซว 	สาวเครือฟ้า หันเฉียงทางด้านซ้ายมองคำเจ็ด ยืนเหลื่อมเท้าซ้าย มือซ้ายป้องปาก มือขวาวางมือระดับชายพกเลียนแบบท่าธรรมชาติ ก้มหน้ายิ้มเล็กน้อย สาวคำเจ็ด ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง มือซ้ายหงายมือแล้วซ้อนมือขึ้น ยกขึ้นโดยเลื่อนจากระดับอกไประดับศีรษะ มือขวาปล่อยมือข้างลำตัว เอียงขวา หน้ามองตามมือซ้าย

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
36	สาวคำเจ็ดร้อง : ให้เห็น 	สาวเครือฟ้า ยืนมองคำเจ็ดด้วยท่าทางยิ้มแย้ม สาวคำเจ็ด หันทิศขวาเฉียงตัวไปหาสาวเครือฟ้า ก้าวเท้าขวา มือทั้งสองข้างแบมือกรีดนิ้วรองที่บริเวณใต้คางลักคอกข้างซ้าย จากนั้นก้าวเท้าซ้าย สลับเป็นลักคอกข้างขวา
37	สาวคำเจ็ดร้อง : เป็นขวัญตา 	สาวเครือฟ้า เดินไปจุดกึ่งกลางเวที และหันตัวกลับมาด้านขวา มือขวาแตะแขนซ้ายของสาวคำเจ็ดเบา ๆ มือขวากำมือหลวม ๆ คว่ำมือไว้ระดับชายพก หน้ามองที่คำเจ็ด สาวคำเจ็ด ซอยเท้าอ้อมหลังสาวเครือฟ้าไปทางด้านขวา และหันตัวกลับมาหาสาวเครือฟ้า ก้าวเท้าซ้าย มือทั้งสองข้างขึ้นนิ้วเข้าหาตาหักข้อมือคว่ำลง ลักคอกขวา

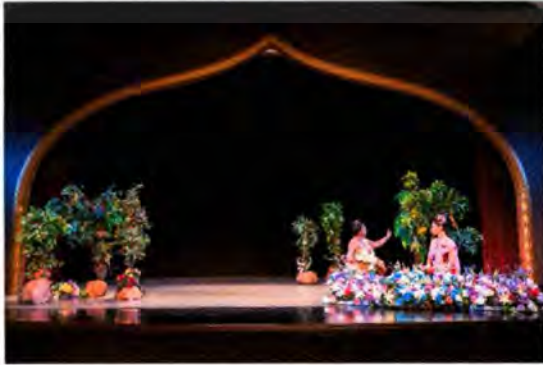
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
38	ลูกคู่ร้องสร้อย : ซ่อพิกุล 	สาวเครือฟ้า หันทิศขวา ย่ำเท้าซ้ายไปข้าง ๆ พร้อมกับมือทั้งสองข้างหุบจีบคว่ำและพลิกข้อมือทั้งสองขึ้นเป็นจีบหงาย มือซ้ายงอแขนระดับไหล่ มือขวาระดับชายพก พร้อมกับการโยตัวไปที่เท้าซ้ายและกลับมา ย่ำเท้าขวา เอียงซ้ายและกลับมาเอียงขวาตามลำดับ สาวคำเจ็ด ปฏิบัติเช่นเดียวกับสาวเครือฟ้า แต่สลับข้าง
39	ลูกคู่ร้องสร้อย : หอมละมุนละไม  	สาวเครือฟ้า หันกลับมาทิศหน้า ก้าวเท้าซ้าย ถ่ายน้ำหนักไปเท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงระดับปากและกดปลายมือลงเป็นจีบเข้าที่ปาก มือขวาจีบหงายที่ชายพก ลักคอกขวาให้ตรงกับคำร้องว่า “ละมุน” จากนั้นมือปฏิบัติเช่นเดิมแต่สลับข้าง พร้อมกับการถ่ายน้ำหนักตัวกลับมาที่เท้าหลัง สาวคำเจ็ด ปฏิบัติเช่นเดียวกับสาวเครือฟ้า แต่สลับข้าง

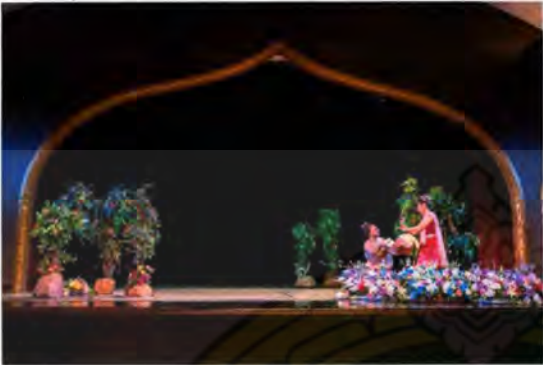
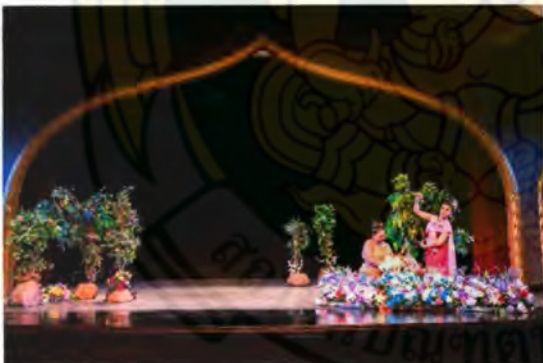
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
40	ลูกคู่ร้องสร้อย : ขึ้นดวงใจ 	สาวเครือฟ้า ก้าวเท้าขวาไปข้าง ๆ มือทั้งสองตั้งข้อมือขึ้นแบมือกรีดนิ้วออก นำมาประกบกันและหมุนมือขวาออกจากตัวเอียงซ้าย จากนั้นปฏิบัติเช่นเดิมแต่สลับข้าง สาวคำเจ็ด ปฏิบัติเช่นเดียวกับสาวเครือฟ้าแต่สลับข้าง
41	ลูกคู่ร้องสร้อย : ยามเมื่อได้ชมเอย  	สาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด หันเฉียงขวาก้าวไขว้เท้าขวา มือซ้ายตั้งวง มือขวาชี้คว่ำหักข้อมือ เอียงขวา จากนั้นก้าวเท้าซ้ายมือขวาม้วนออกหงายและพลิกข้อมืองตั้งขึ้นให้ปลายนิ้วชี้อยู่ระดับสายตา มือซ้ายจับส่งหลัง เอียงซ้าย แล้วชอยเท้าหมุนลง

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
42	ทำนองเพลง : ลาวพุงขาว สาวเครือฟ้าร้อง : ดอกรวงผึ้งเหลืองอร่ามงาม วิลาส    หน้าเวที	สาวเครือฟ้า 1. หันทิศเฉียงซ้าย ซอยเท้าไปที่ต้นไม้ฝั่งซ้ายของเวที พร้อมกับมือทั้งสองจับคว่ำไขว้มือกันระดับอก แล้วค่อย ๆ คลายมือจับออกผ่านหน้าออกไปทั้งสองข้าง เอียงขวา หน้ามองที่ต้นไม้ในคำร้องว่า “ดอกรวงผึ้งเหลืองอร่าม” 2. หันตัวกลับมาทิศเฉียงขวา ยืนเหลื่อมเท้าขวา มือซ้ายจับคว่ำ และมือขวาดังวางแบบมือหงายให้ปลายมือลงพื้น คู่กันที่ระดับหน้าอก จากนั้นสอดมือซ้ายขึ้นเป็นดังวางแบบมือให้ฝ่ามือหงายขึ้นข้างบน ทางออกระดับแง่ศีรษะ มือขวาพลิกขึ้นเป็นดังวางปลายมืออยู่ระดับปาก เอียงซ้าย หน้ามองที่สาวคำเจ็ดในคำร้องว่า “งามวิลาส” สาวคำเจ็ด ซอยเท้าไปหยิบตะกร้า และพ้อคำร้องว่า “งามวิลาส” ยืนรวมเท้าเหนือตะกร้าดอกไม้ไว้ด้านขวา และพยักหน้ากับสาวเครือฟ้า 1 ครั้ง

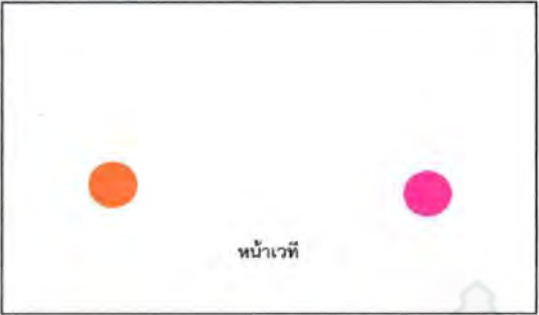
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
43	สาวคำเจ็ดร้อง : ชำมะนาด  	สาวเครือฟ้า หันทิศหน้า ก้าวเดินโดยการย่อเท้าตามจังหวะเพลง ค่อย ๆ รวมมือทั้งสองลงที่ระดับชายพก สาวคำเจ็ด หันทิศเฉียงขวา ก้าวไขว้เท้าซ้าย มือซ้ายถือตะกร้าเหน็บที่เอวซ้าย ส่วนมือขวาชี้นิ้วคว่ำลงที่พื้น โดยมีอยู่ระดับเอวข้างหน้า ลักคอก และหันตัวกลับมาหาสาวเครือฟ้า
44	สาวคำเจ็ดร้อง : ดาษดั้น 	สาวเครือฟ้า หันทิศหน้า ก้าวเดินโดยการย่อเท้าตามจังหวะเพลง หน้ามองสาวคำเจ็ดตลอด สาวคำเจ็ด หันทิศเฉียงขวา ซอยเท้าไปด้านขวาเล็กน้อย พร้อมกับมือซ้ายแบ่มือหงายผายมือออกจากตัว ระดับเอว เอียงซ้าย มองตามมือ

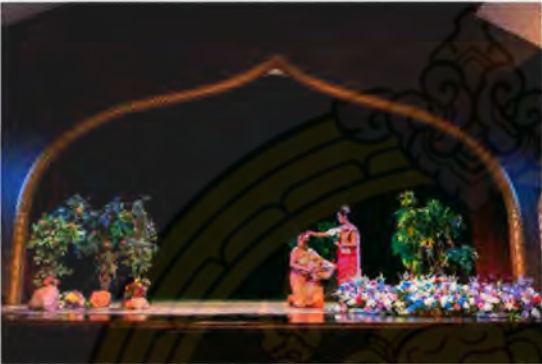
ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
45	สาวคำเจ็ดร้อง : ขึ้นนาสา 	สาวเครือฟ้า หันทิศเฉียงขวา ก้าวเท้าขวา ถ่ายน้ำหนักไปเท้าหน้า มือขวาจับหางที่ ชายพก มือซ้ายตั้งวงระดับปากและค้อย ๆ กดปลายมือลงเป็นจีบเข้าหาปาก จากนั้น ถ่ายน้ำหนักตัวไปเท้าหลัง พร้อมกับปล่อย มือซ้ายออกเป็นตั้งวงแบมือออกและพลิก ข้อมือตั้งขึ้นมาแตะที่ข้างแก้มซ้าย ลักคอ ขวา สาวคำเจ็ด หันทิศหน้า ก้าวเท้าซ้ายไขว้ไป ข้างหน้าและลงนั่งตั้งเข้า มือซ้ายจับ ตะกร้าดอกไม้และเอววางลงที่หน้าขาซ้าย ส่วนมือขวาหยิบดอกไม้ในตะกร้าขึ้นมาดม
46	สาวเครือฟ้าร้อง : กอกุหลาบงามสะพรั่ง 	สาวเครือฟ้า ขอยเท้าขึ้นมาที่กอกุหลาบ ด้านซ้ายเวทีแล้วนั่งลง มือทั้งสองข้างคว้า มือหักข้อมือขึ้นรวมกันอยู่ตรงกลาง และ ค่อย ๆ คลายออกทั้งสองข้าง เอื้อมมือไป แตะที่ดอกไม้เบา ๆ หน้ามองดอกไม้ สาวคำเจ็ด เดินตามสาวเครือฟ้าแล้วนั่งลง มือทั้งสองข้างถือตะกร้าเก็บดอกไม้ หน้า มองตามสาวเครือฟ้า

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
47	สาวเครือฟ้าร้อง : กระดิ่งงา 	สาวเครือฟ้า นั่งอยู่ในลักษณะเดิม มือขวา ตั้งข้อมือขึ้นชี้นิ้วไปข้างหน้า เอียงซ้ายมอง ตามมือ สาวคำเจ็ด นั่งอยู่ในลักษณะเดิม มองตาม มือสาวเครือฟ้า
48	สาวคำเจ็ดร้อง : พุทธชาติ 	สาวเครือฟ้า นั่งอยู่ในลักษณะเดิม มือทั้ง สองวางไว้ที่หน้าขา หน้ามองตามมือ สาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด นั่งอยู่ในลักษณะเดิม เอียงตัว ไปด้านขวาเล็กน้อย มือขวาชี้นิ้วไปทางที่ ต้นไม้ทางด้านขวา หน้ามองตามมือ
49	สาวเครือฟ้าร้อง : เครือลดา 	สาวเครือฟ้า นั่งอยู่ในลักษณะเดิม มือทั้ง สองวางไว้ที่หน้าขา หน้ามองตามมือ สาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด หันกลับมาทิศเฉียงขวา นำมือ ซ้ายไปชี้ที่ต้นไม้ด้านซ้าย เอียงขวามอง ตามมือ

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
50	ร้องพร้อมกัน : มณฑาทอง 	สาวเครือฟ้า ลูกขึ้นยืน จากนั้นก้าวเท้าซ้าย มือซ้ายตั้งวงแบมือในลักษณะให้ฝ่ามือหงายขึ้น มือขวาจับคว่ำและบิดให้ปลายนิ้วชี้ออกจากลำตัว เอียงซ้าย จากนั้นก้าวเท้าขวา มือขวาพลิกขึ้นเป็นจับหงาย วางข้อมือลงบนฝ่ามือของมือซ้าย และเปลี่ยนกลับมาเอียงขวา สาวคำเจ็ด ยกตะกร้าดอกไม้ขึ้นระดับหน้าอก เอียงซ้ายมองสาวเครือฟ้า
51	ลูกคู่ร้อง : งามจรีตเรียงร้อย 	สาวเครือฟ้า ถอนเท้าซ้ายให้ออกห่างจากสาวคำเจ็ด แล้วก้าวเท้าขวาเพื่อหมุนรอบตัวไปด้านหลัง มือซ้ายจับหงายที่ชายพก มือขวาจับหงายเช่นกันและเดินมือขึ้นไประดับศีรษะ จากนั้นพลิกข้อมือคว่ำลง เคลื่อนมือทั้งสองให้ปลายนิ้วชี้มาจรดกันระดับหน้าอก เอียงซ้าย สาวคำเจ็ด นั่งอยู่ลักษณะเดิม แต่จัดเรียงดอกไม้ในตะกร้าให้เรียบร้อยสวยงาม

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
52	ลูกคู่ร้อง : ถ้อยจำนรรจ 	สาวเครือฟ้า หันมาทิศหน้า ก้าวเท้าขวามือซ้ายตั้งมือขึ้นและกรีดนิ้วทั้งสองออกเล็กน้อย ป้องที่ปาก มือขวาจับหงายที่ชายพก เอียงขวา สาวคำเจ็ด นั่งอยู่ลักษณะเดิม แต่จัดเรียงดอกไม้ในตะกร้าให้เรียบร้อยสวยงาม
53	ลูกคู่ร้อง : ต่อกระซิบสรวลสนัดกันทั้งสอง 	สาวเครือฟ้า เดินเข้ามาหาสาวคำเจ็ด และรับดอกไม้จากสาวคำเจ็ด ทัดหูให้สาวคำเจ็ด กิริยาอาการหยอกล้อกันสนุกสนานไปมา สาวคำเจ็ด นั่งในลักษณะเดิม เลือกดอกไม้ดอกใหญ่ส่งให้สาวเครือฟ้าตัดดอกไม้ให้ตนเอง พร้อมกับสนทนาเล็กน้อย
54	ลูกคู่ร้อง : คำเจ็ดสอยเครือฟ้าประคับประคอง 	สาวเครือฟ้า ยืนหันไปทางทิศขวาของเวที เพื่อมองสาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด วิ่งขอยเท้าไปเก็บดอกไม้ฝั่งขวาของเวที

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
		
55	ลูกคู่ร้อง : ต่างกรั้มกรั้มยิ้มยัง ทั้งสองรา  	สาวเครือฟ้า เดินมาที่จุดกึ่งกลางเวที ยืนผสมเท้า รับดอกไม้จากสาวคำเจ็ดแล้วก้มศีรษะเล็กน้อยเพื่อดมดอกไม้ สาวคำเจ็ด ซอยเท้าวิ่งกลับไปที่กึ่งกลางเวที ถอนเท้าขวาลงนั่งตั้งเข่า จากนั้นเลือกดอกไม้จากในตะกร้า ส่งให้สาวเครือฟ้าด้วยมือขวา

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
56	ทำนองเพลง : เพลงฉิ่ง สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด เจรจา หยอกล้อ และ เก็บดอกไม้    หน้าเวที	สาวเครือฟ้า หันทิศขวา มือขวาชี้ไปที่ ต้นไม้ และ เจรจาวาให้สาวคำเจ็ดไปเก็บ ดอกไม้ตรงนั้น จากนั้นเดินไปรับดอกไม้ที่ คำเจ็ดส่งให้ สาวคำเจ็ด นั่งตั้งเข้าในลักษณะเดิม หัน ตัวไปทางทิศขวาตามที่สาวเครือฟ้าบอก แล้วลุกขึ้นยืนเดินไปที่ต้นไม้ เก็บดอกไม้มา และถอนเท้าลงนั่งตั้งเข้าส่งให้สาวเครือฟ้า <u>หมายเหตุ</u> ทั้งสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด พุดคุย เจรจาหยอกล้อด้วยภาษาพื้นเมือง ภาคเหนือ ใช้ท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ ของมนุษย์

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
57	ทำนองเพลง : เพลงฉิ่ง 	สาวเครือฟ้า หันมาทิศหน้า ก้าวเท้าซ้ายไปข้าง ๆ และแผ่นตัวขึ้น มือขวาถือช่อดอกไม้ตั้งขึ้น มือซ้ายกำมือหลวม ๆ ที่ระดับชายพก จากนั้น มองดอกไม้ไปรอบ ๆ ด้วยการกล่อมหน้าจากเอียงขวากลับมาเป็นเอียงซ้าย สาวคำเจ็ด เดินลงไปที่ยอดไม้ด้านหลังเวที และไล่เก็บดอกไม้ไปเรื่อย ๆ นั่งบ้าง ยืนบ้าง ตามกิริยาท่าทางธรรมชาติ
58	ทำนองเพลง : เพลงฉิ่ง 	สาวเครือฟ้า เรียกสาวคำเจ็ดให้ไปเก็บดอกไม้ฝั่งซ้ายของเวที จากนั้นเดินมาที่ด้านซ้ายของเวที และรับดอกไม้จากสาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด วิ่งมาที่ยอดไม้ด้านซ้ายหน้าของเวที นั่งลงเก็บดอกไม้ประมาณ 2 - 3 ดอก ส่งให้สาวเครือฟ้าและเก็บลงตะกร้าสลับกันไป

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพท่ารำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
59	ทำนองเพลง : เพลงฉิ่ง   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า เดินลงไปข้างหลังเล็กน้อย มองที่ต้นไม้และยื่นเก็บดอกไม้ช่วยสาวคำเจ็ด สาวคำเจ็ด ลูกชั้นยืน เดินตามสาวเครือฟ้าไปที่ต้นไม้ข้างหลัง จากนั้นช่วยกันเก็บดอกไม้และหยอกล้อกันสนุกสนาน
60	ทำนองเพลง : เพลงฉิ่ง 	สาวเครือฟ้า ชี้ชวนให้สาวคำเจ็ดไปเก็บดอกมะลิด้านหลังกิ่งกลางของเวที แล้วก็เดินชมดอกไม้ นานาพรรณไปเรื่อย ๆ สาวคำเจ็ด เดินไปเก็บดอกไม้ตรงจุดกิ่งกลางด้านหลังของเวที พุดคุยกัน

ท่าที่	ทำนองเพลง/ภาพทำรำ/แผนผังการแปรแถว	วิธีปฏิบัติ
61	ทำนองเพลง : เพลงฉิ่ง   หน้าเวที	สาวเครือฟ้า ชวนสาวคำเจ็ดกลับบ้าน แล้วเดินนำเข้าทางด้านซ้ายของเวทีด้วยท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ สาวคำเจ็ด เดินตามสาวเครือฟ้า เข้าทางด้านซ้ายของเวทีด้วยท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ

4.2 การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงาน

4.2.1 การวิเคราะห์กระบวนการทำรำนานาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์กระบวนการทำรำนานาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก โดยในการสร้างรำนานาฏยประดิษฐ์ที่เป็นการทำรำ มีความจำเป็นอย่างย้งที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจทางด้านทักษะละคร ร้อง รวมทั้งใช้ประสบการณ์การแสดงของผู้สร้างสรรค์มาออกแบบผลงานให้เป็นที่ชื่นชอบต่อสาธารณชน และอยู่ภายใต้กรอบการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบละคร ร้องแบบมีลูกคู่ โครงสร้างและลักษณะท่ารำนองผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ ประกอบด้วย

- 1.) ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (ก่าบ) ตามลักษณะเฉพาะของละครร้อง
- 2.) ท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย
- 3.) ท่ารำที่มาจากกาฟ้อนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ

ผู้สร้างสรรค์สามารถแยกรายละเอียดของท่ารำต่าง ๆ ได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์กระบวนการทำรำนานาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

ลำดับ	เพลง	เนื้อร้อง/ท่ารำ	ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ	ท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย	ท่ารำที่มาจากกาฟ้อนเหนือ	หมายเหตุ
1.	ลาวชมดง	ท่าออก		✓	✓	ตัวละครสาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด ปฏิบัติทำเดียวกัน
2.	ลาวชมดง	นวลละอองสองสาว		✓	✓	
3.	ลาวชมดง	เข้าสู่สวน	✓	✓		
4.	ลาวชมดง	ต่างซึ้งนวมลหมู่	✓	✓		
5.	ลาวชมดง	พรรณพฤษชา		✓		
6.	ลาวชมดง	สวนดอกไม้หอมรีน		✓		
7.	ลาวชมดง	ขึ้นอุรา		✓		

ลำดับ	เพลง	เนื้อร้อง/ทำร่ำ	ทำทางที่เลียนแบบธรรมชาติ	ทำร่ำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย	ทำร่ำที่มาจากกาพย์กลอนเหิน	หมายเหตุ
8.	ลาวซมดง	ค้อยดำเนินเดินพา	✓	✓		ตัวละครสาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด ปฏิบัติทำเดียวกัน
9.	ลาวซมดง	เก็บมาลี		✓		
10.	ลาวซมดง	ขึ้นซิว		✓		ตัวละครสาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด ปฏิบัติทำเดียวกัน
11.	ลาวซมดง	สวนมาลีดาซดา	✓	✓		
12.	ลาวซมดง	กลั่นผกา		✓		
13.	ลาวซมดง	ขึ้นอุราเผื่อเอย		✓		
14.	ลาวซมดง	นันทน์จำปาจำปา	✓			
15.	ลาวซมดง	การะเกด	✓			
16.	ลาวซมดง	ช่วยกันเด็ดมาพลัน	✓			
17.	ลาวซมดง	ขม้นขมิ	✓	✓		
18.	ลาวซมดง	รสสุคนธ์มะลิลาสารภี	✓			
19.	ลาวซมดง	ดอกส้มสด	✓			
20.	ลาวซมดง	สาตสี	✓	✓		
21.	ลาวซมดง	ที่ขงโค	✓			
22.	ลาวซมดง	ซ้อจำปา		✓	✓	
23.	ลาวซมดง	ร้อยเป็นมาลัยกรอง		✓		
24.	ลาวซมดง	ขึ้นใจปอง สู่เราสองเผื่อเอย	✓			
25.	ลาวซมดง	โน่นพิกุล	✓			

ลำดับ	เพลง	เนื้อร้อง/ทำนอง	ทำนองที่เลียนแบบธรรมชาติ	ทำนองจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย	ทำนองจากการฟ้อนเหนือ	หมายเหตุ
26.	ลาวซมดง	มะลิวัลย์	✓			
27.	ลาวซมดง	มะลิซ้อน		✓		
28.	ลาวซมดง	ซุ้มขจร		✓		ตัวละครสาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด ปฏิบัติทำเดียวกัน
29.	ลาวซมดง	ยี่สุ่นยล	✓	✓		
30.	ลาวซมดง	ตันยี่ไถ	✓			
31.	ลาวซมดง	นั้ญฮูป	✓	✓		
32.	ลาวซมดง	กระเจี๊ยงไพร	✓	✓		
33.	ลาวซมดง	ดอกใหญ่โต	✓			
34.	ลาวซมดง	ซูก้านโซ้ว	✓	✓		
35.	ลาวซมดง	ให้เห็น	✓			
36.	ลาวซมดง	เป็นขวัญตา	✓			
37.	ลาวซมดง	ซ่อพิกุล		✓	✓	ตัวละครสาวเครือฟ้า และสาวคำเจ็ด ปฏิบัติทำเดียวกัน
38.	ลาวซมดง	หอมละมุนละไม		✓		
39.	ลาวซมดง	ชื่นดวงใจ		✓		
40.	ลาวซมดง	ยามเมื่อได้ชมเอย		✓		
41.	ลาวฟงขาว	ดอกรวงผึ้งเหลืองอร่าม		✓		
42.	ลาวฟงขาว	งามวิลาศ		✓		
43.	ลาวฟงขาว	ซำมะนา	✓			
44.	ลาวฟงขาว	ดาษตีน	✓			

ลำดับ	เพลง	เนื้อร้อง/ทำรา	ทำทางที่เลียนแบบธรรมชาติ	ทำราจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย	ทำราที่มาจากกาฟ้อนเหนือ	หมายเหตุ
45.	ลาวพุงขาว	ขึ้นนาสา		✓		
46.	ลาวพุงขาว	กอกุหลาบงามสะพรั่ง	✓			
47.	ลาวพุงขาว	กระดังงา	✓			
48.	ลาวพุงขาว	พุทธรักษา	✓			
49.	ลาวพุงขาว	เครือสดา	✓			
50.	ลาวพุงขาว	มณฑาทอง	✓			
51.	ลาวพุงขาว	งามจรีตเรียงร้อย		✓		
52.	ลาวพุงขาว	ถ้อยจันรรจ์		✓		
53.	ลาวพุงขาว	ต่อกระซิบสรวลสันต์กันทั้งสอง	✓			
54.	ลาวพุงขาว	คำเจ็ดสอยเครือฟ้า ประคับประคอง	✓			
55.	ลาวพุงขาว	ต่างกรั้มกรั้มยิ้มยั้ง ทั้งสองรา	✓			
56.	เพลงฉิ่ง	ทำเดินชมดอกไม้และต้นไม้	✓			
57.	เพลงฉิ่ง	ทำเข้า	✓			

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

จากตารางข้างต้น ผู้สร้างสรรค์พบว่า นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก มีกระบวนทำราทั้งหมด 57 ท่า แบ่งเป็นทำราที่อยู่ในเพลงลาวชมดวง 40 ท่า ลาวพุงขาว 15 ท่า และเพลงฉิ่ง 2 ท่า โดยกระบวนทำราทั้ง 57 ท่า นั้นประกอบด้วย ทำทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ตามลักษณะเฉพาะของละครอง 25 ท่า ทำทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ผสมกับทำราพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย จำนวน 10 ท่า ทำราจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย 18 ท่า และเป็นทำรานาฏศิลป์ไทยผสมกับทำราที่มาจากกาฟ้อนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนืออีก 4 ท่า

ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (ก่าแบ) ในส่วนใหญ่ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้ผู้แสดงใช้ ในช่วงที่ตัวละครจะต้องร้องเอง หลักการออกท่าทางจะคำนึงถึงความเป็นจริงเป็นหลัก ว่า ในท่าทาง ธรรมชาติของมนุษย์นั้น กิริยาต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวันมีลักษณะอย่างไร ผู้สร้างสรรค์ก็นำท่าทางธรรมชาติเหล่านั้นมาปรุงแต่งใหม่ เพื่อให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ผู้สร้างสรรค์ ออกแบบกระบวนทำนั้นจำเป็นต้องมีสมาธิที่แน่วแน่ เพื่อก่งท่าทางไว้ไม่ให้ปรุงแต่งมากเกินไปจนเกินไปและ หลุดออกจากกรอบแนวคิดเดิมที่กำหนดไว้ ท่าทางเลียนแบบธรรมชาติในผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ เป็น ท่าทางที่ผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์และผ่านกระบวนการตรวจสอบกระบวนท่าจากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นที่เรียบร้อย นอกจากนั้นผู้สร้างสรรค์สอดแทรกรูปแบบการเคลื่อนไหวแบบใช้พลังน้อย โดยออกท่าทางให้ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของคนมากที่สุด ให้ความรู้สึกที่นุ่มนวล อ่อนโยน ตาม ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว (Kenetology) ให้สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของ สาวเครือฟ้า ลักษณะ ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (ก่าแบ) นี้มีปรากฏในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก ทั้งหมด 25 ท่า เป็นลักษณะเด่นของการแสดงละครเรื่องที่จะใช้ท่าทางสามัญชนในการออกท่า เพราะในขณะที่ผู้แสดงร้องเพลงอยู่นั้นจำเป็นต้องใช้พลังมาก การออกท่าทางธรรมชาติจะสามารถ เป็นส่วนช่วยในการอมแรงให้ผู้แสดง ในการวางระดับมือของกระบวนท่าต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความ สมจริงของสถานการณ์และเรื่องราว รวมถึงฉากขณะนั้นอยู่อย่างเสมอ เช่น หากบทละครกล่าวถึง ต้นไม้พันธุ์สูง การออกกระบวนท่าก็ต้องชี้ หรือ ผายมือในระดับสูงกว่าไหล่ เพื่อเป็นสัญลักษณ์บ่ง บอกว่าตัวละครกำลังสื่อถึงต้นไม้นั้น ๆ เช่นเดียวกัน หากบทละครกล่าวถึงต้นไม้พันธุ์เตี้ย การออก กระบวนท่าก็ต้องชี้ หรือ ผายมือในระดับเอว ขอยกตัวอย่างท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ดังนี้



ภาพที่ 32 ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ท่าชี้ระดับสูง ในบทร้อง ต้นไม้ไผ่

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 33 ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ในบทร้อง ดอกใหญ่โต
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 34 ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ ทำเดิน ในบทร้อง ค่อยดำเนินเดินพา
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่ารำที่เป็นท่ามาตรฐานเดิมของนาฏศิลป์ไทย ที่ปรากฏในเพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหญ่ แม่บทเล็กและท่าที่เป็นท่าเฉพาะ ภาษาท่าต่าง ๆ มาประกอบใหม่โดยไม่ทิ้งความเป็นนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิม ในนาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอกนี้ ปรากฏท่ารำที่มาจากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยจำนวน 18 ท่า แสดงรายละเอียดท่ารำและเนื้อร้องได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงเนื้อร้องและท่าทางที่มาจากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย

ลำดับ	เนื้อร้อง	ชื่อท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย
1.	พรรณพฤษภา	ท่าชี้ และท่ามอง
2.	สวนดอกไม้หอมริน	ท่าผายมือ และท่ามอง
3.	ชื่นอุรา	ท่าดีใจ ชื่นใจ
4.	เก็บมาลี	ท่าจับหงาย มือคู่กัน
5.	ชื่นชีวี	ท่ายิ้ม
6.	กลืนฝน	ท่าจับหงายแขนตั้งและสะบัดมือ
7.	ชื่นอุราเพื่อเอย	ท่าตัวเรา
8.	ร้อยเป็นมาลัยกรอง	ทำนาคาม้วนหาง หรือทำร้อยมาลัย
9.	มะลิซ้อน	ท่าตั้งวงซ้อนมือ
10.	ชุ่มขจร	ท่าจับประก้าง
11.	หอมละมุนละไม	ท่าหอม
12.	ชื่นดวงใจ	ท่าดีใจ ชื่นใจ
13.	ยามเมื่อได้ชมเอย	ท่าชี้เข้าที่ตา
14.	ดอกกรวณผึ่งเหลืองอร่าม	ท่าจับคว่ำแล้วหงายออกข้างลำตัว
15.	งามวิลาส	ท่างดงาม
16.	ชื่นนาสา	ท่าหอมและแตะแก้ม
17.	งามจรีตเรียงร้อย	ทำนาคาม้วนหาง หรือทำร้อยมาลัย
18.	ถ้อยจ้านรงค์	ท่าพุด ป้องปาก

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 35 ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ทำจีบปรกข้าง ในบทรื่อง ชุ่มขจร

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 36 ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยทำยิ้ม ในบทพหอมลมนุสไม

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 37 ลักษณะท่าร่าจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยท่างดงาม ในบทงามวิลาส

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 38 ลักษณะท่าร่าจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยท่านาคาม้วนหาง ในบทงามจรีตเรียงร้อย

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

ลักษณะท่าร่าที่มาจากท่าฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ผู้สร้างสรรค์ได้รับแนวคิดมาจากการที่ตัวละครสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด มีภูมิสำเนาอยู่จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้นำท่าร่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย มาผสมผสานกับท่าฟ้อนเล็บ ที่เป็นท่าพื้นเมืองของการแสดงภาคเหนือเข้าด้วยกัน และใช้ลักษณะการย่อเท้าด้วยจังหวะที่เนิบหรือถ่วงจังหวะเล็กน้อย และการโย้ตัว บิดตัว บิดเอว ในท่าร่าบางท่า

เพื่อแสดงถึงความเป็นชนพื้นเมืองภาคเหนือของตัวละคร โดยในผลงานนาฏยประดิษฐ์ชุด สองสาวชมสวนดอกชุนนี้ มีท่ารำนาฏศิลป์ไทยผสมกับท่ารำที่มาจากการฟ้อนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือจำนวน 4 ท่า ในท่าออกนั้นเป็นการผสมผสานท่าฟ้อนเล็บ คือท่าบิดบัวบานกับการสอดขึ้นมือแบและจับส่งหลังเข้าด้วยกัน ท่ารำเหล่านี้เป็นการประกอบรูปใหม่ให้คงความเป็นนาฏศิลป์ไทยที่มักลื่นอายของนาฏศิลป์พื้นเมืองอย่างลงตัว



ภาพที่ 39 ลักษณะท่ารำจากการฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ท่าบิดบัวบาน
ที่มา: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2563, ออนไลน์)



ภาพที่ 40 ลักษณะท่ารำจากการฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ท่าบิดบัวบาน ที่นำมาใช้
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

4.2.2 การวิเคราะห์การเคลื่อนที่ของผู้แสดงนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

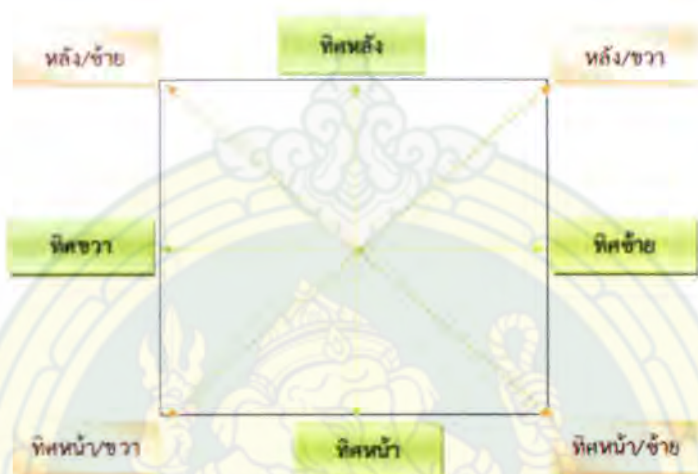
การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ ชุด สองสาวชมสวนดอก มีการออกแบบการเคลื่อนไหวของผู้แสดงทั้ง 2 คน อย่างมีเอกภาพ มีความเชื่อมโยงกันตามความสัมพันธ์ของตัวละคร ส่งผลให้เห็นพลังของความกลมกลืนอย่างลงตัว อย่างไรก็ตามในการสร้างสรรค์ผลงานชุดดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้การแสดงมีความสมดุลทั้งชนิดเหมือนกันและแตกต่างกันสลับกันไป เพื่อเสริมสร้างแรงดึงดูดความสนใจของผู้ชมไม่ให้เกิดความจืดจาง โดยในท่ารำของสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดนั้น ด้วยสถานะของตัวละครที่มีชาติกำเนิดแตกต่างกัน ผู้สร้างสรรค์จึงให้ความสำคัญของท่าทางในแต่ละท่าตามบทร้องและสถานะของตัวละครอย่างชัดเจน สาวคำเจ็ดมีสถานะตัวละครที่เป็นสาวรับใช้ ส่วนสาวเครือฟ้าเป็นเจ้านาย ในการสร้างสรรค์ออกแบบท่ารำจึงจำเป็นต้องใช้การยกสูงและการกดต่ำ เพื่อแบ่งสถานะตัวละครให้ชัดเจนมากขึ้น โดยสาวเครือฟ้าจะมีตำแหน่งการยืนเลื่อนไปข้างหน้ากว่าสาวคำเจ็ดประมาณ 1 ก้าวเสมอ เป็นการบ่งบอกถึงสถานการณืเป็นเจ้านาย ความสง่างามและยิ่งใหญ่ของตัวละคร ในบางท่าที่ออกแบบให้ผู้แสดงทั้งสองยืนในระดับที่เท่าเทียมกัน สาวคำเจ็ดก็จำเป็นต้องใช้การกดต่ำด้วยการลงนั่งตั้งเข่า เพื่อแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อม ความด้อยต่ำเป็นต้น



ภาพที่ 41 ลักษณะการยกสูงและกดต่ำ เพื่อแสดงถึงสถานะตัวละครที่ชัดเจน

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

ในส่วนของทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวละครทั้งสอง ผู้สร้างสรรค์ออกแบบให้ผู้แสดงในพื้นที่ทั้ง 8 ทิศ ด้วยการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งของพื้นที่เวทีทั้งด้านหน้า ด้านข้าง ด้านหลัง และด้านเฉียง ซึ่งเป็นการสื่ออารมณ์และความหมายในการชมสวนให้ทั่วถึงอย่างชัดเจน ดังจะยกตัวอย่าง ต่อไปนี้



ภาพที่ 42 ทิศทางการเคลื่อนไหวของผู้แสดง

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

- การเคลื่อนที่เข้าหาคนดู เป็นการเปิดตัวผู้แสดง ซึ่งเรียกร่องให้เกิดความน่าสนใจ แสดงความยิ่งใหญ่ ทั้งนี้สาวเครือฟ้าจะเดินนำหน้าสาวคำเจ็ดอยู่เสมอ
- การถอยออกจากคนดู แสดงความอ่อนไหว อ่อนโยน ของตัวละครทั้งสองตัว โดยตัวละครสาวคำเจ็ดมีการถอยหลังและกลับตัวหันหลังวิ่งไปด้านหลังเวที
- การขนานกับคนดู เน้นให้คนดูในจุดต่างๆ มองเห็นผู้แสดงทั้งสองได้เท่าๆ กัน เป็นการนำสายตาคนดูไปสู่อีกจุดหนึ่ง แสดงความเรียบง่าย ด้วยความสมดุลที่แตกต่างกัน
- การทแยงมุมกับคนดู แสดงให้เห็นความตื้น-ลึกของตำแหน่งตัวละคร ให้ความรู้สึกมีการสลับสับเปลี่ยนกันอย่างลงตัว ให้อารมณ์หลากหลายในเวลาเดียวกัน
- การวนเป็นวงหน้าคนดู แสดงความผูกพัน ความอ่อนโยน อ่อนน้อม และความสามัคคี ของตัวละครทั้งสอง
- การฉวัดเฉวียนหรือเลี้ยวไปมาแบบฟันปลาโดยเคลื่อนไหวพร้อมกัน แสดงความอ่อนไหวและปราดเปรียว

- การยกสูง แสดงความเบา ความสง่างาม ความแข็งแรง ความยิ่งใหญ่ของตัวละคร
สาวเครือฟ้าที่มีสถานะเป็นเจ้านายและเป็นนางเอกของละคร

- การกอดต่ำ แสดงความอ่อนน้อม ความถ่อมตน ของตัวละครสาวคำเจ็ดที่เป็นสาว
รับใช้

สรุป

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก มีกระบวนท่ารำทั้งหมด 57 ท่า แบ่งเป็นท่ารำที่
อยู่ในเพลงลาวชมดวง 40 ท่า ลาวพุงขาว 15 ท่า และเพลงฉิ่ง 2 ท่า โดยกระบวนท่ารำทั้ง 57 ท่า นั้น
ประกอบด้วย ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ตามลักษณะเฉพาะของละครร้อง 25 ท่า ท่าทาง
ที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ผสมกับท่ารำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย จำนวน 10 ท่า ท่ารำจากพื้นฐาน
นาฏศิลป์ไทย 18 ท่า และเป็นท่ารำนาฏศิลป์ไทยผสมกับท่ารำที่มาจากการฟ้อนของการแสดง
พื้นเมืองภาคเหนืออีก 4 ท่า

ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ในส่วนใหญ่ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้ผู้แสดงใช้
ในช่วงที่ตัวละครจะต้องร้องเอง หลักการออกท่าทางจะคำนึงถึงความเป็นจริงเป็นหลัก ว่า ในท่าทาง
ธรรมชาติของมนุษย์นั้น กิริยาต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวันมีลักษณะอย่างไร ผู้สร้างสรรค์ก็
นำท่าทางธรรมชาติเหล่านั้นมาปรุงแต่งใหม่ เพื่อให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น

ลักษณะท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่ารำที่เป็นท่ามาตรฐานเดิมของ
นาฏศิลป์ไทย ที่ปรากฏในเพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหญ่ แม่บทเล็กและท่าที่เป็นท่าเฉพาะ ภาษาท่า
ต่าง ๆ มาประกอบใหม่โดยไม่ทิ้งความเป็นนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิม

ลักษณะท่ารำที่มาจากการฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ผู้สร้างสรรค์ได้รับแนวคิดมาจากการที่ตัว
ละครสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้นำท่ารำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย
มาผสมผสานกับท่าฟ้อนเล็บ ที่เป็นท่าพื้นเมืองของการแสดงภาคเหนือเข้าร่วมกัน และใช้ลักษณะการ
ย่ำเท้าด้วยจังหวะที่เนิบหรือถ่วงจังหวะเล็กน้อย และการโยตัว บิดตัว บิดเอว ในท่ารำบางท่า
เพื่อแสดงถึงความเป็นชนพื้นเมืองภาคเหนือของตัวละคร

การสร้างสรรคานาฏยประดิษฐ์ ชุด สองสาวชมสวนดอก มีการออกแบบการเคลื่อนไหวของผู้
แสดงทั้ง 2 คน อย่างมีเอกภาพ มีความเชื่อมโยงกันตามความสัมพันธ์ของตัวละคร ส่งผลให้เห็นพลัง
ของความกลมกลืนอย่างลงตัว ทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวละครทั้งสอง ผู้สร้างสรรค์ออกแบบให้
ผู้แสดงในพื้นที่ทั้ง 8 ทิศ ด้วยการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งของพื้นที่เวทีทั้งด้านหน้า

ด้านข้าง ด้านหลังและด้านเฉียง ซึ่งเป็นการสื่ออารมณ์และความหมายในการชมสวนให้ทั่วถึงอย่าง
ชัดเจน



บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้สร้างสรรค์จะนำเสนอผลการสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก รวมทั้งอภิปรายผลตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์งานนาฏยประดิษฐ์ในครั้งต่อ ๆ ไป สามารถแบ่งรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

ละครร้อง เป็นละครไทยรูปแบบหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การสืบทอดละครร้องแบบปรีดาลัย ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นไปอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนารูปแบบมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ละครร้องเป็นละครที่เคยสร้างความนิยมอย่างมากในช่วงรัชกาลที่ 6 รุ่งเรืองมากในสมัยรัชกาลที่ 7-8 ก่อให้เกิดกระแสการก่อตั้งละครเป็นจำนวนมากเพื่อแสดงละครร้อง รูปแบบของละครดั้งเดิมแบบปรีดาลัยก็เปลี่ยนไปเพื่อให้เข้าทันสมัย นับวันละครร้องแบบปรีดาลัยก็มักจะเสื่อมถอยลงไปทุกที เหตุอาจจะมาจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของโลก ที่มีภาพยนตร์ มีโทรทัศน์ เข้ามาและแสดงละครได้สมจริงมากกว่าละครที่ต้องมาชมที่โรงละคร ซึ่งวัตถุประสงค์ก็คือ การเสพความรื่นรมย์เช่นเดียวกัน ในสมัยรัชการที่ 9 มีเพียงไม่กี่คณะที่ยังคงแสดงละครร้องแบบปรีดาลัยอยู่ ผู้สร้างสรรค์จึงได้มีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ละครร้องตอนสั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบของละครแบบปรีดาลัยครบถ้วน เพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้รูปแบบและวิธีการแสดงของละครร้องแบบปรีดาลัย ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ถือเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย

ผู้สร้างสรรค์ได้รับแรงบันดาลใจจากชื่อพรรณไม้ในละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ของประเสริฐอักษร นามปากกาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โดยผู้สร้างสรรค์เห็นว่าพรรณไม้ต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งเดียวจากบทละครที่มีอยู่จริงถึงปัจจุบัน ผู้สร้างสรรค์จึงศึกษาบทละครเรื่องสาวเครือฟ้าในฉาก 1 สวดได้อย่างละเอียด พบว่า ในเนื้อเรื่องตอนที่สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดออกไปเก็บดอกไม้้นั้น มีดอกไม้ทั้งสิ้น 46 ชนิด ซึ่งเป็นชื่อพันธุ์ไม้ดอก ที่ยังสามารถพบเห็นได้ใน

ปัจจุบัน บ้างมีการเรียกชื่อเพี้ยนไปจากเดิมบ้าง โดยเมื่อนำชื่อดอกไม้ต่าง ๆ มาร้อยเรียงใหม่ก็เกิดความไพเราะขึ้น จึงมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ขึ้น อีกทั้งผู้สร้างสรรค์ต้องการเทิดทูนพระมหากษัตริย์ จึงได้เพิ่มดอกทรงมิ่ง ดอกไม้ประจำรัชกาลที่ 10 ลงไปอีกด้วย

ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาเอกสารจากหนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับละครเรื่องสาวเครือฟ้า และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ เครื่องแต่งกายดนตรีและคีตศิลป์ โดยยึดหลักการสร้างสรรค์จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ศึกษามากำหนดขอบเขตและรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงาน บันทึกเสียงเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง คัดเลือกผู้แสดง และฝึกซ้อมนาฏยประดิษฐ์ชุดสองสาวชมสวนดอก สร้างเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่ใช้ในการแสดง จัดการแสดงโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาประเมินคุณภาพ ทั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายวิดีโอทัศน์และแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

5.1.1 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

5.1.1.1 รูปแบบการแสดง

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก ใช้เวลาแสดง 7 นาที แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เปิดตัวผู้แสดงสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ดในกิริยาเดินเล่นชมสวน ด้วยท่าทางที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยผสมผสานท่าฟ้อน ในเพลงลาวชมดง 2 เที้ยว สร้อย 1 เที้ยว

ช่วงที่ 2 สาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด ร่ายรำตามคำร้อง และร้องเพลงประกอบการใช้ท่าทางชื่นชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิด มีลูกคู่ร้องรับตามรูปแบบละครแบบมีลูกคู่ ด้วยท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จากท่าทางแบบสามัญชน (กำแบ) และท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย ในเพลงลาวชมดง 2 เที้ยว สร้อย 1 เที้ยว (2 รอบ) จากนั้นร้องและรำเพลงลาวพุงขาว 5 เที้ยว

ช่วงที่ 3 ร่ายรำด้วยท่าทางสามัญชน ที่ประดิษฐ์ให้ดงามขึ้น บอกเล่าถึงสาวเครือฟ้า และ สาวคำเจ็ด ช่วยกันเก็บดอกไม้ให้นาพวรรณมาเพื่อร้อยดอกไม้นำไปขายในตลาด ในทำนองเพลงฉิ่ง

5.1.1.2 ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมเครื่องห้า ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ซออู้ ขลุ่ยเพียงออ เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ตะโพน กลองทัด กลองแขก ฉิ่ง ฉาบ และกรับพวง โดยวงปี่พาทย์ไม้นวมจะมีเสียงที่นุ่มนวล ไพเราะ

บทร้อง ชุด สองสาวชมสวนดอก

-ปี่พาทย์ทำเพลง ลาวชมดง -

-สาวเครือฟ้า คำเจ็ด ออก -

ร้องเพลง ลาวชมดง

(ลูกคู่)	นวลละอองสองสาวเข้าสู่สวน	ต่างชื่นชมมวลหมู่พรรณพฤกษา
	สวนดอกไม้หอมรื่นชื่นอุรา	ค่อยดำเนินเดินพาเก็บมาลี
(สร้อย)	ชื่นชีวี สวนมาลีตาชดา	กลั่นผกา ชื่นอุราเผื่อเอย
(เครือฟ้า)	นั้นจำปีจำปาการะเกด	ช่วยกันเด็ดมาพล้นขมิ้นขมิ
	รสสุคนธ์มะลิสาธารภี	ดอกสัสมสดาสีที่ชงโค
(สร้อย)	ช่อจำปาร้อยเป็นมาลัยกรอง	ชื่นใจปอง สู่เราสองเผื่อเอย
(คำเจ็ด)	โน่นพิภุลมะลิวันมะลิซ้อน	ชุ่มขจรยี่สุนยลต้นยี่ไถ
	นั่นยี่หุบกระเจี๊ยงไพรดอกไม้โต	ชูก้านไขว้ให้เห็นเป็นขวัญตา
(สร้อย)	ช่อพิภุล หอมละมุนละไม	ชื่นดวงใจ ยามเมื่อได้ชมเอย

ร้องเพลงลาวพุงขาว

(เครือฟ้า) ดอกรวงผึ้งเหลืองอร่ามงามวิลาศ

(คำเจ็ด) ชำมะนาดดาชต้นชื่นนาสา

(เครือฟ้า) กอภูทาบงามสะพรั่งกระดังงา

(พร้อมกัน) พุทธชาติเครือลตามณฑาทอง

(ลูกคู่) งามจรีตเรียงร้อยถ้อยจำนรรจ์

ต่อกระซิบสรวลสันต์กันทั้งสอง

คำเจ็ดสอยเครือฟ้าประดับประคอง

ต่างกรุ้มกริมยิ้มย่องทั้งสองรา

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

5.1.1.3 โครงสร้างทำรำ

โครงสร้างทำรำของนาฏยประดิษฐ์ รำคู่ชุดสองสาวชมสวนดอก ประกอบด้วย ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (กำแบ) ตามลักษณะเฉพาะของละครร้อง ทำรำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย และ ทำรำที่มาจากการฟ้อนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ นำมาเรียงร้อยทำรำตามทำนองเพลงและบทร้อง

5.1.1.4 ทิศทางและการเคลื่อนไหว

สร้างสรรค์ออกแบบให้ผู้แสดงในพื้นที่ทั้ง 8 ทิศ ด้วยการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งของพื้นที่เวทีทั้งด้านหน้า ด้านข้าง ด้านหลังและด้านเฉียง ซึ่งเป็นการสื่ออารมณ์และความหมายในการชมสวนให้ทั่วถึงอย่างชัดเจน

5.1.1.5 ผู้แสดง

ผู้แสดงจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความสามารถทางด้านการร้องเพลงและดนตรีไทยเป็นผู้ที่มีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร มีพื้นฐานทางด้านการรำละครที่ดี สามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างดีเยี่ยม มีความจำและไหวพริบปฏิภาณที่ดี และเป็นผู้ที่พร้อมได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ

- สาวเครือฟ้า ผู้แสดงเป็นผู้หญิงรูปร่างสันทัด ใบหน้ากลมสวยคล้ายสาวเหนือ ผิวพรรณขาว หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีบุคลิกภาพที่สง่างาม เรียบร้อย สมกับเป็นนางเอก พุดจาและน้ำเสียงไพเราะ

- สาวคำเจ็ด ผู้แสดงเป็นผู้หญิง รูปร่างท้วมถึงอ้วน ใบหน้ากลม ผิวสองสี มีความร่าเริง กล้าแสดงออก กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีไหวพริบดีและอารมณ์ขัน

5.1.1.6 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกาย แต่งแบบหญิงพื้นเมืองภาคเหนือ คือหม่อสไบแพรและนุ่งผ้าซิ่นสวมเครื่องประดับเงิน สื่อถึงความเป็นคนพื้นเมืองภาคเหนือ ประกอบด้วย ปิ่นปักผม ต่างหู สร้อยคอ กำไลข้อมือ และเข็มขัด สำหรับสี ของเครื่องแต่งกาย ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้สี สาวเครือฟ้าเลือกใช้สีชมพูที่มีความหมายถึงความอ่อนหวาน สวยงาม เรียบร้อย อ่อนโยน สดใสตามอายุของตัวละคร ส่วนสาวคำเจ็ด ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้สีส้ม ที่หมายถึงความเจิดจ้า กระปรี้กระเปร่า ความกระตือรือร้น ความมีชีวิตชีวา ความสนุกสนาน

5.1.2 การประเมินคุณภาพนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนประกอบด้วย อาจารย์เวณิกา บุนนาค ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย), รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาถ รองอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีนสา วศินารมณัฏฐ์ ประธานสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุตประเสริฐ รองคณบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดลงมา ได้แก่ ผลการประเมินด้านเครื่องแต่งกาย มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.80 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านองค์รวมของผลงาน มีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.72 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ด้านท่ารำ คิดเป็น 4.64 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน และด้านสุดท้ายคือการร้องเพลง และดนตรีประกอบการแสดง คิดเป็น 4.60 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด เมื่อพิจารณาแล้ว ผลงานสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ คิดเป็น 4.69 ซึ่งแปลค่าเป็นอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด และการให้ข้อเสนอแนะหลังการแสดง เกี่ยวกับนาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขผลงานเพียงนิดหน่อย แต่มีความคิดเห็นที่เพิ่มความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลงาน

5.1.3 สรุปองค์ความรู้จากการสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก มีกระบวนการท่ารำทั้งหมด 57 ท่า แบ่งเป็นท่ารำที่อยู่ในเพลงลาวชมดวง 40 ท่า ลาวพุงขาว 15 ท่า และเพลงฉิ่ง 2 ท่า โดยกระบวนการท่ารำทั้ง 57 ท่า นั้นประกอบด้วย ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (ก่าแบ) ตามลักษณะเฉพาะของละครร้อง 25 ท่า ท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (ก่าแบ) ผสมกับท่ารำพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย จำนวน 10 ท่า ท่ารำจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย 18 ท่า และเป็นท่ารำนาฏศิลป์ไทยผสมกับท่ารำที่มาจากการฟ้อนของการแสดงพื้นเมืองภาคเหนืออีก 4 ท่า

ลักษณะท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติ (ก่าแบ) ในส่วนใหญ่ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้ผู้แสดงใช้ในช่วงที่ตัวละครจะต้องร้องเอง หลักการออกท่าทางจะคำนึงถึงความเป็นจริงเป็นหลัก ว่า ในท่าทางธรรมชาติของมนุษย์นั้น กิริยาต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวันมีลักษณะอย่างไร ผู้สร้างสรรค์ก็นำท่าทางธรรมชาติเหล่านั้นมาปรุงแต่งใหม่ เพื่อให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น

ลักษณะท่าร่าจากพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่าร่าที่เป็นท่ามาตรฐานเดิมของนาฏศิลป์ไทย ที่ปรากฏในเพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหญ่ แม่บทเล็กและท่าที่เป็นท่าเฉพาะ ภาษาท่าต่าง ๆ มาประกอบใหม่โดยไม่ทิ้งความเป็นนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิม

ลักษณะท่าร่าที่มาจากการฟ้อนพื้นเมืองภาคเหนือ ผู้สร้างสรรค์ได้รับแนวคิดมาจากการที่ตัวละครสาวเครือฟ้าและสาวคำเจ็ด มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้นำท่าร่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทยมาผสมผสานกับท่าฟ้อนเล็บ ที่เป็นท่าพื้นเมืองของการแสดงภาคเหนือเข้าร่วมกัน และใช้ลักษณะการย่ำเท้าด้วยจังหวะที่เนิบหรือฉะฉานจังหวะเล็กน้อย และการโยตัว บิดตัว บิดเอว ในท่าร่าบางท่า เพื่อแสดงถึงความเป็นชนพื้นเมืองภาคเหนือของตัวละคร

การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ ชุด สองสาวชมสวนดอก มีการออกแบบการเคลื่อนไหวของผู้แสดงทั้ง 2 คน อย่างมีเอกภาพ มีความเชื่อมโยงกันตามความสัมพันธ์ของตัวละคร ส่งผลให้เห็นพลังของความกลมกลืนอย่างลงตัว ทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวละครทั้งสอง ผู้สร้างสรรค์ออกแบบให้ผู้แสดงในพื้นที่ทั้ง 8 ทิศ ด้วยการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งของพื้นที่เวทีทั้งด้านหน้า ด้านข้าง ด้านหลังและด้านเฉียง ซึ่งเป็นการสื่ออารมณ์และความหมายในการชมสวนให้ทั่วถึงอย่างชัดเจน

5.2 อภิปรายผล

การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ ชุด สองสาวชมสวนดอก ผู้สร้างสรรค์มีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ละครร้องตอนสั้น ๆ โดยมีองค์ประกอบของละครแบบปริดาลัยครบถ้วน เพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้รูปแบบและวิธีการแสดงของละครร้องแบบปริดาลัย ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ถือเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย ซึ่งเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงให้เป็นไปตามรูปแบบของเดิมที่ปัจจุบันค่อนข้างเลือนรางแล้ว โดยใช้ท่าพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ (ก่าแบ) และท่าร่าพื้นเมืองภาคเหนือ แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์นี้ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ของ พิศพงศ์ เสนไสย ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับ แนวคิดการสร้างสรรค์งานสร้างสรรค์ที่แบ่งตามขอบเขต ว่า การคิดสร้างให้เป็นของ

เก่าโบราณ ดังเดิม ตามแบบแผนบรรพบุรุษ หมายถึง การสร้างสรรค์งานนาฏยประดิษฐ์โดยยึดหลัก และโครงสร้างตามแบบแผนโบราณ เช่น นาฏยศิลป์ไทย ยังปรากฏการตั่งวง จีบ กระดก เป็นต้น หรือ ปรากฏท่ารำในเพลงแม่บท ทั้งนี้เพลงที่เลือกมาประกอบอาจเป็นบทเพลงที่มีอยู่แล้วนำมาบรรจุ กับเนื้อหาที่แต่งขึ้นใหม่ (พิรพงศ์ เสนไสย, 2546, น. 22-23)

รูปแบบการแสดง ผู้สร้างสรรค์ออกแบบการแสดงในรูปแบบการรำคู่ในลักษณะการรำชมสวน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวละครที่เป็นเจ้านายและพี่เลี้ยงที่มีสถานะของตัวละครที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้ตัวละครสาวเครือฟ้าซึ่งเป็นบพาทของเจ้านายรำอยู่ เหลื่อมหน้าตัวละครสาวคำเจ็ดเสมอ หรือถ้าอยู่ในระนาบเดียวกันตัวละครสาวคำเจ็ดจะต้องใช้หลักการกอดต่ำเพื่อให้รู้สึกถึงความต่ำต้อย อ่อนน้อม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว ที่กล่าวว่า การยกสูง แสดงถึงความเบาความสง่างามและความยิ่งใหญ่ ส่วนการกอดต่ำ แสดงถึงความ หวาดกลัว ความอ่อนน้อม ความต้อยค่า ในประเด็นการรำชมสวนผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์การแสดง ให้มีการใช้ฉากและอุปกรณ์การแสดง เพื่อเพิ่มความสมจริงและอรรถรสในการรับชมการแสดงให้ผู้ชม รวมทั้งกำหนดให้ผู้แสดงชี้หรือสื่อความหมายของดอกไม้ให้ตรงกับคุณลักษณะของสิ่งที่จะกล่าวถึง เช่น ต้นจำปี เป็นต้นไม้พันธุ์สูง การชี้และกล่าวถึงต้นจำปา ก็ต้องเป็นการชี้ในระดับสูง สายตามองไปที่ ต้นไม้นั้น ๆ ชื่นชมดอกไม้ หรือ ต้นไม้นั้น ๆ ด้วยความสุข ความชื่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับ มุสดี หลิมสกุลที่กล่าวถึง การรำชมสวน ชมสถานที่ หรือชมธรรมชาติ ไว้ว่า หากมีฉากประกอบการรำจะทำให้ผู้ แสดงรำง่ายขึ้น สมจริงมากขึ้น ผู้แสดงจะต้องแสดงสีหน้าแววตา ท่าทางถึงความรักธรรมชาติ ขณะนั้นให้ได้ เทียบกับคนเรา หากไม่รักสิ่งใดเราก็จะไม่ชื่นชมกับสิ่งนั้น ๆ (มุสดี หลิมสกุล, 2563, สัมภาษณ์) และสอดคล้องกับศุภชัย จันทรสุวรรณ (2563 , สัมภาษณ์) ที่กล่าวเกี่ยวกับการรำชมสวนว่า ผู้แสดงต้องแสดงออกถึงความสุขให้ผู้ชมได้รับชมและคล้อยตามให้ได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก เป็นการแสดงรำคู่ ในรูปแบบการแสดงละคร ร้องแบบมีลูกคู่ ประกอบด้วยการร้องเพลง การเจรจา การออกท่าทาง และการรำ อย่างครบถ้วน จึง ควรนำนาฏยประดิษฐ์ชุดดังกล่าว มาเป็นแบบฝึกหัดในการเรียนการสอน เรื่อง ละครร้อง อัน เนื่องมาจากเป็นชุดการแสดงที่มีระยะเวลาสั้น แต่มีองค์ประกอบของละครร้องแบบมีลูกคู่อย่าง ครบถ้วน ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ละครร้องแบบมีลูกคู่ด้วยระยะเวลาที่กะทัดรัด และตรงตามหลักการ และรูปแบบของละครร้องแบบมีลูกคู่ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ อย่าง ครบถ้วน

นอกจากนั้น นาฏประดิษฐ์รำคู่ชุดสองสาวชมสวนดอก จะสามารถแสดงประกอบละคร ร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ในฉาก ๑ สวาดีแล้ว ยังสามารถนำมาใช้แสดงเป็นชุดวิพิธทัศนา ให้ความ สนุกสนานที่ลงตัวแก่ผู้ชม ตลอดจนผู้ชมได้เรียนรู้ชื่อของดอกไม้ นานาพรรณที่ปรากฏในบทละครสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งเป็นการเปิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระวชิร เกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๑๐) อีกด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการสร้างสรรค์ครั้งต่อไป

การสร้างสรรค์นาฏประดิษฐ์ รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก ในครั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์ ออกแบบท่ารำโดยใช้โครงสร้างท่ารำมาจาก ท่าพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ท่าทางเลียนแบบ ธรรมชาติ และท่าพ้องพื้นเมืองภาคเหนือ โดยยึดรูปแบบและหลักการของละครร้องแบบปรีดาลัย ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ และผ่านกระบวนการตรวจสอบความ เหมาะสมของท่ารำและเพลงที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผลงานชุดดังกล่าวมีความสมบูรณ์และประสบ ความสำเร็จไปได้ด้วยดี จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานตลอดจนเริ่มกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้ สร้างสรรค์มีข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อวิชาการด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ การสร้างสรรค์นาฏย ประดิษฐ์ชุด สองสาวชมสวนดอก ในรูปแบบการพ้องล้านนาผสมผสานรูปแบบนิโอล้านนา แต่งกาย และใช้เพลงดนตรีที่เป็นชนพื้นเมืองภาคเหนือ อันจะก่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่ ๆ ด้านท่ารำพ้องอีก มากมาย

บรรณานุกรม

- กุลนาถ ชินโคตร, ลักษณะ แสงแดง. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย ชุด เครื่องฟ้า
จากละครเรื่อง เรื่องสาวเครือฟ้าของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
บทความวิชาการ การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ด้านมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2561, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี : คณะศิลป
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 1561.
- เกศณี คัมสุวรรณ. (2554). การศึกษาวิเคราะห์ละครเรื่องสาวเครือฟ้า. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เกษม ทองอร่าม. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาตย์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563.
- ขวัญใจ คงถาวร. (2561). นาฏยประดิษฐ์ ชุด พิจิตรเลขาอุ้มสม. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์,
กรุงเทพมหานคร.
- คมคาย กลั่นภักดี. (2553). ประวัติการละคร บทละครเรื่อง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2546). วรรณคดีการแสดง. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของครุสภา.
- จันทิมา พรหมโชติกุล. (2518). วิเคราะห์บทละครเรื่องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิป
ประพันธ์พงศ์. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- ชยันตี อนันตกุล (2556) อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางสุดจิตต์ ดุริยประณีต อนันตกุล,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานาสังพิมพ์.
- ณัฐนิช นักปี. (2557). เพลงละครเรื่องปราโมทย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ดนตรี).
มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- ทัศนีย์ ขุนทอง. ศิลปินแห่งชาติ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาตย์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 23 มกราคม
2563.
- ธรรมจักร พรหมพ้วย. อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
(ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาตย์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 15 มีนาคม 2563.
- ผุสดี หลิมสกุล. ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาตย์.
(ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 3 มีนาคม 2563.

เพลินพิศ กำราญ และเนียนศิริ ตาละลักษณณ์. (2522). พระประวัติและผลงาน ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์. กรุงเทพฯ จัดพิมพ์เนื่องในวโรกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปิดศูนย์นราธิปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์.

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2472). คาถาพระนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชโอรสธิดา. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

พวงเพ็ญ สว่างใจ. (2531). คุณค่าทางวรรณคดีของบทละครร้องของไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

พิมพ์ิกา มหามาศย์. (2558). ละครร้องเรื่องสาวเครือฟ้า ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิรพงศ์ เสนไสย. (2546). นาฏยประดิษฐ์, กาฬสินธุ์ : โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.

พูนพิศ อมาตยกุล. (2548). บันทึกเรื่องละครร้องเพลงเพลงละครร้อง. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.

พูนพิศ อมาตยกุล. (2552). เพลง ดนตรี และนาฏศิลป์จากสำนวนสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์

พูนพิศ อมาตยกุล. (2556). ประวัติของละครร้อง. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางสุดจิตต์ ตรียประณีต อนันตกุล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นานาสังพิมพ์.

พูนพิศมัย ดิศกุล. (2514). ชีวิตและงานของสมเด็จพระยาตากสินมหาราช. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ.

รัสวรรณ อติชัยการดี. (2557). การสร้างสรรค์ละครนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย. (วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

มณิศา วศินารมณ. (2549). นาฏยประดิษฐ์ของเจ้าจอมมารดาเขียน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย, คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สวภา เวชสุรักษ์. (2547). หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). นาฏยศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2554). นาฏยศิลป์ในรัชกาลที่ 5 . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

- เสาวณิต วิงวอน. (2555). **วรรณคดีการแสดง**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- สง่า กาญจนพันธุ์. (2524). **กรุงเทพฯเมื่อ 70 ปีก่อน**. โรงพิมพ์พิมพ์เนศ..
- เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์. (2552). **เพลง ดนตรี และนาฏศิลป์จากสาส์นสมเด็จพระสังฆราช**. สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภชัย จันทรสุวรรณ. ศิลปินแห่งชาติ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาศย์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 22 มีนาคม 2563.
- หม่อมเจ้าปิยะรังสิต และหม่อมเจ้าวิภาวดี รังสิต. (2513). **มหากวีนิพนธ์นวิจิตร**. พิมพ์ถวายในงานฉลองชันษาครบ 80 ปีของหม่อมเจ้าพรพิมลพรรณ รัชนี้. 1 พฤษภาคม 2513.
- อมรา กล้าเจริญ. ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาศย์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 15 มีนาคม 2563.
- อัจฉรา หิรัญแพทย์. (2546). **พระประวัติ และผลงานของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์**. (วิจัยศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อัจฉราวรรณ ภูสิริวิโรจน์. (2543). **พัฒนาการละครเพลงรพีพร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2517). **กรมพระนราธิปกับละครร้องในเอกสารประกอบการอภิปรายเรื่องละครร้องของกรมพระนราธิปฯ**. หอสมุดแห่งชาติ.

ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

การรับรองพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา





COE No. BSRU-REC 6306002

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1061 ซอยอิสรภาพ15 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600 โทรศัพท์ 0 2473 7000 ต่อ 1600-1601 หรือ 1603

เอกสารรับรองการยกเว้นการพิจารณาโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้พิจารณาให้การยกเว้นการพิจารณาโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

- ชื่อโครงการ : นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
- เลขที่โครงการวิจัย : 035/63
- ผู้วิจัยหลัก : นางสาวพิมพ์ภา มหามาศย์
- สังกัดหน่วยงาน : สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- เอกสารรับรอง : โครงการวิจัย เลขที่ 034/63 และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ลงวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2563 เป็นไปตาม SOP เทียบเคียงได้กับ เกณฑ์ยกเว้นข้อ 2 งานวิจัยสำรวจความคิดเห็น ในวงกว้าง การสัมภาษณ์หรือเฝ้าสังเกตพฤติกรรม ซึ่งการเก็บข้อมูลและข้อมูลที่ได้นั้น ไม่เกี่ยวข้องกับหรือบ่งชี้ถึงตัวบุคคล และขั้นตอนการวิจัยและผลที่ได้ไม่เป็นเหตุให้อาสาสมัคร หรือบุคคลใดต้องรับโทษทั้งอาญาและแพ่ง หรือทำให้เสียโอกาสในอาชีพ หน้าที่การงาน

ลงนาม.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิจจา จิตกริรมย์)

ประธาน

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ลงนาม.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี ผสานสินรุ่งค์)

กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

วันที่รับรอง : 20 มิถุนายน พ.ศ. 2563

วันหมดอายุ : 19 มิถุนายน พ.ศ. 2564

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

17/10/2562

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย



Certificate of Completion

National Research Council of Thailand (NRCT) and Forum for Ethical Review Committee in Thailand (FERCIT)

Certify that

Pimpika Mahamart

Has completed the ON-LINE RESEARCH ETHICS TRAINING
Course หลักสูตรหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำหรับนักศึกษา/นักวิจัย

Date approved
(17/10/2562)

S. Songsivilai

(Professor Dr Sirinug Songsivilai)
Secretary-General
National Research Council of Thailand

Date expired
(17/10/2565)



ภาคผนวก ข

แบบประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นามยุประดิษฐ์รำคู่ ชุต สองสาวชมสวนดอก

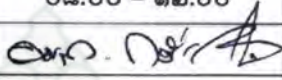
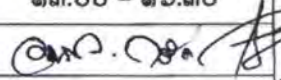
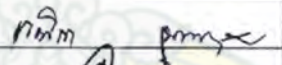
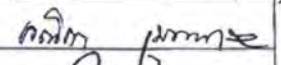
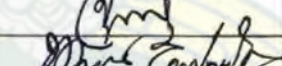
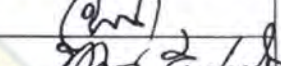
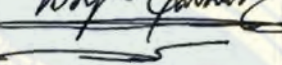
โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน

ใบลงทะเบียน

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

ณ ห้องคิดลีลา อาคารศิลปสากล วิทยาลัยนาฏศิลป์

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

รายชื่อ	๐๘.๐๐ - ๑๒.๐๐	๑๓.๐๐ - ๑๖.๓๐
รองศาสตราจารย์ อมรา กล้าเจริญ		
อาจารย์เวณิกา บุญนาค		
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรรถนิยะนาค		
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพคุณ สุตประเสริฐ		
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณีนศา วศินารมณ		





**แบบประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ณ ห้องคีตลีลา อาคารศิลปสาภล วิทยาลัยนาฏศิลป์**

คำชี้แจง แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีเกณฑ์การประเมินระดับความพึงพอใจ ตั้งแต่ 1-5 คะแนน โดยให้ระดับความพึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน และลดหลั่นความพึงพอใจถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน
- 2) แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบแสดงความคิดเห็น ปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ท่ารำ	1. ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่ารำแบบมาตรฐาน มีกลิ่นอายภาคเหนือ ผสมผสานกับท่าทางกำแบตามรูปแบบละครร้องได้อย่างลงตัว สวยงาม		✓				
	2. ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐานเพื่อชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิดได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม		✓				
	3.ในการแสดงช่วงที่ 3 ผู้แสดงสามารถใช้การแสดงท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้เพื่อนำมาร้อยเป็นดอกไม้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม		✓				

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ทำรำ (ต่อ)	4.ทำรำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่กลมกลืนเป็นเอกภาพ		✓				
	5.กระบวนการทำรำสื่อแนวคิดการสร้างผลงานได้อย่างเหมาะสม		✓				
2.การร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง	1. นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง มีความเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี		✓				
	2. มีการใช้เพลงเหมาะสมกับอารมณ์ ความหมายของการแสดง		✓				
	3. บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ และมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาของละคร		✓				
	4. โครงสร้างทำนองเพลงเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงละครร้อง		✓				
	5.ความช้า-เร็วของเพลง มีความเหมาะสม		✓				
3.เครื่องแต่งกาย	1.การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความสวยงาม		✓				
	2.เครื่องแต่งกายเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของทำรำ		✓				
	3.สีสันของเครื่องแต่งกาย สอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง		✓				
	4.เครื่องประดับ เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู กำไล สวยงามเหมาะสมกัน		✓				
	5.ศิราภรณ์ ทรงผม มวยผม ปิ่นปักผม ข้อดอกไม้ สวยงามเหมาะสม		✓				



แบบประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ณ ห้องคิดลีลา อาคารศิลปสภาล วิทยาลัยนาฏศิลป์

คำชี้แจง แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอกแบ่งออกเป็น
2 ส่วน คือ

1) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีเกณฑ์การประเมินระดับความพึงพอใจ ตั้งแต่
1-5 คะแนน โดยให้ระดับความพึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน และลดหลั่นความพึงพอใจถึงระดับน้อยที่สุด
1 คะแนน

2) แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบแสดงความคิดเห็น
ปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ท่ารำ	1. ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่ารำแบบมาตรฐาน มีกลิ่นอายภาคเหนือ ผสมผสานกับท่าทางกำแบตามรูปแบบละครร้องได้อย่างลงตัว สวยงาม		/				
	2. ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐานเพื่อชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิดได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม		/				
	3.ในการแสดงช่วงที่ 3 ผู้แสดงสามารถใช้การแสดงท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้เพื่อนำมาร้อยเป็นดอกไม้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	/					

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ทำร่ำ (ต่อ)	4.ทำร่ำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่กลมกลืนเป็นเอกภาพ		/				
	5.กระบวนการทำร่ำสื่อแนวคิดการสร้างผลงานได้อย่างเหมาะสม		/				
2.การร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง	1. นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง มีความเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี		/				
	2. มีการใช้เพลงเหมาะสมกับอารมณ์ ความหมายของการแสดง	/					
	3. บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ และมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาของละคร	/					
	4. โครงสร้างทำนองเพลงเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงละครร้อง	/					
	5.ความช้า-เร็วของเพลง มีความเหมาะสม		/				
3.เครื่องแต่งกาย	1.การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความสวยงาม	/					
	2.เครื่องแต่งกายเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของทำร่ำ	/					
	3.สีสันของเครื่องแต่งกายสอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง	/					
	4.เครื่องประดับ เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู กำไล สวยงามเหมาะสมกัน	/					
	5.ศิราภรณ์ ทรงผม มวยผม ปิ่นปักผม ข้อดอกไม้ สวยงามเหมาะสม	/					

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
4.องค์รวมของผลงาน	1.แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานถ่ายทอดสู่การแสดงได้อย่างชัดเจน	/					
	2.ระยะเวลาที่ใช้แสดงมีความเหมาะสม (7 นาที)		/				
	3.องค์ประกอบทุกด้านดูโดยรวมแล้วมีความเป็นเอกภาพ	/					
	4.การใช้พื้นที่บนเวทีสัมพันธ์สอดคล้องกับท่ารำ เพลง ทำนอง และเครื่องแต่งกาย	/					
	5.การแสดงชุด สองสาวชมสวน ดอก มีคุณค่าต่อการนำไปแสดงเผยแพร่อย่างกว้างขวาง	/					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิจิตรพงศ์ทองเค.น้อย

วิจิตรพงศ์ทองเค.น้อย

ลงชื่อ ผู้เชี่ยวชาญ
(.....)



**แบบประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ณ ห้องคีตลีลา อาคารศิลปสาธิต วิทยาลัยนาฏศิลป์**

คำชี้แจง แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีเกณฑ์การประเมินระดับความพึงพอใจ ตั้งแต่ 1-5 คะแนน โดยให้ระดับความพึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน และลดหลั่นความพึงพอใจถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

2) แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบแสดงความคิดเห็น ปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

หัวข้อประเมิน	ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ท่ารำ	1. ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่ารำแบบมาตรฐาน มีกลิ่นอายภาคเหนือ ผสมผสานกับท่าทางกำแบตามรูปแบบละครร้องได้อย่างลงตัว สวยงาม	✓					
	2. ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐานเพื่อชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิด ได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม	✓					
	3. ในการแสดงช่วงที่ 3 ผู้แสดงสามารถใช้การแสดงท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้เพื่อนำมาร้อยเป็นดอกไม้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	✓					

หัวข้อประเมิน	ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ทำรำ (ต่อ)	4.ทำรำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่กลมกลืนเป็นเอกภาพ	✓					
	5.กระบวนการทำรำสื่อแนวคิดการสร้างผลงานได้อย่างเหมาะสม	✓					
2.การร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง	1. นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง มีความเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี	✓					
	2. มีการใช้เพลงเหมาะสมกับอารมณ์ ความหมายของการแสดง	✓					
	3. บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ และมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาของละคร	✓					
	4. โครงสร้างทำนองเพลงเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงละครร้อง	✓					
	5.ความช้า-เร็วของเพลง มีความเหมาะสม	✓					
3.เครื่องแต่งกาย	1.การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความสวยงาม						
	2.เครื่องแต่งกายเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของทำรำ	✓					
	3.สีสันทของเครื่องแต่งกายสอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง	✓					
	4.เครื่องประดับ เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู กำไล สวยงามเหมาะสมกัน	✓					
	5.ศิราภรณ์ ทรงผม มวยผม ปิ่นปักผม ช่อดอกไม้ สวยงามเหมาะสม	✓					

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
4.องค์รวมของผลงาน	1.แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานถ่ายทอดสู่การแสดงได้อย่างชัดเจน	✓					
	2.ระยะเวลาที่ใช้แสดงมีความเหมาะสม (7 นาที)	✓					
	3.องค์ประกอบทุกด้านดูโดยรวมแล้วมีความเป็นเอกภาพ	✓					
	4.การใช้พื้นที่บนเวทีสัมพันธ์สอดคล้องกับท่ารำ เพลง ทำนอง และเครื่องแต่งกาย	✓					
	5.การแสดงชุด สองสาวชมสวน ดอก มีคุณค่าต่อการนำไปแสดงเผยแพร่อย่างกว้างขวาง	✓					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การจัดฉาก ส่วนไม่มีการจัดฉากในส่วน ฉากที่จัดได้ดีมาก
มีการใช้ไฟ ในท่ารำ สอดคล้องกับ ท่ารำ ละคร ระบำ ลวดลาย ความสวยงาม
ตามคำ ของฉัน ไม่ได้ดี ส่วนท่ารำ สรรค์ เดี่ยว 6 แต่
ท่าย มีท่ารำสวยงาม และดี สัก 1-2 ท่า ส่วนท่ารำ มีท่ารำที่สวยงาม
นั้นสวย มีท่ารำ ส่วนท่ารำ ในท่ารำ และ ท่ารำ 6 ของฉัน มีท่ารำที่สวยงาม

ลงชื่อ

(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)



**แบบประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ณ ห้องคีตลีลา อาคารศิลปสาภล วิทยาลัยนาฏศิลป์**

คำชี้แจง แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีเกณฑ์การประเมินระดับความพึงพอใจ ตั้งแต่ 1-5 คะแนน โดยให้ระดับความพึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน และลดหลั่นความพึงพอใจถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

2) แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบแสดงความคิดเห็น ปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ทำรำ	1. ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ทำรำแบบมาตรฐาน มีกลิ่นอายภาคเหนือ ผสมผสานกับท่าทางกำแบตามรูปแบบละครร้องได้อย่างลงตัว สวยงาม	/					
	2. ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบ) ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐานเพื่อชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิดได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม	/					
	3.ในการแสดงช่วงที่ 3 ผู้แสดงสามารถใช้การแสดงท่าทางสามัญชน (กำแบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้เพื่อนำมาร้อยเป็นดอกไม้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	/					

หัวข้อประเมิน	ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ทำรำ (ต่อ)	4.ทำรำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่กลมกลืนเป็นเอกภาพ	/					
	5.กระบวนการทำรำสื่อแนวคิดการสร้างผลงานได้อย่างเหมาะสม	/					
2.การร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง	1. นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง มีความเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี	/	/				1. ร้องจากระดับเสียง ระดับสูงเกินไป 2. ร้องจากระดับเสียง ต่ำเกินไป
	2. มีการใช้เพลงเหมาะสมกับอารมณ์ ความหมายของการแสดง	/					
	3. บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ และมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาของละคร	/					
	4. โครงสร้างทำนองเพลงเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงละครร้อง	/					
	5. ความช้า-เร็วของเพลง มีความเหมาะสม	/					
3.เครื่องแต่งกาย	1.การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความสวยงาม	/					
	2.เครื่องแต่งกายเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของทำรำ	/					
	3.สีสันของเครื่องแต่งกาย สอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง	/					
	4.เครื่องประดับ เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู กำไล สวยงามเหมาะสมกับ	/					
	5.ศีรษะ ทรวงอก มวยผม ปิ่นปักผม ข้อต่อไม้ สวยงามเหมาะสม	/					



แบบประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ณ ห้องคิดลีลา อาคารศิลปสาธิต วิทยาลัยนาฏศิลป์

คำชี้แจง แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอกแบ่งออกเป็น
2 ส่วน คือ

- 1) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีเกณฑ์การประเมินระดับความพึงพอใจ ตั้งแต่ 1-5 คะแนน โดยให้ระดับความพึงพอใจมากที่สุด 5 คะแนน และลดหลั่นความพึงพอใจถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน
- 2) แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบแสดงความคิดเห็น
ปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ท่ารำ	1. ในการแสดงช่วงที่ 1 มีการใช้ท่ารำแบบมาตรฐาน มีกลิ่นอายภาคเหนือ ผสมผสานกับท่าทางกำแบบตามรูปแบบละครร้องได้อย่างลงตัว สวยงาม	/					
	2. ในการแสดงช่วงที่ 2 ตัวละครตีบทด้วยท่าสามัญชน (กำแบบ) ผสมผสานกับท่ารำแบบมาตรฐานเพื่อชมดอกไม้ ทั้ง 23 ชนิดได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและสวยงาม	/					
	3.ในการแสดงช่วงที่ 3 ผู้แสดงสามารถใช้การแสดงท่าทางสามัญชน (กำแบบ) ในการสื่อสารถึงการเก็บดอกไม้เพื่อนำมาร้อยเป็นดอกไม้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	/					

หัวข้อประเมิน	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.ทำรำ (ต่อ)	4.ทำรำทั้ง 3 ช่วง มีการร้อยเรียงที่กลมกลืนเป็นเอกภาพ	/					- งามวิจิตร / งาม - งดงาม / 5-6/6
	5.กระบวนการทำรำสื่อแนวคิดการสร้างผลงานได้อย่างเหมาะสม	/					
2.การร้องเพลงและดนตรีประกอบการแสดง	1. นักแสดงสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียง มีความเชื่อมโยงกับลูกคู่ได้เป็นอย่างดี		/				
	2. มีการใช้เพลงเหมาะสมกับอารมณ์ ความหมายของการแสดง		/				
	3. บทร้อง/บทประพันธ์ มีความไพเราะ และมีเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาของละคร	/					
	4. โครงสร้างทำนองเพลงเหมาะสมกับรูปแบบการแสดงละครร้อง	/					
	5.ความช้า-เร็วของเพลง มีความเหมาะสม	/					
3.เครื่องแต่งกาย	1.การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายมีความสวยงาม	/					
	2.เครื่องแต่งกายเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของทำรำ	/					
	3.สีสันทของเครื่องแต่งกายสอดคล้องกลมกลืนกับแนวคิดของผลงานและอารมณ์ของเพลง	/					
	4.เครื่องประดับ เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู กำไล สวยงามเหมาะสมกัน	/					
	5.ศิราภรณ์ ทรวงผม มวยผม ปิ่นปักผม ข้อดอกไม้ สวยงามเหมาะสม	/					

หัวข้อประเมิน	ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
4.องค์รวมของผลงาน	1.แนวความคิดในการสร้างสรรค์งานถ่ายทอดสู่การแสดงได้อย่างชัดเจน	✓					
	2.ระยะเวลาที่ใช้แสดงมีความเหมาะสม (7 นาที)	✓					
	3.องค์ประกอบทุกด้านดูโดยรวมแล้วมีความเป็นเอกภาพ	✓					
	4.การใช้พื้นที่บนเวทีสัมพันธ์สอดคล้องกับท่ารำ เพลง ทำนอง และเครื่องแต่งกาย	✓					
	5.การแสดงชุด สองสาวชมสวน ดอก มีคุณค่าต่อการนำไปแสดงเผยแพร่อย่างกว้างขวาง	✓					

ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- ผู้ใจ ใจกพณบ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

ภาคผนวก ค

การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

โดยผู้เชี่ยวชาญ

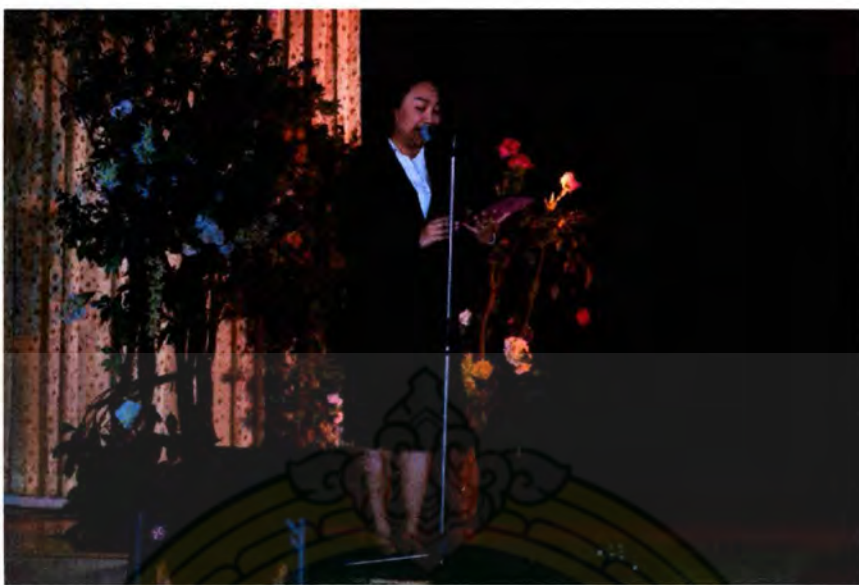




ภาพที่ 43 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 44 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 45 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

โดยผู้เชี่ยวชาญ

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 46 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

โดยผู้เชี่ยวชาญ

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 47 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 48 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 49 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

โดยผู้เชี่ยวชาญ

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 50 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก

โดยผู้เชี่ยวชาญ

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 51 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 52 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 53 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 54 การประเมินคุณภาพผลงานสร้างสรรค์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
โดยผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุดสองสาวชมสวนดอก





ภาพที่ 55 การออกแบบท่ารำ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 56 การออกแบบท่ารำ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 57 การออกแบบท่ารำ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 58 การออกแบบท่ารำ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ ชุด สองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 59 การออกแบบท่ารำและตรวจสอบความถูกต้องของท่ารำ ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 60 การออกแบบท่ารำและตรวจสอบความถูกต้องของท่ารำ ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 61 การฝึกร้องเพลงกับลูกคู่
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 62 การทำความเข้าใจบทละครและกระบวนการฝึกร้องเพลง
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 63 การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 64 การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 65 เบื้องหลังการบันทึกวีดิทัศน์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์



ภาพที่ 66 เบื้องหลังการบันทึกวีดิทัศน์ นาฏยประดิษฐ์รำคู่ชุด สองสาวชมสวนดอก
ที่มา: ผู้สร้างสรรค์